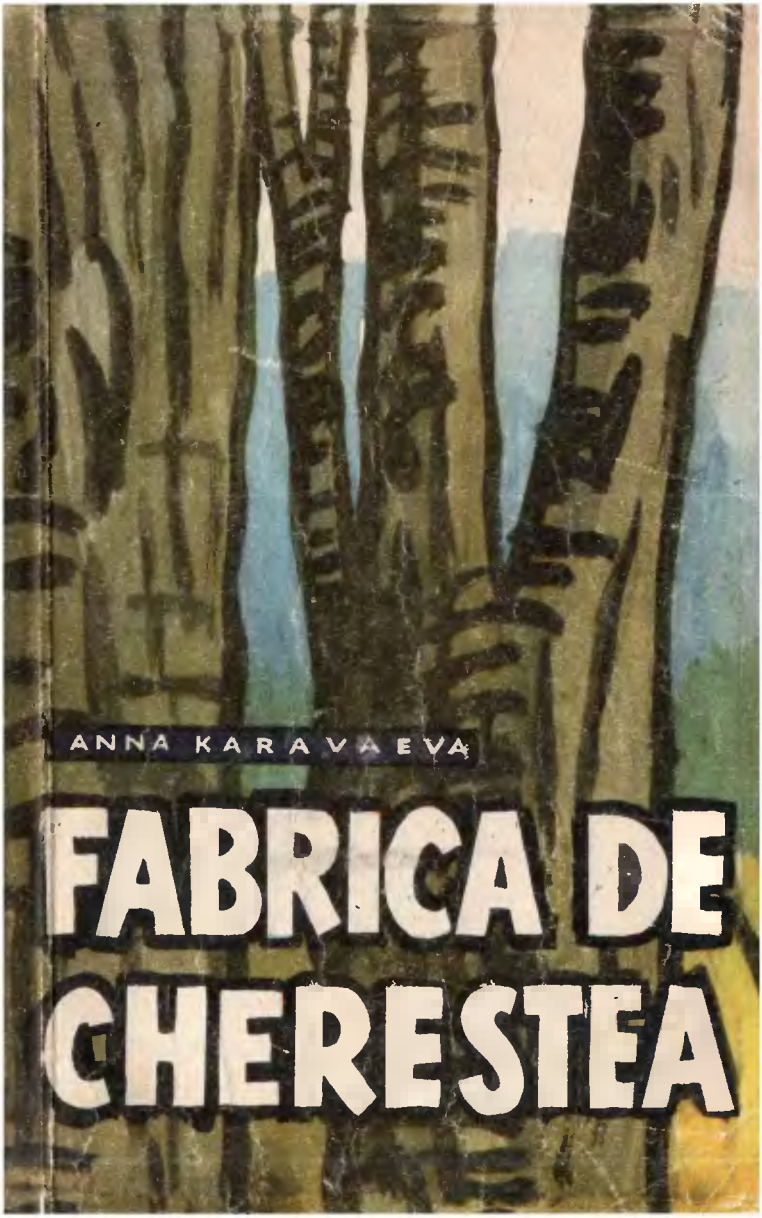
ANNA KARAVAEVA
FABRICA DE
CHERESTEA

ANNA KARAVAEVA

FABRICA DE CHERESTEA

ROMAN

Traducere de
I. BOGDAN şi N. STOIAN

Coperta de C. PILIUŢĂ

АННА КАРАВАЕВА
ЛЕСОЗАВОД
Советский писатель
Москва 1954

PARTEA ÎNTÎIA

Era o dimineaţă de mai a anului o mie nouă sute douăzeci şi trei, cînd o drezină se opri într-o haltă liniştită. Primul care sări pe peronul ud de ploaie, fu Ogneov. În urma lui coborî inginerul Mideaev, îmbrăcat într-un impermeabil nou, încă nepurtat pe ploaie şi care foşnea zgomotos. Inginerul, care călcase într-o băltoacă destul de mare, îşi scutură înciudat poalele impermeabilului.

— În ce colţ pierdut de ţară am nimerit şi noi!

Ogneov zîmbi şi spuse:

— Asta e o linie secundară; trenul trece pe aici numai de două ori pe săptămînă.

Toată noaptea turnase cu găleata şi tunetele puternice de primăvară nu-i lăsaseră să doarmă în timpul călătoriei. Gîlceava aprinsă a glasurilor acelea cereşti, atît de joase încît ai fi zis că erau voci de bas, stăruia încă în auzul celor doi călători; dar aici în gară, pe acest petic de pămînt îmbibat de apă, domnea o linişte îmbietoare la somn.

Clădirea nevopsită a gării, se înnegrise şi era îmbibată de umezeală; printre scîndurile acoperişului de lemn creştea muşchi verde.

Un bărbat scund, cu şapcă roşie, se întorsese spre noii sosiţi, vrînd parcă să le spună ceva, dar se mulţumi să clipească din ochi şi să se îndrepte spre o uşă slinoasă.

Ogneov se apropie cu paşi mari de el şi-l întrebă:

— Dumneata eşti şeful haltei?

— În clipa asta nu mai sînt şef, — răspunse omul domol, ridicîndu-şi încet pleoapele umflate.

— Cum adică ?

— În momentul de faţă sînt telegrafist şi merg la aparat. Pentru două trenuri pe săptămînă, e prea de tot să fii numai şef. Precum vezi, fac şi şeful şi telegrafistul. Cumulez cele două funcţii.

— Aha, m-am lămurit, — zîmbi Ogneov surprinzător de blînd. — Voiam să te întreb cum am putea ajunge la fabrica de cherestea.

— Pe aici nu se află nici o fabrică de cherestea. Cîndva, însă, a fost aşa ceva.

— Cetăţenii vor pesemne să vadă fosta fabrică de cherestea de pe Goriun-Kamen [1]), — interveni un om, îmbrăcat într-o zeghe udă.

Îşi scoase alene şapca turtită ca o ciupercă, lăsînd părul creţ, pe jumătate încărunţit, să i se reverse peste ochii zîmbitori.

— După cum ziceam, cred că tovarăşii au venit de la oraş ca să vadă fosta fabrică de pe Goriun-Kamen. Aş putea să-i călăuzesc.

— Ce să vadă acolo ? — spuse moale, dar reprobator, şeful haltei.

— Ba da, chiar acolo avem treabă, replică cu tărie Ogneov, ridicîndu-şi gulerul hainei de piele, — la fosta fabrică de cherestea de pe Goriun-Kamen.

— A-a ! — exclamă tărăgănat şeful. — Credeţi că merită osteneala să vă duceţi pînă la dărăpănătura ceea ?

— Stai, omule, — obiectă nerăbdător Mideaev ; — fabrica va fi refăcută.

Ogneov adăugă vrînd să-l îndrepte parcă :

— O să începem să reconstruim ; o să repunem în funcţie dărăpănătura — cum îi zici dumneata.

— Aşa ! Sînteţi prin urmare constructori ?... Hm... Va să zică aşa stau lucrurile...

Şeful haltei porni zorit spre uşa slinoasă, dar se opri şi se întoarse din nou :

— Ştiţi, cam pe la începutul dezgheţului, au mai fost pe aici doi inşi. — Nu cumva eraţi tot dumneavoastră ?

---

[1]) Goriun-Kamen — piatra durerii. (N. trad.)

— Nu, — răspunse Ogneov, — a fost președintele comitetului executiv gubernial într-o inspecție pregătitoare.

Șeful pufni neîncrezător:

— Și dumneavoastră ați venit tot... în inspecție pregătitoare?

— Nu, — zîmbi Ogneov, uitîndu-se la ceas, — noi am venit pentru a face o recunoaștere definitivă; să hotărîm cu ce și cum să începem lucrul... După cum vezi, stimate tovarășe, trebuie să ajungem într-un fel sau altul la destinație.

— E trecut de șapte, — rosti din nou inginerul plin de nerăbdare.

— Vreți să fac rost de niște căluți? — întrebă repede pletosul, scoțîndu-și iarăși șapca din cap.

Ogneov își aținti privirea în ochii lui vioi și atenți și dădu din cap în semn de încuviințare.

— Da, fii bun, tovarășe și fă-ne rost. Durează mult?

— Pînă-n sat să tot fie vreo trei verste, — răspunse pletosul și dispăru pe dată.

Ogneov făcu un gest larg:

— Uitați-vă ce păduri! Măreț codru!

Cerul se înseninase și soarele mîngîia ușor șinele de fier ce se pierdeau în zare. Din înălțimi, deasupra pădurii tinere de pini, vîntul aduse o adiere caldă, izgonind norii mititei; cei mai ușori nourași, albi ca zăpada, pieriră cine știe unde, de parcă i-ar fi absorbit azurul tot mai vesel și mai luminos. În jur, cît vedeai cu ochii, pădurile se întindeau sub bolta sinilie a cerului.

— Ce des e codrul! — oftă Ogneov, scoțîndu-și șapca de piele; părul lui bogat, de culoarea aramei, era înspicat cu fire albe.

— Cred că pe aici sînt locuri pe care n-a călcat picior de om, — spuse inginerul.

— Nici vorbă că sînt, — încuviință Ogneov. — Iată și călăuza noastră!

Vorbi și șeful haltei:

— Aha, Kudreai! Da' iute te-ai mai întors.

— Poftiți, am făcut rost de cal! — spuse Kudreai, umflîndu-și triumfător obrajii păroși, apoi se lovi peste șale, mișcîndu-și larg mîinile. — Of, ce m-au trecut sudorile, drept să vă spui! „Au venit, le-am zis eu, ăi mai mari co-

misari !..." Ce i-am mai minţit pe ţărani — le-am îndrugat cîte-n lună şi-n stele — trebuia doar să-i scot din amorţeală. Poftiţi de luaţi loc colea, căluţul e bun nimic de zis.

— Bine, dar de ce i-ai minţit ? — se încruntă Ogneov.

Kudreai însă nu se fîstîci :

— Apăi nu voiau să-l dea ; dac-aţi şti cît sînt de-ai dracului !... Doară aţi venit pentru o treabă tare însemnată.

În timp ce mergea dînd mereu din mîini, le explica :

— Nu-mi place să mint. Să nu credeţi cine ştie ce despre mine. N-aveam însă de ales : dacă nu mă străduiam pentru treaba asta atît de însemnată, ţăranii n-ar fi ridicat nici măcar un deget... Aci pînă şi minţile oamenilor sînt încîlcite ca pădurea...

— Ai un adevărat cap de om politic ! — spuse rîzînd Ogneov, urcîndu-se cu inginerul în căruţă.

Kudreai potrivi, preocupat, fînul din căruţă :

— Ia ridicaţi-vă niţel, tovărăşeilor, să vă pun nişte fînişor, — că altfel o să vă hurducе tare...

Şeful haltei stătea pe peron. Vîntul îi flutura paltonul descheiat şi-i zbîrlea părul. Pînă în clipa în care căruţa ajunse pe creasta colinei, luînd-o apoi la vale, Ogneov simţi cum îl urmăreşte privirea şefului de haltă. Mai încolo căruţa dădu într-o groapă.

Inginerul fu cît p-aci să cadă ; îşi bălăbănea picioarele de ţi-era mai mare rîsul.

Ogneov care era lung şi uscăţiv, trase o înjurătură.

— Ehe, asta-i floare la ureche, o să dăm peste nişte hîrtoape şi mai şi ! — strigă Kudreai, întorcîndu-se către Ogneov ca şi cînd s-ar fi lăudat cu asta. — O să vă dau de ştire cînd om ajunge la locurile alea unde nu e chip să deschizi gura, fără ca zgîlţiiala să nu te facă să-ţi muşti limba.

— Mai e mult de mers ? — întrebă Ogneov, scuturat la un hîrtop.

— Iacă om trece de sat, o luăm la vale, apoi la urcuş trebuie să coborîm din căruţă. Pe-un drum ca lumea ar fi un fleac, dar pe ăsta al nostru e un chin.

— Ia spune, fabrica de cherestea e de multă vreme lăsată în paragină ? — întrebă Ogneov.

Kudreai mormăi ceva ca pentru el, apoi zise :

— D-apăi chiar în preajma războiului cu nemții a venit din capitală un domn din ăia cu ifose — se vedea cît de colo că era neamț — și s-a apucat să clădească pe Goriun-Kamen. Ce zarvă, ce bocănituri și ce mai tunete... Era o gălăgie... Oamenii noștri, îndeobște atît de adormiți, au prins să se miște. Da' cînd s-a pornit războiul, domnul neamț a șters-o și totul a rămas baltă... Kaput! Acum, pe acolo numai vîntul mai șuieră. Dar namila de clădire se ține încă zdravăn.

Kudreai smuci din răsputeri hățurile.

— Acum tăceți și țineți-vă bine... Hei!

Deodată căruța se pomeni săltată mai sus de capul bălțat al calului, apoi porni la vale val-vîrtej, ca de la sine. Pe urmă, capul calului apăru în dreapta în timp ce căruța o luă spre stînga. Roțile se poticneau aidoma unor oameni beți și se izbeau din mușuroaie în pietre și din pietre în mușuroaie.

În față, satul apăru într-o vîlcea. Acoperișurile izbelor se plecau somnoroase deasupra ferestruicilor chioare, iar casele păreau să rămînă cu desăvîrșire nepăsătoare la tot ce se petrecea pe acest pămînt — numai gropi, mușuroaie și pietre — pe care satul sălășluia de cîteva sute de ani.

Căruța sălta prin hîrtoape, huruind, scîrțîind și văicărindu-se ca o babă neputincioasă.

— Uf! — răsuflă adînc Ogneov, după ce ajunseră într-un loc ceva mai neted. — Drumul ăsta blestemat trece chiar pe lîngă sat, dar oamenii se prefac că nici nu-l văd.

— Pîrdalnicul ăsta de drum trece chiar pe sub nasul lor, dar numai cearcă să-i faci să pună umărul la treabă... Aș, nici gînd! Oamenii de pe aici îs greoi, foarte anevoie de urnit.

— Al cui e acoperișul ăsta de tablă, vopsit proaspăt în roșu? — observă Ogneov, ațintindu-și privirea înapoi.

— Aici stă Ignatka; e un zgripțuroi ca nimeni altul. Nu s-ar da înlături să-ți vîndă și purecii pe bani grei, dacă bineînțeles i-ar trebui cuiva. Dac-o fi să vă aciuați pe aici, o să-l cunoașteți bine pe Ignatka. E blî-ind, liniștit, știe să ți se vîre pe sub piele... Ce mai calea-valea... un cîine... ptiu!

Kudreai sări jos din căruță:

— De aici trebuie să mergem oleacă pe jos. Luați-o înainte, că vă ajung într-o clipă, numai să leg mai scurt calul.

Ogneov îi dădu ceva bani. Kudreai mulțumi cu un aer distrat, fără slugărnicie, și duse calul înapoi, către zaplaz.

— Ce aer minunat, tovarășe Ogneov ! — spuse inginerul aspirînd adînc.

Ogneov își descheie haina de piele :

— Da-da, miroase zdravăn a lemn... Dar după cîte văd și sălbăticia oamenilor de pe meleagurile astea e tot atît de zdravănă.

Drumul șerpuia printre grămezi de bolovani rotunzi, acoperite și cimentate parcă de pămîntul acestui ținut păduros, peste care crescuse tufăriș sălbatic, ce-și întindea verdeață mănoasă, cîrlionțată a zmeurișului, măceșului a ierbii negre, a desișului de mesteceni tineri, mlădioși și zglobii ca niște copii. Tufișurile se uscau domol după ploaia torențială din cursul nopții și frunzișul des și tînăr respira parcă o boare aromată. Crengile mestecenilor, pe care le dădeau la o parte, șfichiuiau pe drumeți peste spinare, ajungîndu-i din urmă ; și măciesii îi zgîriau.

Ceva mai sus, urcușul deveni mai ușor. Sub picioarele lor prinse să scîrțiie guraliv pietrișul mare ; de-acolo, drumul ce ducea spre creasta dealului, nu era negru, ci galben.

— Încă de pe vremea cînd neamțul se mai afla pe meleagurile noastre s-a început drumul, dar n-au apucat să-l isprăvească, — lămuri Kudreai care-i ajunsese din urmă.

Cînd se văzură pe creastă, lui Ogneov i se tăie răsuflarea.

Nu avea ochi decît pentru clădirea uriașă a fabricii de cherestea, lipsită de viață.

Pe terenul vast se înălțau pereții mohorîți de cărămidă. Acoperișul alcătuit din sute de geamuri pătrate, groase, prinse în rame de fier, era spart în multe locuri. Scările exterioare se îndoiseră în ambele părți, balustradele înalte ruginiseră, iar treptele ușoare se rupseseră.

Arcul înalt al intrării, cu gura lui neagră căscată, parcă-l fixa pe Ogneov.

Kudreai îl trase de mînecă și făcu semn din cap arătînd în toate părțile :

— Uită-te, neică, la bungetul ăsta. Phii! Ochiul nu-l poate cuprinde: dai numai de verde și albastru; nici într-o mie de ani nu-i chip să dobori codri ca ăștia. Deși sînt pădurar de atît amar de vreme, n-am intrat în pădurea asta mai adînc de vreo sută de verste. Dacă te afunzi și mai mult și treci de calea ferată, dai de-un desiș în care he, he... pînă și cerbii își ciuntesc coarnele!

Pădurarul nu-și găsea astîmpăr.

— Uită-te la copaci: ce pini, ce mîndrețe de mesteceni!... Numai că ăștia cresc, cresc, se înalță fără nici-un folos! — adăugă el aproape mînios.

Nerăbdător, Ogneov înainta cu pași mari.

— M-da! — exclamă inginerul, punîndu-și ochelarii, — la vremea ei clădirea asta n-a fost rea.

— Uf, ce de păianjeni! — strigă Ogneov, trecînd hotărît pe sub arc și călcînd cu zgomot pe scara de piatră.

— Tovarășe Ogneov! — îl chemă inginerul.

— A-i-ici!

Glasul lui Ogneov răsună prin mai toate ungherele, speriind păsările aciuate sub acoperiș, care se deprinseseră de minune cu liniștea din jur. Păsările băturâ din aripi și în semiîntuneric se auziră zgomote, șuierături ascuțite și țipete izvorîte din cuiburi.

— Eim drăcie! — zbieră Ogneov. — Da' multe s-au mai pripășit pe aici!

Plin de praf și îndîrjit mergea răsuflînd din greu.

Inginerul aprinse lanterna de buzunar. Umbre prinseră a se legăna pe pereți și pe tavanul scund. Mirosea a colb învechit adunat din belșug, a lemn uscat și a mucegai.

— Uite, au lăsat loc și pentru instalarea curelelor de transmisie. Aici pot fi fixate roțile de transmisie ale mașinilor.

Ogneov ciocănea pereții, proiecta lumina lanternei pe jos, încerca trăinicia căpriorilor. Colbul i se așternea domol pe mîini.

Kudreai agita în juru-i o creangă lungă, speriind cu ea păsările:

— U-u... blestematelor! V-ați cuibărit p-aici... huș... huș...

Scările și platformele de fier scrîșneau, cîntau surd, cu glas scîrțîitor.

Pardoseala de fier de la etaj, era strîmbată în multe locuri, în apropierea platformelor.

— Ticăloşii ! — tună Ogneov.

— Ce-i ? — întrebă inginerul.

— Uite, au vrut să fure fierul, să smulgă plăcile, au lovit în el cu ceva... dar fierul a fost mai tare decît hoţii...

Kudreai le strigă de jos :

— Dac-aţi şti ce-a fost pe aici !... Tot satul căra cu braţele, pe întrecute. Ceva mai încolo e o baracă, de acolo s-a şterpelit totul, pînă şi ultimul fir de aţă.

Ogneov coborî făcînd mare zgomot ; în urma lui, scara bubuia sub paşii inginerului.

— Dar parcă tu n-ai luat nimic ? Ai ?

Kudreai clipi şiret din ochi :

— Apăi, dacă e vorba pe aşa, de ce aş fi fost mai prost ca alţii. Numai că nu m-am ales cu cine ştie ce — am băgat şi eu în buzunar cîte ceva, un fleac. Nu puteam, vezi mătăluţă, să mă înfig — că doar asta-i treaba mea, să mă războiesc cu hoţii.

— M-a apucat o foame... — spuse deodată Ogneov, pufăind din ţigară.

Kudreai le făcu o propunere :

— Haideţi în coliba mea. Mă simt cu dumneavoastră, de parcă ne-am cunoaşte de cînd lumea. Fata o să pună samovarul... Azi dimineaţă am prins niscaiva peşte. Mergeţi ? Ai ?

— Îţi mulţumim, prietene. Firește că mergem, — spuse Ogneov. — Am putea oare să şi înnoptăm la tine ?

— Vai de mine ! Cu dragă inimă... O să dormiţi straşnic ! — se însufleţi Kudreai.

— Aşadar, care e părerea dumitale asupra clădirii, tovarăşe Mideaev ? — întrebă Ogneov, păşind în urma pădurarului.

— Voi continua să susţin că dacă-i vorba să reclădim fabrica, trebuie să executăm lucrările cît mai repede. Avem la dispoziţia noastră sfîrşitul primăverii, vara şi toamna pînă la primele îngheţuri, — răspunse inginerul.

— Aşa-i ! — exclamă Kudreai, care nu se putu stăpîni să nu spună şi el ceva. — Pe aici se poate lucra numai cît e uscat. Acum pămîntul e încă jilav, dar n-o să treacă mult şi o să se zbicească, atunci dă-i zor !

Înainte de a pleca, Ogneov lovi cu palma peste peretele castaniu închis al fabricii de cherestea :

— Nu-i nimic, bătrîno, ai să mai slujeşti... Ehe, ehe !... De ce-or fi amuţit păsările ?

Kudreai zise satisfăcut :

— Păi le-am speriat eu — le-am spus s-o ia din loc. De-acu' 'nainte n-o să mai dea pe aici.

Drumul cobora acum lin spre rîu.

În vîlcea li se ridică în cale un mestecăniş cu trunchiuri subţiri, slabe ; mai departe nu mai era drum, nu se vedea decît pămîntul negru mocirlos, amestecat parcă cu catran.

Apele zglobii ale rîului larg, umflat, strălucind în bătaia soarelui, se scurgeau nepăsătoare pe lîngă malurile lipsite de viaţă.

— Vapoarele nu opresc aci ; trec doar pe lîngă noi ; şi apoi ce-ar căuta pe meleagurile astea ? — spunea Kudreai, dînd la o parte frunzişul tufişurilor. — Vaporul aduce cu un gîscan care trece înot, se bălăceşte ; îşi vede de drum şi nici măcar nu şuieră cu sirena. Deh !

Căsuţa pădurarului îngropată pînă la cerdac într-o poiană largă, năpădită de muşchi, era priponită temeinic şi sta ca o ciupercă scundă şi vînjoasă.

Lîngă cerdac, o fată cu capul descoperit, curăţa o armă de vînătoare. Cosiţa aurie, bogată, se legăna pe spatele codanei.

— Ce faci Ksenka ? — strigă Kudreai. — Păi am curăţat-o eu mai deunăzi.

— De vreme ce-o curăţ, înseamnă că trebuie, — făcu fata, fără să se întoarcă. — În lipsa ta am trebuit să sperii pe cineva, — adăugă ea, îndreptîndu-şi spre străini privirea atentă şi severă a ochilor ei de un albastru închis. După ce-i cercetă, îşi mişcă sprîncenele lungi şi drepte şi întrebă : — Pe cine ai mai adus ?

Kudreai o atinse pe umăr, spunîndu-i cu sfială vădită :

— Au venit constructorii. Las' c-o isprăvesc eu de curăţat, fata tatii; tu vezi de samovar şi... găteşte peştele ăla...

Ea îi dădu arma şi rosti alene :

— Fierb nişte ouă. Peştele îl las mai la urmă. Vezi bine că o să le pregătesc şi prînzul.

Apoi intră în căsuţă. Kudreai chicoti încurcat :

— În treburile muierești nu-i chip s-o birui cu vorba... He-he...

— Ai o fată aprigă, — spuse pe un ton glumeț inginerul.

— Se vede cît de colo că nu se lasă călcată pe bătătură și asta-i bine, — adăugă Ogneov, dînd din cap.

Kudreai șopti deodată :

— Așa-i... Numai ce-și încruntă sprîncenele și știi că se pregătește să facă precum îi e voia. Am trecut prin încercări grele și d-asta fata mea nu-i prea veselă ; în schimb, nu se pierde cu firea.

Dinspre căsuță se auzea ceva zăngănind și trosnind ; dușumeaua scîrțîia prelung sub pași domoli și aceste zgomote comune, mărunte, te făceau să-ți dai seama că toate lucrurile din gospodărie se supun mîinilor îndemînatice ale fetei.

Ea apăru pe nesimțite în prag și făcu un semn cu capul avînd pe față o ușoară expresie de nepăsare :

— Veniți să luați o gustare cu ce s-o găsi.

Fața de masă cu pătrățele, lucrată în casă, samovarul scund de aramă cu pereții cam scofîlciți, dar curățat lună, ouăle mari, învelite într-un ștergar, pîinea neagră, plăcut mirositoare, abia scoasă din cuptor, mierea galbenă străvezie ca cleștarul din farfurioară, ceștile puțin crăpate, șterse lună, împodobite cu flori albastre, ciudate, — totul trăda căldura căminului și o mînă de gospodină.

— Harnică fată ai ! — o lăudă Ogneov. — Îți curăță pușca și pe deasupra mai e și gospodină.

— Altfel n-ai cum s-o scoți la capăt, — spuse liniștit fata, fără să bage în seamă lauda, umplînd tuturor ceștile. — Nu cred ca ceaiul nostru, să fie pe placul dumneavoastră, nu e chinezesc ; eu îl fac cu frunză de zmeură pusă la uscat.

Deodată, își înălță capul, punîndu-și mîna pîlnie la ureche. Ochii prinseră a-i străluci, obrajii supți se aprinseră repede, îmbujorîndu-se.

— Tătucă, iar își fac ăia de cap în pădure... Da... Da... acolo ! Ah, ce scîrnăvii... de cîte ori i-am prins cu mîța-n sac, da' tot nu se lasă.

Ea luă arma din cui, o trecu pe după umăr, se legă la cap :

— Ei, tu rămîi aici cu oaspeții ; eu am să mă reped... pînă acolo... Pesemne că sînt... tot ăia din Slobodskoi.

Încălecă și ieși în poiană, plecîndu-se bărbătește în șa. În pădure răsună o detunătură.

— Da, zgomotul vine dinspre rîpă ! — se agită Kudreai.

— Aștia din Slobodskoi nu-s țărani ci hoți sadea...

Răsună o nouă detunătură, de data aceasta mai puternică și mai apropiată ; pe urmă totul se liniști.

— Vrednică fată mai ai ! Se vede că nu e dintr-alea fricoase.

— Phiii, nu se teme de nimic ! Pe mine, uite, mă cam supără uneori picioarele, mă dor de nu mai pot. Așa că ea, fata tatii, colindă pădurea prin beznă, pe vreme rea, face de veghe... Cunoaște codrii tot atît de bine ca și mine — de la șapte anișori îi bate întruna singurică.

După ce mîncară, se așezară cu toții în cerdac și începură să fumeze.

— De cîți ani te-ai stabilit prin locurile astea, Kudreai ? — întrebă Ogneov.

— Cînd am venit aici, fata avea cinci ani.

— Ești de la țară ?

— Da ; numai că n-aveam gospodăria mea.

— Cum așa ?

— Păi așa s-au orînduit lucrurile. Taică-meu lua pămînt în arendă de la moșier. Și ca să-i fie mai ușor la plătit arenda, se ducea să mai cîștige ceva — robotea ca plutaș. Într-o zi l-a strivit însă un buștean ; am rămas numai cu mama ; mergeam pe zece ani. Cîte n-am îndurat împreună cu mama ; cu toate că am muncit mereu la stăpîn, am găsit timp să învăț și ceva carte ; după moartea mamei, am început să argătesc. La douăzeci de ani m-am însurat cu mama Ksenkăi. Era fată de oameni bogați ; am fugit împreună și ne-am luat. Tare veselă mai era ; cînta întruna. Pe atunci aveam părul creț, nimeni nu mă întrecea la joc și cînd cînta ea, îi țineam isonul ; Kudreai (cîrlionțatul) — e doar porecla mea ; că dealtfel mă cheamă Ivan Susekin. Așa am început noi să trăim. Și tare greu am mai dus-o. După un timp, draga de ea, a găsit cu cale să se ducă la taică-său și să-i ceară iertare. Dar să fi văzut cum ne-a primit hapsînul...

Kudreai își strînse deodată pumnii, se lovi peste genunchi, iar ochii i se întunecară :

— Mai bine nu ne-am fi ploconit în fața lui... m-am

spetit robotind pentru el șase ani de-a rîndul, fără să fi auzit o vorbuliță bună. „Bă, mi se răstea el, n-ai încropit nimic, trîntore, coate-goale ce ești.“ Eram iute, aprins, de multe ori am pus mîna pe topor, dar femeia mă ruga : „Nu te nenoroci, nu ne nenoroci...“ Clocotea în mine atîta furie împotriva socrului, încît uneori mă durea capul de nici nu puteam să închid ochii... După un timp am văzut că nevastă-mea începe să slăbească, să se ofilească... „Să plecăm, i-am zis eu, Veruşka.“ — „Nu pot să trăiesc, mi-a zis ea, fără gospodărie, fără pămînt.“ Eh, ce naiba o fi ținut atît la gospodăria asta !... Tată-său o tot bătea la cap să mă părăsească, dar ea nici nu se clintea — se lipea de mine și încerca să mă înduplece : „Mai rabdă și tu niţel, poate ne-o da tata partea noastră, să trăim și noi ca oamenii...“ Aș, de unde ! Așa s-a și prăpădit. După ce mi-a murit nevasta, mi-am luat fata și am plecat de la curtea bogătanului. Am colindat, ce-am colindat prin Rusia, apoi am intrat aici pădurar. De atunci nu pot să-i sufăr pe chiaburoi — u-uf ! Cînd se oploșește unul dintr-ăștia pe o bucată de pămînt, o împrejmuiește cu ziduri, își adună de toate pentru sufletelul lui și le strînge, să le aibă la îndemînă ! Dar din asta i se strică sîngele și-i putrezește cugetul. Oameni drepți, nici să nu cauți printre ei.

— Dar după părerea dumitale unde să-i cauți ? — întrebă Ogneov zîmbind.

Kudreai își netezi alene barba și căzu pe gînduri :

— Omul drept ține socoteală și de sudoarea frunții lui și de sudoarea frunții altuia... Omul drept... ei, cum să-ți spun... merge în viață cu pas hotărît și știe rostul lucrurilor... El nu zvîrle cu noroi în oameni, nu-u. Are căldură în casă, are pîine pe masă, dar el mănîncă și se tot uită în jurul lui : da' de ce, se întreabă el, un altul mă privește cu jind cum mănînc și nu are de nici unele ? Ei, își zice atunci omul drept, astăzi ăsta mă privește doar, dar mîine te pomenești că-mi sparge gardul și-mi dă cu toporu' la cap. Și se duce, el, omul drept, în lumea largă, să vadă ce-i pe acolo. De ce, spune el, la matale e atîta sărăcie, cetățene ? Ia să chibzuim împreună. Uite ce gîndesc eu.

— Și cum ai ajuns la părerea asta ?

— Iacă așa, cu mintea mea. Tot ce-am văzut la ăi bogați, la chiaburi, am întors pe o față și pe alta.

Aproape de prînz, Ksena năduşită, ciufulită, se înapoie în galopul calului.

— Iar l-am prins pe Nikanor, ăl din Slobodskoi. Pusese ochii pe un pin. Îşi potrivise ferăstrăul, apucase să taie coaja, iar fecioru-su tăia de zor la copacii mai tineri, bocănea cu toporul, boc-boc. „Ce-i cu tine, zic, Nikanor, ne socoţi surzi? Cară-te de aici, lasă-te de furat, că postatele le ai în altă parte". M-a suduit cu ăle mai urîte vorbe şi a sărit cu pumnii la mine. Dar am tras o dată, de două ori. „Să nu te mai prind pe aici, i-am zis, că te arestez."

Ogneov, o cercetă curios, apoi spuse:

— De ce îl tot ameninţi şi nu-l arestezi, de vreme ce-i hoţ?

Ea îi răspunse posac:

— Muierea lui e borţoasă; aşteaptă al cincilea copil; o duc ca vai de ei, în mare sărăcie... Neam de peticari — aşa au fost porecliţi.

Posomorît, Kudreai făcu un gest a lehamite.

— Mare bucluc şi cu Nikanor ăsta... Dealtfel mai toţi ăi din Slobodskoi sînt oameni cu care e greu s-o scoţi la capăt. Slobodskoi e o aşezare de prin părţile noastre. Oamenii de acolo sînt colonişti. De pretutindeni s-au oploşit pe aici. O duc prost, totul le merge pe dos. Către toamnă oamenii pleacă la oraş să mai cîştige ceva. Fără doar şi poate că ăştia din Slobodskoi o să vină să se tocmească şi la voi la şantier. Sînt însă cam zurbagii.

Lămpiţa veche sfîrîia încet; în sticla murdară pîlpîia o luminiţă chioară, ca vai de ea.

Kudreai nu mai contenea cu întrebările, fără să-şi ia ochii de la Ogneov.

Lui Ogneov nu i se mai întîmplase de mult ca cineva să-l asculte cu atîta atenţie.

— Vă tot descos despre cele de la oraş. Satul, ţăranii... ce-s ei pentru mine? Îi ştiu. Pe cînd oraşul — cum merg lucrurile pe acolo?

— Ei şi tu! — îl întrerupse ironic Kuna. — Ce-ai tăbărît pe capul lor cu întrebările? Îi dai gata pe oameni, adică pe... domnii ăştia.

Inginerul asculta; nu ştia de ce, dar fata aceasta atît de neinduplecată îi inspira o oarecare teamă.

— Păi ce fel de domni sîntem noi, frumoaso? Acum s-a isprăvit cu domnii.

Ea stătea lîngă cuptor, ţinîndu-şi mîinile la spate. Întrebă cu un fel de sfidare:

— Vrei să zici că nu sînteţi domni?

— Desigur! — spuse inginerul, aproape sărind în sus. — Greşeşti spunînd una ca asta! Viaţa s-a schimbat nespus de mult; nici oamenii nu mai sînt cei de odinioară...

Fata îşi trecu greutatea corpului pe celălalt picior şi, fără să-şi schimbe atitudinea, ridică ironic glasul:

— S-a schimbat... oamenii nu mai sînt cei de odinioară... Păi asta se petrece numai la dumneavoastră la oraş. La noi însă totu-i la fel ca înainte. Iaca: bungetul creşte, foşneşte, blestematul, iar noi sălăşluim tot în el... parc-am fi muşchi... Se vede că schimbarea umblă prin unele locuri ca titirezul, se vîră în fiece crăpătură, iar în altele zace ca un butuc. Uite, cînd o ajunge şi pe aici pe la noi, o să vă cred şi eu.

Ogneov rosti încet:

— Nu se face totul deodată; o să ajungă titirezul şi pe aici cînd o să înceapă construcţia.

Ksena îşi mişcă sprîncenele:

— Om vedea.

Încurcat, Kudreai începu să-şi mîngîie barba.

— Să nu o luaţi în nume de rău, tovarăşi; o apucă uneori şi pe ea uritul şi atunci se leagă de fiece vorbă.

— Nu, de ce s-o luăm în nume de rău? — spuse Ogneov liniştit, netezindu-şi mustaţa. E drept că pînă acum fata ta n-a văzut nimic şi pe cuvînt nu vrea să ne creadă. Nu trebuie să te supere adevărul.

Ksena pregăti în tindă aşternutul pentru musafiri.

După ce se culcă, inginerul şopti uimit prin întuneric:

— Ce mai fată! Straş-nică! Ce demnitate, ce îndrăzneală şi ce spirit de independenţă.

Ogneov se întinse şi căscă:

— Cînd baţi pădurile de la vîrsta de şapte ani şi te războieşti cu toţi ţăranii care taie ilegal pădurea, nu-i chip să mai faci pe delicatul.

Fînul cosit încă de anul trecut, răspîndea o mireasmă de flori uscate, fîşiia şi se legăna uşor sub preş; afară, codrul vuia neliniştit şi somnoros.

Peste două săptămîni, Ogneov şi inginerul se înapoiară de la oraş, la Goriun-Kamen.

— Unde am putea găsi cu chirie o locuinţă la un om cumsecade? — întrebă Ogneov pe Kudreai.

— Duceţi-vă la Gundin. Muierii lui Gundin îi place să ţină curat, la ea totul luceşte ca luna şi-apoi şi izba lor e a doua de la marginea satului — de la ea dai îndată de drum.

Gundin se învoi să-i închirieze lui Ogneov odaia cea curată, de vară, cu pereţi de scînduri şi cu o singură fereastră.

— Cît îmi iei?

Gundin îl privi pe sub sprîncene şi îşi trecu mîna prin părul încărunţit de deasupra frunţii late:

— Aşa, ca la vreo zece ruble?

— E scump! — rîse Ogneov. — La noi, la oraş, cu banii ăştia, poţi să închiriezi un mic apartament. Aşa că, mai lasă din preţ.

Pe faţa lui Gundin se ivi un zîmbet ruşinat; parcă ar fi zis: deh, m-ai dat de gol.

— Ei... atunci să facem alt preţ: ţi-o dau cu cinci. Îţi mai las şi o masă, o laviţă şi îţi pun şi-un pat simplu. Merge?

— Ce să zic, mă învoiesc. Vezi cît ai lăsat? De ce n-ai cerut de la început preţul ăsta?

Gundin îşi schimbă greutatea corpului de pe un picior pe altul şi, scărpinîndu-se în barbă, rosti domol:

— Deh, nu vin în fiecare zi orăşeni care vor să închirieze odăi; numai de la ei poţi să scoţi un ban; aşa că n-ai chef să-ţi greşeşti socotelile.

— Află prietene, că nici aşa nu ţi-ai greşit socoteala, — îi spuse Ogneov rece.

— Nu sîntem supăraţi, ne mulţumim cu preţul, — zîmbi Gundin şi trase după el uşa care scîrţîi.

După ce se înţeleseră şi asupra mîncării, Ogneov auzi sfadă în tindă.

— Pune şi tu o ţîră de ulei pe cîrpă, — spunea cu aprindere Gundin.

Femeia se încăpăţîna să-l contrazică, fiindcă îi părea rău de ulei:

— Bine. Lasă că şi aşa-i arătoasă... Am s-o şterg mai tare...

— Uite şi tu — muştele au murdărit-o de tot ! Vrem doar să-l îndatorăm pe omul ăsta învăţat.

— Nu uita, drace împieliţat, că păstrez uleiul pentru mîncare !

Gundin intră mulţumit în odaie, ţinînd în mîini ceva învelit într-o pînză albă :

— Iată aici... nevastă-mea a gătit-o, şi a şters-o chiar cu ulei. Poate fi atîrnată în colţ ; oricum, e mai frumos decît aşa...

Şi puse o icoană pe masă. Pe icoană se vedea un om înveşmîntat într-o hlamidă verde şi care şedea pe o piatră, lîngă un copac ciudat ; hrănea nişte găini, gîşte şi cîteva oi grase, creţe.

— Asta, — lămuri Gundin, — a cumpărat-o nevasta de mult. A dat pe ea o rublă şi zece copeici, dar sfîntul a nimerit la noi în casă ca nuca-n perete. Fă, i-am zis, l-ai cumpărat şi tu de neghioabă ce eşti. Toţi au rîs de noi. „N-am auzit de un astfel de sfînt — zic ei — care să-şi facă veacul pe lîngă vite ; poate că la oraş or fi şi d-ăştia.“ Aşa că las' să atîrne la orăşeni. Tot înfrumuseţează odaia.

— Mulţumesc, — spuse cu bunăvoinţă Ogneov, muşcîndu-şi mustaţa şi stăpînindu-şi un zîmbet. — Numai că-i ştiu pe sfinţi şi mai puţin decît tine ; nu-s de mine.

— Nu-ţi trebuie ? Ca să vezi ce belea pe capu-meu ! — spuse Gundin gînditor. — Şi eu care vroiam să-ţi împodobesc odaia. Oricum, icoana n-ar fi zăcut de pomană.

— Nu-i nimic, Gundin, nu te amărî. Văd pe geam pădurea şi acoperişul fabricii. Ce-mi mai trebuie ?

— Odaia asta a meşterit-o fecioru' meu. După ce i-a venit de hac lu' Kolceak, s-a întors acasă şi şi-a clădit-o. Zicea : „Asta-i odaia pe care o s-o ocup eu.“ Avea pe pereţi nişte părtrete : unul înfăţoşa un om cărunt, păros, iar altul pe unu' chel — Lenin. Ăla căruntu', cu părul mare, nu era rus. Cică-l chema Karl.

— Era Karl Marx, — zîmbi Ogneov.

— Aia zic şi eu, nu era rus, — repetă Gundin.

— Şi unde ţi-i feciorul ? — se interesă Ogneov.

— La oraş : învaţă să ajungă ofiţer. Ce mai vorbă, e de credinţa voastră. — Şi Gundin se uită pieziş la icoană.

— Şi nu eşti mulţumit ?

— De ce-aş fi nemulţumit? Eu, unul, nu-i stau împotrivă. Astă iarnă băiatul a venit acasă, în conced. Lucrul ăl mai de seamă e că-i tare bine înţolit: cizme trainice, cămaşă, nădragi; i-am pipăit cu mîna mea; sînt de postav bun — n-ai ce zice.

— Va să zică îţi pare bine că feciorul dumitale e la oraş?

— N-aş zice că-i rău, — răspunse în doi peri Gundin, — numai că, dacă ţăranul nostru se înfige la postav fin, să nu-l întoarne careva din nou la dimie.

— Păi, cine să-l întoarne?

— Deh, cine ştie! Că doar mergem împotriva lumii întregi. Se zice că ăi de la oraş au uitat de frica lu' dumnezeu. Iar la ţară, precum am auzit îs mai mulţi, mult mai mulţi oameni ca la oraş. Ei, cum să mergi împotriva lumii întregi cu noi, ţăranii? Aici e buba! Ci-îmd mă gîndesc la toate ţările ălelalte, mi-e sufletul tare greu. Odinioară le-am făcut vînt pe uşă la toţi împăraţii care au dat buzna odată cu Kolceak. Îmi spunea fecioru-meu: o boală le-a data gata toate oştile, d-aia i-am şi biruit... Cu-um îi zice la boala asta? A-a... De-mo-ra-li-ză-rie! Molima asta a dat peste toată cătănimea lor. Dar dacă le-o trăsni prin cap să se mai năpustească peste noi a doua oară şi a treia oară, şi n-o mai da boala asta-n ei, ai? Îmbracă-te atunci, Mitka al tatii, în dimie şi-ncalţă-te cu opinci. Uite, ăsta mi-e necazul.

Tot ce apuca să afle, Gundin punea pe seama fiului său drag, acest neobişnuit locuitor al oraşului şi, tot prin prizma fiului său, privea lumea, înţelegînd însă multe lucruri în felul său.

La una din barăcile părăginite se pusese un geam într-o cercevea de lemn; în pămîntul negru fusese înfiptă o masă cu picioarele groase, strunjite şi nişte bănci la fel cu masa — produs al mîinilor harnice ale lui Gundin — şi se dură astfel un „birou".

A doua zi dimineaţa, Goriun-Kamen vuia de larma glasurilor omeneşti. Toată poiana întinsă, deasupra căreia se înălţa fabrica întunecată, lipsită de viaţă, era înţesată de oameni.

Sosiseră toţi ţăranii din Slobodskoi care obişnuiau să se ducă la munci prin alte părţi, şi nevestele, emoţionate se ţineau de mînecile cămăşilor lor.

Lunganul Andrei Berkutov se preumbla agale şi, uitîndu-se dispreţuitor în jur, dădea tonul în discuţiile purtate de ţărani.

— Trebuie să mai chibzuim, băieţi, dacă face să ne tocmim aici. Dacă mergi la oraş, la debarcader, dai îndată de trai bun ; în zile mai norocoase, îţi pică şi una de cinci ruble.

— Ia mai ţine-ţi fleoanca, mă lunganule ! — răsună un glas subţire de femeie. — Ţie ce-ţi pasă ? Eşti zdravăn — ca un urs. Poţi să cari în spinare şi o casă întreagă... Dar ce vrei să facă altul, pe care dumnezeu nu l-a blagoslovit cu o spinare ca a ta ? Ţie, vlăjganule, îţi poate pica şi una de cinci ruble, da' ia spune, altu' mai slab cît poate scoate ?

Era nevasta lui Nikanor, Daria, o femeie pistruiată şi cu pieptul supt, care se înfierbîntase peste măsură. Acum arăta cu degetul spre spinarea gheboasă a bărbatului ei, căutînd sprijin la grupurile de femei care amuţiseră neliniştite.

— Uită-te la oamenii noştri — crezi oare că mulţi sînt ca tine, lungi cît o prăjină ?

— Ei, Daria, lasă... oamenii în pace, — spuse Nikanor ruşinat, trăgînd-o de mînecă.

El ar fi vrut să asculte cuvîntul lui Berkutov. Tot corpul acestuia, spatele lat şi drept aidoma unei lopeţi de pus pîinea în cuptor, mîinile sale mari, dinţii lui albi şi puternici, ca şi barba-i deasă şi neagră — în sfîrşit, tot corpul lui Andrei respira o forţă nesecată, dîrză, care îl subjuga atît de mult pe pirpiriul dar vînosul Nikanor, încît acesta se simţea îndemnat să-şi scoată în afară pieptul, ba chiar să şi cînte.

Lui Berkutov nu-i plăcu faţa mîhnită şi înciudată a Dariei :

— Voi, muierile, sînteţi o piatră legată de gîtul omului ; croncăniţi ca ciorile pe gard...

Dar glasurile indignate ale femeilor îi puseră capac la gură :

— Ia nu te mai agăţa de noi !

— Ne cunoaştem păcatele şi fără porecle !

— Nu ştiţi decît să vă lăudaţi : cică nouă, ne curg banii cu găleata...

— Da' acasă cît aduceţi, afurisiţilor ?

— Da-a... E dre-ept ! La oraş, ai unde toca banii...

— Orice ai zice, da' pentru prostănaci se găsesc acolo locuri de petrecere berechet.

— Ce să mai stăm mult pe gînduri! Să ne tocmim acilea, la fabrica de cherestea.

— Aci veţi fi aproape de casă şi n-o să mai plîngem de doru' vostru.

Un ţăran bărbos, zdrenţăros, prinse parcă din zbor ultimele cuvinte, lovi nebuneşte şi vesel din palme şi se porni să joace cu foc o căzăcească:

Sufletelul meu de mult
Dracului i l-am vîndut.
Pelin, pelin de mai
Ţara mea — gură de rai,
Alelei şi iar aşa
Ţărişoara mea!

Părul lui de un galben murdar, ce aducea cu nişte curmeie, flutura în vîrtejul jocului: picioarele dănţuitorului, încălţate în opinci, sfîrîiau mai sprinten decît cele ale cocorilor.

— E-hei, Evtişka-a!... Săi mai sus. Ha-ha...

— Zi-i mai vîrtos, nu te lăsa!...

Evtişka îşi dădea silinţa, învîrtindu-se din ce în ce mai iute:

Merg pe uliţă,
Cîinii mă latră în fugă!...

Chiar şi oamenii veniţi de dincolo de rîu, rîdeau cu hohote de Evtişka. Dar femeile stăteau încruntate căci erau năpădite de griji. Daria scuipă mînioasă:

— Ce netrebnic! A turnat în el şi acu' se fudulească.

— Măscăriciul satului!

— Aici se pun la cale treburi de seamă, iar el, se zbenguie ca prostul...

Evtişka se mai răsuci pentru ultima oară, apoi rîse, şi făcu o plecăciune adîncă în faţa Dariei, care era posomorîtă şi înfuriată:

— Nu fac pe prostul, frumoaso, cu bujori în obrăjori, ci mă bu-ucur! Mă veselesc! Am băut, am mîncat şi acum

mă veselesc. Păi, dacă omul n-are în el barem o ţîră de voie bună, apoi ce fel de făptură vie mai e şi el? Nu-i decît un cocean uscat...

— Tu, Evtişka, eşti un om de nimic, — spuse cu gravitate şi cu supărare în glas Uliana Berkutova, o femeie înaltă şi voinică, cu sprîncene groase: — Oamenii de soiul tău nu fac nici cît un fir de iarbă. Iarba, barem, o mănîncă vitele, pe cînd tu, tu la ce eşti bun? La nimic.

Uliana zîmbi cu dispreţ şi se depărtă de Evtişka. Zgîrcită mai era Uliana la vorbă, dar se vedea cît colo că şi pe ea o neliniştea alegerea pe care urmau s-o facă bărbaţii. Şi ea se temea de „stricăciunea din oraş". Fără copii, grijulie de felul ei, îşi revărsase toată afecţiunea asupra soţului. De tînără locuise la oraş, fusese servitoare la „boieri" şi văzuse multe. Îşi apărase cinstea; era însă geloasă foc pe bărbatul ei temîndu-se că la oraş, ar putea să-l zăpăcească nişte ochi şăgalnici, căci era bine legat şi chipeş.

Daria, care vedea cum Nikanor sorbea aproape vorbele lui Andrei Berkutov, simţea că lucrul ăsta nu-i a bine şi îşi strîngea pumnii uscăţivi, musculoşi, ca de bărbat:

— Numai să cutezi s-o ştergi de la lucru! Numai să-ţi treacă prin cap aşa ceva; dac-ai să faci una ca asta, mai bine să piei din ochii mei...

Andrei Berkutov o tachină pe Daria, pufăind din ţigară şi zîmbind cu răceală:

— Deh, pe cît se vede lui Nikanor nu i-e îngăduit să judece cu mintea lui! Ai tu în buzunar destulă minte şi pentru el... ha... ha... muiere şirea-ată.

— Stai oleacă, că-i arăt eu ei! — ameninţă fără vlagă Nikanor.

Dar cei din jurul lor rideau: toţi ştiau că Daria nu dădea nici-o ceapă degerată pe bărbatu-său. La oraş era porcos la gură şi gata oricînd de sfadă şi de bătaie, dar acasă cu nevasta se purta întotdeauna ca un mieluşel. Pe umerii ei slabi apăsa grija casei, a vitelor, a droaiei de copii; dar suferinţele şi grijile o călîseră, înzestrînd-o cu o dîrzenie care îi dădea puterea să se descurce, să o ducă de la o recoltă la alta.

La oraş, ţăranii din Slobodskoi beau şi petreceau. Iar cînd aduceau acasă cîte un mic teanc de hîrtii soioase a cîte trei ruble, oftau şi se scărpinau la ceafă, ascultînd cu

un aer de vinovăție ocările și văicărelile nevestelor. Pentru cei mai mulți țărani, orașul era un fel de cîrciumă uriașă, cu lăutari, în care se ospătau, irosindu-și banii. Apoi se căiau amarnic de faptele lor.

— Dacă te mai duci o dată la oraș, mă jur pe crucea mea, că n-ai să te mai apropii de mine! — spuse Daria, făcîndu-și mînioasă semnul crucii. Mai bine să-ți cauți alta la oraș, dacă s-o găsi vreuna care să se uite la tine.

Deodată însă amuți și făcu o plecăciune adîncă.

— Vin... vin șefii.

— Andreiușko — șopti Uliana strîngîndu-l de mînă pe soțul ei. — Rămîi aici, îndură-te, bărbățele!

Andrei zîmbi ironic și dădu din cap fără să rostească o vorbă: își iubea nevasta deși nu-i plăcea să arate acest lucru.

Țăranii de dincolo de rîu deveneau tot mai gălăgioși și se îmbulzeau spre baracă.

— Ei, ei! — spuse sec Berkutov, tăind calea unui țăran înalt, vînjos, cu barba blondă ce-i ajungea pînă la jumătatea pieptului. — Încotro?

— Da', tu ce săi la oameni? — îl înfruntă încruntat țăranul, păstrîndu-și calmul. — Avem aceleași drepturi: voi ați venit să vă năimiți și noi așișderea.

Gloata celor de dincolo de rîu alcătuită din vreo cincizeci de oameni își strînse rîndurile și se proțăpi în fața lui.

— Da' ce, noi nu sîntem oameni?...

— Haideți, fraților, să mergem!

— Căraţi-vă de aici — zbieră Andrei, ridicînd poruncitor mîna. — Voi puteți să mai răbdați, că doar o duceți mai bine ca noi. Pe malul nostru nu-i nici urmă de pește; toți o iau pe la voi... De bunăseamă că scoateți sute de puduri de pește, ai? Țăranul cu barba bălaie nu se dădu însă bătut:

— Înțelege, bre omule, că malul vostru nu-i pe placul peștilor. E smîrc...

— Las-o mai moale! — spuse Nikanor, arătîndu-și pumnul. — Vă cunoaștem năravurile și vă știm cîștigurile. Bine, bine, căraţi-vă... daţi-vă la o parte. Nu care cumva să ne stricați prețul...

Se iscă un mare tărăboi.

— Mă, da' lacomi negustori de pește mai sînteți!

— Doar n-am tras peștele către noi!

— Așa-i! E drept, dar de ce s-au oploșit părinții voștri pe meleagurile astea? Cine i-a îndemnat?

— Zurbagiilor!

Deodată cei dinapoi conteniră să mai zbiere, și cineva întrebă cu glas liniștit:

— Va să zică, nici n-ați apucat să lucrați împreună, că v-ați și pus pe harță? Vreți să spuneți că nu?

Cel care vorbise avea înfățișare de orășean. Tunica albastră, deși cam ponosită îi stătea bine; avea însă o față lată, cu obrajii grași, ciupiți de vărsat. Veșmintele-i erau orășenești, dar chipul lui amintea de viața cenușie, plină de amărăciune, cunoscută atît de bine oamenilor de la țară. Deodată toți se simțiră atrași de acest om.

Zarva se potoli.

— Poftiți la birou, cetățeni, — le spuse acesta fără grabă, îndreptîndu-se apoi spre marea baracă părăsită, în care fusese readus la viață un ungher cu geamurile lucitoare.

— Tovarășe Șușpanov, redactezi dumneata contractul?

— Desigur, tovarășe Spodobiev, îl redactez eu.

Al doilea ins nu plăcu nimănui: avea umeri înguști, o față plină de coșuri, haină în dungi, cravată albastră și picioare scurte, stîngace, disproporționat de late, ca niște foarfece de raci. Vocea îi era pițigăiată, sîcîitoare, ca zumzetul unui țînțar.

În timp ce le vorbea, femeile apucară să bage în seamă toate acestea și să-și șoptească pline de ironie:

— Pirpiriu mai e...

— Are niște picioare ca niște lopeți...

— E și trufaș de nu-și încape în piele!

— Neisprăviții ăștia își țin întotdeauna nasul sus.

— O rublă jumătate! — exclamă Berkutov, încrețindu-și buzele cu dispreț. — Crezi că sîntem proști să ne învoim pentru banii ăștia?... Păi la debarcader cîștigi, pe puțin două ruble jumătate...

— Nu-i nimic! — se urniră femeile. — Nu-l ascultați! Aici trebuie să rămîneți, aici!

Șușpanov strînse servieta mică la subsuoară și strigă supărat:

— Nici să nu vă gîndiţi la mai mult... şi fără voi sînt oameni destui!

Cineva chicoti cu răutate şi-l întrerupse:

— Hei, mai tacă-ţi gura!

Spodobiev, normatorul cu faţa ciupită de vărsat, schiţă un gest, încercînd să-i domolească.

— Şş... ascultaţi-mă... La debarcader nu mai merg azi treburile ca înainte, rînduielile s-au schimbat, — acolo se dă de lucru în primul rînd membrilor sindicatului muncitorilor din transport... Pe cînd aici o să fiţi în serviciu permanent...

Daria, care îl privea aproape rugător, strigă din răsputeri:

— Ai dreptate, drăguţă, ai dreptate!

— Eu zic să nu mai tot umblaţi după cai verzi pe pereţi! — încheie Spodobiev.

Prin mulţime străbătu un murmur de aprobare, iar ochii femeilor străluciră de mulţumire.

Şi curînd după aceea lucrurile luară o nouă întorsătură la Goriun-Kamen. Pinii cărunţi, care murmurau blînd şi somnoroşi, scîrţîind şi cîntînd în bătaia vîntului, amuţiseră parcă. Stolurile de păsări se împrăştiau dezorientate, întrerupîndu-şi larma şi ciripitul. Glasurile puternice ale oamenilor acopereau tot vuietul pădurii. Prundişul şi nisipul de sub opinci şi cizme scîrţîia întrecînd viersul păsărilor. Cînd în diferitele parcele ale pădurii începu apelul oamenilor, glasurile acestora se rostogoliră peste muşchi, peste pini, peste iarbă, ca nişte tunete uşoare, sonore de primăvară.

— Berkutov Andrei!

— Aici!

— Malkin Nikanor!

— Prezent!

— Evtihi Karpuşin!

— A-a-ai! Aiceea!...

Apelul tulbura liniştea din jur, triumfător şi cu ropote ca de furtună de primăvară.

Seara, cînd Ogneov sosi din oraş, Şuşpanov i se plînse:

— Ce mai adunătură de oameni, tovarăşe Ogneov.

— Da' ce s-a mai întîmplat? — întrebă fornăind Ogneov, în timp ce-şi săpunea zdravăn gîtul sub spălător.

Şuşpanov îşi încreţi fruntea plină de coşuri.

— Păi toată ziua nu fac decît să înjure şi să se certe... Te poţi aştepta oricînd să se repeadă cu pumnii la tine... Nu-i chip să scoţi o vorbă.

— N-ai decît să nu-i îndîrjeşti, dacă vrei să nu te ia la bătaie.

— Da-a... pentru dumneata e uşor, — spuse Şuşpanov abătut. — Dar tot eu va trebui să mă canonesc cu ei mai mult decît voi toţi la un loc, de vreme ce sînt administrator.

— Nu vorbi prostii, Şuşpanov, toţi o să avem de furcă cu ei.

— Of, ce oameni!

— Sînt oameni ca toţi oamenii, doar n-ai vrea să-ţi aducem alţii de la oraş. Iar ţie ţi-o spun odată pentru totdeauna, mai ales că nu-mi place să mai repet: din moment ce ai venit, pune-te pe treabă... La comitetul judeţean te lăudai că vrei să ajungi ceva mai sus decît un vînzător de prăvălie. Poftim, deci, învaţă, munceşte. Şi cu asta am isprăvit!

Ogneov îşi puse şapca, pregătindu-se să iasă din casă. În urma lui păşea Şuşpanov abătut, nemulţumit, scoţîndu-şi în afară buza, deasupra căreia mijea o mustaţă rară.

Pădurea răsuna de glasuri şi zgomote. Abia se învăpăia o geană de cer printre ramurile bogate de cetină, că vuietul omenesc se şi pornea însoţit de cîntecele răsunătoare ale ferăstraielor şi topoarelor.

Prima parcelă începea ceva mai departe de poiană. Pe Ksena n-o mai deştepta acum ciripitul păsărilor, ci vuietul glasurilor omeneşti. Apa din ulciorul de lîngă cerdac îi părea acum mai rece şi mai plăcută ca niciodată; ea întîmpina fiecare dimineaţă cu sentimentul că trăieşte ceva nou, cu un fior plăcut de nelinişte şi de tainică aşteptare.

În colţul poienii de la care pornea parcela, se rărea vălul verde al cetinei; oamenii tăiau pădurea şi ridicau o baracă provizorie pentru tăietorii de lemne; pereţii ei galbeni din scînduri scurte, acoperite de pînză de cort de culoare brună, apăreau acum printre copacii răriţi.

La amiază cînd soarele dogorea din plin, normatorul Spodobiev o pornea printre pîlcurile de pini şi mesteceni ce-şi înălţau trunchiurile ca nişte coloane sumbre, şi în-

semna parcelele ce urmau să fie tăiate a doua zi. Găurea coaja copacilor mai abitir ca o ciocănitoare, apoi scormonea crăpăturile căutînd să se încredinţeze dacă nu-i lemn putred.

— Geaba tot cauţi nod în papură, nenişorule. Pădurea noastră-i sănătoasă, e o mîndreţe de pădure! — îl încredinţa Kudreai cu însufleţire. Părea că tot ce se petrecea în jur îl înflăcăra pe pădurar, stîrnindu-i un interes nesecat. — Hai să facem prinsoare că în toate parcelele n-ai să găseşti nici o sută de copaci putrezi.

— Lasă-mă să-mi văd de treabă! — spuse calm Spodobiev, vrînd să se descotorosească de el. — De ce mă împiedici să lucrez?

— Păi, nu vezi fîrtate ce minunăţie? — se miră Kudreai. — Cum să stau de lemn, cînd totul în juru-mi a început să se schimbe? A fost un codru, iar acuşi — uite! Trosneşte şi se prăvale...

— Dacă nu vrei să stai de lemn, atunci pune mîna şi ajută. Uite, azi n-am trecut încă pe-acolo...

— Acuşica! — sărea pădurarul, apucînd bucata de cretă ca să însemne copacii.

— Fii cu luare-aminte, să nu ne laşi putregai! — îi striga din urmă Spodobiev.

— Şchiopul nu pleacă la drum cu omul iute de picior! — zise pădurarul.

— Aleargă tătuca, de parc-ar fi cruce de voinic! — spuse rîzînd Ksena, îngustîndu-şi ochii ei de un albastru închis.

Inginerul şedea pe-o buturugă muşcînd dintr-un codru de pîine caldă, cu care îl ospătase fata.

— E şi firesc, Ksenia Ivanovna. Tatăl dumitale e un om foarte prietenos.

— Da, asta aşa e, — zîmbi ea, clipind. — E gata să bea şi să mănînce mai puţin, numai să fie în tovărăşia oamenilor.

Ca şi cînd ar fi vorbit pentru sine, adăugă:

— Ce să-i faci, omului îi e foame nu numai de pîine, ci şi de tovărăşia semenilor săi.

În pădure copacii falnici se prăvăleau unul după altul. Topoarele străluceau scoţînd parcă flăcări, brăzdau adînc coaja care zbura în bucăţi negricioase, lăsînd să apară car-

nea trandafirie a pinului. Acest uriaș al pădurii, zăcea acum dezgolit, aidoma unei gigantice lumînări ce răspîndește în jurul ei o lumină orbitoare. La picioarele unui alt pin, cîțiva tăietori își potriveau ferăstrăul care prinse apoi să cînte alene cu glasu-i pătrunzător și ascuțit. Cînta tot mai surd, rontăind straturile seculare ale copacului.

— Pă-ze-ea !

În sfîrșit copacul gemu, se cutremură și după ce vui puternic din vîrfu-i stufos, căzu, fringîndu-se, smulgîndu-și pe veci din pămînt trupul străpuns de fier.

— Strașnic ! — exclamă inginerul. — Ce repede l-au doborît. „Sașa amarnic plîngea cînd pădurea se tăia...“ — spuse el pe un ton glumeț, fără să-și dea seama nici el de ce.

— A, — rosti domol Ksena, — versurile astea le-am învățat la școală. Sînt din Nekrasov.

— Dumitale nu-ți pare rău de pădure, Ksenia Ivanovna ?

— De ce să-mi pară rău ? — zîmbi ea, parcă puțin încurcată. — Eu nu-s Sașa din poezie ; sînt încredințată că nici ea n-ar fi vrut să trăiască într-o pustietate ca asta. Pentru ea pădurea era numai un prilej de desfătare... pe cînd eu îmi petrec aici toată viața...

Își aruncă cu un gest hotărît cosița pe spate și-și roti atentă privirea în jur.

— Să taie ce-i de prisos. Uite cum s-a luminat totul dintr-o dată.

— Prea stai mult aici în pădure, în sat nu te-am văzut niciodată.

Înciudată ea ridică din umeri.

— De ce m-aș duce mai des pe acolo ? Nu prea mă au la inimă cei din sat.

— Se înțelege : de vreme ce trebuie să te războiești cu cei care taie fără voie pădurea.

Ea rosti cu convingere în glas :

— M-ar răbda inima să-i las să-și facă de cap ? Astăzi fură un ou, mîine fură un bou.

— Va să zică n-ai nici prietene ?

— Cum să am ? Dealtfel fetele astea nici nu prea sînt pe placul meu. Nici la școală nu prea aveam prietene. În-

văţătoarea ţinea la mine. Nu mi-a scăpat o lecţie: mi-erau dragi învăţătura şi cărţile. Am luat-o înaintea tuturor.

Ea zîmbi, dar faţa îi rămase tot aspră.

— Taică-meu, care a învăţat cîte ceva din toate cîte le-a pătimit de pe urma porcului de bunicu-meu, îmi tot dădea zor: „ia-ţi inima în dinţi, fetiţo, şi pune-te pe învăţătură". Mă străduiam pentru că ştiam că n-am pe cine să mă bizui, şi ca să stai la oraş, trebuie să ştii mult.

— Ai cunoscut viaţa de la oraş?

— De cunoscut nu prea o cunosc, deşi am fost pe la oraş în treacăt. Am trecut cu tata prin Piter [1]), am văzut şi Moscova şi Nijni [2]) — tata se ducea la frate-său, în gubernia Arhanghelsk, da' acolo n-am putut sta mult.

— De ce?

— Lui tata nu i-a fost pe plac nevasta unchiului meu: chit că era fată cu zestre mare. Tata e cam ciudat — nu putea s-o înghită, cu toate că ea ne-a primit bine. „Ehe, — le zicea el, — prea sînteţi hrăpăreţi; o să vă crească colţii cît toate zilele..."

Şi s-a înapoiat în pădure. Acum trăim tot aici, m-am ales doar c-am văzut oraşul.

Ksena tăcu deodată, apoi se îndreptă spre casa ei, de parcă ar fi uitat discuţia de pînă acum.

Inginerul se uită uimit în urma ei. Ciudată fată! Simţea pentru ea un viu interes; în întreaga ei fiinţă era ceva neobişnuit. Crezuse că „tipul" omului de la ţară reprezintă ceva neschimbat, uniform în simplitatea sa grosolană exterioară şi în spontaneitatea lui. Fata era însă cu totul altfel. Purta o rochie pestriţă de pînză, vorbea corect, curgător, iar în expresia feţei ei oacheşe era ceva tainic, ca şi cînd chipul acesta ar fi reflectat şirul unor gînduri ciudate, misterioase. Cînd inginerul se adresase fetei pădurarului, numind-o „Ksenia Ivanovna" ea primise aceasta ca pe ceva cuvenit, aşa că nici nu-i arătă dacă era mulţumită sau nu.

Şi pe Goriun-Kamen ferăstraiele şi topoarele începură să doboare pinii. Toţi copacii de pe povîrnişul lin, împădurit, unde printre răşinoase se împleteau tufişuri de ienupăr şi de măcieş, trosneau, se prăbuşeau, gemeau. Lăstărişul

[1]) Denumire populară a Petersburgului (azi Leningrad). (N. trad.)
[2]) Nijni Novgorod (azi Gorki). (N. trad.)

de lîngă balta rîului căzuse la pămînt. Nămolul mlăştinos îl absorbise, apoi se înmuiase din nou, şi începuse să otrăvească iarăşi aerul cu miasmele-i blestemate. Dar lăstărişul cădea mereu şi, nămolul, înghiţindu-l în silă, se contopea cu stratul moale, nou, formînd astfel un alt sol — un drenaj.

Sub acoperişul cu sute de ferestruici al vechei clădiri se stîrneau nori de praf ; rumeguşul cădea de sus ca o ploaie aromată. Sprijinite în pămîntul gol, platformele şi schelele se înălţau scîrţîind ademenitor, spre fagurii metalici ai acoperişului.

Ferăstraiele urlau aci asurzitor, ca nişte băşi veseli. Ciocanele răspundeau cu bocănituri puternice. Rîndelele hîrîiau, sforăiau, şuierau răsunător, netezind butucii greoi.

Pretutindeni atîrnau, se răsuceau şi foşneau sub picioare, panglicile uşoare, gălbui ca de chihlimbar ale talajului.

Mai jos, pe costişe, se defrişau cioatele. Topoarele loveau în rădăcinile noduroase, tîrîtoare. Ca nişte vine, acestea se îngropaseră adînc în pămînt, dar topoarele şi rîngile nu se dădeau învinse, ci rupeau legăturile şi nodurile încîlcite. Resturile sfîrtecate ale cioatelor şi rădăcinilor erau strînse grămadă şi arse pe colină. Rugurile împrăştiau miros înţepător de ars, fumul se aşternea la suprafaţa pămîntului, focul era stacojiu, cumplit, înverşunat. Biruind umezeala stătută a lemnului, focul se învîrtejea şi se înteţea, ridicînd spre văzduh trîmbe de fum.

Tăietorii de dincolo de rîu erau mai toţi dulgheri şi cîntăreţi. Cunoşteau o mulţime de cîntece : peste apă satele erau aşezate pe dealuri ; oamenii trăiau mai în voie şi în mai multă curăţenie decît cei din Nizinki şi Slobodskoi.

Celor de peste rîu le plăcea să cînte mai cu seamă cînd geluiau. Larion, un bărbat cu barbă blondă, era cel care dădea tonul.

— Ia, nene Larion, dă-i drumul !

Larion începea tărăgănat, puţin pe nas, mai întîi cu glas de tenor, apoi de bas :

Un ţăran cu-o haraba,
Dă în gard cu oiştea
Dă în gard cu oiştea

Şi-apoi prinde a cînta:
Iernuliţă-măiculiţă
Nu sufla ger pe guriţă
Nu sufla, nu mă-ngheţa
Că-i păcat de viaţa mea!...

Rîndeaua luneca uşor în mîna lui, talajul se depăna în jos fără zgomot. Cînd cînta, chipul lui Larion, nu mai era acelaşi: sprîncenele i se arcuiau a jale, iar pe frunte se iveau cute de amărăciune. Repeta cu alean şi căldură:

Opinci de curmei,
Cuşmuliţa ruptă-ă...

Cînd n-avea mult de geluit şi fierul scîrţîia mai repede şi mai răsunător, Larion, bătea cu piciorul tactul în pămînt şi începea vioi şi tinereşte:

Cum ţesea, Motea, ţesea
Toată aţa o rupea!
Aţa şi o suveicuţă!
Că e mare găgăuţă!

Nikanor, nu se putea stăpîni, bătea şi el cu piciorul măsura, dădea voiniceşte din umăru-i costeliv şi începea la rîndul său să cînte împreună cu cei de peste rîu:

Ei-ehh...

— Ptiu-u! — urla Berkutov, privindu-l cu ochi răi, reci. — Ce tot ragi, mă, încurcă lume?

Nikanor bombănea ceva ruşinat şi amuţea.

— Şi cum de-aţi învăţat mă diavolilor, să cîntaţi aşa? — întrebă Berkutov, fără să-şi ascundă invidia. — Uite cei de la noi nu ştiu cînta.

Larion îşi îndreptă pe cap legăturica ce-i ţinea părul des şi blond.

— Cîntecului îi place întinderea, atunci e şi frumos. Pe la voi însă e locul strîmt. Cine poate spune că Nizinki al vostru e bun de locuit? Acolo nu-i sat, ci o groapă cu izbe.

— În schimb satul nostru, Slobodskoi, e pe costişa dealului şi are izvorul aproape, — spuse Berkutov jignit. — Muierile noastre ştiu fel de fel de cîntece.

— Le-am auzit! — răspundea dispreţuitor, Larion, scuipînd. — Cîntecele voastre îs ca şi ale cucului, triste şi toate la fel. Muierile voastre se spetesc robotind singurele, fără bărbaţi, ostenesc să mai cînte şi în locul lacrimilor, se apucă să bocească: o-of şi iar o-o-of, amară viaţă! Uite mie îmi place cîntecul din tinereţe, numai să fie dintr-ăla adevărat. Tu cînţi, iar lucrul merge, cu spor, ca o fiertură pe-un foc bun. La noi fata care nu ştie să cînte, nu-i bună la nimic, la voi însă toate-s parcă fără glas.

Berkutov începea să dea înverşunat cu rîndeaua pe scînduri.

— Voi ăştia de peste rîu, vă fuduliţi, de parcă n-ar mai fi pe lume oameni mai isteţi ca voi... Iar flăcăii noştri nici n-au nevoie de fetele voastre. Ca s-o ştiţi.

Berkutov căuta pricină, asta se vedea cît de colo. Lui Larion însă nu-i plăcea cearta. Nu din dorinţa de a vorbi, ci doar aşa, pentru că Andrei căuta răspuns, Larion rosti cu nepăsare şi calm:

— Deh, dacă-i aşa...

Discuţia se întrerupse. Berkutov lucra acum în tăcere. Înlăuntrul fiinţei lui sălăşluia o neliniştе posomorită, răutăcioasă. La prînz, nevasta îi aducea de mîncare. Ţinînd în faţa sa strachina, el înfuleca repede şi cu lăcomie fiertura de mazăre, rupînd cu dinţii lui mari şi albi, din codrul de pîine neagră. După ce mînca, îşi răsucea ţigara şi fuma stînd deoparte, pe pragul de unde se vedea pînă hăt departe, rîul larg, bogat în ape.

— Iacă, stai aşa ca un prost şi-ţi pierzi vremea, — o trînti el într-o doară, uitîndu-se chiorîş la Ogneov, care trecea pe acolo.

— Dar de ce, nu ţi-e pe plac aici?

— Cum de ce? Daţi apă la moară leneşilor. Ehe, de-aş lucra cum ştiu eu, banii mi-ar curge în buzunar, aşa, ca apa.

— Ei, hai să mai fumez şi eu, — zîmbi Ogneov.

Berkutov se uită la el dintr-o parte şi dădu din umeri.

— Ce să-i faci, cum îi place fiecăruia. Mata eşti, poate, mai slab ca mine. Eu însă pot să lucrez îndelung, sînt tare vînos.

— Şi vrei oare să te speteşti, omule? Da?

— Ei, asta e... şi chiar de-ar fi aşa, în caltea să ajung la ceva.

— Şi la ce ai vrea să ajungi ?

Berkutov se lovi cu palma peste genunchi.

— Vreau să trăiesc o viaţă ca lumea ! Crezi — cumva că noi, ţăranii, sîntem tontălăi, că nu ştim ce-i aia trai bun ?

— Parcă ţi-am spus eu aşa ceva ?

— Ei... am zis şi eu aşa... Sînt ros de griji ! Nu ştiu cum, dar parcă nimic nu-mi izbuteşte. Iacă, am cumpărat şi noi o vacă, care dă lapte. Am vinde lapte, unt, dar pînă la oraş e drum, nu glumă. Am început să mîncăm mai bine, dar gospodăria tot n-a prins chiag. Parcă am trăi degeaba.

— Cum aşa, degeaba ?

— Am cîştigat şi-am mîncat şi iar nu mai avem nimic. Mîinile n-or să fie totdeauna ca acum, or să se vestejească, or să slăbească. Iar dacă ai apucat-o cu sărăcia, apăi aşa o să încremeneşti, ca şi cînd toată vlaga ţi s-ar fi risipit ca fumul !

Deodată se întoarse spre Ogneov şi-l întrebă :

— Crezi mata că omul îşi ţine zilele numai cu mîncarea bună ? Omul trebuie să pună mîna, să rămînă ceva de pe urma lui, ca şi cum ar zice : uite, n-am trăit degeaba pe lumea asta.

Tăcu un timp, apoi închise ochii pe jumătate şi spuse răspicat :

— Poate că m-oi apuca de negoţ. Mai întîi în tovărăşie cu alţii, apoi de unul singur.

Ogneov zîmbi ironic :

— Aşa ! Va să zică vrei să devii chiabur ? Ca Ignat din Nizinki ?

— Ei şi ce ! Toţi îi strigă : chiabur, chiabur ! Dar el îşi vede de treabă şi se alege cu cîştigul.

— Şi dumneata nu te alegi cu nimic ? Dar asta ce e ?

Şi Ogneov făcu un semn cu mîna spre fabrica de cherestea. După recenta ploaie torenţială însoţită de furtună, acoperişul cu mii de ferestruici al fabricii strălucea orbitor.

— Parcă aici nu-i şi sîrgul dumitale ?

Andrei pufni fără să zîmbească.

— Parcă se poate vedea aici sîrgul meu? Uite am geluit o scîndură. Am aruncat-o în grămadă, cearcă acuși de-o caută. Cred că nici eu n-aș mai recunoaște-o.

— Dar cînd o să înceapă să lucreze fabrica noastră de cherestea, tot n-ai să vezi nimic?

Berkutov, uitîndu-se la rîu, căscă prelung, cu un aer prefăcut.

— N-are decît să lucreze. Pe mine nu mă privește. Cîștig și eu o pîine pe șantier și cu asta mă mulțumesc.

Ogneov îi întîlni privirea mohorîtă, mînioasă; suportă strălucirea rece a ochilor lui cenușii și își aprinse fără grabă țigara.

— De ce crezi că fabrica e una, iar dumneata alta?

Berkutov dădu din cap în semn de încuviințare.

— Păi cum altminteri? Că doar n-ai vrea să vie fabrica la mine, în ospeție?

— Ești prea neîncrezător, Berkutov.

— Da. Așa sînt. E drept că dumneata nu înșiri verzi și uscate, dar eu am ascultat pînă acum destui palavragii. Și nu-i cred nici cît negru sub unghie. Dar, cînd comitetul sărăcimii satului [1]) mi-a dat un mînz de la Ignat, atunci am crezut.

— Dar acum?

— Acum nu cred. Apăi Ignatka face iarăși negoț, și crapă de grăsime.

Ogneov îi întîlni din nou privirea; îl scrută, silindu-l să-și plece ochii întunecați și întrebători.

— Nu judeci așa cum ar trebui, Berkutov. Văd că ești pornit împotriva lui Ignat, totuși te bate gîndul să negustorești, ca să ajungi și dumneata tot ca Ignat.

— Păi ce să fac? După socoteala matale ar trebui să stau locului ca o piatră, ai? Uite sînt zdravăn ca un taur, n-am bolit de cînd mă știu. Am putere ori ba? Trebuie s-o folosesc ori ba? De bunăseamă. Am făcut parte din comitetul sărăcimii — și știam care mi-i rostul. Pe atunci erau la noi doi comuniști, de-ai voștri. Au fost prieteni cu mine. Ce să mai vorbim, ăștia ai voștri sînt mai simpli, știu să

[1]) Comitetele sărăcimii — organizații ale sărăcimii satelor, înființate pe baza decretului din 11 iunie 1918. Ele au devenit puncte de sprijin ale dictaturii proletariatului la sate. Au jucat un rol foarte important în împărțirea pămînturilor confiscate și în aprovizionarea cu alimente a centrelor muncitorești și a Armatei Roșii. (N. red. rom.)

se apropie de popor. Uite dumneata eşti şef, ai haină de piele, dar stai de vorbă cu mine, un ţăran.

— Eh, Berkutov, asta nu e destul, — îl întrerupse Ogneov pe un ton de liniştită imputare.

— Ei... am zis-o şi eu aşa, într-o doară... Tare m-au năpădit grijile.

Şi vrînd parcă să se scuture de ele, desfăcu larg braţele, şi deodată se încruntă.

— Uite, şi acum m-ai dojenit. Da' eu stau şi chibzuiesc din nou: ce rost are să merg neapărat cu voi, cu gloata? De ce să mă vîr neapărat în grămadă?

Zîmbi şi îşi netezi bărbuţa aspră.

— Într-o bună zi, la oraş, am auzit un orator vorbind la debarcader. Tot spunea: colectivul e mare lucru. Noi pricepem cum vine asta: cu grămada, adică, laolaltă. Dar care e folosul, dacă scîrnăvii de teapa lu' Ignatka pot iarăşi să-şi bată joc de mine? Poate c-oi războ şi fără voi? Poate c-oi izbuti şi de unul singur?

— Nu, dacă ai să mergi pe drumul ăsta, n-ai să izbuteşti, crede-mă, Berkutov.

— Haida-de! Mintea noastră-i greoaie; nouă, tovarăşe şef, trebuie să ne aduci totul pe tavă.

Ogneov se ridică în picioare, se îndreptă de mijloc şi-şi vîrî adînc mîinile în buzunare.

— E, da' te-ai întrecut cu gluma. Socoţi că ar trebui să vi se dea totul mură în gură, iar voi să nu vă frămîntaţi creierii deloc. Nu, în viaţă trebuie să înţelegi rostul lucrurilor.

Berkutov pufni fără să zîmbească şi se uită la Ogneov; ai fi zis că privirea lui oglindea ungherele întunecate şi răscolite ale izbei.

Ceva mai tîrziu, Ogneov rămase să observe cum lucrează Berkutov. De orice s-ar fi apucat Andrei, totul mergea uşor, nestînjenit. Acum se ridica tocmai un buştean mare, la etaj, unde trebuia pusă duşumeaua. Bușteanul se tîra greoi pe pardoseală, butucii scîrţîiau şi duruiau sălbatic. Berkutov vîrî din mers sub un buştean un par lung şi strigă, parcă în glumă:

— He-ei... rup!

Şi lui Ogneov i se păru că datorită acestei mişcări line, largi a mîinilor lui Andrei, bușteanul porni mai iute şi toţi

oamenii prinseră să se miște cu mai multă rînduială și chiar „He-ei"-ul ieșea parcă altfel.

Nikanor, dimpotrivă, muncea agitat, îndoit de șale, gemea tare, sfîșietor și se opintea adeseori, chiar și atunci cînd nu era nevoie.

— Mă, nenicule, — rîse veșnic calmul Larion, — uită-te și tu la oameni, cum fac ei, și o să-ți vie mai ușor.

— Ia nu te umfla în pene... bă! — bombăni supărat Nikanor, izbind din răsputeri cu toporul în buștean, ca să facă o crestătură.

— Eh, — spuse cu ciudă Berkutov, luînd parcă în joacă toporul din mîinile lui Nikanor, — nu dai unde trebuie, te bagi prea la margine. De-aici funia o să alunece. Trebuie... u-uite așa!

Ținînd toporul cu o singură mînă, lovi de cîteva ori în lemn, fără nici o sforțare, făcînd două crestături egale, adînci.

— Acum dă frînghia... Înfășoară.

Începu să urce al doilea buștean... Nikanor, furios, se cățără lateral, se aplecă mult, apucă, cine știe de ce, de capătul de jos și, fără să bage de seamă că-l imită pe Berkutov, începu să strige:

— He-ei... rup!...

Ar fi vrut să fie îndrăzneț, dibaci, tînăr. Sări pe schelă în sus și se aplecă din nou.

— Nu-l apuca! — strigă Larion. — Merge și așa.

Deodată Nikanor slobozi un strigăt sălbatic, holbîndu-și ochii și căzînd pe spate. Îl izbise bușteanul. Cineva îl prinse în brațe.

— Ah! — strigă turbat Berkutov. — Dă-i drumul mai departe!

Nikanor zăcea pe talaj, se ținea de burtă și urla prelung:

— A-a-a!... M-a lovi-it... Mo-or...

Fața lui vînătă-stacojie se crispa de durere, pleoapele vineții îi tremurau.

În jurul lui se strînsese o mulțime, posomorîtă, tăcută.

Ajutorul inginerului, tehnicianul Bucelski se apropie de Nikanor, se uită la el, se dădu îndărăt și își acoperi ochii cu palma.

— Groaznic... nefericitul...

Întorcîndu-şi spre Mideaev faţa sa prelungă, proaspăt bărbierită, repetă cu buze tremurînde :

— Ce grozăvie !...

— Faceţi loc ! — spuse cineva cu o voce calmă, apoi o mînă păroasă îl dădu pe Bucelski la o parte.

Ogneov se lăsă pe iarbă şi îşi lipi urechea de pieptul lui Nikanor, care începuse să horcăie.

— Inima bate neregulat. Se vede că l-a atins la maţe.

Nikanor deschise gura larg şi urlă iarăşi :

— O-o-f !... Mo-or...

Ogneov se ridică şi îşi scutură de pe genunchi talajul mărunt.

— Ei, Malkin, mai rabdă puţin. O să te ducem îndată la spital.

Nikanor gemea :

— Spu-uneţi-i femeii...

Ogneov se uită în jur la rîndurile tăietorilor şi dulgherilor care între timp se răriseră, apoi răspunse în grabă :

— Am trimis după ea, s-o vestească. Rabdă puţin, aranjăm noi totul.

Daria veni în fugă. Cu capul descoperit, ea fugea legănîndu-şi pîntecul uriaş şi gogoneţ, potolindu-se, cu mersul unei femei însărcinate şi obosite.

— Nikanoruşko-o !... Soarta noastră blestemată !... Ce ne facem ?...

Părul ei rar, pe jumătate alb, era împletit în două cozi subţiri, care se desfăcuseră din creştetul capului şi săreau jalnic pe gîtu-i descărnat, brăzdat de cute. Pieptul supt se umfla de plînset şi ţipete. Era aproape bătrînă, dar tot mai năştea, — se pregătea să devină din nou mamă, ceea ce n-o bucura defel.

Ogneov se uită un minut-două la cele două cozi subţiri ce tresăreau, apoi păşi spre Daria şi o scutură uşurel de umăr.

— Ia ascultă, Daria Malkina, încetează ! O să-l ducem îndată la spital, căruţa îl aşteaptă.

Daria se lovea cu capul de umărul soţului şi urla :

— A-a... doamne !... Nenorociţii de noi-i !...

Ogneov repetă :

— Încetează, îţi zic. Te pomeneşti că ai să faci gemeni, uite ce pîntec ai. Dacă ţipi, cine ştie ce ţi se mai întîmplă. Ce o să se aleagă atunci cu copiii ? Mai bine scoală-te.

Ea îl ascultă, încetă să mai ţipe, apoi se domoli îndată şi se ridică încet.

Tehnicianul Bucelski o prinse de cot. Vocea lui plăcută, joasă tremura de emoţie :

— Tuşică... nu mai plînge...

Îşi duse mîna cu stîngăcie la portmoneu şi începu să vîre ceva în mîna Dariei.

— Iată, ia, tuşică dragă...

Daria strînse spasmodic banii în palmă. Avea faţa umezită de lacrimi ; acum se uita la Ogneov, clipind des, fără să observe că o sprijinea un bărbat chipeş, palid de emoţie şi de milă pentru ea, cu două ciocănele încrucişate pe şapcă.

Ogneov îi spunea din mers :

— Du-te acasă şi să n-ai nici o grijă... Peste cîteva zile o să-i fie mai bine. Pe timpul cît e bolnav o să i se dea bani... adică o să-i capete ca şi cînd ar lucra. Înţelegi ?

Femeia îl ascultă, oftă adînc şi dădu din cap în tăcere.

Ogneov, care tocmai se întorsese, îşi îndreptă deodată spre Bucelski faţa întrebătoare, mirată.

— Da' dumneata încotro ?

Jignit, Bucelski se aprinse la faţă. Inima i se strîngea de milă ; ar fi vrut să se ducă şi să-i spună încet şi blînd vorbe de mîngîiere acestei mame îmbătrînite înainte de vreme. I se părea că Ogneov ar fi trebuit să înţeleagă acest lucru.

— Vezi şi dumneata în ce stare e femeia asta... Am vrut s-o conduc... că doar e...

— O să ajungă acasă şi singură. Pentru ea s-a făcut tot ce trebuia, — spuse Ogneov tăios. — Iar de dumneata o să aibă nevoie Mideaev, care stabileşte locurile pentru transmisii.

Bucelski se îndreptă spre Mideaev, fără să se mai uite la Ogneov.

Inginerul, aplecat sub tavanul scund, îşi plimba lanterna de buzunar în stînga şi-n dreapta. Doi muncitori măsurau pereţii.

— Ce dracu' îţi pierzi vremea pe sus? — îl repezi el supărat pe Bucelski, apoi începu să strănute zgomotos. — Ia, te rog, planul şi confruntă-l cu măsurătoarea noastră.

Faţa lui murdară de praf era preocupată. Şapca îi alunecase pe o ureche. Era exigent, lucra repede şi striga din cînd în cînd nemulţumit:

— Leonid, de ce zăboveşti? Cum? Nu corespunde? Notează imediat şi precis, te rog.

Bucelski, ridicîndu-şi nervos umerii slabi, atingea cu vîrful creionului pătrăţelele de diferite culori ale planului. Tehnicianului i se părea că are inima plină de obidă şi amărăciune.

După sosirea sa pe şantier, Bucelski se instalase într-o cameră cu inginerul. Erau prieteni din copilărie, învăţaseră împreună la şcoală şi de aceea tehnicianului i se părea că Mideaev ar fi trebuit să se poarte cu el mai blînd şi mai atent decît cu ceilalţi.

Inginerul, care se spălase şi era flămînd, tăia zăngănind cu cuţitul, o bucată de friptură de berbec.

Bucelski se uita la părul ud, proaspăt pieptănat al tovarăşului său, la maxilarele-i ce se mişcau regulat şi simţea o greutate în piept şi-un fior în picioare. Era nervos şi ipohondru.

— De ce nu mănînci? — îl întrebă în cele din urmă inginerul, ştergîndu-şi buzele.

Bucelski, emoţionat şi aprins la faţă, începu să povestească întîmplarea cu Daria.

— Cît a fost de gr-rosolan... brr... M-a trecut un fior de gheaţă. Un individ atît de obtuz; de insensibil... Nenorocitei femei aproape că i se împleticeau picioarele de durere... Şi în această clipă Ogneov să-mi spună ca şi cînd ar fi vrut să-şi arate fără nici o jenă autoritatea: „Dumneata, unde te duci?"

Începu să se plimbe dintr-un colţ într-altul al camerei, mişcîndu-şi indignat umărul şi făcînd gesturi largi.

— Şi, mă rog, după socoteala ta, Ogneov ar fi trebuit să te lase s-o conduci, cînd tu erai necesar pe şantier? — întrebă ironic Mideaev.

— Ce vrei să zici cu acest „mă rog"? — strigă aprins Bucelski. — După părerea ta, trebuie să te dai la o parte

cînd vezi pe cineva în suferinţă, să-l goneşti ca pe un tăun, nu ? Tu nu crezi în forţa sentimentelor umane, în forţa compătimirii omeneşti ? Şi tu şi Ogneov nu ştiţi decît să vă ploconiţi în faţa acestei faimoase fabrici. Omul lovit de buştean geme, se chinuieşte, iar individul ăsta lipsit de suflet se mulţumeşte să ordone ; isprăviţi odată.

Îşi trosni degetele şi sufocîndu-se de indignare se aşeză.

— Va să zică, — spuse din nou cu ironie inginerul, — oamenii trebuiau să lase baltă lucrul, şi să se adune cu toţii lîngă Nikanor ca să-l jelească ? Ogneov a făcut tot ce era necesar. Nikanor n-o să moară şi nici n-o să-şi piardă salariul.

— Ha-a... Numai să-i vîri omului în palmă o para... şi încolo fie ce-o fi.

— Dar tu nu i-ai dat bani ?

— Asta a fost un elan...

— Lasă, te rog. Omul n-are nevoie de elanuri, ci de sprijin, de apărare. Ce e mai bine pentru Daria Malkina : cele cincizeci de copeici ale tale cu... elanul tău sufletesc sau ajutorul sigur pe care statul i-l acordă lui Nikanor ?

— Nu... am şi pierdut ceva în relaţiile cu oamenii, da, da !

Ca şi cei mai mulţi dintre oamenii care se aprind uşor, Bucelski după ce-şi expuse gîndurile care-l frămîntau şi-l sîcîiau se domoli repede şi uită de Daria.

Cuprinzîndu-şi cu degetele lungi genunchiul care-i tremura uşor, tehnicianul spunea cu voce scăzută :

— Cînd va fi omul liber ? Cînd ? Ştii, cum spunea Cehov : „Li-ber-ta-te abso-lu-tă..." Admirabil...

— Leoniduşka, dar cum o să-şi cîştige existenţa un astfel de om „absolut liber" ? — întrebă rîzînd inginerul.

Cu un aer inspirat, Bucelski îşi dădu pe spate o şuviţă din părul său negru.

— Cum o să şi-o cîştige ?... Munca va fi binecuvîntată, luminoasă, uşoară... Munca va înceta să-l mai subjuge, să-l mai apese pe om. Uită-te cît sîntem cu toţii de cruzi ! Ce contează pentru noi viaţa vie, clocotitoare a omului, cînd trebuie să se clădească o fabrică de cherestea ? Dar această viaţă e mai presus, mai presus, înţelegi ? În fier, în oţel se ascunde o cruzime lipsită de viaţă... Numai în artă găseşti uitarea, creaţia, frumuseţea...

Neobservînd că Mideaev sta întins pe o parte cu spatele la el, citindu-şi ziarul, Bucelski se înfierbînta tot mai mult şi umbla prin cameră cu faţa aprinsă.

— Deşi sînt de o săptămînă aici, nici nu m-am atins de pian. Ultima oară, la Jenia am cîntat din Musorgski... Uite asta...

Furat de gînduri, îşi mişca repede degetele pe o claviatură imaginară.

— Cînţi într-adevăr bine. Încă de pe vremea cînd eram la liceu, ne entuziasmam după concertele tale. De ce n-ai apucat-o pe calea aceasta ? Ai fi devenit pianist.

— Şi Jenia mi-a pus aceeaşi întrebare, mi-a reproşat-o nu o dată. Dar ce pot face ? Am fost la conservator... Ei şi ?... In loc să te ocupi de creaţie, stai şi te plictiseşti în modul cel mai cumplit, ocupîndu-te de perfecţionare ; totu-i arid, monoton... Mai tîrziu Jenia m-a înţeles în totul... Este o femeie minunată, ştii, minunată... Un suflet ales...

Acum vorbea despre Jenia, ultima sa pasiune. Soţul Jeniei era contabil la un trust.

— Înţelegi, dragostea pentru ea m-a copleşit, nu ştiu cum, fără veste...

Inginerul, simţind în corpul său ostenit o lene plăcută, asculta distrat, fără să-l întrerupă. Mai auzise de la Bucelski ceva asemănător. Despre femei, Bucelski vorbea întotdeauna în şoaptă, inspirat, cu înflăcărare. In asemenea împrejurări devenea adesea supărător, dar o anumită jenă îl împiedică pe inginer să-i spună acest lucru.

— Eu, ştii, am să mai frunzăresc ziarul... Tu, pînă una alta, mai trage un pui de somn...

— Bine, cum crezi, — consimţi supus Bucelski.

Cînd inginerul aprinse lampa, Bucelski dormea.

Inginerul se uita la faţa tînărului care aţipise cu sprîncenele ridicate a nedumerire. Cînd dormea Bucelski, era şi mai frumos. Mideaev simţi pentru el o compătimire indulgentă, gîndindu-se că mai există oameni care au trecut pe lîngă toate ca nişte drumeţi surzi şi orbi.

Lîngă patul lui Bucelski zăcea o valiză mică de piele, roasă, cu colţurile zdrelite, acoperită de o mulţime de etichete, ca nişte plasturi.

„Ce-o fi acolo, în valiză ? Două-trei rînduri de albituri, note muzicale, scrisori de la femei. Ce om stupid e Leo-

nid ăsta. Rar să nu se sfădească. Şi la mijloc trebuie să fie neapărat o femeie. Pe urmă sosesc scrisori cu duiumul... Şi unde mai pui că pretutindeni iese basma curată ; norocos băiat!" — zîmbi inginerul.

De pe Goriun-Kamen, se vedea pe arătură fumul unor focuri de vreascuri. Fumul se ridica mai sus de vîrfurile copacilor şi mînjea cu trena-i brună, murdară, albastrul însorit al cerului.

— Şi-aşa e năduf, iar ei mai fac şi fum... D-dumnezeule-e...

Stepanida stătea întinsă pe un lăicer lîngă căruţă. Şalul aruncat pe hulubele ridicate, ţinea loc de acoperiş.

Oricare altul s-ar fi mulţumit cu umbra aceasta ; Stepanidei i se părea însă că se topeşte la soare ca un nămete de zăpadă.

Grăsana se plictisise să stea culcată. Îi amorţise spinarea pe pămîntul tare şi n-avea cu cine să schimbe o vorbă.

— Ne-ni-luşka-a ! Am băut to-ot cvasul !

Zefirul aduse răspunsul Nenilei.

— Aha-a !

Nenila se apropia tot mai mult, îndemnîndu-şi din cînd în cînd alene calul, care trăgea o grapă ce sălta greoi, fărîmiţînd arătura proaspătă.

Nenila mergea pe lîngă cal şi îl mîna bărbăteşte, cu frîul înfăşurat pe mînă.

Cînd ajunse în dreptul stăpînei, se opri, se descălţă de gheata desfundată şi scutură pămîntul din ea.

— Neniluşka, nu mai e pic de cvas ! Asta înseamnă că l-ai pregătit bine; nu vezi, l-am băut tot ! — se grăbi să-i spună Stepanida, bucuroasă că poate sta la taifas. — Tu, Neniluşka, aşază-te, hodineşte-te... Mi-e urît să stau aşa, de una singură...

Nenila îşi şterse cu poala rochiei picioarele mari, costelive, şi le vîrî în ghete.

— Cine te-a pus să vii aici ? Ai face mai bine să stai acasă.

— Cu-um se poate ? — rîse zgomotos Vahirev, ştergîndu-şi cu mîneca broboanele mari de sudoare de pe chelie. — Crezi c-o rabdă inima să stea acasă, cînd a început semănatul ? Ce mai viaţă ! Ştiu eu că ăsta ţi-e obiceiul... să

stai la primul semănat lîngă brazdă, privind cu ochiul de uliu al stăpînului ; deh, în felul ăsta merge treaba mai cu spor... Uite, te chinui, dar stai, — trebuie să vezi, altminteri nu se poate ! Ho-ho...

Vahirev venea în urma grapei, purtînd o traistă mare din care zvîrlea cu mișcări agere, în semicerc, semințe în brazdele proaspete ale pămîntului. Le lua cu mîna dreaptă, le făcea cu grijă vînt, ca și cînd s-ar fi pregătit să arunce niște mărgele și semințele căzeau la pămînt, în zbor ușor. Nimeni în Nizinki nu-l întrecea la semănat pe Vahirev. Și asta cu toate că era șchiop și bîțîia din cap — urmele rănii și ale contuziei din războiul civil.

— Cîtă slănină ți s-a mai topit, Stepanida Ananievna ? Ia barem lăicerul și mai stoarce-l de osînză... ai ?

Capul lui chel se hîțîna din cînd în cînd, dar privirea ochilor era inteligentă și ironică.

Vahirev se opri un moment, făcu cu ochiul, obrazul i se încreți.

— Ehe, d-aia belelele se țin lanț de tine că ești o matahală cum rar mai găsești... Cînd oftezi — cad oalele de pe policioară, cînd treci — plîng și scîrțîie scîndurile dușumelei...

Stepanida chihoti ascuțit și rămase năucă cu gura căscată — era greu cîteodată să-ți dai seama dacă Alexandr Vahirev te laudă, ori își bate joc de tine.

Nenila zîmbi trist lui Vahirev, lăsînd calul s-o ia înainte.

— Dacă m-ar lăuda cineva în chipul ăsta, nu mi-aș mai găsi locul.

Vahirev spuse, dîndu-și importanță :

— Deh, eu vorbesc științific ; nu orice ton mă poate pricepe.

Nenila o luă înainte. Era înaltă și-și ținea capul ușor aplecat. Se oprea des, scuturînd supărată pămîntul din ghetele-i desfundate.

— Bună încălțăminte mai ai, se vede că-i cumpărată dintr-o prăvălie de lux ! — îi strigă Vahirev din urmă.

— Alege-s-ar prafu' de ele... niște porcării ! — răspunse Nenila mînios. — I-am cerut niște cizme vechi, dar nu s-a îndurat grăsana ! Te pomenești că are de gînd să mi le dea la iarnă, ca să-i mai lucrez pentru ele. Parcă eu nu văd ?

— Ce tot zbieri? — rîse Pankrat Naghibin, de pe ogorul său. — Nu ţi-e ruşine să vorbeşti aşa? Dacă te aude stăpîna? Oamenii îţi dau de lucru, ţin seamă că eşti văduvă, au milă de tine, s-ar putea spune... Trebuie să preţuieşti bunăvoinţa care ţi-o arată.

Vahirev pufni.

— Sînt din ăia care te poftesc la masă, dar fiindcă nu-ţi găsesc un loc de cinste, te dau afară.

Pankrat făcu o strîmbătură de dispreţ.

— Bă, gură-spartă, moară veche şi stricată! Îţi baţi joc de oameni, dar te milogeşti la ei după pîine. Bună e Stepanida Ananievna — cînd îţi dă de lucru...

Vahirev îşi încordă piciorul şchiop şi repezi în sus bărbiţa sură. Aceasta însemna la el „înfăţişare mîndră".

— Dă-mi voie să spun că pîinea nu mi-o bagă nimeni în gură, gata făcută; eu nu-s cerşetor, mi-o cîştig prin puterile mele, căci sînt specialist într-ale semănatului, — la treaba asta nu mă întrece nimeni.

— Ptiu! — spuse Pankrat cu dispreţ crescînd. — Te socoteşti mai ceva ca ceilalţi oameni!

— Da, sînt mai ceva! Tu nu te pricepi decît să tragi sudălmi după fiece vorbă, nu cunoşti nici un fel de cuvinte alese, pe cînd eu le cunosc şi le înţeleg rostul... De pildă: „specialist"... Îţi dai seama... Mîinile-mi sînt noduroase, dar uite cîtă îndemînare e în ele; aşa că nu numai că nu mă milogesc după pîine, dar vin la mine oamenii de mă roagă: uite, aşa şi aşa, fii bun Alexandr Ivanîci. De pildă, Stepanida m-a rugat, cam în felul ăsta...

— Mă, da' nătărău eşti... of, ce mai nătărău!... Ce mi-e Evtişka din Slobodskoi, ce-mi eşti tu; amîndoi aţi ajuns de rîsul lumii... Se pare că la război, ţi-ai pierdut şi ultimul pic de minte.

Vahirev stătea mîndru, cu mîinile în şolduri şi umflîndu-şi obrajii slabi.

— Te crezi în stare să preţuieşti cîtă minte am, bă, opincarule, bă! Ai văzut şi tu un tîrguşor numai în ăi cinci ani, cît ai stat pe capră, la negustor, pe cînd eu am văzut lumea largă — înţelegi? De aia, în capul meu... e un orizont larg!

— Momîie! — se oţărî Pankrat.

Altceva nu-i veni pe limbă. Dealtfel nu era singurul om, căruia Vahirev îi tăia pofta de sfadă.

Atunci Pankrat se răsti la Nenila.

— Ce caşti gura, fă! Ascultă-l tu mult pe zăpăcitul ăsta, c-o să te tîmpească şi pe tine.

Nenila se uită la cer şi tăcu.

— Ce te tot zgîieşti la cer? Ce poţi să vezi mai mult decît fum? — zise supărat Pankrat. — Fac fum ăia de la fabrica de cherestea; te pomeneşti că or să dea foc pădurii, — adăugă el cu năduf.

— Or fi ştiind ei ce fac, — răspunse alene Nenila, preocupată de cine ştie ce gînduri. Acolo se clădeşte, se croieşte un drum prin pădure.

— Da' pe tine ce te priveşte?

— Iacă aşa, mă priveşte, — răspunse Nenila şi porni în urma calului.

Pankrat se uită bănuitor la spatele ei, la bluza ei peticită, şi se răsti la şargul său. Zări în faţa lui, îndărătul unei sălcii putrede şi singuratice, doi inşi: îşi îngustă ochii şi zîmbi.

„Iarăşi Zaharka şi Zinoveika... Prost mai e şi Vahirev ăsta, pe oameni îi povăţuieşte, dar de fii-sa n-are grijă... Uite-te la ea, cum trage la flăcău de parc-ar fi o iapă în călduri".

Pankrat cercetă cu o privire plină de mulţumire trupul viguros al fiului său şi-o luă în altă parte.

„Trebuie să-l însor, nu pot să-l las să-şi facă de cap cu orişicare... Singură se bagă, proasta..."

Zinoveika stătea rezemată de salcie şi îşi învîrtea din cînd în cînd legăturica rotundă, în care avea pîine pentru tatăl ei. S-ar fi cuvenit să meargă mai iute, dar Zahar o strigase şi-i răpise parcă toate puterile.

Zahar întreba grosolan şi cu ton de poruncă:

— De ce n-ai venit ieri la pădure? Ai?

— Pîinea s-a dospit tîrziu, am pus-o la cuptor, — răspunse Zinoveika, răsuflînd din greu.

— De ce m-ai minţit atunci? — Te-am aşteptat... nerusinato... Ştii doar că nu-s de piatră, mi-a fost dor... o, proasto...

Zinoveika închise ochii, gîfîind; în inima ei întunecată şi dezlănţuită, fremăta parcă pămîntul de primăvară, în fiecare

vinișoară sîngele clocotea ca un izvor fierbinte, picioarele i se înmuiau.

— Va-ai, — șopti Zinoveika sleită, și căzu pe pămîntul moale, ca de puf...

Apoi se duse la tatăl ei, murmurînd ceva, încet, ca pentru sine.

După amiază, Nenila intră în odaia stăpînilor și se opri la ușă; se ținea țeapănă și gravă.

— Ce-i cu tine? — întrebă Ignat Sergheici, uitîndu-se mirat pe deasupra ochelarilor: Nenila obișnuia să intre în cameră numai ca să deretice.

— Aș vrea să aflu ce simbrie mi se cuvine.

Ignat Sergheici se întoarse cu tot corpul său trupeș spre Nenila și puse de-o parte psaltirea.

— Dar ce te-a apucat, drăguțo? N-ai încredere în noi?

Nenila oftă stînjenită, își trecu greutatea corpului de pe un picior pe altul, dar repetă cu o hotărîre neobișnuită pentru ea:

— Aș vrea să aflu ce simbrie mi se cuvine. Pentru că... am de gînd să plec.

— Nenila! — îi spuse amenințător Ignat Sergheici.

— Doamne-doamne, ți-ai pierdut mințile, Neniluška! — începu să se jeluiască Stepanida. — Ai trăit sub acoperișul nostru doi ani de zile încheiați... Cînd ți-a ars casa și ți-a murit soțul, te-am scăpat de foame.

— Nu m-ați scăpat pe degeaba, mi-am cîștigat pîinea muncind, — spuse Nenila calm și apăsat.

Ignat rosti sever:

— Ți s-a năzărit să pleci, tocmai acu' cînd munca e în toi... Grădinile de zarzavat — cartofii nici nu i-am săditi...

— Cred că o să vi-i săditi singuri, — i-o retează Nenila.

Ignat izbi cu piciorul în dușumea; obrajii săi buhăiți și gălbui prinseră să tremure:

— Ticăloaso, nerecunoscătoareo! Te-a pus la cale Vahirev, nimeni altul decît dracu' ăla împelițat. Unde ai să te duci, proasto?

— Mă duc la fabrica de cherestea. Am fost pe acolo și am văzut cum se lucrează. La fabrică omu-i prețuit. Atunci cum facem? Căci mîine am de gînd să mă duc la fabrică, să mă tocmesc la lucru. Trebuie să-mi primesc banii de la voi.

Stăpînii schimbară o privire între ei.

— Bani-i ? Păi noi n-am avut pînă acum cu tine nici o învoială, măiculiță, știi bine că n-am avut. Afară de asta, acum nici n-am bani ; mai așteaptă nițeluș, mai stai, hai să zicem, pînă la sîn-Petru.

— Nu ! Mi-ajunge. Va să zică, nu-mi dați banii acum ?

— Ți i-aș da cu dragă inimă, — dar n-am ; deși, ca să vorbim drept, nici nu-i meriți.

— Așa-a, — spuse Nenila și ieși.

— Se duce la Vahirev, — spuse tulburată Stepanida, uitîndu-se pe geam.

— Lasă să se ducă. Nerușinata.

Vahirev veni în timpul cinei.

— Stai jos, cinstește-te, — spuse îngăduitor Ignat.

— Mulțămesc, nu de asta am venit.

Vahirev depărtă scaunul de masă și se așeză de o parte, netezind cu palma smocul albicios al bărbuței sale.

— Nu e cinstit ce faci. Nu e treabă curată. O să trebuiască, Ignat Sergheici, să te lași de treburile astea, o să trebuiască. Am aflat eu unele lucruri.

— De la cine ? Ce ?

— De la tovarășul Ogneov. Îl știi ? — și Vahirev își îngustă ochii cu șiretenie. — Am aflat de la el că Nenila poate să-ți ceară drepturile ei prin judecată. Da, da, nu te strîmba, că așa este. Plătește de bună voie pentru tot timpul cît a argățit... că pentru chimirul tău doldora de bani e o nimica toată. Uite, Ogneov a chibzuit dintr-odată... Trebuie, zice el, să facem mai întîi una, iar pe urmă alta. Aici, frate, e chestie de politică și cultură ; ăștia știu ce-au de făcut și în ce chip s-o facă... Totu' merge strună, ca pe apă...

Vahirev se înfierbîntase peste măsură, începuse să clipească șiret și răutăcios, bocănind cu piciorul șchiop și simțind în corpul său slab o hotărîre și o tărie neobișnuită. El nu observa cum șușotea Ignat cu nevastă-sa, cum răsucea cheia într-o lădiță.

— Mă... propovăduitorule ! Ține, dă-i Nenilei... Nimănui nu-i place să se judece. M-ai convins...

Ignat ținea în mînă o bancnotă albă nouă-nouță.

— Uite dă-i hîrtia asta de zece ruble. Numai din pricina ta...

Vahirev se înecă aproape de bucurie și strigă înăbușit către ușă :

— Nenila ! Am izbutit ! Ia banii.

Nenila băgă mîna înăuntru, fără să intre în odaie ; ochii îi străluciră.

— Așa mai zic și eu, mulțămim.

Vahirev se plimbă grav de la ușă la fereastră ; conștiința propriei sale importanțe îi umplea sufletul.

— Dacă-i așa, vreau și în ce mă privește...

— Ce mai vrei ? — mormăi nerăbdător Ignat, răsuflînd din greu.

Vahirev își înălță capul.

— Să încheiem o învoială cu iscălitură. Eu, cutare, plătesc pentru specialitatea în muncă a lui Vahirev Alexandr atîta.

— Ce-s eu, potlogar ! Te-ai tîmpit de tot, Lexandr ! Să țiu grămadă de catastife pentru tine... Ești o javră, un nemernic : te-au asmuțit și acum te năpustești la mine, așa, cu coada-n vînt... Dar la urmă tot la mine ai să vii să mă rogi smerit, o să te tîrăști cu burta-n pămînt.

Vahirev își aținti ochii înflăcărați pe chipul lătăreț al lui Ignat.

— Să viu la tine ? Eu-eu la tine ?

— Da, la mine.

Scos din fire, Vahirev își pironi în piept degetul, apoi și-l îndreptă către Ignat.

— Eu... eu să vin la tine ? Să mă ploconesc ? Iaca na ! La paștele cailor ! Nu mă cunoști, mama ta de chiaburoi !

— Leksandra-a, doamne sfinte, ce tot spui ! — se îngrozi Stepanida năucită ; dar Vahirev, stacojiu, cu ochii învăpăiați, se retrăgea spre ușă, agitîndu-și pumnul.

— Tu îți închipui că mă lași de căruță fiindcă ai osînză... Dar eu sînt mai ceva ca tine... eu am cunoscut lumea, am fost prin străinătăți, am văzut oameni... Eu sînt un om cu multă știință...

— Șterge-o, șterge-o, scandalagiule !

Nădușit, Vahirev ieși în fugă pe uliță ; părul lui ciufulit, ca niște paie mărunte, i se răvășise în jurul cheliei ude.

— Phi, ce-ai mai asudat — spuse Nenila, luîndu-și bocceaua de pe prispă. — Mă temeam că ai să-l iei la bătaie.

Vahirev scuipă cu un dispreț de nedescris.

— Cum era să-mi murdăresc mîinile cu o scîrnăvie ca asta, să-mi pierd vremea cu el.

Nenila zîmbi: în comparaţie cu Ignat cel trupeş, Vahirev părea plăpînd şi mărunt ca un adolescent.

— Ştii, fato, l-am pus cu botu' pe labe!

— Ei-i? Dar aveai de gînd să-i ceri lui Ignat calul, căci ţi-a rămas ogorul nearat.

Vahirev se scărpină după ureche.

— Nu m-am gîndit la asta... prea s-a întîmplat fără veste, prea m-am înfierbîntat... Ei, mai dă-o naibii şi gloaba asta a lui Ignat... Las' să mai robotească şi el acuşi, să-i mai scadă burta...

Nenila îi întinse mîna.

— Îţi mulţumesc Lexandra Ivanîci; oricum n-am rămas fără un ban... am primit zece ruble...

Vahirev se lovi deodată cu palma peste frunte.

— Fa-ato! Am încurcat-o, cap sec ce sînt! Puteai să fi cerut cinci ruble pe lună, iar eu m-am lăsat dus de nas... Trebuia să-i fi cerut socoteala dintr-odată... pe cînd eu... am fost un gură-cască... Mă, da' tontălău mai sînt!

Deodată se întoarse cu hotărîre spre casa lui Ignat.

— Nu, nu, — spuse Nenila cu tărie, — haidem acasă; acu' n-ai ce-i face. Pînă una alta mă oploşesc la voi.

— Bine-e. Alege-ţi oricare din salonuri.

După ce intră în curte, Nenila întrebă:

— Totuşi, Lexandra Ivanîci, unde-ai să te duci acum să lucrezi?

Vahirev tuşi zgomotos:

— Unde? Mă duc în deal, la fabrică. Am auzit că o să tragă o linie de cale ferată prin codru către gară, aşa că am să intru acolo la lucru.

Pădurea se lumina, îşi schimba înfăţişarea. Veacuri în şir crescuse, se înălţase, împiedicînd soarele să ajungă la copaci, învăluind pămîntul cu rădăcinile ei vînjoase. Îşi apăra cu gelozie umbra şi răcoarea de sub acoperămîntul său, ocrotind dragostea oarbă a fiarelor, fecunditatea sălbăticiunilor şi ciripitul păsărilor. Creştea, vuia pe vreme rea, dormita în zilele liniştite. Vînturile şi furtunile se încăierau cu copacii uriaşi ai pădurii — dar nu reuşeau să-i clintească. Însă metalul, subţire, elastic, mînuit de oameni,

nu cunoştea piedici : în jur poienile se înmulţeau, se lumina codrul.

Acum se croia un drum lung prin pădure, cioatele se ardeau, se căra nisip roşcat-închis. Se înălţau grămezi mari de nisip, pregătindu-se terenul pentru terasament.

Terasamentul aducea cu o ridicătură nu prea înaltă, care străbătea pădurea, tăind o margine a poienii în care se afla căsuţa pădurarului.

De jur împrejur, solul era de un negru brun din cauza straturilor de pămînt vegetal străvechi ; terasamentul însă se deosebea de el prin culoarea sa, prin grindul său drept, căci era un pămînt tînăr, făurit de oameni.

De o parte, către rîu, înainta necontenit un drum tăiat cu topoarele şi ferăstraiele, încă plin de hîrtoape din pricina rădăcinilor şi buturugilor, dar însorit şi larg. Pe el se puteau rostogoli pînă la mal buştenii pentru plutărit. Drumul cobora spre rîu, pregătindu-se să strivească şi să smulgă tufele de răchită şi lăstărişul.

Evtişka lucra la terasament, cot la cot cu tînărul Fedot din Slobodskoi.

Fedot, care avea picioare subţiri, respira greu şi era veşnic posomorît, lucra cu îndîrjire. Nu avea mustăţi şi deşi nu împlinise decît douăzeci şi patru de ani, faţa-i lungă, suptă, era brăzdată de cute ca la bătrîni.

Fedot îşi aprinse o ţigară urît mirositoare şi aruncă lopata în nisip.

— Ce-i asta, tovarăşi ? Aţi lăsat prea devreme lopeţile din mînă ! Pînă la încetarea lucrului mai este un ceas, — spuse Spodobiev, care tocmai trecea pe acolo.

Zdrobind nepăsător mucul cu piciorul, Fedot spuse cu o voce joasă, mînioasă :

— Păi cum adică, să lucrezi ca un ocnaş, să n-ai voie să te îndreptţi de şale, să mai răsufli ?

Spodobiev îşi netezi cămaşa de pînză groasă, prăfuită.

— Aveţi destul timp să răsuflaţi ; de ce minţi ? Mai mult de opt ore nu vă dau voie să munciţi... Sectorul ăsta să fie neapărat netezit pînă la încetarea lucrului !

Fedot mormăi :

— Uită-te la el... cum ne mai împinge de la spate !

— Iar ne împovărează cu munca — îl sprijini careva.

— Nimeni nu e în stare să facă mai mult decît îi pot mîinile.

Spodobiev se întoarse spre locul de unde se auzise glasul şi rosti cu convingere, lovindu-se cu pumnul în piept:

— O să puteţi, numai să vă lăsaţi de fumatul ăsta nesuferit şi să nu ardeţi gazul de pomană... Ştiu eu ce vă spun; eu nu împing pe nimeni de la spate. Aţi înţeles? Parcă lucraţi pentru mine, diavoli ce sînteţi!... Şi eu sînt legat de plan, şi voi de asemenea. Planul trebuie îndeplinit. Dacă nu-l îndeplinim la ce mai sîntem buni, a? Cum aş mai putea să spun cuiva că sînteţi muncitori vrednici? Văd că daţi din cap. Înseamnă că am dreptate.

Deodată zîmbi, — lopeţile mînuite cu elan aruncau acum pămîntul, terasamentul începea să crească văzînd cu ochii.

Spodobiev îi îndemna, vorbind cu o uşoară răguşeală de om ostenit:

— Ia, uite aici, sprijină cu buşteanul... Aşa, încă odată!

Faţa lui simplă ciupită de vărsat, mersul lui stîngaci, aveau ceva ţărănesc, de-al lor. Oamenii cîrteau împotriva lui, uneori îl suduiau făţiş, dar i se supuneau, căci el avea darul de a convinge.

Acolo unde se smulgeau buturugile, lîngă drumul care ducea spre rîu, stăteau Ogneov şi inginerul.

— La toamnă o să acosteze aici remorcherele, — spuse inginerul, subţiindu-şi printre pleoape privirea către rîu.

— Eşti prea optimist; bine ar fi dacă remorcherele ar acosta aici măcar în primăvara viitoare.

— La primăvară malul va fi de nerecunoscut.

— Bogăţiile silvice de aici sînt, putem spune, inepuizabile, dacă, bineînţeles, ştii să le foloseşti cu chibzuială.

Prin vîlcele trosneau şi fumegau focurile de vreascuri. Oamenii vîrau rîngile negre cu ascuţişul în foc, le încingeau pînă la roşu, apoi le înfigeau cu avînt în rădăcină. Mirosea a răşină arsă; trîmbe subţiri şi uşoare de fum murdar se ridicau necontenit, pămîntul reînnoindu-se părea că arde ca un foc molcom, plăcut, ca aburii într-o baie încălzită bine.

Inginerul începu să arate unde ar trebui aşezat după părerea lui, debarcaderul.

Aproape, în spatele lui Ogneov, cineva spuse cu glas înfundat, bombănit:

— Deh, nu fac nimic, dar au mîncărime pe limbă. Au stîrnit o larmă de răsună pădurea; și acu' se bucură...

Ogneov întoarse capul și întîlni o privire piezișă, rea, ostenită, dar curioasă. Ogneov se uită fără grabă la inginer, care auzise și el.

— Știi, Piotr Vasilievici, în astfel de cazuri mă cuprinde un fel de spaimă... Uite, privirea aceasta a vechei Rusii, — citești în ea neîncredere, teamă și o neînțelegere ce dăinuiește de veacuri... Aș vrea să fac ceva, să-i aprind în ochi o flacără! Cînd te gîndești, cît de încet evolua Rusia plugurilor de lemn... ah!

— Noi îi grăbim evoluția, cum putem. În problema asta e nevoie de răbdare, stimate Viktor Nikolaevici.

— Știi, înainte vreme n-am avut nici un contact cu satele, dar acum mă uit, observ... și mă gîndesc: doamne, ce belșug de material uman care așteaptă numai să fie modelat! Îți place satul?

Ogneov spuse simplu:

— Mie? Cum să-ți spun... M-am născut la oraș. Primii pași am învățat să-i fac pe caldarîm. Satul, așa cum se prezintă deocamdată, ne-a revenit ca o moștenire grea. Aici însă peste vreo douăzeci-treizeci de ani și poate chiar mai devreme o să fie un oraș și o viață de nerecunoscut.

În pădure oamenii începuseră să lase lucrul. Spodobiev fluieră puternic. Din toate părțile se auziră fluierături, și strigăte de răspuns:

— Ispră-vi-ți!

În depărtare, la capătul drumului care despica pădurea, se vedea acoperișul galben al unei barăci noi. Mulțimea se îndrepta într-acolo și spre baraca de lîngă poiană.

Spodobiev porni către căsuța pădurarului, în care se instalase.

După amiază, în vreme ce stătea în cerdac, Kudreai îi spuse zîmbind:

— Bine mai știi să zbieri, Pal Timofeici!

Spodobiev zîmbi cu un aer vinovat. Cămașa-i curată de pînză groasă, parcă-i lumina fața zîmbitoare; zise încet:

— Am zbierat? Trebuie menţinută ordinea. Dac-am avea oameni cumsecade, deh, dar aşa — sînt numai de strînsură.

— Acasă, însă, eşti liniştit, prietenos.

— Păi, chiar că sînt un om liniştit. Dacă în cameră cu mine se află unul gălăgios, nu mi-e deloc plăcut. Pe şantier însă, nu poţi realiza nimic fără stăruinţă — altfel oamenii ar putea spune despre mine: e un „lasă-mă să te las"; îl joci pe degete. Dar noi trebuie să supunem pădurea. Dacă nu îndeplineşti planul, rămîi în urmă. Dacă rămîi în urmă — înseamnă că nu eşti bun. Dacă nu eşti bun înseamnă că eşti de unul singur. Şi asta nu mai e viaţă, ci numai bătaie de cap.

— Iată-l şi pe lunganul ăla de tehnician cum mai umblă hai-hui, — spuse Kudreai zeflemisitor.

Spodobiev zise într-o doară:

— E un cetăţean foarte prietenos.

Kudreai pufni înciudat.

— Nu prea îl înţeleg, nu ştii ce vrea. Acu' două săptămîni trebuia să dea nişte porunci. Apăi să poruncească dacă e ajutorul şefului, chiar asta îi e îndatorirea. Grija lor e mai mare ca a oricărora, aşa că trebuie să poruncească. Cînd colo, el şovăie, se tot uită în ochii oamenilor; glasul îi e ca mierea. Ogneov — ăla ţi-o spune verde, pe faţă. Şi inginerul e şi el om dintr-o bucată. Aha, se dumireşte omul după ce-l ascultă, şi-şi face datoria. Totu-i limpede! Pe cînd Bucelski ăsta... — şi Kudreai îşi răsfrînse buza de jos cu dispreţ. — Ce mai calea-valea, e un om de neînţeles.

— Stă des de vorbă cu Evtişka.

— Pf... Şi-a găsit prieten... un vîntură-lume, un beţivan.

Bucelski se depărtase într-adins de Ogneov şi de inginer. Pe Ogneov îl ocolea, încercînd în prezenţa lui o sfială ca de şcolar. Simţea împotriva lui o duşmănie crescîndă; în omul acesta nu găsea nimic care să-i placă, ba uneori îi făcea chiar şi scîrbă.

Bucelski inspira cu desfătare aerul aromat, plin de căldura plăcută a amurgului.

Pe una din poteci se ciocni cu Evtişka. Aceasta ascundea sub suman o sticlă mare, cu un lichid alburiu, tulbure.

Fără să se fîstîcească, Evtişka îl salută şi făcu cu ochiul către sticlă.

— După o muncă dreaptă e bine să-ţi mai uzi şi gîtlejul din cînd în cînd. Nu doriţi şi dumneavoastră, Leonid Sergheici ? A ?

— Nu prea sînt amator, Evtihi.

— Ei asta-i ! Staţi să-mi ţineţi tovărăşie.

— Păi, ştii că...

Şovăi, dar îşi aminti deodată că în ajun se certase rău cu Mideaev şi asta îl făcu să se simtă foarte jignit. Făcu un gest de nepăsare şi-i spuse lui Evtişka :

— Să mergem.

Pe drumul de pădure, Ogneov şi inginerul o întîlniră pe Ksena, care păşea cu grijă, ducînd în mîini un coşuleţ împletit din coajă de mesteacăn. Inginerul observă pe capul Ksenei o basma nouă, viu colorată ; nu-şi dădu nici el seama de ce se tulbură în faţa ei.

— Bună ziua ! — spuse fata şi se opri, întinzînd inginerului coşuleţul. — Gustaţi fragi timpurii.

Ogneov glumi :

— Pe mine nu mă pofteşti să gust ?

Ea schiţă un zîmbet.

— Şi pe dumneata te pun la socoteală.

Stînjenit, inginerul luă un pumn de fragi.

— Sînt foarte gustoşi.

Ksena spuse privindu-l ţintă, cu ochii ei albaştri ca apele scăldate în umbrele amurgului :

— Nu, acum nu sînt încă destul de dulci. Dar cînd s-or mai pîrgui la soare, or să fie şi mai buni.

Inginerului îi păru deodată rău că fata pleacă. Rămînînd în urma lui Ogneov, o întrebă :

— Ei, acum ţi se pare viaţa mai veselă, Ksenia Ivanovna ?

Ea surîse, arătîndu-şi dinţii albi.

— Da, mai veselă. Uite, în curînd o să începem să mergem la oraş.

— Ei, nu chiar aşa curînd.

— Dar dumneata trebuie să pleci chiar acum... La revedere, pînă una alta.

Dădu din cap, își îndreptă basmaua înflorată și o porni pe potecă.

Inginerul întoarse din mers capul și văzu că Ksena stătea pe potecă, uitîndu-se în urma lui.

„Ce naiba? — își zise el, ajungîndu-l din urmă pe Ogneov. — Ce am eu cu ea?"

El știa însă de ce e tulburat, — la oraș avea o logodnică, o fată inteligentă, drăguță. Azi dimineață primise de la ea o scrisoare și, ca întotdeauna, se bucurase știind că va vedea pe foaia albăstrie scris cu slove mărunte: „Dragă Vitea".

Socotise întotdeauna că odată ce-și luase un angajament față de o femeie, trebuie să se „ferească" de discuții inutile și de privirile altor femei. Acum însă vedea că nu s-a „ferit" îndeajuns: în această fată cu voce tărăgănată, pe care o întîlnise în pădure, sălășluia o putere nedezlănțuită, stăpînită, de multă vreme acumulată. Nu puteai să ghicești în nici un fel cum și ce o să spună, avea încredere în ea și era înzestrată cu spirit gospodăresc; cu cît înainta construcția, cu atît ea devenea mai puțin închisă în sine.

După ce se uită în urma Kseniei, inginerul știu cu siguranță că astăzi nu-i va mai scrie logodnicei.

Cînd era cherchelit, Evtișka gesticula fără rost și dădea frîu liber gurii. Viața lui Evtișka era pestriță ca o plapomă peticită. Pe unde nu colindase! De mic copil lucrase la un făinar, slujise într-o cîrciumă, fusese novice prin mînăstiri, umblase cu cerșitul și hoinărise chiar o vreme cu țiganii. Cînd era afumat de băutură îi plăcea să se lase purtat de gînduri în trecutul său de hoinăreală, de neastîmpăr, și atunci povestea despre tot felul de întîmplări din viața sa presărîndu-și povestirea cu snoave. Oamenii îl ascultau cu plăcere.

Așa și astăzi, ședea pe sumanul său, aducîndu-și sub el picioarele strîmbe și îndrugînd vrute și nevrute.

După ce bea, dădea ceașca albastră, fără toartă, în mîna vreunuia care aștepta cu nerăbdare. Își trecea privirea bla-

jină asupra tuturor şi se apuca să cînte cu glas tărăgănat şi totodată strident:

Pe vre-e-me re-ea
Inima-a mă doare gre-ea...

În ceaunul afumat clocotea o fiertură. Fumul care se înălţa deasupra focului era mînat spre inima codrului, încă neatins de topoare. Arşiţa zilei începea să scadă, trunchiurile căpătau o culoare sîngerie, cetina avea o nuanţă mai închisă. La orizont, soarele, din ce în ce mai roşu, cobora la culcare. Pădurea se învăpăiase parcă, dar fără foc şi fără fum şi aveai impresia că dintr-o clipă într-alta va fi cuprinsă de o vîlvătaie cumplită. Ierburile parcă se umpluseră cu sînge aprins ce curgea în şuviţe subţiri. Zborul păsărilor amintea licărirea unor săgeţi negre.

Evtişka se porni pe joacă. Băuse destul, pe obrajii săi cu pometii ieşiţi ardeau bujori roşii-cărămizii; ardea şi nasul lui Evtişka, gros şi rotund ca o ceapă.

Hei, pe-albastra mare ceaţa trece
C-a-ndrăgit pe capră un berbece!
Hei! Hei!

„Un joc de măscărici, — se gîndea Bucelski, zgribulindu-se din pricina unui fior plăcut care-l cuprinsese. — Aşa jucau măscăricii în Rusia veche. Doamne-doamne, cînd te gîndeşti cît de puternic sînt înrădăcinate toate acestea în firea poporului! Şi pe atunci ţăranul era la fel: un copil cu barbă..."

Evtişka juca, întinzînd picioarele cu îndrăzneală chiar deasupra focului şi faţa lui, cu dinţii albi sclipitori, devenea cînd cruntă, cînd veselă.

— Poate că mă „atingi" cu o hîrtiuţă de trei ruble, dragă cetăţene? Ai? — auzi Bucelski o voce răguşită răsunîndu-i puternic la ureche; cel care-i strigase din mers aceasta era Evtişka ce gîfîia din pricina dănţuielii şi-şi mijea cu înduioşare ochii. — Se vede că eşti un om simplu, căci îl înţelegi pe ţăran.

În jur răsunară glasuri puternice, rîsete:

— Si-implu-u!

— Nu se ţine mîndru!

Buimăcit, Bucelski vîrî în mîna lui Evtişka o hîrtie de cinci ruble.

— Nouă-nouţă ! — plescăi din limbă Evtişka. — Una de cinci, fraţi-tovarăşi, am dat de tr-a-a-i !

— Mă-ăi !... Drăguţule ! — bolborosea Fedot împleticindu-se la limbă şi cuprinzîndu-l pe Bucelski în braţe. — Uite, ţie... ţi-e milă de o-a-me-ni... înţelegi : omul, zici, nu e viţă... da... Bă-ăi-ieţi ! — strigă deodată Fedot într-un avînt tulbure, fără vlagă. Să-l desfătăm pe cetăţe-anul ăsta bun... de... tre-abă cetăţea-an !... Cîntaţi, băieţi... Iar tu, tovarăşe, nu te feri de noi... zău aşa... Trage o duşcă cu noi, a ?... Bea !

Luminile amurgului se stingeau şi deasupra drumului de pădure cerul era mohorît, albastru-cenuşiu, cînd Bucelski o luă spre sat. În minte îi stăruiau sunetele dulci ale cîntecelor cîntate tărăgănat, fumurile beţiei şi efectele unei vrăji ameţitoare, ciudate.

Poticnindu-se în mers şi rîzînd încetişor de picioarele sale care se împleticeau, ajunse cu chiu cu vai pînă la poiană. La geamurile căsuţei pădurarului se vedea încă lumină. Bucelski clipi din ochi şi mormăi cu îndoiaşare :

— O lu-miniţă în pustiu.

— Cine-i ? — se auzi din semiîntuneric o voce aspră, cunoscută.

— A... Kudreai. Eu sînt...

— De ce umblaţi prin pădure atît de tîrziu ?

Plin de îndoiaşare Bucelski îl bătu pe pădurar pe umăr.

— Ce drăguţă căsuţă ai, Kudreai, prietene.

— Mi s-a urît de ea, ducă-se naibii ; iarna suflă vîntul în ea, încît nu mai e de trăit, — spuse Kudreai supărat.

Bucelski rîse uşor, cu un aer de vinovăţie şi spuse cu voce tremurătoare, caldă :

— Azi, Kudreai, am ascultat la cîntece pînă ce s-au aprins stelele pe cer... A-ah, ce minunat cîntă poporul nostru, ce alean adî-înc !...

În căsuţă, Spodobiev şi Ksena şedeau la masă, aşteptîndu-l pe Kudreai la cină.

— Cu cine-ai vorbit, tătucă ?

— A-a... cu ăsta... cum îi zice, Bucelski... Mergea ca un

ciumat; cred că a tras la măsea cu tăietorii. Zice că a ascultat cîntecele; le laudă. Deh, dacă omu-i prost.

— Spune-mi cu cine te aduni, ca să-ți spun cine ești, — rosti Spodobiev, adăugînd cu ton de dojană: — Nu înțeleg, cum se poate ca un om cult să se poarte în halul ăsta. Eh, dacă-aș fi făcut-o eu, cu învățătura pe care o am, — ar fi fost altă poveste, mi s-ar fi trecut cu vederea. Dar omului cult trebuie să-i placă altceva; pe cîtă vreme Bucelski se mulțumește să se bălăcească în noroi. Geaba știința de carte.

Inginerul era acasă și citea.

— Leonid, unde te-ai cherchelit? Ai și frunze în păr... Nu ți-e rușine să vii în halul ăsta! Duhnești a fum ca o baie fără horn.

Lui Bucelski i se făcu milă de el însuși; se enervă, ba chiar se înfurie.

— Ce te privește! — strigă el cu un glas pițigăiat. — Nu e oricine în stare să asculte numai zăngănitul metalului... eu, de pildă, nu pot, nu pot...

— În primul rînd nu zbiera, gazdele dorm, oamenii se scoală pe la ora patru. În al doilea rînd — cum ai să fii în stare să lucrezi mîine?

— Tu... tu ai devenit rigid și nesimțitor ca o piatră, de cînd cu șantierul ăsta! Cu fabrica asta de cherestea... ești gata să sugrumi... toate sentimentele omenești... Ha-a... Toate astea sînt influența lui Ogneov... face... ce vrea din tine... ai început chiar să te și încrunți... în felul lui Ogneov... Ha-ha... O, la dracu'! Dacă aș fi știut că din tine o să iasă... un ticălos atît de nesimțitor, aș fi rupt prietenia noastră de-acu' ze-ce ani... La ce dracu' îmi trebuia fabrica asta de cherestea? Mare nevoie aveam de ea, ha!...

Gesticula caraghios, ochii îi ardeau posomorît.

— Te rog, încetează cu scandalul și culcă-te, o să vorbim mîine, — spuse rece și sec inginerul.

În cursul zilei următoare, Bucelski arătă prin întreaga sa atitudine că se simte ofensat și că e supărat.

Inginerul, zbîrlit, asudat, neobservînd parcă nimic, îl căra pe tehnician să măsoare suporții, să schițeze seria de sus a transmisiilor, locul platformelor și al intrărilor.

Dar de fiecare dată, rezultatele măsurătorilor făcute de Bucelski erau diferite. Inginerul își răvăși cu toată palma părul și începu să strige :

— Ce dracu' !... E o încurcătură ! Fii cu ochii în patru ! Ia nu mai căsca gura. Cu cifrele pe care mi le dai am numai bătaie de cap...

După ce coborî de pe schelă împreună cu inginerul, Bucelski își trase răsuflarea. Era obosit și mînios.

— Uf... Azi mi-ai scos sufletul...

— Nu mai spune ? — rosti inginerul nepăsător și strănutînd tare din cauza prafului, se îndreptă către Ogneov, care stătea lîngă schelele clădirilor de locuit.

Aici mirosea dulceag a rășină de la bușteni uscați de soare, și a talaj proaspăt ; se simțea mirosul acrișor — ascuțit de fier încins — ferăstraiele tăiau de zor bușteni și butucii. Prin spațiile croite pentru ferestre și uși se vedea cerul albastru, învăpăiat.

Ogneov stătea pe una din platformele de sus. Zefirul îi flutura părul bogat castaniu-roșcat, iar fruntea îi părea și mai înaltă. Uscățiv, musculos, drept, purtînd o cămașă neagră de satin, se profila limpede în lumina albastră de la intrare și în înfățișarea lui era ceva ce amintea de front, de încordarea din momentul unui atac.

Mideaev îi împărtăși această impresie lui Ogneov.

Ogneov își mișcă mustățile și răspunse serios :

— Dar dumneata ce crezi ? Parcă aici nu e front ? Un front aparte, nesîngeros, dar tot atît de greu.

— Pe frontul sîngeros e mai simplu.

— Sigur că e mai simplu. Acolo cînd sosește clipa hotărîtoare te avînți în luptă fără să mai ții seama de nimic ; toate simțurile-ți sînt încordate : să-l răpui pe dușman !... Aici însă... — Ogneov arată cu capul către satul Nizinki. — Aici însă ofensiva se realizează palmă cu palmă, cu dîrzenie și cu răbdare de bolșevic.

— Fabrica noastră de cherestea și-a cîștigat un propagandist înflăcărat — pe Vahirev Alexandr, — rîse inginerul.

— E înzestrat cu putere de convingere, dar are și el ciudățeniile lui.

— Și ce înfocat e ! Una-două, e gata să se ia la harță.

— Ce te aştepţi de la nişte oameni care nu s-au deprins să lucreze organizat ?

Şi Vahirev privea spre Nizinki, cum făcea de la o vreme tot mai des.

— Ehei, trebuie schimbate toate rînduielile de aci, de la noi. Ia să le dai oamenilor noştri o pregătire tehnică, o să arate ei atunci ce pot. Am prins de veste că-n multe sate, s-a şi aprins electricitatea ! Aia-i !

Andrei Berkutov zîmbi ironic.

— Ce tot îndrugi baliverne... electrici-tate... Cine a mai văzut aşa ceva la ţară ?

Vahirev se străduia să-l convingă, lovindu-se cu pumnul în piept :

— Da, la ţară, la ţară ! Of, doamne... ce mai oameni !! E doar Puterea Sovietelor, ea poate orice !...

Răutăcios şi vesel în acelaşi timp, Andrei Berkutov făcu cu ochiul către toţi, apoi dădu din cap spre Vahirev care se supărase.

— Puterea Sovietelor poate orice, firește, numai că noi n-o să răzbim singuri la un trai mai bun, decît abia peste vreo sută de ani.

Berkutov vroia iar să arate în faţa tuturor că Vahirev este un mincinos şi un palavragiu.

Vahirev, aprinzîndu-se din ce în ce mai mult îşi întoarse faţa congestionată de mînie către Berkutov :

— Netrebnic mai eşti Andrei Berkutov, n-ai încredere în om. Vrei să stăm cu capul în pămînt ca struţul, să nu ştim să vorbim şi nici să cugetăm... Prăjină, lunganule ! Vrei să fii deştept numai tu, iar pe alţii să-i joci giurgina !

Berkutov lăsă ferăstrăul din mînă şi făcu un pas către Vahirev.

— Bre omule, cauţi pricină cu lumînarea ?

Vahirev izbi din răsputeri cu piciorul în pămînt şi începu să tremure de mînie.

— Dar cine a început ? Ai ? Toate le-ai luat în rîs, toate...

Vahirev, plăpînd, beteag, ajungînd lui Andrei abia pînă la umăr, sărea la el, boltindu-şi pieptul.

— Hodorogule ! — spuse Berkutov înfuriindu-se.

— Nerușinaților, ce v-a venit?

Vorbise Larion, care pînă atunci tăcuse, uitîndu-se la ei cu un aer de dezaprobare; acum, însă, se ridică plin de hotărîre între ei, să-i despartă.

— Ce vreți să faceți? Eh, Lexandra Vahirev, prea ești iute... Vreți să ajungeți la bătaie!... Uite, șefii sînt pe șantier... sînt oameni serioși. O să vă dojenească.

Din clădirea fabricii se auzi o voce răsunătoare:

— Hei, oameni buni! Să punem perimetrul metalic!

Vahirev împinse repede cu cotul pe Berkutov, domolindu-se pe dată și uitînd de sfadă.

— Haidem la fabrică.

Andrei ridică din umeri.

— Hm... să mergem.

Cînd începu căptușirea căpriorilor cu bare metalice, Vahirev se afla pe schelă alături de Andrei. Palma colosală a lui Berkutov se sprijinea pe fier, alături de palma plăpîndă și vînoasă a lui Vahirev, acoperind-o pe jumătate și sprijinind-o astfel încît Vahirev simțea parcă un adaus de putere prin mîna fierbinte a lui Andrei.

Sus se izbea metal de metal — ciocanele loveau puternic în nituri. Jos, zeci de mîini ridicau fierul pe schele, oamenii răsuflau zgomotos și cîntau laolaltă cu pauze:

Hei... oda-tă în-că-ă...

Hai ri-di-că-ă...

U-șu-rel...

Vocea ascuțită de tenor a lui Vahirev și glasul de bas cam răgușit al lui Berkutov se contopeau:

Zi-i, zi-i, u-u-șu-re-e-l!...

Inginerul îi făcu cu ochiul lui Ogneov:

— Ia te uită, cei doi certăreți stau alături; nici nu-ți vine să crezi că mai adineauri erau cît p-aci să se încaiere.

Ogneov își subție privirile printre pleoape, uitîndu-se în sus, spre schelă.

— Așa-i întotdeauna cînd muncești în colectiv.

Arătînd cu un gest larg toată înălțimea și adîncimea pereților de sub ochiurile de sticlă strălucitoare ale acoperișului în formă de fagure, Ogneov repetă zîmbind:

— În muncă așa se întîmplă întotdeauna. Și apoi, n-avea grijă, *ea* își cere drepturile.

„*Ea*“ — fabrica de cherestea — creştea şi se dezvolta văzînd cu ochii. Primea soarele prin cupola-i vastă, cu sute de ferestruici. Lumina aurie a zilei inunda întreaga clădire.

Sub tavanul strălucitor se auzea cîntecul răsunător:

A-aa... h-hei oda-tă în-că-ă...

A-a... h-hei luăm, ma-ai...

În mijlocul acestui tumult asurzitor, măsurat, uneori ritmat, asemenea vuietului mării, Ogneov se împărţea peste tot şi ştia tot ce se petrece în jur.

Avea mîini mari, uscăţive, pe care le ţinea vîrîte adînc în buzunare, stătea, cu picioarele-i lungi înfipte în talajul proaspăt, de parcă s-ar fi zămislit şi ar fi crescut din fier, din grămezile de ciment şi din acest pămînt răscolit al pădurii. Făcînd ocolul şantierului, Ogneov observa cu ochiul pătrunzător al militarului, cum lucrarea înainta zi de zi. Oamenii din Nizinki şi cei din Slobodskoi se deprinseseră cu regimul de lucru, fiecare în felul lor.

De la Goriun-Kamen, satul Nizinki se vedea ca-n palmă. Căsuţele din Nizinki erau scunde şi cenuşii; ferestrele caselor de la marginea satului priveau fix spre drumul cel nou, îngustîndu-şi parcă încruntate ochii.

Şi ochii multora din locuitorii satului Nizinki aveau, ca şi ferestrele căsuţelor, o căutătură încruntată: nu ştiau dacă era bine sau era rău că fusese începută construcţia aceasta mare colo sus, pe străvechea stîncă. Era oare bine că pînă la marginea satului cobora acum un drum drept, netezit, iar de pe Goriun-Kamen pierise muşchiul şi iarba?

Discuţiile în legătură cu şantierul erau numeroase. Îndată ce ieşea Ogneov pe prispă, se aşezau lîngă el, unul cîte unul, oamenii din Nizinki. Şi mai întotdeauna, spre sfîrşit, se luau la harţă doi dintre ei: Pankrat Naghibin şi Vahirev. Gundin ţinea isonul lui Vahirev.

Pankrat, netezindu-şi cu palma barba bălaie şi deasă, îi spunea cu convingere lui Vahirev:

— Pentru tine, de pildă, tot ce-i nou e bun. Nu te uiţi însă, dacă în coş ţi se aduce ouă sau o grămadă de gunoi, de asta nu-ţi pasă; numai nou să fie. Se vede cît colo că nu eşti un om aşezat.

— De ce asta, de ce?

— Pentru că te-ai vînturat prin tot felul de coclauri, ai alte deprinderi, nu mai eşti deopotrivă cu noi.

Vahirev se aprindea repede.

— Pe cînd noi, vrei să zici, sîntem neam de tontălăi, da? Dacă am primi în loc de ridichi o bucată de friptură, crezi că nu ne-am da seama, da?

— Mai întîi trebuie să faci rost de friptură, măi căpăţînosule! — spuse Pankrat calm, cu condescendenţă.

— Şi o să facem rost! Dar, bineînţeles, dacă muncim! — se înfierbîntă Vahirev.

— Adică vrei să spui că acum nu muncim?... Doamne-dumnezeule! Uneori te trezeşti cu noaptea-n cap. Va să zică acum nu muncim? Ei, ştii, mai las-o!

Vahirev se lovi cu pumnii peste genunchii costelivi.

— Nu vorbesc de munca de pînă acum. Fiştecare a robotit pentru burta lui; acu' însă trebuie, cum se spune, să muncim în colectiv, cu toţii laolaltă.

— În colec-ti-v... Ca să ne spargem capetele la înghesuială, — găsi cu cale să răspundă Pankrat, — să nu ne vîrîm singuri capul în laţ.

— Cum adică? — întrebă Ogneov zîmbind ironic.

— Păi aşa... Satul rămîne tot sat, băligar, nu altceva. Ce-i satul faţă de oraş? O lepădătură, un lucru de nimic. La oraş sînt case înalte, tramvaie, grădini, becuri risipite pretutindeni ca mazărea... Şi oamenii sînt astfel: politicoşi, isteţi, vioi, descurcăreţi. Parcă-i poţi asemui pe ai noştri cu ei!... Crezi cumva c-o să vină oraşul la satul neciopliţilor? E-he...

— Ei uite că vine! — sări de la locul său Vahirev. — Uite-l, vezi? Aici o să clocotească, o să zbîrnîie totul! — şi el îşi întinse mîna spre Goriun-Kamen.

— Aşa e! — îl susţinu domol Gundin şi amintindu-şi de fiul său, locuitor al oraşului, adăugă convingător: — ţăranul nostru, o să fie de-acu-nainte gătit: a umblat înţolit în aba, dar acu' o să ajungă să poarte straie de postav fin.

— Las-o mai moale cu postavul, — rîse ironic Pankrat. — Acu', dragă cetăţene, trebuie să te baţi pentru postav; aşa ceva nu ajunge la toţi. La oraş, toţi se pricep la învîrteli; unii ştiu cînd trebuie bătut fierul, iar alţii ştiu să umble cu fofîrlica.

— Cum cu fofîrlica? — întrebă tărăgănat Gundin, simţindu-se jignit. — Vrei să spui că la oraş nu-s şi oameni de treabă? Ia, de pildă, pe fecioru'meu...

Pankrat îi aruncă o privire plină de răceală şi-i răspunse înţepător:

— Vezi tu, fecioru' tău a ajuns ofiţer, pe cînd al meu... o să rămînă la coarnele plugului, şi tot în opinci o să moară. Da. Şi de ce ar fi mai prost fecioru' meu decît al tău? După cîte socot nu e mai prejos. Dar fecioru' tău are proptele la şefi, care l-au împins din spate. Şefi, au fost şi înainte, şefi sînt şi acum. Numai omul dibaci prinde norocul de coadă. Unul trăieşte aşa cum putrezeşte bălegarul la soare, iar altul... se lăfăie ca un castravete pe pămînt gunoit... Obraznicul mănîncă praznicul. Aşa a fost de cînd lumea, aşa a rămas şi acu'.

Vahirev sări din nou de la locul său şi se lovi cu pumnul în piept.

— Cînd te aud, simt că îmi vine greaţă: după tine, toţi oamenii sînt ticăloşi, dupi, mîncăi... Tu ai slujit ca vizitiu la un negustor, la un burjui, cinci ani de zile, dar parcă ai văzut oameni, vai de capul tău! N-ai văzut oameni adevăraţi, nu. Şi în timpul războiului ai ars gazul prin spatele frontului, pe la sanitari — şi atît... Pe cînd eu, am stat în tranşee, păduchii mă mîncau de viu... După ce i-au făcut vînt ţarului Nicolaşca, au început soldaţii să-şi ridice capul... Erau acolo şi de-ai noştri şi orăşeni, cătane cu toţii, care şi-au dat viaţa ca să ne scape de chin. Un om mărunţel, pirpiriu, s-a luat la sfadă cu un general de brigadă, pentru drepturile noastre adică... Se ţinea scai de general spunîndu-i-le toate pe şleau... da... Generalul şi-a ieşit din fire... şi cînd l-a fulgerat cu pistolu-n frunte, omul şi-a dat duhul!... A murit pentru noi... Atunci am tăbărît cu toţii pe general... Ne-am înfipt în el şi l-am azvîrlit drept în apă. Iată ce pot ai noştri!... Pentru un om drept nu te mustră cugetul, cînd îi faci seama unui ticălos...

Pankrat nu găsi ce să spună şi mormăi ceva nedesluşit.

Vahirev se dezlănţuise şi-şi agita mîinile lungi.

— Dacă s-ar naşte numai de ăştia care umblă cu învîrteala, unde ar mai ajunge atunci oamenii cumsecade? La mama dracului? Nu-u, ia-o mai domol cu de-alde

astea ? Oamenii dintr-o bucată sînt tot mai numeroşi. Înainte erau cu sutele, iar azi cu milioanele.

— Dar tu... eşti un om dintr-o bucată ? — pufni Pankrat şi făcu cu ochiul către vecinii nedumeriţi, care se cam pierduseră cu firea.

— Eu ? — răspunse Vahirev rămînînd pe gînduri — măcar caut să fiu. Dar am şcoală puţină, mai trebuie să învăţ.

Ogneov fuma în tăcere şi numai rareori se amesteca în vorbă ca să-l sprijine pe Vahirev.

Vorbele reci, hîrşîite ale lui Pankrat, îi evocau izbele gîrbovite, gardurile dărăpănate de nuiele, duhoarea curţilor, supunerea mocnită, lipsită de bucurii.

Ascultîndu-l însă pe Vahirev vedea parcă ridicîndu-se satul nou, scos din amorţeală, care se smulge din întuneric, măturînd gîndacii din dosul cuptoarelor, azvîrle icoanele murdărite de muşte şi nu mai cunoaşte lătratul jalnic al cîinilor în nopţile de toamnă.

Dincolo de pădure scăpăta soarele roşu-auriu, ducînd odată cu el căldura lui veşnică, dătătoare de viaţă. Pe Goriun-Kamen se înălţau pădurile întunecate, rumenite de reflexele amurgului. Pe acoperişul fabricii de cherestea cădeau pieziş ultimele raze. Sticla ardea parcă împrăştiind flăcări şi ai fi zis că flăcările se înălţau către soarele în asfinţit.

— Nu, nu căuta să mă convingi, Viktor Nikolaevici, văd bine cum stau lucrurile — spunea Bucelski într-o dimineaţă de duminică, continuînd cu Mideaev discuţia începută încă la dejun. Nu, n-are nici un rost să negi... Te-ai schimbat nespus de mult. Ai pierdut minunatele-ţi însuşiri de prieten, de om sensibil... Ai devenit sec, exigent... Te-ai transformat... ai devenit oglinda patronului tău, tovarăşul Ogneov.

Bucelski era tulburat şi abătut. Îşi frîngea degetele şi îşi tot trăgea gulerul cămăşii.

— Ştii, prea sînt sensibil... zbuciumul ăsta sufletesc... Ne-am petrecut copilăria împreună... am stat în aceeaşi bancă... Femei, e drept, am înşelat... dar în prietenie sînt credincios ! De aceea caracterul, tonul tău oficial mă calcă

pe nervi. Ştii, simt că ai nesocotit cele mai frumoase sentimente ale mele.

— Ce manieră nesuferită de a te zbuciuma, de a pune totul la inimă, — îi replică surîzînd Mideaev. — Nu te ofensează nimeni cum te ofensezi tu însuţi. Pe cinstea mea, că atunci cînd te aud minţind la serviciu, îmi vine să-ţi trag o chelfăneală zdravănă.

— Patronul tău s-a exprimat într-o zi cam aşa: „Să te înfigi la muncă, aşa cum se înfige cuiul în lemn".

Inginerul ridică din umeri în semn de mirare.

— Păi altminteri cum?

— Uite în ce hal te-ai înfipt... nu poţi să-i scrii nici măcar logodnicei tale. Am primit ieri o scrisoare de la Nina Pavlovna. Mă întreabă ce e cu tine, e neliniştită. Se desprinde atîta tristeţe din scrisoarea ei...

Inginerul îşi şterse fruntea şi se roşi uşor.

— Sînt prea ocupat, nu găsesc timp să-i scriu.

Bucelski clătină din cap şi îşi umflă buzele dispreţuitor.

— Deh, se înţelege, n-ai timp să te mai gîndeşti la um om, la femeia care te iubeşte.

Imitînd pe cineva, se încruntă deodată şi începu să vorbească aspru, cu o voce neplăcută.

— Dar dumneata, tovarăşe, ai dus muncă obştească? Unde şi ce fel? Cît de intens ai activat în întreprinderea de care vorbeşti? Ce sarcini ai avut şi ce ai dus la îndeplinire? Cum?... O-o-o!

Bucelski gemu şi se prinse cu mîinile de cap.

— Nu! E insuportabil! Ce monotonie exasperantă! Să duci la îndeplinire! Să te ac-tivi-zezi!... Doamne-doamne, eu ştiu că puterea sovietică a făcut foarte mult, asta-i cert, de netăgăduit. Dar... să-i faci pe toţi... simpli executanţi, să le impui tuturor nu ştiu ce voinţă unică... Of, în felul ăsta îţi piere orice poftă de viaţă!

Deodată inginerul îl opri:

— Uite care e deosebirea dintre noi: tu nu mai ai mult ca să-ţi piară pofta...

— Iar tu ai găsit-o?

— Asta e. Am găsit-o.

Era duminică. Ploaia biciuia în geamuri. Casele se uitau în stradă cu ochii tulburi ai ferestrelor, pe sub sprîncenele

acoperișurilor de paie zbîrlite de vînt. Cerul înnourat, de un cenușiu murdar, semăna cu un suman tăvălit prin noroi.

N-aveau unde să meargă și discuția continuă.

— Leonid, vrei să știi ce anume a pricinuit cotitura asta în viața mea ? Uite să-ți spun... Armata Roșie gonea unitățile albilor spre răsărit ; pe atunci eram un inginer tînăr, necopt, atașat pe lîngă statul major al albilor. Pricepeam prost ce se petrecea în juru-mi, era mare confuzie în cugetul meu. Statmajoriștii beau de stingeau și eu le țineam isonul... Toți oamenii îmi păreau ticăloși, în mintea mea era un talmeș balmeș... dar m-am îmbolnăvit de tifos. Într-o zi m-am trezit într-un vagon necunoscut. Mi-am dat seama că mi-era capul ras, că era cald, că aveam pe mine o cămașă de flanelă. Văd cămașa asta pe mine de parcă ar fi acum... M-am uitat în jur și am zărit numai oameni necunoscuți, care beau ceai fierbinte cu vin roșu pe care mi-l întindeau și mie mîinile cuiva. Și m-a cuprins atunci un sentiment atît de viu de recunoștință... încît... Ce mai, n-aș putea să ți-l descriu... Am aflat că statmajoriștii mă aruncaseră din tren într-o gară, iar un batalion de geniști al roșilor mă culesese de jos...

În primele zile nu prea înțelegeam ce se petrecea în jurul meu, mă îmbătam numai cu gîndul că trăiesc, trăiesc !... Pe urmă m-am ridicat pe picioare. S-a apropiat de mine un comisar oacheș, cu pieptul lat. Și-a ațintit privirea asupră-mi și mi-a înmînat jurnalul meu. Un album mic legat în marochin, pe care-l primisem în dar de la o fată. Mi l-a dat, lovind ușor cu palma peste scoarțele verzi, apoi mi-a zis : „Am citit tot ce ai scris aici. Eh, (inginerul clătină din cap sever), mare harababură mai e și în capul dumitale". Și a rîs. „Ei, mi-a zis, ce ai de gînd să faci de acum înainte ?" Iar eu... cînd păleam, cînd mă roșeam. Aveam senzația că sînt gol și mi-era tare rușine căci mi se părea că omul acesta îmi poate citi toate gîndurile... Mi-am amintit cum îmi scriam jurnalul, cum îi înțesam filele cu citate filozofice... Am bîiguit : „Ați aflat totul și cu toate astea mi-ați salvat viața ? De ce ?" Iar el de colo : „Am aflat că ești inginer, și cum mai toate podurile și clădirile sînt distruse, iar oameni pricepuți nu se găsesc pe toate cărările..." M-am simțit atît de mic, atît de neînsemnat !...

Nici eu nu știam ce anume din firea mea începusem să urăsc. Am apucat... gîndurile mele cele mai intime — și buf cu ele în sobă! Ardea jurnalul meu „intim" și parcă ardeam și eu odată cu el. I-am spus comisarului: „Vedeți că sînt acum al nimănui. Nici nu știu unde o să mă duc de aici". El mi-a zîmbit, și-a învîrtit pe un deget bereta-i de marinar, iar cu cealaltă mînă m-a amenințat: „Bine, rămîi, avem mare nevoie de oameni cinstiți și cu știință de carte... Numai că... dacă ai să încerci să dai bir cu fugiții — te lichidăm pe loc, n-o să ne batem capul..."

Pe urmă eșalonul nostru s-a transformat în bătalion de muncă de cale ferată. Am reparat o mulțime de poduri și de case... Dracu' știe ce s-a întîmplat cu mine, — dar mi s-a făcut ordine în idei și gîndurile mi s-au limpezit, de parcă m-aș fi dezbărat de tot ce era de prisos. În o mie nouă sute douăzeci și doi am ajuns, la un mare șantier de lîngă Moscova...

— Și acum ești... mulțumit de viață și de tine? — declamă cu răutate și pompă Bucelski. — Of, cît de respingători sînt oamenii mulțumiți!

Deodată inginerul începu să rîdă.

— Ah, la naiba... Ți-ai pus serios în cap să mă zădărăști? Fie! Da, sînt mulțumit. Ți-o declar în chipul cel mai solemn. Mul-țu-mit!... Faptul că șantierul merge bine e pentru mine cea mai bună dovadă că nu fac degeaba umbră pămîntului. Anul trecut am luat parte la construirea unui orășel muncitoresc de lîngă Moscova. Zeci de case noi, confortabile, luminoase, cu terenuri frumoase pentru grădini... Crezi că oamenii care vor crește în casele acestea vor fi ca cei ce au crescut în subsoluri și în cocioabe?... Ce-și mai poate dori omul? Uite, aici se înalță acum fabrica noastră de cherestea... Ogneov zice: „Peste douăzeci de ani pe meleagurile astea viața va fi de nerecunoscut. E interesant să apuci ziua cînd în locul haltei prăpădite de acum, se va construi o gară... Atunci vei spune cu satisfacție: „Începutul l-a făcut însă șantierul nostru..."

— Îndeplinirea sarcinilor — este funcția fundamentală, restul nu e decît un apendice... ceva în genul unui al șaselea deget, — făcu Bucelski, clipind ca și cum l-ar fi durut ceva. Gară, fabrică... Omul are nevoie de infinit mai multe...

Inginerul se enervă brusc.

— Atunci veniţi cu propunerile dumneavoastră, domnilor cumsecade! Ştiţi doar să bombăniţi întruna şi vă strîmbaţi, mai şi scuipaţi din cînd în cînd, dar pîinea o mîncaţi totuşi...

Discuţia se întrerupse pe neaşteptate. Bucelski se culcă pe patul său, punîndu-şi mîinile cruce sub cap şi închise ochii.

Inginerul spuse de data aceasta liniştit:

— Prietene, degeaba te enervezi.

— Ce ploaie bună! Aşa ploaie da! — strigă Gundin, aducînd samovarul în odaia lui Ogneov.

Gundin era foarte mulţumit.

— Eh, ce-o să mai ude ploaia pămîntul! Acum doi ani, de Sîn-Petru au căzut doar nişte stropi; nici vorbă de ploaie. Şi... dumnezeu ne-a trimis atît de puţină pîine că n-aveau de mîncare nici găinile! Ne-am mîncat toate paiele de pe acoperiş, ne dusesem de rîpă, am vîndut totul la tîrgu' de vechituri de la oraş, pînă şi izmenele.

— Dar în vară n-aţi putut face nimic?

— Apăi, de impozit am fost scutiţi, şi aia-i bine... Dar de mîncare cine să-ţi dea, dacă nu-ţi dă pămîntul. Trăim numai de pe urma lui, dragul de ei.

— Ai auzit că este un grîu care face faţă secetei?

— A-a... să facă faţă secetei? Cum îi ăsta? Grîul e la fel peste tot. Bobul nu-l îmbraci în alt soi de înveliş — piere din pricina arşiţei.

Ochii de-un albastru şters al lui Gundin priveau cu neîncredere pe sub chica deasă.

Ogneov se apropie de fereastră. Pe deal se profila şantierul. Deşi cerul era înnourat şi timpul ploios, acoperişul fabricii povîrnit, din sticlă groasă străvezie, refăcut în lăcaşu-i de metal strălucea cu reflexe argintii. Pădurile de pini se retrăseseră pretutindeni şi se înălţau ca un zid întunecat, legănîndu-se în bătaia vîntului. Ceva mai jos de fabrică, schelele se înălţau în jurul viitoarelor corpuri de clădiri de locuit şi depozite. Pe clădirile acestea se conturau scheletele galbene ale acoperişurilor.

Gundin intră, ridicînd din umeri a nedumerire.

— Piotr Vasilievici, întreabă de mata o femeie.

Ogneov își încreți mirat sprîncenele.

— O femeie ?

Și în aceeași clipă se roși ca racul : în ușă stătea Elena, îmbrăcată într-un impermeabil cadrilat, de culoare închisă. In mîna stîngă avea un geamantan, iar pe brațu-i drept ședea Vsevka cu obrajii rumeni, zgîindu-și ochii și bătînd din palme.

— Tă-ti-cu ! U-u... tă-ti-cu !

Ieșind din odaie, Gundin nu se putu stăpîni și mormăi tare :

— Na-ți-o bună, — va să zică ești însurat ! Fire-ai să fii...

Elena îl așeză pe Vsevka pe scaun, își dădu jos capișonul din cap și lăsă geamantanul pe duşumea.

— Uite... c-am venit și noi. Lui Vsevka i s-a făcut dor de tine. Știi, a văzut pe stradă pe cineva care semăna cu tine și deodată a început să zbiere : „Tăticu, tăticu !"

Copilul își întinse în sus mîna grăsuță și zîmbi fericit.

— Tăti-cu !

— Mă... piciule ! — spuse încurcat Ogneov și apucă stîngaci mînuța băiețelului ; o simțea în palma-i rece ca pe o mică vietate caldă și blîndă. — Hm... da' dolofan ești, frate !

Căldura copilului era plăcută, dar pe Ogneov îl stăpînea încă un fel de sfială ; aproape că nu se mai gîndise la Elena și la copil din ziua cînd o văzuse înainte de plecare, pe stradă și cînd îi spusese că s-a înșelat, că nu o iubește și că deci nu poate fi vorba de o viață în comun. Acum ea stătea în fața lui, emoționată, cu scînteieri de neliniște în ochii cenușii, deși încerca să se stăpînească. Pe tîmplele ei delicate se iveau broboane mici de sudoare și nările subțiri ale nasului ușor turtit, fremătau ca și cînd ea s-ar fi sufocat.

In vreme ce-i lega copilului un șorțuleț pe care era brodat un cățel, Elena explică în grabă :

— Mi s-a dat un concediu de trei luni. Copilul a fost cam bolnăvior iarna, așa că acum aș vrea să-l mai întremez. O să ne găsim noi un locșor.

Observînd că Ogneov își morfolește mustața, Elena spuse cu un aer preocupat :

— Firește că n-o să te stingherim. Nu se poate oare găsi la cineva o odăiță liberă ?

— Cred că se va găsi, — rosti Ogneov, cu răceală, tușind.

— Foarte bine. Am s-o întreb pe gazda ta... Iar acum, pînă una alta, Vsevka, trebuie să-ți dau de mîncare. Scuză-mă, tovarășe Ogneov, în chestiunea asta o să te deranjez. Dar e pentru prima și ultima oară, așa că poți să nu te temi că se va repeta.

Tonul cu care vorbea era binevoitor dar serios. Ea scoase din geamantan o spirtieră și o tigaie, iar dintr-o cutie de tablă ouă și unt. Se aprinse o luminiță albastră-portocalie. Pe tigaia emailată untul începu să sfîrîie.

— Acum, Vsevocika, drăguțul meu, numai o clipă.

Ogneov nu putea să sufere mirosul de mîncare în cameră. Ducîndu-și mîinile la spate și uitîndu-se în podea, se plimba dintr-un colț într-altul.

Dar Elena spălă repede tigaia și băgă totul înapoi în valiză. Clefăind cu poftă, Vsevka mînca jumări din farfurioară.

— Fii bun și ai grijă de el ; mă duc chiar acum să vorbesc de cameră ; ca să nu te stingherim prea mult.

Tonul ei părea să spună : „Știu eu cu ce ochi mă privești, dar accept această situație, — probabil că altfel nu se poate".

Vsevka se săturase și acum turuia ceva pe limba lui, lovind cu mîna-i mică în masă. Apoi clipi șiret și întinse brațele către Ogneov.

— Tăti-cu... amă...

„Ia-mă", — ghici Ogneov și-l luă fără prea multă îndemînare pe Vsevka în brațe.

— Ah-ha-a ! — bîigui micuțul dînd din cap cu bucurie, băgînd curios degetele-i delicate și calde în ochii, nasul și urechile tatălui său.

Mustățile îi plăcură mai mult ca orice. La început le pipăi, apoi le netezi cu teamă, ca și cînd ar fi dat de cine știe ce dihanie, apoi le trase ușurel de vîrfurile aspre, acoperind cu palma fiecare jumătate a mustății și la urmă izbucni într-un rîs cu hohote.

Lui Ogneov îi veni deodată să pufnească în rîs — îl gîdila și i se părea atît de nostim. Vsevka oftă fericit, încetă

să se mai joace cu mustăţile şi îşi încolăci braţele de gîtul tatălui.

Ogneov îi întîlni privirea. Avea ochi mari, albaştricenuşii.

„Seamănă cu mine", — se gîndi el, fără să-şi dea seama că-l strînge mai puternic la piept pe Vsevka.

— Tu, frate, eşti grăsuţ şi atîrni destul de greu. Da-a...

Cum îi căzuseră toate acestea pe cap! În braţe îl avea pe... fiul său. Iar mama fiului său... nu-i era soţie, într-un cuvînt, nu-i era nimic. Încerca sentimentul nedesluşit al vinovăţiei faţă de ea şi un fel de ciudă. Cu atît mai mult cu cît în toată această poveste a dragostei lor de scurtă durată, Elena deţinuse o superioritate de ordin moral; ruptura provocată de el nu fusese întîmpinată de ea cu nici o imputare. Dar chipul ei, împietrit de tristeţe, îi stăruia mereu în minte.

„Cît de stupid s-au petrecut atunci lucrurile... Prin urmare încurcăturile se întîmplă mai ales în viaţa personală. Băiatul, fără îndoială, e drăguţ... Dar ea, ce înseamnă ea pentru mine? Trebuie să-i spun".

Lipindu-se cu fruntea de obrazul tatălui său, Vsevka începu să răsufle greu şi să se foiască îndispus şi obosit.

„Vrea să doarmă flăcăiaşul" — îşi zise Ogneov.

În tindă se auzi glasul Elenei.

Ogneov îl puse repede şi cu grijă pe Vsevka pe pat.

„Nu vreau să-i dau nici un fel de speranţe... am să i-o spun de-a dreptul... O să se supere oare? Ei, ce pot să-i fac".

Elena intră preocupată şi mulţumită.

— Am rezolvat totul; am închiriat o cămăruţă alături, la vecini.

— La Vahirev?

— Da. E prietenos şi comic, m-a zăpăcit cu atîta vorbă.

— Uite ce e, tovarăşă Pehtina, — spuse repede şi cu răceală Ogneov, muşcîndu-şi mustăţile — vreau să închei cu dumneata o convenţie...

Se întoarse pe jumătate şi dădu din cap spre fereastră.

— Vezi acolo e şantierul. Nici nu pot să-ţi spun cît de mult mă pasionează toate astea. Nici nu mă văd într-o altă muncă. Deocamdată progresăm vizibil, am izbutit să

instaurăm disciplina. Prin urmare... înțelegi, desigur, că într-o treabă ca asta nu îngădui piedici.

— Am înțeles.

— Pe urmă, uite ce mai e... — și Ogneov își șterse îngrijorat fruntea. — Știi poate, că m-am despărțit de nevastă ; cu toate formele...

— Da, știu.

— Dacă faptul ăsta a făcut să-ți încolțească... cine știe ce gînduri noi, socot necesar să observ că tu n-ai nici un amestec în chestia asta.

Elena se uită la pleoapele lui lăsate în jos. Genele lui erau pufoase și de un blond închis ca și la Vsevka. Pe obrajii lui slabi, roșii, se așternură umbre, iar sprîncenele zvîcniră la rădăcina nasului. Elena o cunoștea bine pe soția lui Ogneov. Aceasta era o femeie frumoasă, inteligentă, dar carieristă. Se încurcase cu un personaj cu vază de la centru, care venise în inspecție, și plecase cu el la Moscova.

După ce se produsese ruptura între el și nevastă-sa, Ogneov se atașase de Elena, dar relațiile dintre ei fuseseră de scurtă durată. Imaginea soției necredincioase îl urmărea atît de stăruitor pe Ogneov, încît el, necruțător de sincer față de sine și față de alții, ajunse la concluzia că n-o iubește pe Elena Pehtina. De aceea, rușinîndu-se de greșeala sa, îi vorbise despre aceasta. De atunci nu se mai întîlniseră și nici nu mai întreținuseră corespondență. Și iată că acum ea era aici, alături de el.

— Cît despre cheltuielile pentru copil, să nu ai grijă, e limpede, — urmă sever Ogneov. — Dar venirea ta aici — te privește numai pe tine.

Elena zîmbi reținut.

— Nu, Ogneov, te rog, nu-ți face griji din asta. Vsevka ți-a dus dorul, deși nu te-a văzut decît de cîteva ori. Copilul a vrut să-și vadă tatăl — ce găsești ciudat în faptul că doresc să-i dau această posibilitate ?... Cît despre... speranțele de tot felul... apoi, ascultă-mă, Ogneov...

Ea își trase răsuflarea și în ochi îi apăru pentru o clipă strălucirea unei lacrime.

— Cele ce s-au petrecut între noi acum doi ani nu-ți creează nici un fel de obligații... Eu n-am regretat niciodată... În general nu trebuie să mai vorbim despre asta.

Devenise din nou preocupată, serioasă,

— Te rog să mă ajuți să-l duc pe Vsevka și lucrurile.
Ogneov răsuflă ușurat.

Vahirev se supără pe Zinoveika:
— Ia te uită la ea — grăsana! Iar vrei să te duci la plimbare, acu' cînd poate să plouă din clipă în clipă. Uite, avem și o chiriașă, poate că e nevoie să-i dăm o mînă de ajutor; samovarul, una-alta, iar ție îți umblă ochii ca și ai hoțului la tîrg... Ei, ce te tot dichisești, unde te duci?
— M-a chemat Aniutka-a... — spuse tărăgănat și cu încăpățînare Zinoveika. — Am început să trebăluiesc încă din zori, că doar nu-s mai puturoasă ca celelalte fete. Mă duc la Aniutka, m-a chemat doar...
Vahirev oftă înciudat.
— Eh, Zinoveika, nu semeni cu mine... Ai moștenit sîngele meu, dar nu și mintea mea. La carte nu prea te-ai întrecut cu firea, n-ai învățat mare lucru, iar eu nu te-am bătut destul; ar fi trebuit să mă fi purtat cu tine așa cum știu eu...
— Eu mă duc, tată...
Vahirev răspunse supărat foc:
— Piei din ochii mei!
După ce-și legă ghetele una de alta, Zinoveika o porni lipăind cu tălpile late și goale prin băltoace. Mergea pe ulicioare, temîndu-se să nu întîlnească oameni. Pîntecu-i greu, umflat, era înfășurat strîns cu un ștergar și Zinoveika mergea anevoie, legănîndu-se.
Se strecură, tremurînd, prin crăpătura pe care o cunoștea demult, dintre colțul băii lui Pankrat și gardul uscat de nuiele, și intră pe furiș în tinda băii. Se simțea un miros putred și acru de măturică uscată și de aburi.
Zinoveika se lăsă pe laviță, umflîndu-și cu lăcomie nările: în tinda băii stăruia mirosul corpului vînjos al lui Zahar.
Zinoveika își șterse cu poala picioarele și își încălță ghetele. Picioarele îi ardeau, inima îi bătea puternic, sîngele îi zvîcnea în tîmple.
Abia deschise Zahar ușa, că Zinoveika se și repezi în brațele lui, înfrigurată, supusă ca o sclavă.
Flăcăul se înfioră și desfăcu de pe grumazul său degetele fierbinți, încleștate, ale Zinoveikăi.

— Ei, ei... ce te năpusteşti aşa ?... Parc-ai fi o fiară!...
— De ce nu mă chemi ? Ah ! — se tîngui Zinoveika.
Zahar se întoarse cu spatele.
— Prea te dai la om... şi uite ce burtă ai. Mai bine ai avea mai multă grijă, dar tu te arunci ca o iapă în călduri...
— Burta o am tot din pricina ta.
— Rămîne de văzut dacă-i din pricina mea ori ba. Nu ţi-am făgăduit nimic, doar nu eşti mică.
...Zinoveika se înapoie acasă, păşind cu greu prin noroi. În gîndurile ei era numai groază şi beznă, inima-i îngheţa : Zahar n-o mai iubea !

Cînd Ogneov sosi acasă la prînz, Gundin îl întîmpină cu faţa strălucind de bucurie.
— Mi-a venit feciorul.
— Aşa !
— A venit, a venit... Acu' se hodineşte.
Gundin pufni deodată în rîs şi încurcat, clătină din cap.
— I-am curăţat cizmele... Dacă mă crezi, află că mîna nu-mi intră, atît de bine-s cusute... Şi se pun fără urechi, zău aşa !... Şi dac-ai şti ce ţanţoş s-a făcut Mitri Efimîci al meu. „Mă culc, zice, că tare-s ostenit". Şi-a scos un ştergar şi săpun. „De ce, zic, te speli, doar nu e dimineaţă ?" — „Împrospătează porii, zice". Ce-or mai şi porii ăştia, ai ?... Aoleu, doamne, doamne, se scurgea spuma pe el, să-l înăbuşe nu alta. Bătrîna rămăsese cu gura căscată : ce ştie ea, cu mintea ei de muiere ? Şi precum îţi spusei, Mitri Efimîci al meu s-a culcat ca să se hodinească.
În fiecare vorbă a lui Gundin se simţea mîndria şi un fel de înduioşare respectuoasă faţă de fiul său.
— Om de oraş, ce mai încolo-încoa'. Crezi că poţi găsi în tot satul un om ca Mitri Efimîci al meu ?... Aş ! Chiar dacă ai căuta cu lumînarea ziua, în amiaza mare. Şi eu am fost tînăr... Numai că nu în felul lui ! Eram un butuc cu picioare... In schimb Mitri Efimovici al meu... Aşa flăcău mai rar !
După ce se trezi din somn, Dmitri veni să facă cunoştinţă cu Ogneov. Faţa lui cu obraji mari şi nas gros, lucea de atîta spălare. Se vedea cît de colo că flăcăul nu se poate stăpîni, îşi dă aere, îşi admiră propria eleganţă. Zăngănea

întruna din pintenii noi-nouți, își încheia nasturii pe pieptu-i puternic și își pieptăna cu grijă părul, netezindu-l.

Spuse că peste o jumătate de an o să fie ofițer.

— La noi, la artilerie, cursurile țin mai mult...

O dată pe an, la Nizinki, se petrece și se chefuiește de răsună tot satul. Asta se întîmplă de „Ziua Perepetuei" sau de „Venirea Perepetuei". Bătrînele povesteau că odinioară, în vremuri străvechi, ar fi venit la Nizinki o oarecare Perepetuea, care „s-a oploșit chiar acolo, pe cîmp".

Cu vreo sută de ani în urmă, un negustor cu vază clădise în memoria acestei Perepetue o capelă de piatră — singura construcție de acest fel din Nizinki. Încă de pe timpul războiului cu nemții, lucrările de refacere a capelei fuseseră lăsate baltă. Din cauza aceasta, îngerii durdulii de deasupra intrării aproape că se coșcoviseră de ploi și vînturi, iar aurul aripilor lor fusese mîncat de rugină. Pînă și Perepetuea își pierduse nimbul de deasupra capului ei cu frunte înaltă; rumeneala obrajilor dispăruse de pe chipul ei bucălat, zugrăvit pe peretele dinspre răsărit al capelei.

Biserica era departe de Nizinki, oamenilor nu le era „la îndemînă" să se ducă să se roage tocmai acolo, așa că cei din sat își pregăteau rugăciunile și cererile „cu ghiotura", aproape o singură dată pentru tot anul. În jurul lăcașului Perepetuei se auzea un zumzet răsunător de voci de bas — erau popii care slujeau tedeumuri și parastase.

Zinoveika își dezlegă cu mîini tremurînd legăturica, scoase banii pe care-i ascunsese de tatăl ei și ceru să i se facă o rugăciune „pentru izbăvirea de rău și pentru dezlegarea fericită a soartei".

Zinoveika se lovea cu capul de pămîntul cald și jilav, ce se usca după ploi și în locul chipului angelic i se năzărea că Zahar o privea ademenitor și duios, făcîndu-i cu ochiul.

Acasă Vahirev o luă pe Zinoveika în răspăr.

— Te-ai rugat, proasto, ai prăpădit banii!

— Cine ți-a mai spus și minciuna asta? — se răți Zinoveika.

— Las' că știu eu, nu-i minciună! Mi-a spus Stepanida lui Ignat. „Fiică-ta, mi-a spus ea, a făcut rugăciune pentru o soartă fericită".

— Pentru dezlegarea fericită a soartei! — îl îndreptă năucă Zinoveika.

— Cine să-ţi hărăzească o soartă fericită, cap sec?

Deodată, uitîndu-şi mînia, Vahirev, cu ochii strălucitori, o apucă pe Zinoveika de mînă şi o smuci din loc.

— Uite... vezi colo, pe deal?

— Ce? — făcu Zinoveika, buimacă.

— Fabrica de cherestea, fabrica de cherestea! Ian priveşte, spre vale coboară case de piatră. Vezi? Iar prin pădure trece o linie.

— Ce linie?

— Auzi! Phi, da' grea de cap mai eşti!... O linie de ca-le-ferată-ă. Pricepi? Odinioară, primăvara, numai urşii dădeau tîrcoale căsuţei lui Kudreai, dar ia să încerce moş Martin să mai vie în ospeţie în primăvara viitoare! Ho-ho! Acolo, fato, în pădure, o să pornească maşina... Dar sus, vezi cum străluceşte acoperişul? Clădirea e a fabricii de cherestea. Acolo or să duduie maşinile... ho-ho-ho-o! Iată, fato, unde se schimbă soarta noastră acolo!

Zinoveika se uita la tatăl ei, zîmbind zăpăcită.

— Tată, parcă ai căpiat.

Deodată Vahirev se lovi supărat peste grumaz.

— A-a-ah... Nu sînt eu nătărău, că stau cu tine de vorbă, ai?

Ajuns în tindă şi îndesîndu-şi peste chelie şapca veche de soldat, Vahirev strigă cu ciudă şi mînie:

— Cu cine semeni, ai?

Zinoveika oftă uşurată — tatăl ei nu-i observase pîntecul gogonat.

Uitîndu-se pe geam, Zinoveika se tîngui tărăgănat:

— Uite, stai şi iar stai aca-asă-ă... Unde pot să mă duc în halu' ăsta?...

În poiană, fetele jucau hora şi cîntau. În mijlocul horei stătea cu mîinile în şolduri Katiuşka, unica fiică a lui Ignat. Pe cap i se legăna o fundă mare verde — Katiuşka se gătea frumos. Ea făcea semne cu batista, zîmbea şi dădea din cap cuiva.

Zinoveika se uită în partea aceea şi rămase înmărmurită: din ulicioară se apropia de horă Zahar, care răspundea Katiuşkăi, fluturîndu-şi şapca.

Funda verde ce sălta deasupra capului fetei lui Ignat, părea o muscă mare, înverşunată, care parcă se înfipsese în inima Zinoveikăi. Zinoveika se lăsase pe podea şi îşi zgîria faţa şi gîtul. Ar fi vrut să iasă şi să o facă de ruşine pe Katiuşka, dar nu se putea. Fetele ar fi observat că i se rotunjise pîntecul, mai ales că în zilele de sărbătoare aveau ochii ageri, cărora nu le puteai ascunde nimic. Or să bată toba în tot satul, iar gura lumii e mai amară decît pelinul şi mai grea decît povara pietrelor.

Zinoveika plîngea atît de amarnic, încît lacrimile o orbeau.

Intreg satul Nizinki petrecea. An după an petrecerile începeau în acelaşi fel.

Fetele cu vocile cele mai frumoase porneau să cînte, încingînd o horă în poiana de lîngă fîntîna cu ghizdul pe jumătate putrezit. Flăcăii se apropiau alene, unul cîte unul, se uitau şi pufneau dispreţuitor — de parcă ar fi spus: „am mai văzut noi d-alde astea, le ştim". Fetele fluturau batistele şi se învîrteau în cerc pînă osteneau. Apoi împleteau în strigături numele flăcăilor. Acum nu le mai era îngăduit flăcăilor să stea ca nişte „statui"; cînd erau chemaţi trebuiau să răspundă şi să intre în horă.

Nevasta grăsană a lui Ignat şedea sub o prelată de pînză de cort şi îmbia pe cei de faţă să cumpere dulciuri. In această zi Ignat avea să vîndă toate lăzile cu turtă dulce veche, tare ca piatra şi toate acadelele fără gust. Stepanida trona la tejghea, semănînd ca o turtă vie, înfăşurată într-un şal înflorat şi zîmbea mieros:

— Fetelo-or! Cereţi de la cavalerii voştri să vă ia turtă şi nuci!

Fedot din Slobodskoi se apropie de chioşc şi vîrî mîna în sacul cu nuci.

— Ia să vedem cum îs?

Scoase repede mîna cenuşie de praf şi flutură palma colbuită pe sub nasul grăsanei.

— Ai văzut? Pentru ce să-ţi plătim banii? Pentru nuci sau pentru praf?

— N-ai decît să nu cumperi, golanule. Crezi poate că n-or mai fi şi alţi cumpărători?

Fedot își aminti deodată că nu i se strigase numele din horă, cu toate că stătuse laolaltă cu ceilalți flăcăi.

„Asta pentru că am mîinile goale, că n-am adus daruri. Eh, m-a pus dracul să mă ciondănesc cu grăsana asta. Te pomenești că n-o să-mi mai vîndă nimic; și ar trebui să cumpăr turtă dulce!"

Cînd Fedot se apropie de tarabă, Stepanida îl repezi sîsîit:

— Nu, nu... Pentru cumpărători ca tine, marfa noastră nu e bună... — și-i dădu cu tifla.

Totuși Fedot se apropie din nou de horă. Era adus de spate, cu obrazul plin de coșuri, cu pieptul scobit (fusese crescut în casa unui unchi și nu mîncase niciodată pe săturate) — ce mai vorbă, Fedot era nearătos, deși avea numai douăzeci și patru de ani...

Din horă Katiuşka făcea semne cu batista. Cît e de rumenă, doamne, dumnezeule! Și ce ochi jucăuși, ageri, duioși, și strengărești mai are. Dacă te lipești de fata asta focoasă uiți și de boala de piept, și de toate necazurile.

„Zaharka se dă la ea, și taică-său îi dă ghes. Aștia nădăjduiesc să aibă foloase de pe urma prăvăliei lui Ignat... Oare fata asta nu vede că trag la banii ei?... Eu, eu aș... lua-o de nevastă așa, fără nimic, adică numai pentru frumusețea ei".

Armonica veche cînta scîrțiit. Pe fața suptă a flăcăului flutura un zîmbet de fericire — cine l-ar fi recunoscut acum pe Fedotka din Slobodskoi!

Deodată, așa, din senin, lui Fedot i se năzări că fata ar trebui să se uite la el. Iar el o să-i spună pe șleau: „Uite, dacă s-ar întîmpla să cadă trăsnetul pe taică-tău, dacă v-ar arde prăvălia, dacă s-ar duce totul dracului — să știi că eu te-aș lua fără nimic pe tine, zău așa! Toți tremură pentru gologani, toți sînt gata să se și omoare din pricina banului, pe cînd eu, Fedot, nici nu mă sinchisesc de bani, — cum să nu prețuiești așa ceva?"

Se apropie cu îndrăzneală de horă și se opri în spatele Katiuşkăi. Ea îl privi cu coada ochiului și-i spuse, strîmbîndu-se alene:

— Ia vezi... nu ne stînjeni.

În horă era prins și Dmitri Gundin, cu pieptul lui lat,

scos voinicește înainte ; Gundin își trăsese pe frunte șapca ţuguiată și ochii săi lucitori fixau un punct undeva înainte.

Fetele însă îi strigau numele :

Bădiță, Dmitri Efimovici

Arată-te, arată-te,

Voinicelule chipeș,

Dă-ți curaj, dă-ți curaj !

Dmitri, cu o mînă pe curea și cealaltă pe piept, se învîrtea fudul, pocnind din tocuri.

Katiuşka îi ieșea înainte, își juca umerii, își scutura funda verde prinsă în părul rar, ondulat și cînta tot mai tare :

Cine-i mai frum-o-os,

Cine-i a-ră-tos ?

Fetele își plecau capul în fața lui Dmitri și reluau cu sîrg :

Bădița Dmitri Efimîci,

Fiul lui Gundin.

Îndoindu-și lin trupul spătos, strîns cu centironul, Dmitri arunca în șorțurile și basmalele fetelor dulciurile împietrite. Katiuşkăi i se păru că nu întîmplător îi nimerise tocmai ei o bomboană mare, învelită în hîrtie roșie. Funda verde se clătină jucăuș.

— Strașnic cum îl mai cinstesc fetele pe Dmitri Efimîci al meu, — îi făcu Gundin cu cotul lui Fedot.

Fedot, urmărea cu gelozie fandoselile Katiuşkăi, nedesprinzîndu-și privirea de la ea.

— Ce zici ce mîndrețe de fiu am, ai ? Fetele nu știu cum să-i facă pe plac oaspetelui de la oraș, — șoptea Gundin bucuros, aţîţat.

— Parcă n-au mai văzut oameni, — se răsti Fedot, ridicînd vocea. — Ia orice buștean și îmbracă-l în ţoale de-astea și tot ai să vezi că se face mai frumos, dară mite omul. De ce să te minunezi ? De cine ? De Dimka Gundin ? Păi de cînd am venit aci l-am bătut măr pe fiul tău, fără nici un fel de osteneală.

— Se știe ! — spuse Gundin cu ochi scăpărători de mînie. — Nu-s oameni mai bătăuși ca voi, coloniștii...

Katiuşka ieși din horă împreună cu Dmitri, iar Gundin — tatăl făcu triumfător cu ochiul către Fedot :

— Ei, ai rămas de căruță ?

„Cui i-ar fi trăsnit prin minte una ca asta, ai ? Fiica lui Ignat, a mai răsfăţată şi mai ţîfnoasă fată, umblă cu limba scoasă după fiu-meu. Asta-i bună ! Să vedem pe unde mai scoate acu' Ignat cămaşa !“ — îşi zise bătrînul.

Dînd de Vahirev, Gundin făcu iarăşi triumfător cu ochiul şi arătă cu capul către fiul său :

— Ai văzut ?

— Pe cine ? — întrebă cu nepăsare Vahirev, care era cufundat pe gînduri, şi-şi făcea vînt cu şapca pe deasupra cheliei transpirate.

Gundin îl înghionti cu sete.

— Uită-te la fata lui Ignat cum se ţine după băiatul meu !... E moartă după el, zău aşa !

Îl apucă pe Vahirev de mînecă şi pufni încîntat :

— Te pomeneşti că-i mai trece prin cap să-i ceară bătrînului învoire ca să-l ia de bărbat pe Dmitri Efimîci al meu... A dat-o gata. Da' el n-o s-o ia... Ha-ha... Crezi că are nevoie de ea ? N-o ia ! El, fîrtate, şi-a ales o altă cale, da-a. E om de oraş, ce mai tura-vura. Ca să vezi cum s-a brodit !

— Astăzi parcă eşti buimac, — spuse distrat Vahirev gîndindu-se la ale sale.

— Apăi astăzi... — îi strigă Gundin fericit, cu gîndul aiurea ; apoi fugi mai departe.

Fedot, încurcînd clapele armonicii, se tot învîrtea pe lîngă horă şi nu ştia ce să facă. Vedea cum îi joacă lui Zahar umerii obrazului şi cum ochii i se subţiază de mînie, cu toate că flăcăul se silea să cînte şi să petreacă.

Fedot se simţi mai uşurat — vedea că nu numai el suferă.

Fata lui Nikanor, oacheşa Duneaga Malkina, îi făcea ochi dulci lui Şuşpanov. Se uita galeş la faţa urîtă, inexpresivă a administratorului fabricii de cherestea şi-i zîmbea linguşitor.

— Nu e bine să lucrezi întruna, trebuie să-ţi îngădui şi cîte oleacă de odihnă.

Sub bluziţa cam roasă de atîta spălat a Duneagăi Malkina, bătea o inimă plină de ambiţie şi foarte însetată de viaţă. Cu ce era ea mai prejos decît altele ? Ea, care era oacheşă şi avea ochii atît de arzători, ar fi trebuit să poarte rochie de stofă din lînă, şi nu Katiuşka cea cîrnă.

— Fetelor, haidem să cîntăm un cîntec vesel. Slavă domnului, nu numai Katiuşka are cavaleri, ci mai au şi altele.

Şuşpanov se desprinsese din horă şi acum se plimba cu mîinile în buzunar; avea sprîncene împreunate deasupra nasului. Purta o cravată albastră, cu picăţele, care unduia sub bărbia rasă şi o mustăcioară rară, răsucită, ce se mişca cu nepăsare şi blîndeţe, ca şi cînd ar fi zis: sînt un om simplu, fără fasoane.

Duneaga îi plăcuse. Şuşpanov era însurat, avea la oraş o soţie mereu supărată şi obosită, care aştepta un copil.

— Tare frumos e astăzi! — spuse Duneaga şi îşi strînse buzele în forma unei inimioare.

Şuşpanov îi întinse punga.

— Serveşte, domnişoară.

— Mulţumesc. Noi ne cunoaştem oarecum. Tatăl meu, Nikanor Malkin, lucrează la fabrica de cherestea.

— Aşa, — spuse Şuşpanov pe nas, aducîndu-şi aminte că se certase de atîtea ori cu Nikanor. Deşi Nikanor zăcea acum în spital, Şuşpanov tot mai era supărat pe el. — Îl cunosc pe babacul dumitale. Numai că mata nu-i semeni deloc.

Şuşpanov o înghionti parcă din întîmplare şi rosti cu glas scăzut:

— Nu-i semeni cîtuşi de puţin, pe cuvînt de onoare. Eşti tare frumoasă şi ai nişte ochi minunaţi...

— Vai, glumiţi...

Şuşpanov se opri lîngă tarabă să cumpere dulciuri.

Cineva o smuci pe Duneaga de umăr. Fata se întoarse şi o văzu pe maică-sa. Faţa Dariei era aspră şi mustrătoare.

— Vezi, fato, să nu-ţi pierzi capul. Şi aşa avem destule necazuri...

Mama şi fiica semănau ca două picături de apă: Daria fusese odată aidoma Duneagăi, iar Duneaga privind faţa vlăguită a mamei, îşi vedea propriul său viitor.

— Măimiţico, n-avea grijă. Dacă vrea cumva să mă peţească atunci stau de vorbă cu el, dar atît şi nimic mai mult.

Cu un zîmbet plin de înţelegere şi compătimire pentru maică-sa, Duneaga adăugă cu tărie:

— N-o să-ţi sporesc necazurile.

Ogneov mergea cu inginerul şi cu Elena. Inginerul arătă spre Şuşpanov:

— Administratorul nostru se ţine de aventuri galante. Uite cum umblă... ce se înfige !...

Inginerul fu strigat de Bucelski care se apropia repede, făcînd paşi mari. Bucelski zîmbi larg tuturor şi le strînse călduros mîna ; nu-l uită nici pe Ogneov. Era foarte bine dispus. Cămaşa de borangic, brodată cu flori de un albastru viu, îi venea foarte bine, întinerindu-l cu cîţiva ani.

— Phii, ce minunăţie, am descoperit ! Am ascultat ceva din bătrîni, am simţit un parfum de veacuri... Am găsit aici un adevărat har dumnezeiesc, întruchipat într-o bătrînă, zău aşa, nu rîdeţi. O cheamă Nilovna şi te desfată cu basmele ei. Povesteşte într-o limbă admirabilă, adevărată creaţie populară !

Nilovna şedea pe o prispă, înconjurată de femei în vîrstă şi de cîţiva bărbaţi, toţi oameni respectabili.

— Ei, Arina Nilovna, poţi începe, — spuse prevenitor Bucelski şi făcu cu ochiul către toţi.

Povestitoarea făcu o plecăciune adîncă, şopti ceva cu buzele-i vinete, se uită rugător spre cer şi începu grav, tărăgănat, legenda vieţii sfintei Perepetuia :

— A fost odată, acum vreo mie de ani, zic oamenii, ori poate două mii şi mai mult, — la domnul dumnezeul nostru o mie de ani trec ca şi zborul unei păsări... Piatra asta era pe vremea aceea albă, dar din pricina amarului preacuvioasei, a ajuns sură, uite aşa cum o vedeţi acum. Atît erau de amare lacrămile ei încît pînă şi piatra aceasta s-a întunecat cuprinsă de milă. Aşa i-a zis şi ea : „Goriun eşti piatra mea". Şi după ce şi-a dat duhul, corpul ei n-a mai fost găsit ; se vede că n-a vrut domnul. Numai un bătrînel (care ducea o viaţă cucernică) a văzut cum s-a despicat Goriun-Kamen, iar fiarele, plîngînd şi urlînd de jale, au dus corpul sfintei spre mormîntul hărăzit de dumnezeu !

— Poate că bătrînelul a văzut altceva, sau te pomeneşti c-au halit-o fiarele...

Kudreai strigase cu voce tare aceste cuvinte, rîzînd totodată cu hohote. Nimeni nu-l observase cînd se apropiase împreună cu fata lui. Ksena şedea tăcută, frămîntîndu-şi distrată coadele, cu un zîmbet ironic încremenit pe buzele-i strînse. In schimb Kudreai făcea mare haz, umerii laţi i se scuturau de rîs, iar în ochi îi tremurau lacrimi de veselie.

Mînioasă, Nilovna izbi cu piciorul în pămînt.

— Ptiu, nerușinatule... dovleac pletos ce ești! Ce vrei, ce?

Inginerul îl amenință cu degetul pe Kudreai, abia stăpînindu-și rîsul. Însă ochii lui Bucelski se aprinseră de indignare.

— Nu, nu, bunicuțo, e minunat!

Apoi se adresă mustrător lui Kudreai:

— Asta-i măiestrie, dragul meu.

Pădurarul pufni în rîs:

— Ptiu! Astea-s brașoave, nu măiestr-i-e! Baba se mai îndeletnicește și cu descîntece și vrăji...

Bătrîna își strînse cu răutate buzele.

— Acum nu se mai păstrează poveștile din bătrîni... Se vede că azi nu se mai găsesc oameni care să le prețuiască.

Bucelski se agită în jurul bătrînei.

— Arina Nilovna, nu te supăra, mătușico. Nu toți prețuiesc și înțeleg.

Bătrîna molfăi din buze.

— Mai este o poveste frumoasă despre un izvor...

— Da, da, — se înveseli Bucelski și se uita rugător la toți ceilalți.

— Nu, mulțumesc, — zîmbi ironic Ogneov, îndreptîndu-și spinarea — prea e cald, tovarăși!

— Mi se pare că vrei ceai, — zîmbi Elena.

Ogneov dădu din cap și luă în tăcere de pe umărul ei pe Vsevka, care adormit, atîrna mai greu.

Elena se întoarse spre inginer:

— Să mergem să bem ceai, tovarășe Mideaev. Sau preferi să asculți povești?

— Da' de unde! — exclamă inginerul. — Asta e specialitatea lui Leonid, și apoi, legendele bătrînei prea sînt mucegăite!

Lîngă poarta lui Gundin, întîlniră pe Șușpanov și pe Duneaga Malkina. Pe fața roșie a lui Șușpanov se citea tulburarea și dezamăgirea.

El se îndreptă deodată, își ridică umerii și își potrivi cravata.

— Ați ieșit să vă plimbați? Vă urez plimbare plăcută!

— Și noi îți urăm la fel, — rosti cu răceală Ogneov, împingînd portița cu piciorul.

Inginerul mergea şi-i era teamă să se uite înapoi. Inima îi bătea hoţeşte ; — simţea că Ksenia îl priveşte din urmă, pe furiş, cu ochii lăsaţi în jos.

„E ciudat, se gîndea el, în vreme ce străbătea curtea lui Gundin, am salutat-o şi am simţit o tulburare prostească. Sentimentele mele pentru Nina parcă s-au statornicit pe deplin, dar asta... e pur şi simplu de neînţeles".

Gundin, care îşi admirase fiul după pofta inimii, se aşează lîngă grupul puţin numeros din jurul lui Vahirev şi Kudreai.

Vahirev era preocupat şi avea un aer plin de importanţă. Şapca îi alunecase pe ceafa cheală, lăsînd să i se vadă firele rare de păr zburlite pe creştet.

— Cum se mai schimbă vremurile. La fabrica de cherestea, va să zică, o să se pună un motor cu aburi. A-aş-a. Din el o să izvorască putere, sau cu alte cuvinte, hrană pentru un dinam, care să dea electricitate... Pricepeţi ?

— Nu-u, nenişorule, — spuse Kuzma Leuhin, care era cam nerod, — de unde să pricepem !

Vahirev îşi plimbă cu asprime privirea asupra tuturor.

— Moara lui Taşlîkov stă fără nici un rost de atîta vreme. Nu-i aşa ?

Ţăranii se socotiră, schimbînd priviri între ei.

— D-apăi cam din nouă sute douăzeci.

— Cam de pe vremea „uprodkom"-ului apoi...

— Iar anul trecut a luat-o în arendă Vikulov — morarul...

— Pe urmă Vikulov a fost dat în judecată pentru nişte potlogării.

Vahirev întrebă poruncitor :

— Dar moara cu ce-a lucrat ?

— Pare-se, cu asta... cum îi zice...

— Cu maşini electrice, — suflă Kudreai.

— Aia e, — se adresă Vahirev către toţi, căscîndu-şi ochii. — Aia e !... După judecată, utilajul a fost confiscat de la Vikulov şi dat poporului. Moara stă şi acum sigilată. Şi nu sînt decît vreo două verste pînă la ea, fraţilor. — El dădu din mîini cu disperare. — Pe cînd noi unde mergem să măcinăm ? Unde-e ? La moara din Ciurkin, în altă plasă, la

patruzeci de verste, în timp ce aici, la două verste se prăpădeşte avutul nostru.

— Atunci trebuie să facem moara să lucreze, — mormăi Paramon Ţîganov, un ţăran serios şi cam zgîrcit.

— Şi crezi c-ai putea s-o pui singur, numai tu? — stărui Vahirev. — Păi, drăguţilor, nu de pomană am încercat, de la bun început să vă arăt cum stau lucrurile. Moara trebuie luată de întreaga obşte. Da, da. Pe vremea lui Taşlîkov moara îşi făcea singură puterea pentru maşini, avea puterea ei, acum puterea o s-o dea fabrica de cherestea.

— Bună treabă! — îl lăudă Kudreai.

— E făcută abia pe sfert, — îl îndreptă aspru Paramon Ţîganov, pe faţa căruia se şi vedea licărind curiozitatea. — Tu Lixandre, să ne spui cum ţi-a venit să te bizui pe fabrica de cherestea?

— Păi chiar Ogneov mi-a spus-o! — îl încredinţă Vahirev. — Stînd într-o zi cu el de vorbă, mi-am adus aminte de moară. Iacă aşa şi aşa stau lucrurile, i-am zis eu. Iar Ogneov de colo: ce-i mare lucru? La început o să dăm forţă, adică energie electrică pentru o pereche de valţuri. Iar noi am putea lua moara în obşte, de pildă, cu cei din Slobodskoi, în arendă.

— Nu, frate, mai slăbeşte-mă cu ăia din Slobodskoi, — spuse plîngăreţ Kuzma Leuhin cel nerod, clipind din ochii miopi. — Aştia nu-s gospodari buni, şi-s cam pizmaşi.

— Sînt copleşiţi de nevoi, o duc cum nu se poate mai rău, — încercă să le ia apărarea Kudreai.

— Nu, nu — îl întrerupse Nikolai Flegontov, un om posac, lung cît o prăjină, care vorbea cu voce de bas. Apoi clătină din capu-i acoperit de păr aspru ca peria şi urmă: — Mai bine să nu ne legăm la cap, dă-i încolo.

— Bine, dacă vreţi să lucrăm singuri, fie şi singuri. Să zicem că aşa facem la început, — zise Vahirev, ocolind împăciuitor partea mai spinoasă a problemei. — Ei şi acum, ce credeţi despre asta? Face sau nu face?

— Ia te uită la el, — mormăi gravul Paramon, mîngîindu-şi nemulţumit barba, — ne porunceşte şi ce să spunem!... Gălăgios om mai eşti, Lexandre. Te ţii scai de om, îl tot descoşi.

Kudreai ridică cu tîlc degetul şi încercă să-i convingă pe Paramon şi pe Nikolai:

— Omul a văzut mai multe ca noi, aşa că toate lucrurile astea nelămurite le pricepe mai degrabă ca noi...

— De s-ar face din ele pîine mai multă, le-aş pricepe şi eu mai iute, — spuse Nikolai rîzînd batjocoritor.

— Da' tu ce crezi? — strigă Vahirev, ştergîndu-şi fruntea. — Crezi că ne străduim numai pentru pîine, numai pentru burtă? Nu-u, drăguţă-ă! Ne străduim pentru viaţă, pricepi, vrem ca viaţa să meargă înainte.

— Iar faci agitaţie, Vahirev? — strigă binevoitor Ignat, trecînd drumul şi salutîndu-i pe toţi cu o uşoară înclinare a capului.

— Dar tu ce te bagi? — îl întrebă bănuitor Vahirev îngustîndu-şi ochii. — Şi afară de asta, de ce nu-ţi scoţi căciula atunci cînd dai bineţe obştei?

— Aoleu! — se sperie în glumă Ignat, ridicîndu-şi pălăria de paie şi mîngîindu-şi faţa durdulie şi impunătoare. — Despre ce tăifăsuiesc cetăţenii?

— Păi, să vezi... — începu Kuzma Leuhin.

— Nu mai trăncăni! — i-o reteză Vahirev.

Ignat îl ameninţă cu degetul, stăpînindu-şi enervarea.

— Eh, Lexandr Vahirev, bagi frica în oameni, nu e bine, frate.

— Nu-ţi sînt frate şi nici n-am de gînd să-ţi fiu! — strigă plin de mîndrie Vahirev, repezindu-l apoi pe Kuzma: — Mă, da' mare-i grădina lui dumnezeu! Unde s-au mai văzut oi arătînd lupilor care le e locul de păscut?

— Eşti un nerusinat, Vahirev, — spuse cu amărăciune Ignat, supărîndu-se.

Cînd îl văzu pe Şuşpanov, Ignat se sili să zîmbească.

— Bună ziua, tovarăşe Şuşpanov! Cum o mai duceţi? Vă plac petrecerile noastre simple?

— M-da, nu-s rele, — spuse Şuşpanov tărăgănat.

Acum era singur — Duneaga, cu funda din păr dăruită de el, plecase cu celelalte fete, făcîndu-se nevăzută.

Ignat zîmbi binevoitor şi respectuos.

— Şi dumneavoastră ar trebui să vă odihniţi, aveţi o muncă de răspundere, o muncă grea. Pesemne că toată ziua n-aveţi o clipă de răgaz.

— Cum să mai răsufli cînd ai de-a face cu oameni ca ăştia. Sînt atît de grosolani, de necioplţi, dracu' să-i ia!

— Da, cu oamenii ăştia... e curată nenorocire, — făcu Ignat. — Uite, acum m-au suduit, caută ceartă, e tare greu, zău aşa ! Deh, ce să-i faci ! A trecut, am înghiţit-o. Eh, tovarăşe Şuşpanov, nu ştiu să se poarte. De bunăseamă, toată nădejdea trebuie s-o punem numai în dumneavoastră, în partid.

Băgînd de seamă că Şuşpanov e nemulţumit de ceva, Ignat se grăbi să adauge :

— Dar nu îndrăznesc să vă tulbur cu vorbele mele prosteşti. Da !... Am adus ţigări noi de la oraş. Special pentru dumneavoastră, ştiu eu că nu fumaţi orice.

— M-da, ştii, dar eu... îţi mai sînt dator, — murmură Şuşpanov.

Ignat îi scutură din nou mîinile.

— O-o, dumnezeule ! Să nu vorbim de datorii ! Parcă eu nu ştiu cu cine am de-a face... Aşa că poftiţi după ţigări. La revedere, la revedere, toate cele bune !

De tarabă se apropie o femeie înaltă, într-o rochie nouă de stambă şi cu pantofi cu tocuri franţuzeşti. Ignat îşi încordă privirea.

— Nenilka ! Ia te uită !

Stepanida strigă şuierător :

— Arată-te, trădătoareo, arată-te !

Nenilka îşi desfăcu basmaua în care ţinea banii şi se uită la fosta ei stăpînă.

— Daţi-mi caramele.

— Cîntărim numai cu jumătăţile de funt, — făcu Stepanida strîngînd din buze.

Nenila se întoarse şi ridică din umeri.

— Bine, pot să mă lipsesc. Doar nu-i pîine şi nici îmbrăcăminte.

— Neruşinato ! — strigă Ignat, în vreme ce număra banii încasaţi. — Pe vremea cînd umblai desculţă, eram buni.

— Desculţă umblam la voi, — spuse Nenila, depărtîndu-se.

— S-a gătit ! Bărbaţii au înţolit-o ! — îi strigă în batjocură Stepanida cea iute la mînie. — Cu cîţi umbli ? !

Nenila nu făcu decît să dea nepăsător din mînă, apoi se apropie de fata pădurarului.

Stepanida auzi limpede pe Ksena, care spunea rîzînd :

— Ce stai de vorbă cu bleaga aia ?

Stepanida se prăbuşi pe laviţă şi începu să se jeluiască :

— V-va-ai ! Ce cumpărători mai sînt şi ăştia de azi. Sau îi alungi, sau înduri de la ei orice !...

Grăsana o întîmpină pe Daria cu un oftat, uitînd chiar să-i răspundă la plecăciunea ei adîncă.

— Ce-i cu dumneata, Stepanida Ananievna, nu te simţi bine ?

— Cum să te simţi bine, cînd o fostă argată, doamne iartă-mă, îşi bate joc de tine !

Şi Stepanida prinse să-i povestească despre Nenila. Daria ascultă cu răbdare, clătinînd din cap în semn de încuviinţare. Nu putea să i se împotrivească Stepanidei : şi-ar fi stricat îndată prietenia cu negustoreasa şi avea doar nevoie să cumpere destul de des pe datorie.

— Ca să vezi cum stau lucrurile, Dariuşka, cum să nu mă amărăsc ?

— Se înţelege, oricine vrea să fie răsplătit pentru faptele lui bune... Ah, Stepanida Ananievna, aş avea nevoie de niţel săpun. Numai că banii, nu-mi prea ajung...

— Bine, o să te scriu la catastif, — spuse Ignat. — Dar ai grijă, drăguţo, să nu întîrzii cu banii.

— Nu, vai de mine. Eu deşi îi dau cu ţîrîita, dar de plătit, plătesc... Uite, acum ne-a dat peste cap boala omului meu. Bani am primit, ce-i drept, însă mai puţini decît aducea Nikanor.

— Cum îi merge ?

— Mîine iese din spital, slavă celui de sus. Of, după toate prin cîte am trecut, abia mă mai ţin pe picioare... Stepanida Ananievna, drăguţo, tare e jilav săpunul... cînd se usucă nu rămîne decît jumătate din el.

— Aşa e el, — spuse Ignat, pregătindu-se să ia săpunul de pe cîntar şi să-l pună înapoi în ladă.

— Nu, lasă că-l iau şi aşa, am doar atîta nevoie de el, — zise Daria şi în ochii ei adînciţi în orbite scăpără o scînteie.

Ea zîmbi silit, deschise gura să spună ceva, dar în acest timp se apropie Zahar.

Venise cu o ceată întreagă de flăcăi, sătui de atîta joc, osteniţi, aprinşi la faţă şi însetaţi din cale-afară.

— Stapanida Ananievna, am venit să ne dai bere.

Zahar își suflecă mînecile și își puse voinicește mîinile în șold.

— Nouă puțin ne pasă de toate astea — ne cherchelim și ne culcăm... cu nasul la perete... Ha!

La un moment dat, Zahar clipi într-un chip deosebit, schimbă o privire cu ceilalți flăcăi și spuse în doi peri:

— Ce ne mai rămîne nouă ăstora de la țară, ai? Nu-i așa? Ai?

Bău pe nerăsuflate o cană mare de bere și icni posomorît.

— Fata dumitale, Stapanida Ananievna, se plimbă cu un ofițer venit de la oraș și nu mai vrea să vadă pe nimeni... Și s-ar cuveni s-o facă, căci mai sînt și alți flăcăi pe aici.

Prăvăliașa înțelese aluzia, dar în mîndria ei de mamă pentru unicu-i odor, se îmbujoră la față.

— Poate că nu-i place de alții.

— Va să zică așa socotești dumneata? — o întrebă Zahar apropiindu-și de ea fața stacojie. — Imi pare foarte rău, da.

Flăcăii luaseră cu ei un clondir întreg.

— Ignat Sergheici, — spuse grăsana, — cred că de acum... ar trebui să pregătești din ăla mai tare, ai?

— Cam așa?

— Iar cu ceștile?

— Cu ceștile, numai că vezi, muiere, din ălea mai mici: dă-le așa, pe ascuns și zi c-o faci pentru că-i cunoști și-s oameni cumsecade.

— Toți îs cumsecade, cînd sînt cu damf.

Intr-adevăr, flăcăii erau gata să-și reverse prea plinul de veselie. Simțeau un îndemn lăuntric să facă ceva uluitor, ceva nemaivăzut, să-și arate îndemînarea, puterea, curajul, aidoma vitejilor din basme.

Flăcăii se apropiau cîte unul, ori cîte doi de taraba lui Ignat, salutau cu nepăsare din cap și se pocneau ușor peste gît cu degetele.

— Aia... știți de care...

Tușeau ca să-și dreagă glasul și se depărtau, simțind o fierbințeală plăcută în gît.

Zahar era în ziua aceea tare cătrănit și bea mai mult ca oricînd. Trecuse vreo oră de cînd Katiușka se plimba cu

Dmitri Gundin, iar Zahar se perpelea de mama focului. Tatăl său mai turnase gaz peste foc, arătîndu-i-o pe Katiuşka. Ea tocmai fugea spre Dmitri, căutînd să nu fie prinsă de flăcăul care era la rînd în jocul de-a v-aţi ascunselea şi care trebuia să-i despartă.

Pankrat murea de ciudă pentru fiu-său şi i se părea că flăcăul lui cel frumos nu este decît un tont.

— Mîndruliţa ta ţi-a zburat de sub nas.

Planurile familiei lui Pankrat erau gata să se prăbuşească. Şi cît de bine se orînduise totul în ultima vreme: Katiuşka se arătase binevoitoare faţă de Zahar, iar în ceea ce-l priveşte pe Ignat, deşi n-o spusese de-a dreptul, lăsase să se înţeleagă limpede că un flăcău atît de isteţ ca Zahar merita să fie luat „de ginere".

În familia lui Pankrat Naghibin toţi erau încredinţaţi că aluziile lui Ignat vor deveni fapt împlinit. Zahar trebuie să se însoare cu Katiuşka şi să intre ajutor la prăvălie. În afară de Zahar, nici n-aveau pe cine alege, era doar cel mai arătos flăcău din Nizinki.

Zahar urmărea cu ciudă pe tînărul Gundin, fără să-şi ia privirea de la el. Cînd se apropie Fedot, pe jumătate beat, Zahar se înveseli; avea asupra cui să-şi reverse necazul.

— S-a înţolit... cînd era mic alerga zdrenţăros, dar acum — uite: ştofă are, cizme are, are de toate: s-a deprins cu traiul dulce.

Fedot tuşea din cînd în cînd înfoindu-şi armonica „măiastră" care mai mult scîrţiia decît cînta.

— D-alde ăştia vin în sat cu gîndul să-i umbrească pe toţi ceilalţi... nimeni nu mai e ca ei... Îţi vine să te apropii de un om, de o fată, să zicem, dar ea nu te ia în seamă, ba chiar te şi repede, ca pe-un cîine: „Ia vezi... nu mă stînjeni..."

— E drept, — hîrîia Zahar, urmărind cu ochi tulburi pe cei care dansau în poiană. — Aşa a fost, da-a...

Se aplecaseră unul spre altul, povestindu-şi păţanii încîlcite şi întunecate, fiecare ascultîndu-se mai ales, pe sine însuşi.

— Lucrul ăl mai de seamă, înţelege tu, e că mai sînt şi alţi flăcăi buni de însurat pe aici... Şi parcă poţi să iei în

p-prăvălie un om fără minte ?... — spunea Zahar, iar Fedot, care nu-l asculta, vorbea mai departe de-ale sale :

— Puţin îmi pasă de bani... dă-i încolo... Ptiu... Eu mă străduiesc pentru om... Mă cuprinde mih-nirea... U-u... Uite, în faţa mea... omul poate să stea şi despuiat, dar să mă respecte, să mă preţuiască, să aibă milă de mine : asta e tot ce îmi trebuie.

Triumful Katiuşkăi se apropia de sfîrşit. Dmitri începuse să se plictisească de ea, căci îi părea cam proastă. Afară de aceasta, băgase de seamă că fata avea sprîncenele făcut cu dop ars şi din cauza căldurii una din ele o luase razna spre ureche.

Cînd Katiuşka îl întreba ceva, el îi răspundea brambura, aţintindu-şi privirea asupra jucătorilor.

— Cum o cheamă pe fata aia ? — zise el, arătînd-o pe Ksena, care fugea prin poiană, căutînd să scape de cel căruia îi venise rîndul, în jocul de-a v-aţi aprinselea.

— De cine vorbeşti dumneata ? — se posomorî fata prăvăliaşului.

— Tii, — se înveseli pe dată Dmitri, — n-o fi cumva Ksena a lui Kudreai ? Demult n-am mai văzut-o, d-aia nici n-am recunoscut-o.

Dmitri intră într-adins în joc — Katiuşka îşi dădu bine seama de acest lucru. El o prinse pe Ksena şi aici, de faţă cu toţi, îi strînse mîinile şi făcu pereche cu ea. Dar Ksena nu părea prea încîntată de pălăvrăgelile de aci şi de petrecere. Dimpotrivă, tot pomenea că e timpul să plece acasă, la căsuţa din pădure.

Amărît, Dmitri o ruga stăruitor :

— Tocmai cînd mă simţeam mai bine stînd de vorbă cu dumneata, deodată...

— Nu ! Trebuie să plec...

— Dă-mi voie, cel puţin să te petrec !

Printre fete se porniră şuşotelile. A dat norocul peste fata pădurarului, iar Katiuşka, cea mai bogată fată de măritat din Nizinki, a rămas cu buza umflată.

Militarul plecă s-o conducă pe Ksena. Mergea alături de ea şi se vedea că pentru ea se străduia să se ţină mîndru. Capul lui plecat pe o parte, oglindea cel mai adînc respect.

— Ia te uită cum se învîrte în jurul ei !...

— Dar ea se ţine băţoasă, chit că nu e decît fată de pădurar.

Fiecare fată o înţepa cu vorba pe Katiuşka cea răzgîiată, ferindu-se însă s-o facă de-a dreptul. Ea însă, se prefăcea că nu le ia în seamă ; se mai învîrti pe acolo de ochii lumii, apoi se duse acasă şi izbucni în hohote de plîns.

— Eşti o proastă, — spus Ignat, — logodnicii nu se aleg dintre tinerii în trecere prin sat.

— Mîr-şa-vu-l ! — hohotea cumplit Katiuşka smulgîndu-şi cu furie rochia de ştofă liliachie, care-i dăduse azi prilejul să facă praf pe toate fetele. — M-a făcut de rîs... împeliţatul... ne-mer-ni-cul !

— Ţine-te de Zahar, e cel mai bun lucru care-ţi rămîne de făcut, — o povăţuia cu sînge rece tatăl. — Zahar îşi cunoaşte lungul nasului şi nici nu aleargă după cai verzi.

Stepanida se simţea tot atît de jignită ca şi fiică-sa. Îi suduia fără deosebire şi pe Gundin, şi pe Ksena, sfîşiind şi mai mult inima Katiuşkăi.

— Fetica mea, mai dăi încolo... Uite-l pe Zahar, te caută... Să-l chem ?

— Che-e-amă-l...

Zahar venise cu Fedot. Înfierbîntată, Katiuşka povestea cu vocea întretăiată despre „ruşinea şi obida“ pe care le păţise. Pătimaşă, trase şi o minciună : cum că tînărul Gundin i-ar fi spus nişte vorbe nelalocul lor, făcîndu-i propuneri ruşinoase, iar cînd ea nu se lăsase ademenită...

— A început să umble cu tot soiul de şiretlicuri... S-a dat la Ksenka a lui Kudreai, i-a făcut ochi dulci de faţă cu toţi, aşa încît am ajuns de rîsul lumii.

Fedot îşi umflă mînios nările.

— Aşa, va să zică...

Pe Katiuşka o îmboldea parcă ceva să mintă şi mai gogonat.

— „Sînt, i-am zis eu, prietenă cu Zahar, vreau să-l poftesc şi pe el şi pe tovarăşii lui, care...“

Îi aruncă în treacăt o privire lui Fedot şi acesta dădu emoţionat din cap. I se părea deosebit de important faptul că acum compătimirea lui era necesară cuiva.

— „O să-i poftesc şi pe ei“, — i-am zis. — „Nu, nu mi-a zis el, nu vreau...“ Aşa că m-am lămurit ce voia el...

Clătinîndu-se, Zahar o apucă de mîini şi strigă :

— Liniştește-te, zău, liniștește-te! O să-l învățăm noi minte.

Fedot îl susținu:

— Să nu creadă că-i merge... Deh, om fi noi de la țară, da' să te pună numai necuratu' să te legi de noi!...

Ziua era pe sfîrșite; se lăsau umbrele serii. Petrecerea din Nizinki se apropia de sfîrșit. Acum se remarcau mai cu seamă flăcăii. Fetele căutau să stea mai în umbră și se lipeau mai mult de portițe.

Fedot și Zahar mergeau îmbrățișați. Mîna slabă a lui Fedot înconjura grumazul puternic al lui Zahar. Prietenia legată pe neașteptate cu Zahar i se părea lui Fedot că va rămîne pe veci neclintită. Nu se gîndea deloc că amîndurora le era dragă una și aceeași fată; aceasta, la urma urmelor, nu avea nici o însemnătate. Important era doar că de el, de Fedot, cineva avea nevoie, și se bizuia pe el.

— Mă... Fedotușko... hai să ne mai plimbăm oleacă...

Fedot îi zîmbea ocrotitor și duios, ca unui copil, și spunea:

— Da, cum să nu... Unde să mă duc, prietene, fără tine-ne... Eu pentru tine sînt gata să...

Pe drum se arătă Dmitri Gundin.

Zahar începu să rîdă cu hohote și trase o înjurătură grosolană.

— Vine fandositu'! Ho-ho!

Neputîndu-se ține bine pe picioare, se propti de Fedot. Fedot se simți puternic, chemat s-o apere pe Katiușka și să răzbune batjocura adusă lui Zahar — pe el doar, pe el se bizuiau ei. Din cauza aceasta începuse să-l urască pe Dmitri Gundin și să-i fie scîrbă de el.

— Hei, de ce nu te dai la o parte din dru-um?

Tînărul Gundin se opri și își făcu vînt cu șapca.

— Ce s-a întîmplat? Nu stau în drum nimănui, to-varășe.

Zahar îl înghionti pe Fedot cu cotul și începu să zbiere:

— Asta mai și răs-pun-de-e!

Indignat, Gundin își puse șapca pe cap și făcu un pas înlături.

— Nu-mi pun mintea cu un om beat!

Deodată Fedot strigă cu glas subțire, cît îl ținea gura:

— A-ah... coconaș ticălos!

Şi-l pocni vîrtos pe Gundin.

Dmitri vru să se ridice, dar o durere îngrozitoare în mînă îl ţintui la pămînt. Fedot, palid, cu spume la gură, îl mai lovi odată... Zahar zbiera la urechea lui Gundin, arătîndu-i pumnul :

— Mai încerci să sufli logodnicele altora ? Ai ?

Cîţiva oameni beţi făcură cerc în jurul celor trei flăcăi.

— Pe el, arde-l !

Fetele începură să bată pe la ferestre şi să fugă.

— S-au încăierat ! O să-l omoare !

— Aju-uto-or !

Bătrînul Gundin alerga luînd-o înaintea tuturor. Părul lui cărunt i se ridicase vîlvoi, iar în privirea-i piezişă se citea o mirare grozavă, sălbatică.

— Îl bate pe... fiu-me ! Cum ?!

Dmitri Gundin şedea singur, în colbul drumului, sprijinindu-se cu mîna-i tremurîndă pe pămînt.

Bătrînul se repezi spre el, îl ridică de subţiori, îl strînse la piept. Dmitri se apucă de cap, aruncă în jur o privire tulbure şi-l recunoscu în mijlocul mulţimii pe Ogneov, şeful şantierului.

— Tova-răşe... Ogneov, cum vine asta ?

Ogneov îl sprijini din partea cealaltă.

Gundin, care părea că abia acum se dezmeticise se uită în jur şi începu să strige, plin de jale, dar şi de mînie :

— Cine ! Cine a cutezat ? Pe fiul meu, cine a cutezat ?!

Ogneov îl scutură de umăr.

— Ei, lasă, lasă bătrîne... Lasă, mai pe urmă... acum trebuie să-l bandajăm.

La Gundin acasă, Elena şi începuse să dea porunci. Îi spuse bătrînei care se zăpăcise, să aducă cîrpe curate, iar ea pregătea apa şi patul.

După puţin timp, Dmitri, spălat şi pansat, zăcea în aşternut. La fereastră se înghesuiau capete curioase. Gundin ieşi în stradă şi strigă cu voce răsunătoare :

— Afară ! Ieşiţi ! Blestemaţi să fiţi cu toţii !

— Numai de-aş putea adormi... — gemu Dmitri.

Elena îi dădu nişte picături de valeriană şi el aţipi.

„Totuşi trebuie să aflu cine a făcut ticăloşia asta“ — îşi spuse Ogneov ieşind în uliţă şi uitîndu-se în jur; dar nu se mai vedea ţipenie de om. Nici o fereastră nu era deschisă. Geamurile prăfuite, cenuşii, priveau cu ochii holbaţi pe uliţă. Oamenii dispăruseră din nou în izbe, se îngrădiseră de restul lumii.

— Hm, — făcu Mideaev — cît de urît s-au sfîrşit toate astea. Omul era treaz, e limpede că n-a provocat încăierarea...

— Ce cruzime prostească, absurdă! — oftă Elena.

Bucelski se arătă la geam cu ţigara în gură şi întrebă, dînd din cap:

— Ei, cum se simte Gundin? Nimic grav?

— Toate astea sînt vestigiile trecutului pe care l-ai îndrăgit dumneata! — izbucni deodată Elena şi o porni repede înainte.

Tustrei se întoarseră ca la poruncă şi o luară spre drumul cel nou; aici parcă se simţeau mai în largul lor.

Inginerul încercă să-şi aprindă ţigara, rupse un chibrit, apoi pe al doilea şi spuse supărat:

— Ptiu, drăcie! Totuşi scandalurile astea dăunează cauzei noastre măreţe.

— Da, mai sînt multe de făcut, pentru ca trecutul să nu otrăvească prezentul, — spuse Ogneov, făcînd paşi mari.

În curînd îi ajunse din urmă Vahirev.

— Nu m-a răbdat inima, tovarăşe Ogneov, să nu stau de vorbă astăzi cu dumneavoastră! Mai întîi de toate să nu vă miraţi de scandal — după petreceri, întotdeauna se întîmplă aşa. Anul trecut un ţăran de la noi şi-a bătut nevasta cu hăţurile, mai s-o omoare. Abia s-a înzdrăvenit, biata muiere; chiar el se căia şi tot ofta: „Vai, Mariuşka, înzdrăveneşte-te mai degrabă; cum te simţi?...“ Viaţa trebuie îndrumată pe un făgaş mai bun; trecutul ne-a lăsat moştenire mulţi nătîngi; din păcate nu poţi să-i faci pe oameni deştepţi, cît ai bate din palme.

Vahirev împinse spre ceafă şapca-i de soldat şi declară cu mîndrie:

— Am stat de vorbă azi cu cîţiva ţărani, care va să zică.

— Ei? — zîmbi Ogneov.

— He-he... Cum să zic. N-au, firește, convingeri. Așa ceva nu găsești la noi cu una cu două ; mai e încă mult pînă acolo... Dar... au căzut pe gînduri ! — Vahirev clipi șiret și ridică un deget. — Da ! Au căzut pe gînduri... Zău așa... Credeți că omul nu-și dă seama de unde vine binele ?

Ziua era pe sfîrșite. Magaziile înșiruite de-a lungul pantei gălbui a drumului, miroseau puternic a rășină ; acoperișurile lor verzi nu mai străluceau. Pe pereții din spate ai clădirilor se mai prelingeau raze palide de soare ; doar vîrfurile înalte ale schelelor erau încă scăldate într-o lumină de un galben cald, ca al chihlimbarului.

În schimb, acoperișul fabricii de cherestea părea să atragă asupra sa toate culorile amurgului. Acest acoperiș cu sute de ferestruici părea cuprins de flăcări orbitoare, cu reflexe și sclipiri jucăușe, ce țîșneau în sus ca niște scîntei. Fabrica de cherestea privea în jur cu sute de pupile în care se îmbinau toate culorile curcubeului, luminînd totodată potecile și acoperișurile țuguiate din Nizinki. Înlăturase mușchii și ierburile și acum se înălța frumoasă, neclintită. Lîngă rampă, treceau acum șinele liniei înguste, care se împlîntau în adîncurile pădurii, turburîndu-i liniștea și supunînd-o treptat.

După sunetele stridente ale armonicii și ale cîntecelor, după ropotul jocurilor și sfîrșitul trist al petrecerii din Nizinki, oamenii răsuflau mai în voie, acolo, lîngă uriașa clădire a fabricii.

— Ah, ce bine e ! — făcu Ogneov și oftă, ridicîndu-și deasupra frunții părul său cîrlionțat, roșcat închis. — Ne dăm oare seama așa cum trebuie ce înseamnă industria, munca, orașul, în viața omului ?

Se apropie deodată de Vahirev și-l scutură de umeri.

— Uite, Vahirev, frățioare, pe meleagurile astea se va trăi minunat. Pentru clădirea acestei vieți cărăm noi acum pietre...

— Întocmai, tovarășe Ogneov.

Vahirev stătea drept, ca în front, și se uita extaziat la Ogneov.

Elenei îi ardeau obrajii. Ogneov, cu sprîncenele încruntate, cu mîna de constructor ridicată poruncitor și cu privirea lui adîncă, înțeleaptă, era același pe care-l cunoscuse

odinioară și care-o cucerise trezindu-i în suflet o dragoste unică, copleșitoare.

„Chiar dacă n-ai nevoie de mine, chiar dacă am venit nechemată — își zise pătimaș Elena, — fără tine nu concep viața. Dar pînă la urmă o să-ți cîștig iubirea... O să învinge toate greutățile și o să ți-o cîștig!"

Elena ședea pe un buștean gros, urmărind pe furiș fiecare mișcare a lui Ogneov. Îi era nespus de drag. Cît de mult ar fi vrut să-și treacă mîna prin ciuful acela aspru de păr roșcat închis, aninat deasupra frunții mari, să-i mîngîie obrajii, să se apropie măcar odată de aceste buze tari și bărbătești...

Ogneov parcă observă ceva neobișnuit în privirea Elenei. În vreme ce-l asculta pe inginer, aruncă în treacăt, cu o răceală subliniată:

— Nu te simți bine, tovarășă Pehtina? Poți să pleci; prezența dumitale aici nu-i obligatorie.

Elena își drese glasul și răspunse liniștit:

— Deloc! Mă simt foarte bine aici.

Ogneov își încreți sprîncenele și trecu mai departe, fără să mai rostească vreun cuvînt. Elena, ținîndu-și mîinile strînse pe genunchi, îi urmări cu privirea silueta uscățivă. El mergea cu pași mari, măsurați, ca la instrucție; picioarele lui lungi se îndoiau de la genunchi, flexibil. Elena se roși și începu să-și spună vorbe pline de pasiune.

„Da, da... Știu, știu că te pricepi să privești cu ochi de gheață, să întrerupi, să poruncești. Dar te înșeli dacă-ți închipui că nu-ți cunosc și adevărata fire..."

Elena îl cunoștea și altfel. Știa că e nervos, gelos, pasionat. Într-o zi se dusese la el după un ziar. Nu apucase să bată la ușă și-l zărise prin crăpătura ușii stînd culcat în pat. În mîna stîngă, întinsă, strîngea o fotografie și Elena ghici a cui era: acolo era înfățișată Elisaveta, soția lui, o femeie cu ochi galeși, care plecase cu un moscovit, să lucreze „la centru". Poate că Ogneov sărutase chiar această fotografie, închipuindu-și gura mică, mîndră a fostei lui soții. Ce nu face omul părăsit de o femeie, atunci cînd îl cuprinde dorul? Se vedea bine că acestea erau simțămintele lui. Apoi Elena îi zărise fața răscolită de dor și gelozie, cu ochii înfundați în orbite. Deodată, el zvîrlise fotografia și se întorsese brusc cu fața în jos, își aduse am-

bele mîini pe după cap şi începu să-şi smulgă încet cu degetele-i costelive, cîrlionţii aspri de păr roşcat închis. Aşa cum şedea, i se vedea un singur ochi, pe jumătate închis de pleoape tremurătoare şi obrazul ras care-i zvîcnea. Fără îndoială că ar fi vrut să geamă dar se stăpînea. Omul tînjea, era gelos, închis în sinea sa, şi nu mai ştia ce-i fericirea. Cu doi ani înainte, se zbătuse pentru fericire, îi scrisese soţiei la Moscova, o implorase să se înapoieze. Dar ea tăcea. De la Moscova nu sosea nici un răspuns. Elena ştia toate acestea şi din clipa în care începuse scurta-i convieţuire cu Ogneov, căutase în fel şi chip să-l facă să uite aceste suferinţe. Nu reuşise însă să-i dea fericirea pe care o visase. Ea îşi spunea cu amărăciune că sufletul lui Ogneov „se dedublează" între dorul după dragostea cea veche şi afecţiunea cea nouă, vai, atît de fragilă ! Elena îşi dădea seama că Ogneov nu făcea parte dintre acei oameni care se resemnează să accepte astfel de situaţii. Cînd Ogneov terminase tăios şi sincer relaţiile cu ea, Elena, cu toată suferinţa ei nemăsurată, nu se mirase. Ogneov ţinea minte toate acestea, dar nu arătă că se simte vinovat. Dragostea lui pentru Vsevka era împletită cu o luptă lăuntrică : în prezenţa Elenei se stăpînea, nu era prea duios cu copilul, ci mai curînd ironic. În schimb, în lipsa ei, Ogneov simţea o mare desfătare sufletească ori de cîte ori rămînea cu Vsevka : se juca cu el, îl mîngîia cu nesaţ, ca şi cînd ar fi vrut să-şi răscumpere atitudinea rece de mai înainte. Pe zi ce trecea, Elena înţelegea tot mai mult simţămintele lui, devenea mai perspicace ; învăţase să ghicească cînd e nemulţumit de sine, să-i înţeleagă îndoielile în acţiunile pe care le întreprindea, şovăielile care-l frămîntau ; cîteodată observa că această intransigenţă faţă de sine însuşi îl obosea, dar nu renunţa la ea fiindcă-i era extrem de necesară în greutăţile pe care trebuia să le biruie cu preţul unei mari încordări de voinţă.

Elena remarcase că în vara aceasta el slăbise şi mai mult : ruptura cu nevastă-sa lăsase urme, dar el se străduia să-şi înăbuşe acest dor de parcă i-ar fi fost ruşine de el. Aici era dezlegarea acestui mers drept, apăsat şi al paşilor lui măsuraţi. Ea îşi dădea seamă că dincolo de uşile închise ale sufletului lui, palpita o viaţă complicată şi plină de zbucium.

Ascultîndu-i vocea de bariton răguşit, cu care-i răspundea lui Vahirev, Elena îşi repeta pentru a nu ştiu cîta oară: „Cît te iubesc... cît de mult te iubesc!"

Vahirev vorbea despre năzuinţele sale cele mai scumpe:

— De ce mă mustră oamenii că mă frămînt atît de mult? Dar parcă mă pot lămuri pe mine însumi? Ştiu numai că sufletul meu nu se împacă deloc cu asta! Tare mi-e milă de oameni!

Elena rosti încet:

— Menirea omului e să fie fericit...

Inginerul termină fraza pe un ton aproape evlavios:

— După cum rostul păsării e să zboare.

— Bine zici! — spuse Vahirev; ochii îi străluceau şi chiui plin de înflăcărare. — Aşa e!

Oamenii de la oraş îl ascultau, fără să-l întrerupă şi se vedea cît de colo că-i împărtăşeau părerile.

— Numai că oamenii trebuiesc pregătiţi ca să poată lua avînt, — urmă cu bucurie Vahirev.

Ogneov îşi ascunse zîmbetul în mustaţă şi-l întrebă pe inginer:

— Tovarăşe Mideaev, cîţi stîlpi am socotit că sînt necesari de la fabrica de cherestea pînă la moara lui Taşlîkov?

— Cam vreo şaizeci.

— Ei, vezi, Vahirev, şaizeci de stîlpi. Nu-i chiar atît de greu să-i instalezi...

Vahirev făcu cu ochiul, faţa îi devenise atentă, încordată. Ogneov urmă:

— Ajung trei-patru bărbaţi solizi, ca să instaleze primul stîlp. Uite pentru început cîtă lume trebuie să convingi...

Vahirev zîmbi mulţumit.

— Ho-ho! Tovarăşe Ogneov!... Am înţeles, am înţeles! Pentru început trei-patru oameni... O să-i găsim!... Nici vorbă... Pe urmă or veni ei treizeci, patruzeci!

Apropiindu-se dintr-o parte, îi şopti inginerului:

— Vezi ce fel de om e! După ce are atîtea pe cap mai cuprinde cu mintea şi treburile noastre!

Deasupra şantierului se ridicase o lună plină, strălucitoare, care lumina acoperişul fabricii de cherestea. Acoperişul alb-cenuşiu cu străluciri de argint şi de oţel, părea

să fie cuprins de flăcările veşnic treze ale luminilor, ca şi cînd şi noaptea s-ar fi lucrat fără întrerupere între pereţii aceştia largi. Ai fi zis că fabrica aceasta uriaşă cruţa somnul oamenilor ; altminteri ar fi urlat în gura mare din gîtlejul uşii largi de la intrare : „Sînt a-a-i-ci ! Cre-ee-sc !“

PARTEA A DOUA

Nikanor se înapoie de la spital şi veni la lucru în timpul pauzei de prînz.

— Ce vii ca boierul, — bodogăni Şuşpanov, agăţîndu-i în cui marca.

— Nu sînt robul dumitale, aşa că fă bine şi dă-mi pace, — îşi ridică glasul Nikanor. Acum nu se mai temea de Şuşpanov. Se scărpină pe obraz, zîmbi cu şiretenie şi i-o zise pe şleau: — Cu cetăţeni de ăştia nepoliticoşi, Duneaga mea nici nu vrea să aibă de afaceri. E o fată dintr-o bucată.

Duneaga nu-i spusese nici un cuvînt tatălui ei, însă pe Daria o luase gura pe dinainte şi-i îndrugase acestuia verzi şi uscate despre curtea pe care Şuşpanov o făcea fetei, iar Nikanor se credea pe deplin îndreptăţit să se umfle în pene.

— Păi, pe fata mea o ia bucuros orişicare, că-i frumoasă! Ca un măr pîrguit...

— Ei, ei... lasă.

Nikanor îşi umflă pieptul, îşi netezi cu palmele buzunarele şi porni, plin de importanţă, dîndu-şi seama că toţi se uită după el.

— A, tu erai, Nikanoruşka! — îi strigă prietenos Larion. — Te-ai pus pe picioare?

Berkutov întrebă cu nepăsare şi totodată cu răutate:

— Ţi s-au înzdrăvănit maţele? Pare-se că ţi le-a cam stîlcit buşteanul?

Berkutov crăpa de necaz: în ziua aceea Ogneov îi făcuse o observaţie de faţă cu toată lumea, spunîndu-i că fumează în timpul lucrului; fumatul, adăugase el, stînjeneşte munca şi de aceea este oprit. Berkutov îşi sorbea posomorît ciorba cu carne, mesteca pîinea fără să-i simtă gustul şi chibzuia.

— Ce tot boscorodeşti acolo, — întrebă Uliana.

El strînse supărat firimiturile de pe mînecă şi le vîrî în gura-i cu dinţi albi.

— În curînd omul nici n-o să mai poată răsufla... Tencuiam un stîlp, într-o mînă ţineam mistria, iar într-alta ţigara... Ei, şi tocmai atunci a trecut roşcovanul... Ogneov umblă ca de obicei peste tot, şi ne iscodeşte cu privirea. „Da' asta ce mai e?" — mi-a zis el. Apoi m-a făcut cu ouă şi cu oţet de faţă cu toţi, ca pe un băieţandru necopt şi mi-a spus: „Astfel de fapte să nu se mai repete!"

— Te-a şi suduit?

— Nu-u... E şire-et! Are limba priponită, nu spune vrute şi nevrute ca alde noi. Mă ia cu „Tovarăşe Berkutov" ...Ah, fir-ai tu să fii...

— Tare mai eşti supărăcios, Andreiuşka, — spuse împăciuitor Uliana, — ăi mari au şi ei datoria să privegheze...

— Nu-i prima oară cînd se leagă de mine. Inginerul îi ţine şi el isonul: „Tovarăşi, — zice, — aici nu-i bine", „Tovarăşi, aici aţi lăsat lucrul neisprăvit..." Ah, mai bine aş fi lucrat la debarcadere... Că doar ştiu să fac multe: mă pricep la încărcat, în ale tîmplăriei, şi în ale cărămidăriei.

— Andreiuşka, tot e mai bine să lucrezi lîngă casă.

— Ia mai slăbeşte-mă! Ce te ţii scai de om? Casă, casă şi iar casă... Omul nu-i mătură, să stea numai în colţ; cugetă şi el, ce şi cum...

Berkutov aproape că nici nu auzea ce povestea Nikanor.

— Doctorul avea mereu grijă de mine. Venea la mine, mă apăsa uşurel pe burtă...

— Pipăia să vadă dacă toate-s la locul lor.

— Apăi cum altfel. Mă apăsa, îmi punea tirmomitul la subsuoară...

— Ter-mo-metrul, — nu se putu stăpîni Vahirev.

Nikanor îi întoarse nemulţumit spatele, apoi continuă:

— Fie şi aşa ! Doctorul îmi punea ter-mo-metrul, apoi mă întreba : „Ei, erou al muncii, cum îţi merge ?“ Aşa îmi ziceau toţi. „Iată un erou al muncii, spuneau ei care a fost strivit în timpul lucrului.“

Vahirev pufni ironic :

— Prea e de tot să faci un erou din fiecare gură-cască. Vezi că te mai păleşte odată buşteanul, dacă stai ca prostu' !

— Deh, aşa sîntem noi, prostănaci ! — spuse Berkutov. — Bine că tu eşti deştept şi nu-ţi scapă nimic... Şi unde mai pui că ştii să vorbeşti cu şefii !

Supărat, îşi îndreptă umerii laţi, şi porni în mers legănat către fabrică. Clopotul începu să dangăne, chemînd oamenii la lucru.

Nikanor lucra în silă, fără tragere de inimă. În timpul celor şase săptămîni cît zăcuse în spital îşi dăduse seama că există şi o altă viaţă. Niciodată pînă atunci nu privise atît de mult azurul însorit al cerului, ca din patul spitalului. Niciodată nu şi-ar fi putut închipui că pe el — Nikanor Malkin, un ţăran vînos, adus de spate şi bărbos, îl vor îngriji şi ocroti cu atîta devotament. Mulţi copii îi dăruise Daria ; din pricina lor, biata femeie îmbătrînise înainte de vreme. Dimineaţa, de pildă, năştea un plod şi seara se şi ducea să facă foc la baia de aburi, să frămînte aluatul din covată şi nimeni nu găsea motiv să se mire de acest lucru. În cele din urmă, la spital, Nikanor ajunse la următoarea concluzie : nu-i cu putinţă ca fiece om să fie îngrijit astfel ; pentru aşa ceva n-ajunge răbdarea ; că doar nu era el o vacă la primul fătat ; pur şi simplu cu el, cu Nikanor se purtaseră într-un chip deosebit, fiindcă el îşi pusese viaţa în joc în timpul lucrului.

Şi propria lui viaţă îi păru deodată lui Nikanor foarte însemnată şi preţioasă, iar el ajunse să se socotească un om deosebit.

Nikanor bătea pari în pămînt lovind leneş cu maiul, uitîndu-se în jurul său şi fluierînd din cînd în cînd. Pe Ogneov şi pe inginer îi observă abia mai tîrziu şi-i salută încurcat.

— Tovarăşe Malkin, dumneata nu te-ai însănătoşit încă ? — întrebă Ogneov şi se uită cu asprime la Nikanor.

— Ba da !... Nu mai am nimic ; eu...

Ogneov spuse pe un ton care nu admitea replică :

— Am citit în certificatul eliberat de spital, că poţi executa orice muncă fără nici o primejdie pentru sănătate. Aşadar, fă bine şi lucrează ca lumea.

Nikanor îl salută zăpăcit şi începu să bocăne mai repede.

Bucelski se aprinse de mînie şi se adresă cu voce tare lui Mideaev :

— Ce lipsă de înţelegere ; omul abia s-a ridicat din pat, ştii că puţin a lipsit ca să nu rămînă schilod...

Ogneov se întoarse. Mustaţa îi era zbîrlită ; schiţă un zîmbet aspru şi disprețuitor.

— Cel puţin dacă ai vorbi mai încet, umanitaristule ! — Cu două degete îl apucă pe Bucelski de mînecă şi-l trase deoparte. — Uite ce e, stimabile ! N-are rost să dezorganizezi munca. De ce-i faci lui Malkin tot felul de favoruri ? Lucrul acesta va strica şi pe alţii, poţi să fii sigur... De... cum naiba să-i zic... de mila dumitale vor abuza trîntorii şi beţivii.

Ogneov făcu semn cu capul către inginer, apoi adăugă pe alt ton :

— Tovarăşe Mideaev, va trebui să exerciţi o anumită influenţă asupra ajutorului dumitale, ca să nu mai aibă loc abateri de la linia pe care ne-am propus-o !

— Ia notă, Viktor ! — rîse răguşit şi strident Bucelski. După ce-i salută pe cei doi bărbaţi, tehnicianul îşi muşcă buza pînă la sînge. — Incuiatule, — mormăi el. — Agitator prostănac !

Ogneov mergea cu inginerul spre pădure unde urma să înceapă defrişarea unei noi zone, pentru a se împinge mai departe linia de cale ferată.

— Naiba ştie, Viktor Nikolaevici, cît timp intelectualii noştri o să-şi mai toace prosteşte nervii. In orice împrejurare se simt obligaţi să filozofeze şi să rostească cuvinte miloase. Poftim, ce vrea Bucelski ăsta ?

Inginerul zîmbi.

— Aşa a fost el întotdeauna. Veşnic şi-a închipuit că-i înţelege pe oameni într-un fel deosebit. In general vorbind, este un om foarte blînd şi bun, numai că e... cam absurd.

— La ce foloseşte bunătatea asta, dacă omul nu vede altceva decît propria-i persoană? Şi nu poate pricepe defel că fără o linie fermă, nu poate fi vorba de muncă, ci doar de agitaţie fără rost.

La marginea pădurii, unde se ridica un pîlc de brazi, străveziu şi delicat, cineva îi strigă.

Era Ksena care se apropia călare, cu arma în bandulieră, cu părul lung pînă la umeri, despletit, fluturînd în vînt.

— Vă duceţi să vedeţi linia? Merge, se lucrează mereu. Acolo Spodobiev vede de toate.

Inginerul îi întîlni privirea şi nu observă că Ogneov pornise înainte.

Ksena sări cu uşurinţă de pe cal, îşi aduse arma de la spate, petrecîndu-şi-o peste umăr cu un gest degajat, — gospodăresc — ca pe un ştergar. Cu o mînă ducea de frîu pe Bălţatul, iar cu cealaltă îşi făcea vînt deasupra frunţii, gonind muştele.

— A ostenit calul, tăunii parcă au turbat în preajma mlaştinii.

— În schimb dumneata eşti o fată neobosită.

Ea spuse simplu:

— Da, sînt zdravănă. Semăn cu bunicul din partea tatălui. A murit la nouăzeci de ani, avînd toţi dinţii; la şezători dănţuia cu fetele. Dacă n-ar fi căzut din car, cine ştie cînd ar fi murit.

— Într-adevăr, e un caz rar, — spuse inginerul, rupînd din mers o creangă.

Deodată, calul începu să necheze şi încercă s-o ia la fugă.

— O albină! — spuse Ksena cu ciudă. — Ho, ho tprr!... Ţine-l!

Şi-i dădu lui Mideaev frîul care mai păstra căldura palmei ei.

El strînse ascultător frîul şi mîngîie coama calului.

— E o iarbă aici, în brădet, care ajută la cai, îi apără de înţepături.

Ksena îşi împleti repede părul şi dispăru undeva în tufişurile verzi. În iarbă ţîrîiau libelulele, amuţeau pentru o clipă, apoi îşi dezlănţuiau iarăşi ţîrîitul lor sălbatic, fericit; crîngul de brazi împrăştia o aromă puternică.

Cînd Ksena se întoarse îmbujorată şi surîzătoare, inginerul o întrebă tulburat:

— Ce e?

— Iată, iarba tămăduitoare a Sfîntului Ioan, — rosti încet Ksena.

Fata apăsa cu palma peste ochiul calului tulpinile dantelate de răscoage, în timp ce inginerul ţinea frîul. Bălţatul fornăia uşor.

— Îţi place-e? — şi Ksena zîmbi duios arătîndu-şi dinţii albi, strălucitori, apoi mîngîie botul calului. — Dar dumneata de ce zîmbeşti? Sînt şi oleacă de doftor. Ştiu multe leacuri, cunosc ierburile tămăduitoare şi ştiu şi cînd trebuiesc date.

Inginerul, căpătînd deodată curaj, îi strînse cu putere mîna.

— Bine, dar de unde ştii toate astea?

— De unde le ştiu?... Mătuşă-mea era felceriţă la un spital, iar eu am stat la ea două luni de zile. Pe atunci aveam vreo unsprezece ani. Am învăţat repede toate astea...

Inginerul se gîndi cu oarecare condescendenţă: „Are o minte vioaie", dar în aceeaşi clipă se ruşină pentru felul în care se gîndise la aceasta.

— Şi... după cîte se vede, îţi place?

— Să vindec? Sigur că îmi place. Simţi că ai putere: fără mine, îmi zic, ar fi rău, dar aşa, îmi pun puterea în joc şi lucrurile se schimbă spre bine.

— Dumitale îţi plac schimbările?

— Se poate oare viaţă fără schimbări? Numai să folosească la ceva. Dacă n-ar fi fost construcţia fabricii de cherestea, l-aş fi luat pe tata de aici — aici poţi să mori de urît.

— Dar acum?

— Parcă poţi asemui cu ceea ce se întîmplă acum? Acum la noi e veselie. Fetele din Nizinki ziceau: „Of, ne pare rău de pădure!" „De ce, le-am zis, să vă pară rău? A rămas pădure berechet. Puţine vite v-au mîncat urşii? Mie, le-am zis, nu-mi pare rău nici atîtica, căci tare m-am deprins cu zgomotul de pe şantier". Dar dumneata?

— Şi eu m-am deprins, de parc-aş fi prins rădăcini aici.

Şi îndată se gîndi că într-adevăr a prins rădăcini ; se obişnuise. Acest colţ pierdut de ţară, supus de om, în care aveau loc o mulţime de schimbări şi unde construcţia creştea ca nişte faguri pentru o miere nouă, îi devenise drag.

Acum înaintau pe poteca cu pămînt afînat, lunecos, din pricina cetinei căzute. Cînd intrară în pădure, simţiră deodată o boare răcoroasă.

În umbră, ochii Ksenei luceau viu, duios, faţa îi era mai palidă.

— Astăzi e cald ; se pare că o să fie vreme senină.

— Da-a, — lungi inginerul vorba şi deodată se simţi copleşit de o dorinţă de neînfrînt de a fi aproape de ea, de a îmbrăţişa pe fata aceasta puternică, îndemînatică, ce purta o armă de paznic pe umăr.

Ea citi în ochii lui această dorinţă, scăpă un ţipăt uşor şi smuci brusc frîul, trăgînd calul după ea.

— Eu... pe urmă...

Şi plecă aproape în fugă, speriată parcă. Inginerul se uită în urma ei ; acum nu se mai temea de nimic şi nu căuta să-şi mai ascundă că doreşte să fie aproape de ea.

„Într-adevăr, trebuie să mă hotărăsc — îşi zise el în gînd ; acum era liniştit. — Nu mai pot lupta cu simţămîntul ăsta. E mai puternic decît mine... Da..."

Scoase din buzunar scrisoarea recent primită de la Nina şi citi din mers :

„...nu înţeleg, dragul meu, dorinţa ta de a rămîne în Nizinki, pe coclaurile acelea plictisitoare".

Cîteva rînduri mai jos :

„...acolo cred că nu sînt nici locuinţe. Unde o să-mi pun pianul ? Şi afară de aceasta, cum o să-l transport pînă în pădurile acelea ?"

Mideaev zîmbi : „Pianul... hm..."

Şi-o închipui pe micuţa blondină cu sprîncene negre, cu faţa mobilă, cu o expresie cînd tristă, cînd ironică pe buzele ei delicate. Gura-i mică, schimbătoare, îl înduioşa întotdeauna şi toate simţămintele pentru Nina erau dominate de această înduioşare. Nina era pe cale de a absolvi conservatorul ; Mideaev o aştepta încălzit sufleteşte de scrisorile ei şi de amintiri pline de duioşie.

Socotise situaţia rezolvată şi n-ar fi crezut vreodată că în sufletul lui ar putea lua naştere o altă iubire.

Acum toate acestea se schimbaseră ; în dragostea lui faţă de Nina apăruseră fisuri.

Mideaev o luă prin pădure, părăsind poteca. Cînd văzu acoperişul plin de muşchi al căsuţei pădurarului, îşi aminti de prima lui întîlnire cu Ksena, privirea ei aspră, vorba-i nu tocmai duioasă.

„Dar... e... incultă... Are o gîndire primitivă".

Şi în aceeaşi clipă îşi aminti de cîte ori se întimidase în faţa ei.

„Nu ! Hotărît lucru, ea are multă tărie de caracter... E capabilă să-şi îmbogăţească mult cunoştinţele, are o inteligenţă vie, faptul acesta e neîndoielnic."

Chiar deasupra capului lui foşni ceva — o veveriţă roşcovană, cu coada covrig, sări de pe o creangă pe alta.

Inginerul întîlni pentru o clipă strălucirea vie a ochilor veveriţei şi deodată se pomeni lovit de ceva peste nas — veveriţa scăpase o alună.

Inginerul izbucni în rîs.

— O... puişor de fiară !

Deodată toate gîndurile care-l frămîntaseră pînă acum îi părură de prisos, fără rost.

Seara, stătu de vorbă pe această temă cu Elena.

Femeia îşi subţiase printre pleoape privirea ochilor de un cenuşiu închis şi îşi depăna cu voce surdă gîndurile.

— Cînd iubirea este totală, forţele omului se desfăşoară şi mai năvalnic. În ultimă instanţă, omul foloseşte aceste forţe nu numai pentru el însuşi... Cînd oamenii iubesc, dar nu ca nişte robi, ci puternic şi adînc ei pot să înţeleagă lumea, viaţa, mai profund şi mai bine...

Se apropie Ogneov ; era cam posomorît şi moleşit de oboseală. Îşi întinse cu plăcere picioarele lungi, încălţate în cizme prăfuite, oftă prelung, şi după ce aprinse un chibrit, trase adînc din ţigară şi spuse ironic :

— V-aţi găsit şi voi ce să discutaţi... Cu aşa ceva chiar că nu merită să-ţi iroseşti timpul, tovarăşe Pehtina.

Inginerul începu să rîdă.

— Prin urmare, dumneata Piotr Vasilievici nu recunoşti aceste lucruri ?

Ogneov îşi încreţi plictisit sprîncenele şi spuse posac :

— Ca să spun drept, azi nu e timp să te preocupi prea mult de asemenea probleme... şi, în genere, mai slăbiţi-ne vă rog, cu suferinţele adînci izvorîte din propria noastră găoace. Să zicem că simţămintele mele sînt înălţătoare, profunde, dar la ce-i foloseşte cuiva găoacea mea frumuşică, dacă nimeni nu se alege după urma ei nici măcar cu un cui ruginit?... Care e folosul?

— Dar modelele de iubire din literatura universală — Romeo şi Julietta, de pildă? — întrebă Mideaev. Inginerul era pur şi simplu curios să afle părerea lui.

— A-a... ăştia doi... cum naiba-i cheamă... Montague şi Capulet [1]) pare-se? Am citit despre ei în nouă sute şaisprezece, — în închisoare; în general l-am citit pe Shakespeare. Da... aşa că şi eu am făcut cunoştinţă cu modelele voastre.

Faţa lui căpătă deodată o expresie blîndă şi totodată ironică.

— Îmi amintesc, am citit... şi mi-am amintit şi de maică-mea. Taică-meu obişnuia să bea vîrtos, şi cînd era beat făcea scandal. Familii ca a noastră erau cu nemiluita în mahalaua aceea a oraşului. Pe la doisprezece ani am început să citesc tot felul de cărţulii. Scria în ele aşa de frumos despre... dragoste. Citeam şi mă cuprindea o ciudă — bănuiam în toate o farsă; pe cuvîntul meu de onoare. La noi acasă şi pe strada noastră în general, nici nu auzisem măcar cuvîntul iubire.

— Şi mama ta... răbda?... — întrebă Elena.

— La înjurăturile lui taică-meu, obişnuia să spună: „Cîinii latră, caravana trece". Numai mulţumită ei, tatăl meu n-a căzut definitiv în patima beţiei. L-a scăpat de la moarte de două ori, cînd tata a răcit. În căsuţa noastră era o curăţenie exemplară, iar noi, o droaie de copii, eram întotdeauna curaţi şi cu hainele cîrpite; mergeam cu toţii la şcoală. Şi omul acesta cu care era atît de greu s-o scoţi la capăt, a preţuit în cele din urmă această iubire mare pe care nu izbuteau s-o înăbuşe viaţa de mizerie şi lupta neîncetată pentru o bucată de pîine. A murit binecuvîntîndu-şi nevasta, iar nouă ne-a lăsat cu limbă de moarte porunca să ne supunem ei şi s-o cruţăm.

---

[1]) Două familii aristocrate din Verona în tragedia „Romeo şi Julietta" de W. Shakespeare. (N. red. rom.)

Ogneov tăcu un timp, apoi își întoarse fața serioasă și totodată ironică spre Elena.

— Părerea mea asupra acestei chestiuni, tovarășă Pehtina, cred că îți pare oarecum grosolană ?

— Nu... sînt de acord cu tine, tovarășe Ogneov.

Pe drum trecea Vahirev cu o coasă pe umeri. De o parte și de alta păşeau lunganul Nikolai Flegontov și Paramon Țiganov.

— Am cosit finaţul, căci am avut răgaz, — strigă prietenește Vahirev către Elena ; da' iată că cetățenii sînt absorbiți de treburile lor și m-au luat cu ei. Mergeam la tovarășul Ogneov !

Ogneov ieși și se așeză pe prispă. Vahirev îi făcu semn cu ochiul :

— Vrem să vorbim iar în legătură cu moara.

— Aha, bine, bine. Luaţi loc, tovarăși ! — îi pofti Ogneov.

Paramon își mîngîie barba și se uită la Flegontov, care stătea cufundat pe gînduri.

— Nu, mulţumim frumos. Putem să stăm și în picioare.

Vahirev sprijini de poartă coasa înfășurată într-o cîrpă.

— Iaca, cetățenii noștri au fost, să zic așa, atinși unde-i doare ; dar nu prea au încredere.

— Despre ce-i vorba ? — întrebă Ogneov.

Paramon își drese glasul, apoi arătă cu degetul spre pereții fabricii de cherestea și rosti fără grabă :

— Fără să chibzuiești mai întîi, nu te poți apuca de nimica.

— În treaba asta n-are rost să stăm pe gînduri, — îi prinse din zbor spusele Nikolai, înțelegînd pesemne unde voia să ajungă vecinul.

— Dar... clădirea ? Cum s-o dregem în așa chip ca să nu rămînem de căruță... Am pregătit copaia, dar n-o să ne ajungă drojdia.

— Atunci ia aluatul și aruncă-l afară, la porci ! — spuse posac Nikolai, și făcu un gest a lehamite.

— Of, oamenii ăștia nu scot o vorbă fără să spună o zicală ! — făcu nerăbdător Vahirev.

— Despre ce e vorba, — repetă întrebarea Ogneov.

Paramon dădu din cap spre fabrica de cherestea și spuse, fără să-și dea seama, cu glas scăzut :

— Lămuriți-ne mai pe-ndelete cum e cu puterea... pentru moară, care va să zică.

Neîncrezător, Nikolai Flegontov întrebă întinzînd înainte mîinile-i mari — dornic să fie mai convingător:

— Lemnul o să meargă la mașină, înțelegem asta... Dar pentru nevoile noastre o să ajungă puterea aia... electricitatea, ori cum îi zice?

— Eu, nu prea pricep — cum o să ne dea mașina puterea asta?... He... he... cît sîntem de neștiutori. Parcă am văzut ceva, parcă pricepem mare lucru? — oftă Paramon.

Amîndoi căutau cuvinte tari, energice, pentru ca răspunsul să le slăbească neîncrederea.

— De vrut, am vrea, da' ne temem de spini, — observă Paramon, justificîndu-se.

— Măi, măi, — zise Vahirev mustrător, lovindu-se cu mîna peste genunchi, — vă spuneam doar!

— Ei tovarăși, asta e o chestiune însemnată, — spuse Ogneov ridicîndu-se. — Trebuie să discutăm pe larg. Iată, inginerul nostru o să vă explice acum tehnica lucrului.

Inginerul ieși în poiană.

— Uite, de aici o să se vadă mai bine. Vedeți, de fapt... Mideaev se poticni.

Tot ce în propriu-i cuget era cuprins în imagini, formulări și cifre obișnuite, trebuia tradus în limba calculelor și nădejdilor țărănești.

Ogneov fuma lîngă poartă și urmărea expresia oglindită pe fețele oamenilor din Nizinki, care ascultau cu luare-aminte lămuririle pe care le dădea inginerul.

Acești doi țărani — bărbosul Paramon și lunganul Nikolai Flegontov, nu se remarcaseră pînă atunci prin nimic. Acum interveneau în discuție, neîncrezători, dar însetați să priceapă acel nou, care le făgăduia să le ușureze traiul. După cît se părea, în mintea lui Flegontov, gîndurile noi se frămîntau ca un roi de albine — el își legăna capul, închidea ochii, mișca din degete, de parcă ar fi chibzuit și ar fi socotit ceva în grabă. Paramon își mîngîia barba deasă, și văzîndu-l îți dădeai seama că pritocește totul prin mintea lui dornică de a se lumina, dar totuși neîncrezătoare; fața lui exprima grijă și încordare.

La poartă apăru Gundin, posac și taciturn, cum arăta de obicei de la o vreme încoace.

— Ce zici, Gundin, cred că o să punem împreună moara pe picioare, ai ? — întrebă Ogneov.

Gundin nu răspunse îndată, de parcă nici n-ar fi auzit, apoi spuse cu glas moale :

— Mie... mi-e totuna...

— De ce așa ? Înainte vorbeai numai de bine despre asta, iar acum ți-e totuna. Nu ești cumva bolnav ?

Gundin se lipi cu capul de stîlpul de la poartă și spuse încet și răguşit :

— Ce-mi trebuie mie toate astea, dacă fiul meu e batjocorit, tîrît în țărînă ? Înseamnă că nu mai e nici o lege, dacă niște oameni nerușinați și-au îngăduit să bată un ofițer roșu și acum scot capul în fața oamenilor, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Ce tot vorbești, Gundin ? Cazul a fost cercetat. Am văzut eu un milițian călare care l-a căutat după lucru pe Fedot ca să-i înmîneze o citație, — spuse Ogneov.

— Pentru asta trebuie aruncat în temniță, ținut numai cu pîine și apă nu să umble după el cu citații, — spuse Gundin tărăgănind vorbele cu tristețe și plictiseală. Cînd Dmitri al meu a plecat — cu capul legat și cu mîna rănită — a blestemat întregul Nizinki : „Bîrlog nesuferit, bun numai pentru urși", a zis el...

Părul cenușiu al lui Gundin, observă Ogneov, era parcă și mai încărunțit. — Oare nu din cauza necazului cu fiul său ?

— Și mi-e atît de scîrbă, încît ați face bine să nu mă întrebați de nimic, — încheie Gundin.

Vahirev se depărtă de Gundin și făcu un semn cu capul spre Paramon și Flegontov :

— Tovarășe Ogneov, ei vor să ridice chestiunea în adunarea satului.

După colțul casei se auzi lătratul furios al unui cîine. Cineva striga, aţîțîndu-l :

— Ho-o, diavole !

Din ulicioară apăru Fedot, izbind cu piciorul în cîte o piatră. Se clătina ca un om beat, ochii îi ardeau, scăpărînd.

— Unde-i... Zaharka Naghibin, unde ? — striga Fedot.

— Uite, vine turbatul! — se feri prevăzătorul Nikolai Flegontov.

Fedot se opri, își trase răsuflarea și porni năuc mai departe, spre casa lui Naghibin.

— Zaharka-a-a... hei! Ieși, ticălosule! — Fedot bătea cu pumnii în poarta nouă din scînduri subțiri. — Ieși... ticălosule... A-ah...

— Sst, afurisitule! — strigă mînioasă de la fereastră, nevasta lui Naghibin, mama lui Zahar, care își aplecase peste pervaz trupul slab, și rînjea dezvelindu-și dinții ascuțiți ca de știucă.

— Deschi-de-e! — și Fedot zgîlțîi furios portița.

— Crezi că o să dau drumu' înăuntru la toți tîlharii... ho... ho...

— Om vedea noi cine-i tîlharul! — se înfurie Fedot. — Eu nu vînd oamenii așa cum face Zaharka al vostru, care a aruncat totul în spinarea mea. Auzi, cică eu de unul singur l-am bătut pe Gundin... și că i-am ațîțat pe toți împotriva lui... Miliția nul mi-a spus tot; chiar și cum m-a încondeiat Zaharka. Ce ticălos! Păi așa a fost, ai? M-a întăritat Zaharka, iar eu ca prieten am vrut să-l învăț minte pe ăl care l-a obidit... L-am bătut împreună, iar acum mă trag numai pe mine la judecată... mîine trebuie să plec la plasă!... Deschideți! — și Fedot își făcu vînt, izbind cu putere în poarta lui Naghibin.

— Oameni buni!... Ajutor! — țipă Naghibina dispărînd în casă; în locul ei apăru la fereastră Zahar, roșu la față și cu o înfățișare cruntă.

— Iar îți arde de bătaie! — se oțărî el, agitîndu-și pumnii puternici și păroși. — Întinde-o!

— A-a-a-a!... Așa... aici erai! — strigă furios Fedot și făcînd un salt, se agăță de pervazul ferestrei.

— Stai! — se auzi un glas liniștit. Cineva îl trase pe Fedot de lîngă perete. Stai, flăcăule, nu te înfierbînta.

Fedot îl văzu pe Spodobiev. Dezarmat de severitatea-i calmă, Fedot se mulțumi să ofteze zăpăcit.

— A-a... uite cine era aici... Șeful, care va să zică... Și eu mă întrebam cine mă trage de mînă...

— Te trag pentru binele tău, te feresc de păcat, — spuse Spodobiev și-l întoarse în loc, ținîndu-l de umăr. — Haide, flăcăule, acasă.

In spatele lor, fereastra lui Naghibin scîrţîi şi se închise.

Fedot se smuci, dar Spodobiev îl ţinea strîns.

— Ajunge, ajunge. Dai de rău dacă nu te potoleşti. Acum mai ai o circumstanţă uşurătoare; vrei să faci într-adevăr scandal?

— Da' ştii cum m-a încondeiat! — grăi cu glas răguşit Fedot. — Ce-am avut eu de împărţit cu Gundin... am crezut în prietenie — înţelegi?

— Aici e buba, — încuviinţă calm Spodobiev. — Atunci am văzut totul: cum aţi umblat, cum te-a ademenit tovărăşia lui Zahar. Ce jalnic mai arăţi, Fedot, — întocmai ca o curcă plouată...Şi cum de nu ţi-ai dat seama ce fel de oameni sînt Naghibinii?...

Fedot dădea buimac din mîini.

— Da, da... Ai dreptate, ca să vezi cum s-a brodit... Oi fi eu prost, ori ba, nu ştiu, dar mă îndemna ceva să fiu cu oamenii... îmi ziceam: „tu Fedot, nu eşti un om fără rost, tu Fedot"... Spune şi tu, că-ţi dai seama ce mult însemna asta pentru mine! — Apoi strigă cu o părere de rău ajunsă pînă la deznădejde: — Dar lui Gundin, lui Dmitri nu i-am purtat nici o pică! L-am bătut aşa ca un nerod... Şi acu' poftim! Să mă înfăţişez la judecată... Vai de capul meu!

— Aha-a! Ţi-a ajuns cuţitu' la os, golan afurisit!

Bătrînul Gundin mergea triumfător în întîmpinarea lui Fedot. O satisfacţie plină de mîndrie îi vibra în glas.

— O să-ţi primeşti pedeapsa pentru fecioru' meu! Crezi că e îngăduit să te atingi de oameni ca Dmitri Efimîci al meu? O să înfunzi puşcăria pînă la capătul zilelor tale; o să te mănînce viermii!... Aha-a! E o dreptate pe lumea asta!... O să afli tu ce înseamnă să ridici pumnii asupra lui Dmitri Efimîci.

— Auleu! — se sperie Fedot. — Chiar aşa să fie? O să mă prăpădesc oare? Ai?

— Lasă! — îi şopti Spodobiev. — Bătrînul le măsoară pe toate după calapodul lui. O să-ţi fiu eu martor.

— Te-a băgat în sperieţi moşul, ai? — îl întrebă Vahirev pe Fedot.

— Of, nu mai ştiu pe unde să-mi scot cămaşa... Te pomeneşti c-o să mă prăpădesc! — zise Fedot amărît, lăsînd capul în jos.

Spodobiev plecă spre casă, iar Vahirev reluă discuţia întreruptă cu Ogneov, inginerul şi ceilalţi ţărani.

Fedot simţindu-se deodată singur pe lume, încurcat şi nenorocit, se apucă neputincios cu mîinile de cap.

— Nu-mi rămîne decît să mor... Nici o bucurie cu aşa soartă.

Abia atunci observă că nu era singur lîngă poarta casei lui Vahirev— lîngă el stătea o femeie care-l privea ca şi cînd ar fi aşteptat ca el să-i vorbească. Fedot o recunoscu pe Elena şi convorbirea se închegă pe dată.

Fedot îi destăinui totul, istorisindu-i şi viaţa lui nenorocită de argat; îşi plîngea soarta: dacă ar fi să moară, n-ar avea nici un fel de amintiri frumoase.

În sfîrşit, vorbi şi femeia; căldura plăcută a vocii ei ridică parcă o povară de pe umerii lui Fedot.

— Nu-i nimic, Fedot, nu te teme. Sînt încredinţată că tribunalul o să înţeleagă şi o să-ţi îndulcească pedeapsa. Nu-i nimic, asta o să fie pentru dumneata o lecţie. Şi apoi încă ceva... să nu mai bei. Te-am văzut atunci, de sărbătoare, cum umblai beat. Băutura îţi face rău, dumneata ai sănătatea şubredă şi beţia te slăbeşte şi mai mult.

— Ptiu, doamne, ce scîrnavă e băutura asta! N-o să mai pun o picătură în gură, blestemată să fie, n-o să mai pun! — se jură pocăit Fedot. Făgăduiala aceasta îi părea singurul fel în care-şi putea exprima recunoştinţa pentru vorba ei blîndă, plină de compătimire.

Ascultînd-o că-i spune „dumneata", i se umplea inima de bucurie. Femeia aceasta era preocupată de sănătatea lui, de purtarea lui printre oameni; toate cuvintele ei erau drepte.

Abia acum înţelese că nu căutase oameni de treabă acolo unde s-ar fi cuvenit: crezuse de pildă că-l cunoaşte pe Zahar, dar Zahar se dovedise a fi un ticălos, un om de nimic; însă femeia aceasta îmbrăcată în rochie albă, femeia asta străină pe care o cunoştea atît de puţin, se purtase cu el cu mai multă răbdare decît o mamă.

Mirarea pe care i-o trezise ea şi tot ce o înconjura se preschimbă în sufletul lui Fedot, care era iute din fire, într-o bucurie fulgerătoare şi într-un devotament neclintit.

Fedot plecă la judecată împreună cu Spodobiev. Zahar fu osîndit la o lună închisoare, iar Fedot la două săptămîni. Dar Spodobiev şi Elena garantară pentru Fedot, şi după trei zile Fedot se afla din nou în pădure.

În schimb, bătrînul Gundin se întoarse posomorît de la judecată.

— Ce ţi s-a întîmplat, Gundin? — se miră Ogneov.

Bătrînul abia îşi ridică ochii, şi spuse cu glas surd:

— Păi cum aşa... Nemernicii l-au bătut pe Dmitri Efimîci al meu şi cînd colo, poftim, stau o lună la răcoare şi pe urmă ies iarăşi la plimbare. Iar Fedotka ăsta se plimbă slobod şi acum. Sînt supărat, de parcă m-ar fi făcut cineva albie de porci.

Degeaba îi explica Ogneov că legea prevede şi circumstanţe care uşurează vina — Gundin nici nu voia să-l asculte. Făcînd parcă în ciudă cuiva, îşi luă obiceiul să se aşeze pe banca de lîngă casa lui Ignat pe care înainte vreme îl suduia şi nu putea să-l sufere. Cu Vahirev nu mai vorbea, ca şi cînd şi acesta s-ar fi făcut vinovat cu ceva faţă de el. Cu Ogneov, Gundin schimba doar cîteva cuvinte strict necesare.

— Ei, hai, hai, Gundin, lasă supărarea.

— Nu-u, Piotr Vasilievici, mă doare sufletul, sînt tare amărît.

Naghibinii, cu toate că se văicăreau faţă de oameni, nu vedeau o mare nenorocire în faptul că fiul lor se afla la închisoare. Zahar îi băgase în cap fluşturatecei Katiuşka: „Numai pentru tine sufăr!" şi ferchesa bălaie luase hotărîrea nestrămutată să se mărite cu Zahar. Amîndouă familiile aşteptau numai ca Zahar să-şi ispăşească pedeapsa ca să joace apoi la nuntă.

Zinoveika născuse în toiul nopţii, şi dacă Elena n-ar fi auzit gemetele şi forfota s-ar fi întîmplat o nenorocire: Zinoveika fusese cît p-aci să sugrume copilul; atît îi era de groază şi de ruşine.

În dimineaţa următoare, Zinoveika, îmbrăcată cu grijă şi mai liniştită îi povesti totul Elenei. Pe urmă oftă prelung, uimită de spusele Elenei.

— Ascultă, Elena Nikolaevna, crezi chiar că Zahar o să fie tras la răspundere? Crezi că o să-l pună să plătească pentru băiat? Înseamnă că o să-mi fie mai uşor să-l cresc. Ascultă, Elena Nikolaevna, nu cumva te înşeli?

— E aşa cum îţi spun. Zahar o să trebuiască să se ducă la judecată a doua oară, iar eu o să te ajut, deci să n-ai nici o grijă. Trebuia să-mi fi spus totul mai demult.

Zinoveika se temea de felul cum va reacţiona tatăl ei.

— Te pomeneşti că o să mă alunge.

— Nu-l las eu să te alunge.

Teama ei însă fu nejustificată: uimirea nespusă a lui Vahirev se prefăcu deodată într-o duioşie zgomotoasă faţă de nepot.

— Purceluşule... gu, gu, gu — micuţule... Va să zică ai sosit, ne-ai picat din senin! A-ai? De ce strîmbi din nas, piciule, ai?

În schimb, mînia şi ciuda lui Vahirev se revărsară asupra lui Zahar.

— Aha, e lacom de bani! Fata mea nu e bună să-i fie nevastă!... Dar s-o batjocorească a putut? Are poftă, nemernicul, să stea la tejgheaua lui Ignat?... Bine-e... Da' mai întîi să-şi primească răsplata... O să-l fac de ruşine, să nu-l poată spăla toată apa rîului.

Zahar nu se aşteptase la atîta îndrăzneală din partea Zinoveikăi. Ea însăşi vînturase moutatea prin sat, fără să se teamă de bîrfelile oamenilor. Abia îşi isprăvise luna de închisoare şi n-apucase să se plimbe în libertate nici o săptămînă, că iar fusese chemat în judecată, la plasă, pentru stabilirea paternităţii faţă de copilul Zinoveikăi.

Spre seară se şi găsea acasă, turbat de ruşine şi de furie.

— Mi-a făcut-o, spurcăciunea! Să-i plătesc pensie alimentară în fiecare lună, pînă cînd lepădătura ei o avea şaisprezece ani!

— Asta înseamnă destule sute pe an, iar pentru tot timpul — cîteva mii! — spuse posomorît tatăl lui, după ce făcu socoteala.

Zahar stătea abătut: nici prin cap nu-i trecuse că lucrurile vor lua o astfel de întorsătură.

Dimineaţa, Naghibina, mama lui Zahar, bătu la geamul Elenei.

— Ce doreşti ?

Naghibina făcu o plecăciune adîncă şi începu să se jelească cu voce stridentă :

— O-of, mulţumesc, cucoană, cum de ne-ai mai necinstit. Ai ajutat ca fiul nostru să fie făcut de ocară, ai luat apărarea unei fete destrăbălate !... Auzi, să-i dăm mai mult de o mie de ruble, mai mult de o mie de ruble unei ticăloase !... Şi... pentru ce ne-ai pedepsit aşa, cucoană ? Noi nu te-am atins nici cu un deget !

— Pleacă, pleacă ! — se răsti la ea Elena. — Aşa hotărăşte legea sovietică, care e împotriva unor părinţi de teapa fiului dumitale.

Naghibina mai boscorodi cîtăva vreme, rînjind în faţa geamului închis.

— Şi ce-or mai fi căutînd ăştia de la oraş în satul nostru ? Parcă noi i-am chemat, oameni buni ?... Îşi vîră nasul unde nu le fierbe oala, adulmecă peste tot, şi îşi fac de cap.

— Mult ai să mai boceşti, cuscro ? — o întrebă Ignat cu răceală, coborînd din ceardac. — Pot să te firitisesc pentru norocul pe care ăl de sus i l-a hărăzit lui fii-tu. Se vede că astăzi mirii obişnuiesc să tragă după ei o coadă... de o mie de ruble... Nu scapi de ea cu una cu două, cuscro.

Naghibina se mulţumi să bombăne neputincioasă : aluziile viitoarei rude o dădeau gata.

— Ne-am încuscrit, n-am ce zice, — rînjea cu răutate Naghibin, uitîndu-se la faţa posomorîtă a feciorului său. — S-a împotmolit treaba cu nunta.

Într-adevăr, lucrurile se „împotmoliră". Cu toate că Ignat nu refuza de-a dreptul, sfătui totuşi „să mai zăbovească o ţîră" : Katerina lui nu era trecută de vîrsta măritişului, aşa că mai avea timp să se plimbe ca fată mare.

Lui Nikanor Malkin i se întîmpla adeseori s-o întîlnească pe fata sa, Duneaga, împreună cu administratorul Şuşpanov. Fata păşea tot îndreptîndu-şi gătelile şi se uita pe sub sprîncene, cu o privire caldă. Nikanor zîmbea înţelegător.

„Umblă cu șiretlicuri fata, îl ademenește".

Duneagă-i nu i se putea întîmpla nimic rău, ca Zinoveikăi a lui Vahirev. Nikanor își cunoștea bine fata, care laolaltă cu mama ei se îndeletnicea mai tot timpul cu treburile casei.

„Pe Duneaga noastră n-o îndepărtezi ușor de la drumul cel bun... E o fată și jumătate" — își zicea el.

Mama și fata îl socoteau pe Șușpanov holtei.

— N-a spus, cînd are de gînd să se însoare? — întrebă mama pentru a nu știu cîta oară.

— N-a spus.

— Poate că tu, Duneașenka, te ții prea țanțoșă?

— Ei, — replica rîzînd Duneaga, — crezi că eu nu știu să vorbesc cu oamenii și totodată să-mi păstrez cinstea? Ia spune?

— Of, draga mea, dar bine ar fi să te ia de nevastă! Ai să te îmbraci curat, o s-o duci ca în sînul lui Avram și nouă o să ne mai dai oleacă de ajutor... Dar-ar dumnezeu, Dunea!

Nikanor apucase să sporovăiască în fața mai multor oameni că administratorul „se dă" la fata lui; aceasta îl făcea să-și cam ia nasul la purtare; ajunsese pînă acolo încît nu se temea să plece mai devreme de la lucru:

— Ascultă, tovarășe Șușpanov, ar trebui să mă duc acasă — Duneaga se duce în pădure după vreascuri, nu cumva să se spetească.

— Ce să fac cu dumneata, — spunea încurcat Șușpanov. — Du-te, Malkin. Numai că ține cont, e pentru ultima oară... e-e... altădată n-o să-ți mai îngădui...

— Bine-e...

Nikanor pleca, dîndu-și pe o parte șapca și fluierînd.

— Ce-i cu tine? Ești bolnav? — îl întrebă într-o zi Ogneov, prinzîndu-l asupra faptului. — De ce l-ai lăsat să plece? — se adresă el administratorului. — E bolnav, sau ce naiba are?

Șușpanov se fîstîci.

— M-de... nu știu... poate c-o fi bolnav.

— Bagă de seamă, Șușpanov, — îl mustră Ogneov, — acum avem un felcer și o mică farmacie. Trebuie stabilit pe loc de ce suferă fiecare... Cel care pleacă fără să fie controlat de felcer, va fi socotit simulant... Și în ge-

neral, Șușpanov, să nu îngădui anarhia. Asemenea cazuri să nu se mai întîmple. Răspunzi personal pentru cazurile de indisciplină.

— Da, da... tovarășe Ogneov, iartă-mă... n-o să se mai întîmple.

Șușpanov salută, încreţindu-şi faţa într-un zîmbet ofilit.

— Prea l-ai speriat, stimate... patron! — interveni Bucelski, simţind ca de obicei că-l înăbuşea mînia cînd vedea această faţă posomorîtă.

— Şi dumneata ce co-rec-tive vrei să aduci? — spuse Ogneov şi mai furios, subliniind astfel că vorbele lui Bucelski erau cu totul nelalocul lor.

— Trebuie să-ţi spun... sînt chiar silit să-ţi spun... că atitudinea dumitale faţă de mine are tendinţa... de a mă discredita în faţa muncitorilor. Crede-mă, fiecare om are amorul său propriu...

— Ei, astea-s năzăreli de-ale dumitale, — îl întrerupse aspru Ogneov, aruncînd în treacăt o privire spre faţa buimacă a lui Bucelski. — Eu, stimate tovarăşe, am nevoie de un singur lucru: executarea sarcinilor. Pînă la iarnă fabrica de cherestea trebuie să intre în funcţiune; locuinţele pentru muncitori trebuie să fie gata. Linia de cale ferată trebuie să funcţioneze. Asta e. De aceea am venit cu toţii într-aci, ăsta ne e rostul. Şi nu admit nici un fel de... vorbărie fără rost... n-avem timp să stăm şi să analizăm.

— O clipă! — se aprinse Bucelski plin de trufie. Am înghiţit destule mustrări şi bobîrnace. Compară atitudinea dumitale faţă de Mideaev...

— Mideaev munceşte excelent, — îl întrerupse Ogneov. — Şi cunoştinţele şi iniţiativele lui sînt valoroase...

— Iniţiativele! — Bucelski rîse zgomotos şi rupse din mers o creangă. — Găsesc că Viktor Mideaev şi-a pierdut demult libertatea de iniţiativă şi, după părerea mea, nu mai are nici o idee a lui proprie.

— Ha-ha! — rîse cu hohote Ogneov. — Asta-i bună! Şi ce înţelegi dumneata prin această libertate, ai?

Bucelski îşi drese glasul.

— Eu... eu am credinţa că viaţa are o valoare intrinsecă... Etapele istorice se desfăşoară pe căile evoluţiei na-

turale. Primul rezultat al acestei evoluții este că numărul voințelor independente sporește necontenit, libertatea și amploarea voințelor crește mereu — de aici decurge și complexitatea procesului istoric, deoarece fiecare voință caută să se afirme în lume, să stabilească legi, să creeze, să îmbogățească și ea cultura.

Ogneov pășea alene, cu ochii la cizmele sale colbuite.

— Și aceste... voințe numeroase, după teoria dumitale, se pun de acord într-un fel sau nu?

Bucelski se cam fîstîci.

— Și ce dacă?... Chiar dacă va exista o luptă între voințe, lucrul acesta nu vine în contrazicere cu evoluția istorică generală. Fiecare voință face eforturi maxime, punîndu-și la încercare posibilitățile, creează, astfel că triumful va fi tocmai justificarea ei.

Căutînd să preîntîmpine obiecțiile lui Ogneov, Bucelski se grăbi să dea exemple.

— Așa au luat naștere școli în știință, în tehnică, în industrie. Așa s-au zămislit liber capodoperele de artă.

— E cam învechită teoria dumitale, cam mucegăită, cu toate aceste înfloriturî despre „voințe" și „evoluții"! — rosti Ogneov clătinînd din cap cu compătimire și ironie. — Aceasta, stimabile, e teoria inițiativei particulare capitaliste în cadrul progresului burghez.

— Și după părerea dumitale, ce e libertatea?

Ogneov își mîji ochii ațintindu-și privirile asupra schelelor înalte ale viitoarelor corpuri de clădiri de locuit și își aprinse fără grabă o țigară.

— Libertatea este necesitatea unor sarcini vitale care trebuiesc îndeplinite. Cu cît conștiința omului se va afla pe o treaptă mai înaltă, cu atît vor fi îndeplinite mai bine. Asta nu mai e pur și simplu o muncă, un meșteșug, ci creație! În drumul ei comite greșeli, luptă, întîmpină greutăți. Necesitatea obiectivă și conștiința omului se contopesc într-un tot unic — și el merge înainte. Asta este libertatea.

— Asta e îngrădire, — rîse tăios Bucelski. — Asta înseamnă să stai smirna cu ochii pironiți în adevărul obiectiv... și să implori: „Oh, ia-mă cu roțile tale... o-oh... dă-mi contururile tale și atunci voi fi liber!"

Bucelski începu din nou să rîdă. Dar Ogneov nu făcu decît să ridice calm din umeri.

— Eh, nu merită să vorbim despre tot felul de contururi. Contururile dumitale... s-au definit de mult : dumneata eşti un contemplativ, un spectator indiferent.

— Da ! — strigă Bucelski. — Nu pot să sufăr gîndirea... obiectivitatea inertă, sătulă, ghiftuită, cu hotărîri de-a gata... M-am plictisit, la naiba !... Da... pot să mă dezbar de ea... da...

Ogneov care cotea acum spre poteca de curînd croită, îl îndreptă calm :

— Nu, nu-i aşa : în asemenea cazuri, viaţa e aceea care se dezbară de oameni ca dumneata.

Seara, Bucelski, tresărind nervos, povesti lui Mideaev discuţia avută cu Ogneov.

— Nu, nu pot să-l sufăr... are o psihologie obtuză, liniară...

Inginerul cina liniştit. După ce-şi turnă o ceaşcă de lapte, îi răspunse lui Bucelski.

— Ascultă, Leonid, filozofia asta ţi-a cam zăpăcit creierii... Mai bine, ia loc şi bea-ţi laptele.

Agitat Bucelski începu să gesticuleze.

— A-ah... cum de-am îndrăznit să mă ating de idealul tău ! Ei spune, spune sincer, cu mîna pe inimă : care este părerea ta despre Ogneov ?

— Vezi tu, Leonid, astăzi oamenii de felul lui Ogneov sînt foarte numeroşi. Şi acest tip de oameni, după cîte ştiu, a răsturnat complet noţiunile obişnuite despre omul mijlociu. Ne-am obişnuit cu un astfel de etalon : omul mijlociu este acela care nu străluceşte prin inteligenţa lui, care lucrează „de aici" şi „pînă aici". Acum însă noi cunoaştem şi un alt tip, un tip nou de om mijlociu. Metaforic, o să ţi-l explic aşa : înainte unui asemenea om mijlociu i se dădeau buţaşi de-a gata, pe care el trebuia să-i planteze bine. Unui om mijlociu din zilele noastre e destul să-i dai sămînţă de bună calitate. Iar, după părerea mea, Ogneov reprezintă acest tip nou de om mijlociu.

Inginerul se întinse şi căscă zgomotos.

— Am obosit astăzi al dracului de tare : în noul sector defrişarea înaintează destul de greu — de aproape două săptămîni o pregătim pentru a monta linia şi tăiatul copacilor tot nu s-a terminat ; rădăcinile, care au probabil cîte cinci sute de ani, au împînzit pămîntul...

Oftînd de plăcere la gîndul că va adormi, Mideaev își scoase cizmele înalte, apoi porunci :

— Nu uita, Leonid, să iei mîine cu tine planul corpului mic numărul patru, — și fără să-și mai încheie spusele, inginerul se lungi în pat și adormi pe dată.

Bucelski zîmbi amar.

— Cît sînt de singur... cît sînt de singur !...

Linia de cale ferată înainta necontenit, răsbătînd prin desișurile sălbatice de conifere. Pădurea era tot mai deasă, și fiecare creangă se împotrivea. În aceste locuri, copacii creșteau de secole. Defrișarea trebuia făcută încetul cu încetul — la început oamenii scormoneau, sfredeleau, clătinau nodurile tari ca fierul, apoi le spărgeau cu topoarele ; smulgeau din pămînt rădăcinile sparte care șerpuiau ca niște fragmente din trupul unui balaur împietrit și le tîrau cu cîrligele spre poiana de pe malul lacului mic și rotund ca o cupă. Apa lacului fusese veacuri de-a rîndul verde, și cerul abia se mai oglindea în ea. Îndată ce pădurea din jur fu tăiată, apa se albăstri, unduind tremurător imaginile rotunde ale norilor, albi ca niște iepuri. Pe mal, din zori și pînă-n noapte, nu mai contenea larma glasurilor omenești și scrîșnetul metalului. Pretutindeni topoarele bocăneau, ferăstraiele cîntau prelung și subțire, cu glas vîjîitor, împlîntîndu-se în tulpinile uriașe, rășinoase. Tăietorii de lemne, lac de sudoare, cîntau cu glasuri sonore, ca de trompetă, cîntece în care se împleteau foarte puține cuvinte :

A-a-a... tragem odată !
Și mai tragem o-da-tă !
Și încă ni-țel
O-da-tă !

Ecoul repeta zgomotos și neobosit ultimele cuvinte.

Oamenii își croiau drum prin pădure înaintînd în lanț. În frunte mergeau tăietorii cei mai buni, înarmați cu ferăstraie, topoare, frînghii și cîngi. Tăietorii doborau și tîrau copacii uriași retezați de o parte și de alta a drumului. Apoi veneau alții care începeau bătălia pentru netezirea solului. În urma lor înainta o întreagă armată. Căluți bălțați, șargi, roibi, transportau pentru terasament

şine care vibrau, pămînt şi nisip de pe malul rîului. Toţi cărăuşii erau din Nizinki; zeci de căruţe tăiau drumuri noi, legînd gara de pădure. Factotumul Spodobiev, cu glasul lui puternic, cu şapca lăsată pe-o sprînceană, stătea în mijlocul acestei forfote, la o ferestruică a gheretei amenajate în grabă, şi însemna căruţele care soseau.

— Nikolai Flegontov!

— Eu! — răspunse cu o voce surdă de bas lunganul de Nikolai.

— E a doua căruţă a ta pe ziua de azi! — strigă Spodobiev.

— Aşa e, dar de luni, înseamnă că e a unsprezecea.

— Ţîganov Paramon! A patra căruţă.

— Ihi!

— Leuhin Kuzma.

— A patra-a! — strigă agitat cîrnul şi miopul Kuzma.

— Ai făcut treaba bună astăzi, — se minună Nikolai Flegontov. — Cum de te-au ţinut balamalele să aduci de la gară a patra căruţă?

— Ei, asta-i! — chicoti Kuzma. — La cîmp munceşte muierea mea cu copiii, iar eu, uite... car, va să zică.

— De aia te ocărăşte muierea în fel şi chip, — rîse Paramon cel cumpănit, răsucindu-şi o ţigară cu mahorcă. — Prea de tot, zice, s-a zăpăcit omul meu, nu vrea să ştie de altceva, cară întruna nisip şi şine la fabrică.

— Hi-hi... — rîse Kuzma. — Păi cum să nu te cîştige trup şi suflet, fraţilor! Aici se lucrează tare iute. Lasă că sînt şi mulţi. La unul îţi aprinzi ţigara, de la altul auzi o snoavă. Şi apoi au venit mulţi de la oraş, oameni umblaţi, deh!

De la oraş, veniseră vreo patruzeci de oameni ca să lucreze la terasament; aproape toţi cu ştiinţă de carte; unii citeau ziare şi se pricepeau să lege discuţii mai animate. Ziarele îl atrăgeau nespus pe Kuzma. Într-o zi, Kuzma nu se mai putu stăpîni şi-l rugă pe unul dintre orăşeni, pe oacheşul şi mustăciosul Seomocikin, să-i dea un ziar.

— Citeşti ziare? — întrebă mustăciosul şi-şi vîrî pe dată mîna în buzunar.

— Nu, — zîmbi senin Kuzma. — Dar sînt tare bune la fumat.

— Of... ce ignoranță! Presa... este o forță! — spuse mustăciosul.

Kuzma se sperie și se dădu cu un pas îndărăt.

— Of... ce fosilă! — spuse Seomocikin de data aceasta cu blîndețe; dar Kuzma nu primi ziarul rîvnit.

Plecînd în hohotele de rîs ale tuturor, Kuzma bombăni:

— Ce-o fi avînd! Doar nu i-am spus nici o vorbă rea.

A doua zi, mustăciosul îi dădu lui Kuzma ziarul, de data aceasta mototolit și murdar.

— Ia-l — spuse el grav. — Primește invalidul — frații l-au citit de l-au făcut ferfeniță. Eu sînt abonat la ziar și-l dau spre folosire și altora, ca să se lumineze la cap.

— Aha-a! — exclamă Kuzma dînd din cap în semn de încuviințare și ascunzînd ziarul în brîu.

În mers își împărtăși gîndurile lui Paramon.

— Cînd te uiți la el, pare un om simplu, dar... cît e de învățat. Ciudați mai sînt unii oameni, ai?

Kuzma începu să nutrească față de Seomocikin un respect însoțit de o oarecare timiditate, și din ziua aceea îl saluta ori de cîte ori îl întîlnea.

— Noroc tovarășe, — îi răspundea mustăciosul privindu-l gînditor. — Iar îți trebuie material pentru fumat?

— Nu-u, — spuse tulburat Kuzma. — Deocamdată îmi ajunge, sînt mulțumit.

— Mulțumit? — întrebă Seomocikin, uitîndu-se cu luare-aminte la fața pămîntie și brăzdată de zbîrcituri a lui Kuzma. — Ai copii?

— A-am, — spuse Kuzma și dădu din cap. — Doi flăcăi mari, o fetiță bolnavă și doi băieți mici.

— I-ai dat la școală?

— Cei doi flăcăi nu mai au mult și o isprăvesc... școala noastră e la vreo cinci verste; dar pe fată n-o dau la școală, o să o scoată ea la capăt și așa.

— Cîți ani are fata?

— Merge pe unsprezece. A și început să iasă la muncă.

Tulburat, Seomocikin ridică arătătorul său păros și murdar.

— Dă și fata la carte. S-o dai neapărat! Altminteri mai tîrziu, o să te socotească dușmanul ei. Pentru cine crezi că e făcută țara noastră? Pentru muncitori și țărani,

pentru cei ce muncesc. Înţelegi ?... Şi... şi oameni neştiutori de carte ca dumneata nu trebuie să mai fie, nu trebuie! Înţelegi ?

Seomocikin, deşi se grăbea, voia să spună tot ce avea de spus.

— Un ins ca dumneata... seamănă cu o haină veche... care e strîmtă pentru toţi, incomodă... Înţelegi ? Dă-ţi toţi copiii la şcoală, chiar şi fata. Mai tîrziu, ei or să facă lucruri mari... Dar aşa ceva nu se poate face fără învăţătură. ...Nu le răpi lumina, Kuzma Leuhin.

Seomocikin îl străfulgeră cu privirea şi porni de-a lungul terasamentului.

— Cît e de... ciudat ! — oftă îndelung Kuzma oprindu-se în faţa lui Kudreai. — Ei, spune şi tu, de ce îmi porunceşte, ai ? De ce i s-a năzărit să se frămînte pentru copiii mei ? Nu i-a văzut niciodată, dar... vrea să ştie tot. Ce om ciudat, spune şi tu.

— Aşa e ! — glăsui Kudreai înţelegînd despre ce e vorba. — Seomocikin frăţioare, e un om uimitor. Chiar el zicea că înainte vreme bea de stingea ; pe atunci lucra la calea ferată. Bea, zicea... ca un porc ; două neveste l-au părăsit fiindcă le znopea în bătăi. Şi, să vezi, ce întîmplare : i-a venit în minte într-o zi să facă o maşină... Una d-aia care umblă pe terasament şi — bate pămîntul cu maiul — ceva pe cinste. Seomocikin zicea : Acu' poate să plouă patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi în şir şi tot n-o să spele terasamentul, aşa se face de tare... I-au dat primă, i-au zis cum că e inventator şi că maşina lui se foloseşte. Atunci el a început să chibzuiască : „Uite ce-am inventat ; şi eu care nu-s decît un beţiv şi nimic mai mult. Nu mai beau, nu beau, mă las de băut!“ Şi chiar că nu mai bea. Spunea despre el : „Sînt un om îndreptat. M-a îndreptat, zicea, Puterea Sovietică ! Aia-e ! Şi se frămîntă pentru toţi, pe toţi ar voi să-i îndrume pe drumul cel bun.

— Oho, da mulţi oameni d-ăştia uimitori sînt acu' ! — oftă Kuzma.

Lui Kuzma îi plăcea să-l asculte pe Seomocikin discutînd ; pe de altă parte, îi părea tare interesantă această colectivitate omenească nemaivăzută, totdeauna activă şi gălăgioasă.

— Spoială! — rostea disprețuitor Paramon cel cumpănit, botezînd astfel această trăsătură a firii neghioabe a lui Leuhin. Pe el și pe îndărătnicul Nikolai Flegontov, vecinul și prietenul lui de demult, îi interesa cu totul altceva.

Pînă atunci, Paramon nu prea avusese încredere în șantier. Acum zece ani și mai bine văzuse cu ochii lui cum un neamț, un venetic, lăsase baltă construcția fabricii de cherestea și fugise mîncînd pămîntul. Neamțul era impunător, gras și înalt; purta un baston cu o măciulie în formă de cap de cîine și la ceas avea un lanț de aur, care strălucea. Cu toate acestea neamțul lăsase șantierul în plata domnului.

Paramon nu dăduse crezare nici lui Ogneov care umbla numai în cămașa-i neagră de satin și nici inginerului. După părerea lui, constructorii și cei ce refăceau un colos ca acesta trebuiau să arate cu totul altfel.

Dar acum, Paramon își dădea seama că lucrul va fi dus pînă la capăt.

— Au luat avînt, frate... Și-au pus în gînd să se oprească taman la linia de cale ferată — și trag spre adîncul codrului, trag mereu! — îi spunea el lui Nikolai.

— S-au pus pe treabă, nu glumă, — îi ținea Nikolai isonul.

Iar Paramon cădea pe gînduri. Erau gînduri mari, care nu-l mai munciseră pînă acum. Paramon își prefira în minte felul său de trai, ba chiar și întreaga sa viață.

Își amintea adeseori de vorbele lui Ogneov: „Nici să nu te gîndești că ai putea să scapi de nevoi, dacă ai munci numai tu singur-singurel și cu cei din gospodăria ta!" Și-i mai vorbise Ogneov despre niște gospodării mari, unde toți sînt stăpîni deopotrivă și viața nu mai seamănă cu cea din Nizinki.

Paramon apucase să desprindă multe învățăminte din discuțiile purtate cu Ogneov: despre semănături, culegerea recoltei de pe ogoare, despre vitele din gospodăriile unde toți sînt stăpîni deopotrivă. Paramon asculta și nu prea îi venea să creadă; iar într-o zi îi vorbise înțepător lui Ogneov:

— Crezi că se poate face o gospodărie ca asta, așa, cît ai bate din palmă?

Ogneov îi spuse:

— Cu timpul se poate; tot aşa după cum vreţi voi să începeţi cu refacerea morii.

Şi Paramon începu să se gîndească tot mai des la moară, şi că, bunăoară, — s-ar cuveni să alerge ca s-o capete cu arendă.

— Spune-mi tu, Lexandra: cu ce-o să mă aleg, dacă de pildă, o să mă străduiesc şi eu pentru treaba asta? — îl iscodea el sever pe Vahirev.

— Mai întîi şi întîi, n-o să plăteşti un preţ umflat pentru măcinat, — argumenta cu înflăcărare Vahirev. — În al doilea rînd, la noi o să vină lume din toate satele învecinate; obştea o să aibă mare cîştig. O să aibă neapărat! Da' cu cîştigul ce facem? Crezi cumva c-o să-l bem?... Nu-u, căci nu sîntem proşti... o să ne facem rost de o maşină — de un tractor adică... Pe urmă luăm o semănătoare, o batoză electrică... Ehe, pe negîndite, colectivul o să se pomenească şi cu o maşină... o să punem o taxă mică pentru folosinţă... Mai tîrziu o să tragem electricitate în case... Ehe! Dă-ne o leacă de răgaz că peste vreo trei-patru ani — n-o să ne mai recunoască Rusia!

— Ptiu... ia te uită!... Mult îţi mai place să baţi cîmpii, Lexandre! — zise Paramon, făcînd un gest de nemulţumire. — Măcar cu încurajarea să ne alegem de pe urma ta şi tot e bine.

Şi discuţia reîncepea. Uneori, însă, prin graba şi înflăcărarea sa, Vahirev îşi dăuna, stîrnind neîncrederea lui Paramon, om gospodar şi cumpănit în toate acţiunile lui.

Cu toate acestea, Paramon avea la ce să se gîndească; chiar dacă nu lua în serios toate spusele lui Vahirev, găsea totuşi printre ele îndemnuri pe care le putea folosi în gospodăria lui. Acest lucru era esenţial pentru Paramon, şi el îşi dădea seama de aceasta.

La amiază, în pădure, se pregătea prînzul. În jurul celor zece focuri, a sutelor de gamele şi a unei armate întregi de ceainice afumate, îngrămădite aproape de foc, se foiau şi făceau gălăgie puzderie de oameni flămînzi.

Spodobiev trebuise să trudească mult, pînă să pună ordine în chestiunea mesei; cu toate acestea era încă nemulţumit. Într-o zi, cînd Ogneov veni pe cărarea cea nouă,

Spodobiev se apropie de el, aducîndu-l şi pe mustăciosul Seomocikin :

— Inventatorul nostru are să-ţi facă o propunere, Piotr Vasilievici, — spuse el.

Seomocikin îşi luă un aer preocupat, grav, şi-şi răsuci mustaţa.

— Da, tovarăşe Ogneov, am să vă fac o propunere, în calitatea dumneavoastră de şef.

— Da, te ascult.

— Propun să instalăm în poiana aceea nişte stîlpi şi, să zicem, numai pe patru din aceştia, să aşezăm vreo douăzeci de grinzi, acoperite cu scoarţă... Putem să organizăm într-o zi strîngerea scoarţei... o să avem astfel, tovarăşe Ogneov, un acoperiş şi umbră... De jur împrejur putem să punem nişte brazi, pentru ca să miroasă a răşină şi muştele să nu ne mai sîcîie atît. Seomocikin însufleţit îşi trecu mîna prin părul aspru zbîrlindu-l. Pe urmă, ar fi cazul să cumpărăm nişte vase tovarăşe Ogneov, din cele simple de tot... ca să aibă fiecare strachina lui, iar pe mese să punem muşama. Mai departe, să se aleagă oameni de serviciu şi să se stabilească ordinea. În asemenea condiţii oamenii au să mănînce, fără îndoială mai liniştit... Mai departe. Cred că ar fi bine să se organizeze bucătării mobile, căci de acum încolo o să înaintăm tot mai repede în inima pădurii.

Propunerile îi plăcură lui Ogneov.

— E o propunere potrivită şi n-o să ceară cheltuieli mari, tovarăşe Seomocikin.

— Caut să prevăd greutăţile şi să le birui — declară Seomocikin mulţumit.

Dar era cu neputinţă să se prevadă totul, aşa cum visa el.

Cu cît se afundau în pădure, cu atît creşteau greutăţile. Tăietorii erau atît de obosiţi, încît foarte puţini dintre ei puteau să meargă să doarmă în sat. Barăcile erau strîmte, iar noaptea era umed şi frig pe podeaua de lut ; dinspre mlaştină se lăsa o ceaţă jilavă şi ţînţarii se strecurau printre crăpăturile pereţilor. Oamenii beau apa din lac, căci rîul era departe. Apa lacului mirosea a mîl şi era amăruie, dar nu se găsea alta mai bună. Din pricina aceasta oamenii sufereau de stomac.

În ceasurile de răgaz, însă, toată lumea căuta să uite

de barăcile neîncăpătoare, de mlaştina cu ţînţari şi de ceaţă. Îndată ce întrerupeau lucrul, îl şi trimeteau pe Evtişka cel iute de picior să aducă trăscău. Trăscăul îl făcea „bătrînica lui dumnezeu", Arina Nilovna. Evtişka aducea trăscăul într-un fel de balerci din coajă de mesteacăn. Nimeni nu se supăra că Evtişka venea cam afumat, dînd drumul limbii lui dezmăţate.

— Ia te uite, sacagiul fericit! Te-ai cherchelit, ai?

— N-aş zice că n-am tras o duşcă! — rîdea Evtişka şi-şi holba ochii la toţi cei din jur.

Lui Evtişka i se urcase la cap deabinelea, şi se pornea pe o beţie veselă.

Nu o dată Seomocikin încercă să întrerupă zarva şi dănţuiala lor deşănţată.

— Tovarăşi, asta înseamnă să vă faceţi din oameni neoameni. Eu nu mai beau de aproape trei ani, nu folosesc vorbe necuviincioase, şi am rupt pe veci cu porcăriile astea. Pe veci! Pricepeţi? Şi... se poate trăi şi fără aşa ceva, se poate!... Nu vreţi să vă citesc cu glas tare o carte interesantă şi foarte hazlie? În care e vorba...

— Ia mai lasă-ne în pace, omul lui dumnezeu! — se strîmba Evtişka. — Chibzuinţa... frate, e mai puţin plăcută decît trăscăul... Ce somn o să mai tragem pe urmă! N-o să mai auzim nici un ţînţar...

— Hai, Evtişka! — răcneau oamenii din baracă. — Ia trînteşte-i o snoavă!

— Of, codru-ţule, codru-ţule! — se bocea în glumă Evtişka. — Te prăpădeşti, drăguţule! Mai toţi urşii şi-au băgat coada între picioare; s-au speriat de gălăgie!

Uneori pădurarul Kudreai, în vreme ce cutreiera pădurea, dădea peste această petrecere deşuchiată, unde se bea „pînă la întunecarea minţii". Şi după ce asculta snoavele şi minciunile lui Evtişka, pădurarul îl mustra:

— Unde ai învăţat să minţi aşa? Pesemne că toţi cei care hoinăresc fără rost îndrugă verzi şi uscate.

— Da' tu cine eşti? Parcă ar fi multă vreme de cînd nu mai umbli hai-hui?... Cîte oraşe n-ai mai bătut şi tu?... Doară ştim noi că numai de cînd ai îmbătrînit, te-ai oploşit şi tu într-un loc...

— Ia nu mai îndruga verzi şi uscate! — îl întrerupse mîndru Kudreai. — Habar n-ai de nimic şi te poftesc să nu

mă bagi în aceeaşi ciorbă cu tine. De umblat am umblat, dar nu aşa ca tine, căpăţînosule. Am căutat oameni drepţi şi o viaţă adevărată...

— Ei, şi ai găsit pe oamenii ăia drepţi ? Cine ţi i-a arătat ? — spuse Evtişka triumfător.

— Puterea sovietică mi i-a arătat. Şefii sovietici ne spun : poftiţi, săteni, faceţi pe gustul vostru, aşa cum e mai bine, dobîndiţi ce vreţi.

— Aha ! — strigă Evtişka, răsucindu-se într-un călcîi. — Eşti comunist ! Cunoaştem noi vorbele astea... le-am mai auzit !

— Şi ce, după tine comuniştii n-au chibzuit cum trebuie ? Ai ? — se răsti Kudreai îmboldindu-l cu degetul pe Evtişka. — Ia încearcă să cugeţi, să găseşti şi tu aşa ceva.

— Păi, prietenii ăştia ai tăi au uitat de frica lui dumnezeu ! — strigă Evtişka.

Kudreai îşi puse mîinile în şold.

— Da' tu ce nevoie ai de dumnezeu ? Parcă îţi aminteşti vreodată de el... Poate doar cînd ai să crăpi, ai să te sperii de viermi ; numai atunci ai să începi să te închini.

— Da' tu pesemne că l-ai băut la cîrciumă pe dumnezeu! — chicoti Evtişka. — Vai de tine, o să te apuce frica fără el !

— Pros-tule ! — i-o trînti Kudreai vorbindu-i de sus. — De cînd am rămas fără dumnezeu, o duc mai bine, mi-a dispărut şi teama. M-am lepădat de dumnezeu din pricina oamenilor. Vedeam întruna cum oamenii string banii la chimir, cum se omoară unul pe altul, şi cum toate vorbele despre dumnezeu, rămîn aşa, atîrnate în cui ; cînd au nevoie de ele, le dau jos din cui şi încep să le folosească. Află că am văzut atîţia oameni încît nici nu i-ai putea număra ! Şi popi, şi negustori, şi boieri, şi generali... Toţi pomeneau de dumnezeu, dar se îndeletniceau cu nişte treburi atît de mîrşave, încît ţi se făcea negru înaintea ochilor. — Acum, însă, încep să văd, să cunosc şi viaţa cea dreaptă.

— Aşa-a-a. Ia te uită la el, ce le mai zice. Adică Ignaşka Kosih nu mai e tare şi mare ? — întrebă cu răutate Evtişka. — Cînd te duci la el, plăteşti trei copeici pe o cutie de chibrituri. Nu ţi-e ruşine, îi zic, să ne jupoi în halul ăsta ?... „Dacă nu-ţi place zice, du-te şi cumpără de la altul".

— Așa-i ! — îl susținu o voce de bas.

— Ei, acuși spune și tu — cum rămîne cu asta ? Au fost burjui pe timpul țarului, sînt burjui și acum ! — stărui Evtișka. — Și mai vorbești de o viață dreaptă... Ha-ha.

— Află că sătenii noștri or să ia moara în mîinile lor : o să se tragă lumina electrică ! Or să se facă lucruri mari ! — strigă Kudreai ieșindu-și din sărite. — Iar pe Ignașka — ptiu ! E un porc... Nu-i chip să stîrpești dintr-odată toate scîrnăviile... Dar viața o s-o schimbăm noi, așteptați oleacă ! Acum totul se face pentru oameni.

Glasul lui fu acoperit de vacarmul din jur. Lumea din baracă urla și vuia, atîtată de această discuție.

— Astăzi oamenii sînt gata oricînd să poarte discuții. Ce hărmălaie fac ! — spuse Șușpanov lui Seomocikin, în vreme ce se plimbau pe terasament.

— Nu-i de mirare, — rosti domol Seomocikin, netezindu-și mustățile. — Eu, de pildă, am pățit la fel cînd m-am lăsat de băutură. Prietenii mei mă trăgeau la cîrciumă, se supărau, dar eu mă țineam dîrz, îmi urmam linia, deoarece conștiința mea se trezise ; eram alt om.

— Ei, dar cu prietenii... cum a rămas ?

— Mulți dintre ei au rupt orice legătură cu mine. Am avut chiar de suferit pentru convingerile mele, — spuse Seomocikin, dîndu-și importanță.

— Mult îi e dat să îndure omului. Eu, de pildă, cred că sufăr acum mai mult ca înainte, — rosti Șușpanov cu un oftat și începu să istorisească despre felul cum s-a „distins" în toamna anului o mie nouă sute șaptesprezece : dintre toți vînzătorii de prăvălie el fusese „cel mai activ" și din această cauză „toți pînă la unul" îl „aleseseră președinte." Din păcate „piaza rea" se ținuse scai o viață întreagă de el : Ca președinte „nu avusese noroc" căci „fusese șef" numai două săptămîni, apoi trebuise să predea împuternicirile altcuiva.

Șușpanov se simțea bine în tovărășia lui Seomocikin ; nu-și da aere și nu căuta să pară „șef".

— Așa că n-am parte de noroc, deși sînt în partid, — mărturisi Șușpanov simplu și plin de tristețe. — Am fost trimis în munci de răspundere, dar n-a ieșit nimic ; nu dau rezultate. Prea sînt timid, și asta e tare rău ; apoi am și o față absolut neautoritară... Și nimeni nu mă laudă

pentru munca mea. Uite, tovarășul Ogneov mă tot dojenește și e mereu nemulțumit. Sînt supărat, Seomocikin. Se poartă cu mine, ca și cînd aș fi a cincea roată la căruță... și... știi, tovarășe Seomocikin... oamenii îmi spun : „Trebuie să-ți găsești rostul în viață“.... Dar eu nu mi l-am găsit. Și unde să-l caut... nu știu. Sînt slab, nu prididesc să-mi împlinesc toate sarcinile... Dacă mi-aș găsi rostul în viață...

Tăcură amîndoi. Nisipul scîrțîia sub pașii lor. Se depărtau tot mai mult de baracă și zgomotul se auzea din ce în ce mai înfundat.

Un om se apropia de terasament.

— Cine-i ? — întrebă Seomocikin.

— Eu ! — zise Kudreai ieșind la lumină.

— Vii de la barăci ? — întrebă Șușpanov reluîndu-și tonul de șef. — Ce porcării se mai întîmplă pe acolo, ai ? Te pomenești că au de gînd să se ia la bătaie cu toții.

— Naiba știe, — spuse Kudreai rece, de parcă n-ar fi observat severitatea lui Șușpanov.

— Și ce zici că fac ei acolo ? — întrebă Seomocikin.

Pădurarul îi răspunse bucuros :

— Am stat de vorbă cu un prostănac. Iar acu' s-au pornit cu toții pe sfadă : mă doare și capul, așa că mai bine mă duc acasă.

— Așadar s-au apucat să rezolve probleme, cum și ce fel ? — întrebă repede Seomocikin.

— Da, probleme — cum și ce fel. Chiar așa.

— Mă duc ! — se repezi neliniștit Seomocikin. — Mă duc tovarăși... Eu... eu am să le ajut să rezolve problemele, am să le ajut. E important pentru ei, e foarte important... Să mergem, Șușpanov.

— Nu-u, — bîigui nehotărît administratorul.

— Ei nu se tem de oameni ca tine, nu se tem deloc — zîmbi ușor Kudreai, coborînd de partea cealaltă a terasamentului. Îl socotea pe Șușpanov drept un om de nimic.

— Mă duc, — repetă Seomocikin. — Tovarășe Șușpanov ! — strigă el în întuneric. — Să mergem împreună...

— M-da... — răspundea Șușpanov.

— To-va-ră-șe Șușpanov ! Să-i ajutăm pe oameni să rezolve problemele hotărîtoare !

Dar Șușpanov nu mai răspundea și Seomocikin o apucă singur spre barăci.

Spre sfîrşitul lunii august, după cîteva zile mai răcoroase, se lăsă deodată o căldură înăbuşitoare.

Răşina picura din buşteni ; dinspre mlaştini se ridicau nori verzui de gîngănii. Tăietorii se scărpinau pînă la sînge.

— Afurisenia dracului.

— Vin puhoi...

Deasupra locurilor defrişate şi a terasamentului, se vedea acum azurul însorit, nemărginit ; soarele necruţător ardea ceafa, umerii, oamenii gîfîiau simţindu-şi gurile uscate, fugeau cu gamelele şi ceainicele spre lac şi cu cît beau mai multă apă tulbure şi caldă, cu atît sufereau mai crunt de sete.

— Tovarăşi ! — striga Seomocikin. — Cruţaţi-vă sănătatea — nu beţi apă nefiartă. Am făcut rost de la conducere de cazane pentru fiert apa ! Aşteptaţi niţel să fiarbă şi o să beţi. Hai, mai răbdaţi niţeluş. Of, ce oameni ! Le spun : tovarăşi, nu beţi, mai răbdaţi... Aş, ei se apucă să bea ca nişte zănatici !... Ce oa-me-ni !...

Venind într-o zi pe drumeagul din pădure, Ogneov ascultă ca de obicei rapoartele lui Spodobiev şi Seomocikin.

Deodată se auzi un strigăt puternic. Cineva zbiera înnebunit, cu limba împleticită de spaimă.

Curînd zăriră un om care se văita alergînd năuc spre terasament.

— A-a !... Dumnezeule !...

Înapoia lui prinse să se audă un vuiet crescînd de glasuri :

— A-a-a !... Prăpă-ăd !

Un flăcău gol pînă la brîu se trînti din fugă pe o grămadă de nisip şi începu să geamă cu ochii daţi aproape peste cap. Respira atît de sacadat încît pîntecul lui se scobi, lăsînd să i se vadă coastele.

— Ne pră-pă-dim. E jale !...

— Unde ? Cine ? — strigă Ogneov.

— La baraci ! — şi flăcăul se ridică cu greu în picioare şi începu să se clatine, răsuflînd şuierat. — Acolo sînt opt oameni, care se chircesc de durere ; s-au învineţit şi rînjesc de parcă ar fi turbaţi...

— Holeră ! — îşi zise Ogneov întunecîndu-se. — Venim imediat...

Nu-şi isprăvi vorba — că poiana se şi umplu de o mare de oameni. Veneau în fugă dinspre terasament, de pe parcele ; fugeau cît mai departe de mlaştină.

— Mo-o-r !...

— Văleu !...

— Fă-ne socoteala !

— Plecăm... Nu mai vre-em !

Mulţimea se apropia.

— Fă-ne so-co-tea-la !

— Da-a... ce, vreţi să crăpăm ?

— Nu mai vre-em !...

Din mulţimea furioasă se ridicară zeci de mîini.

Deodată, Evtişka sări zburlit la Ogneov şi începu să-şi agite pumnii.

— Şefule ! Cară-i pe ăi bolnavi, în sat, ca să se înzdrăvenească... iar nouă fă-ne în clipa asta.., socoteala pe două săptămîni înainte şi... şi... să vă ia naiba pe toţi ! Ducă-se dracului fabrica voastră de cherestea... Prăpădească-se cu totul, crăpa-r-ar, arde-o-ar focul !...

— Sta-aţi ! — tună deodată Ogneov. — Ajunge !

Într-o clipă, Ogneov se încordă gata parcă să pornească la atac.

— Staţi ! Nu faceţi panică ! O să vi se dea de îndată ajutor medical. Nimeni să nu iasă din pădure. O să vină îndată, un doctor... Nu vă risipiţi, staţi pe loc ! Altminteri, fără ajutor medical, o să muriţi pe capete.

Mulţimea se mai linişti. Ogneov continuă, de data asta poruncind :

— Tovarăşe Spodobiev... Lîngă canton e calul cu care am venit. Te repezi imediat la fabrică. Îl aduci îndată pe felcerul nostru cu toate medicamentele.

Spodobiev o luă la goană de-a lungul terasamentului, spre canton.

— Tovarăşi ! — strigă Seomocikin, care nu se putu stăpîni să nu ia cuvîntul ; era atît de emoţionat, încît se ridică în vîrful picioarelor. — Tovarăşi, şi eu sînt ca voi muncitor fără partid... Eu v-am mai spus-o : Nu daţi înapoi ! Cel care dă bir cu fugiţii într-o împrejurare ca asta, nu-i bun de nimic... trebuie luat în pumni, gonit de peste tot... Şi vă încredinţez că nu e altă ieşire decît...

— Tovarăşe Ogneov!... Tovarăşe Ogneov!.. Eu sînt aici... Ai-ici!

Şuşpanov, care stătea aproape în patru labe, căci se urcase din fugă pe o grămadă de pini tăiaţi de curînd, îşi flutura şapca.

— Tovarăşe Ogneov, am dat dispoziţii!

Sări jos, agăţîndu-şi cămaşa. Murdar, plin de cetină şi de funingine, nu mai semăna cu Şuşpanov cel de toate zilele, ci părea alt om. Păşea hotărît, vorbea repede cu o voce neobişnuită, triumfătoare:

— Aşadar, e... chiar holeră! Păi tatăl meu a fost sanitar şi eu ştiu cum se poate vindeca holera fără baie, dacă aceasta lipseşte. Se sapă o groapă, în care se pune o foaie de pînză de cort ca să ţie apa... În groapă se toarnă apa fierbinte, în care se îmbăiază bolnavul. Trebuie să fie caldă, abia să poţi ţine mîna. Avem cazane pentru fiert apa. L-am şi scăldat pe unul. Durerile l-au lăsat.

Ogneov îi strînse mîna în tăcere. Nu se aşteptase să dobîndească acest aliat. Cu voce înviorată, răsunătoare, rosti răspicat fiecare cuvînt:

— Tovarăşi! Înapoiaţi-vă la lucru! Primejdia este acum mult mai mică. Cum vedeţi, nu avem un singur felcer, ci doi.

Si îl arătă cu un aer glumeţ pe Şuşpanov.

Parcelele în care se făcea tăierea copacilor se preschimbară într-un „spital" ciudat. Lîngă focuri, într-o adîncitură în care un fierăstrău tăiase cioturile, se săpase o groapă, în care se turnase apă fierbinte, încălzită într-un cazan mare din apropiere. Patru tăietori, roşii, congestionaţi din cauza opintelii, ţineau de capete o foaie mare de cort. Strănutînd, leoarcă de sudoare, din cauza aburilor, ei îi cufundau pe bolnavi în această „baie de pădure", cum o numea Şuşpanov.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, — se agita voios Şuşpanov, — apa fierbinte e un leac minunat... holera se teme de ea... Mai cu îndemînare, mai sprinten, prieteni!

Ţinea cu mîinile pe un bătrîn cu barba mare, vînăt de atîta tremurat, căruia îi clănţăneau dinţii.

— Lasă-l mai uşor, mai uşor! — striga ţăranul care îi ajuta lui Şuşpanov.

— Auleu... mo-or! — abia mai putea să rostească bolnavul, cuprins de tremur.

— Nu-i nimic, unchiaşule, te vindeci! — spuse Şuşpanov; apoi plescăind din limbă şi luîndu-şi un aer grav, începu să coboare corpul înfiorat de friguri în baia de pădure.

Pentru prima oară oamenii ascultau fără zîmbete ironice şi fără murmure dispoziţiile administratorului.

— A-a — făcu bărbosul dînd de căldură — A-a... bine-e mai e...

Şuşpanov se chinci şi se uită în jos, căutînd să întîlnească privirea bătrînului.

— Ei, cum e? Mai bine? Zi? Hai zi, — striga el, ajutînd la învelirea bărbosului scăldat în sudoare. — Ce rumen mai eşti, taman bun de însurătoare!

Bătrînul chicotea şi închidea ochii.

— Sus cu apa! — strigă Şuşpanov sărind şi agitîndu-se, în vreme ce se apropia de foaia de cort. Dar nu era lucru uşor: apa se legăna, foaia de cort se îngreunase şi puterile celor patru oameni începeau să se sleiască.

— Hei, daţi o mînă de ajutor! Hei-hei! — începu să strige administratorul în gura mare.

— Dă-ncoace, — spuse Ogneov şi apucă de o margine a foii de cort.

— Şeful nu se dă înlături să ne dea o mînă de ajutor! — strigă Şuşpanov. — Nici el nu s-a născut băieş... Haideţi o dată, diavolilor! Vreţi să aşteptaţi pînă ce-o să crăpăm aici cu toţii?

Foaia de cort fu ridicată, o margine fu lăsată mai jos — şi apa se revărsă susurînd, peste muşchi.

— Următorul! — porunci voinicește Şuşpanov.

Se aduse altă apă, care fu turnată în foaia de cort din groapă; alţi bolnavi fură cufundaţi. Strigau, gemeau, în vreme ce Şuşpanov făcea bucuros cu ochiul.

— Strigă, frate, strigă! Asta-i cea mai frumoasă muzică!

Şuşpanov parcă devenise mai spătos, vorbea mai simplu, mai curgător. Cămaşa-i ruptă era aproape neagră de sudoare şi noroi.

— Astăzi mă tot uit la tine... Bravo ţie, zău aşa, Şuşpanov!... — observă Ogneov mulţumit.

Șușpanov își șterse cu mîneca fața năduşită şi spuse cu glas tare:

— Am scăldat opt inşi!... Azi am primit un imbold... Vrei, crede-mă, nu vrei, nu mă crede... dar am primit un imbold pentru tot restul vieţii. Cum am văzut convulsiile, mi-am dat seama... Hai să scot din nimic o baie, să salvez oamenii... Oare nu e ăsta rostul meu, Piotr Vasilievici?

— Se poate, — spuse Ogneov. — Iată-l şi pe tovarăşul Spodobiev cu medicul nostru.

— Ei, tovarăşe Esculap [1]), acum ai să ai de lucru, — spuse Ogneov glumeţ, salutîndu-l pe felcerul Makov.

— M-da, o să ne străduim, — bolborosi acesta pe un ton vag.

Makov avea faţa tristă şi nasul lung. Cînd se uita peste ochelari, i se vedeau ochii timizi, de un albastru spălăcit, cu gene rare.

— Unde sînt bolnavii, — întrebă el cu un aer preocupat, profesional, ştergîndu-şi cu o soluţie de sublimat mîinile mici, uscăţive.

— Pe bolnavi i-am şi izolat... uite, în brădetul ăla, — îl lămuri Şuşpanov şi se oferi să-l conducă într-acolo.

— Ştii, — spuse Ogneov, — pînă la venirea dumitale, Şuşpanov al nostru s-a răfuit cu moartea care voia să-i secere pe ăştia opt. — Ogneov se apucă să explice tratamentul aplicat de Şuşpanov. — Iată baia noastră de pădure, — încheie el.

Felcerul îşi coborî ochelarii pe vîrful nasului şi pufni oarecum ofensat:

— Asta e o profanare!

Pufni şi atunci cînd începu să examineze bolnavii.

— Faptul că spitalul e departe de aici, nu ne îndreptăţeşte să ţinem bolnavii într-un... în... aşa hal.

— Un moment, — spuse Ogneov cu glas coborît, luîndu-l pe felcer la o parte. — Dumneata, stimate tovarăşe, nu trebuie să taberi pe Şuşpanov. Dacă n-ar fi fost el, oamenii ăştia ar fi murit fără doar şi poate. Şi apoi a lucrat cu atîta ardoare; asta reprezintă pentru el o cotitură în viaţă. Aşa că dumneata...

[1]) Zeul medicinei la romani, al cărui cult a fost preluat de la greci, la care era cunoscut sub numele de Asclepios. (N. red. rom.)

— Prescripţiile medicale, tovarăşe Ogneov, nu admit nici un fel de abateri.

Felcerul ţinea morţiş la prescripţiile lui medicale, iar „cotitura" din viaţa lui Şuşpanov nu-l interesa nici cît negru sub unghie.

— Acum voi administra bolnavilor medicamente, în plus trebuie să vă fac cunoscut...

Fără a-şi isprăvi fraza se îndreptă spre mica sa farmacie, în vreme ce poalele halatului său larg şi alb, se umflau ca nişte pînze de corabie.

Makov mai bombăni puţin, repetă de cîteva ori cuvîntul „profanare", dar recunoscu totuşi că băile lui Şuşpanov „constituie un compromis inevitabil în condiţiile acestea excepţional de grele".

Felcerul îl porecli pe Şuşpanov „voluntarul" şi vrînd parcă să găsească un ton potrivit, ba îi dădea ordine, ba îi spunea cu aer ironic :

— Vă rog, dar să îndepliniţi întocmai !

Şuşpanov nu se supără pe felcer.

— Ce înseamnă un adevărat om de ştiinţă, ai ? Cere, porunceşte, şi trebuie să-l asculţi ! — apucă el să-i şoptească lui Ogneov.

Lui Ogneov felcerul îi păru un „flăcău prea rece". Îi plăcu însă că omul „se orienta" foarte repede. Îşi alese un pin umbros şi ceru doi butuci, pe care îşi amenajă un „dispensar fulger". Apoi explică cu răbdare, dar şi cu hotărîre, cum trebuiesc afişate pe copaci cîteva indicatoare de hîrtie cu o săgeată şi slovele „dispensarul fulger".

„Îşi cunoaşte meseria !" — se încredinţă Ogneov şi porni spre parcelele lui Spodobiev.

Ochiul lui Ogneov era în ziua aceea deosebit de ager; zărise zeci de chipuri posomorîte, fără chef de vorbă, observase ritmul lînced al muncii şi lipsa cîntecelor, în locul cărora nu se auzea decît cîte un strigăt surd.

— Mă tem, tovarăşe Spodobiev, ca nu cumva să se mai îmbolnăvească şi alţi oameni, în afară de ăştia opt.

— După părerea mea, Piotr Vasilievici, trebuie să stăm de vorbă cu muncitorii, aşa, ca de la om la om...

Către amiază, se mai îmbolnăviră trei. Un flăcău lat în umeri, voinic, şedea alături de Ogneov şi vorbea. Abia

apucă să-şi aprindă ţigara de la Ogneov, că se îngălbeni, se apucă de pîntec şi se chirci de durere.

Felcerul îşi puse o mască ciudată, puternic mirositoare, care consta dintr-o bucată de material aplicat pe nas şi pe buze. Dădu apoi energic ordine celor doi flăcăi din care improvizase nişte „sanitari" şi care îşi puseră cu stîngăcie măşti aidoma cu a lui. Şuşpanov, îmbrăcat în halatul de rezervă al felcerului, se foia cu însufleţire pe lîngă noii bolnavi.

Felcerul stătea netulburat lîngă baie şi se uita la ceas. Un tăietor în vîrstă, hîţînîndu-şi capul chel, întrebă din apă, cu glasul slab, întretăiat.

— Doftore... a, doftore nu cumva vă bate gîndul să mă duceţi la spital! Pînă la spital sînt mai bine de şaizeci de verste... pînă dimineaţă ajungi acolo... mort...

— Dar cine v-a pomenit de spital? — întrebă felcerul sever.

— Ne temem... — rosti strîmbîndu-se copilăreşte unchiaşul cel pleşuv.

Felcerul, cu ochii mereu la ceas, poruncea ajutoarelor sale:

— Bolnavul acesta mai are de stat un minut şi jumătate. Iar dumneata, tovarăşe, încă două minute.

— Nenişorule... apăi cum rămîne? Nu ne duce la spital?

Felcerul îşi îndreptă fără grabă masca şi porunci:

— Taci din gură, n-are rost să te frămînţi; îţi faci rău cu bună ştiinţă. N-o să te duc nicăieri — o să te înzdrăvenesc aici. Aici avem carantină. Pentru dumneata o să facem tot ce trebuie. De aceea te rog să nu-mi pui bete în roate. Stai culcat. Nu scoate umărul din apă!...

— Caran-tină, — repetă tăietorul, rostind aproape cu evlavie cuvîntul neînţeles pentru el, dar încurajator.

Spre seară, Ogneov îl întrebă pe Makov:

— Ei, cum o mai duc bolnavii noştri?

Felcerul îşi îndreptă ochelarii.

— Satisfăcător. Temperatura n-a scăzut, dar convulsiile au încetat. Picăturile cu mixtură de opiu au un efect adormitor. În curînd o să le facem iarăşi o baie. Dar... cu toate acestea, spre marele meu regret, unul dintre bolnavi e pe moarte. Bolnavul acesta — precum am aflat, a

avut cu un an înainte un ulcer, pe care l-a operat. Stomacul n-a avut vreme să se normalizeze în măsură cuvenită şi deodată, — holera. Spasmurile lui mă alarmează.

Se auzi un geamăt.

— Ah, el e, — şopti Makov şi se grăbi spre bolnavul care fusese izolat.

Ogneov zări faţa vlăguită a holericului. Barba încîlcită se sălta în sus, degetele aproape vinete se mişcau neputincioase pe piept.

— Mă doare... mă arde la măruntaie... of, dragii mei... nu mă lăsaţi să mor...

Ogneov se înfioră deodată, inima prinse să-i bată mai tare: murea un om şi lucrul acesta putea să capete proporţiile unei catastrofe.

„Cît timp oamenii n-au văzut încă moartea, ordinea poate fi păstrată, chiar dacă uneori mai şchioapătă... Altfel se va isca o panică nebună... încearcă atunci să-i mai stăpîneşti !..."

Ogneov văzuse adeseori pe front oameni dîndu-şi sufletul, dar această moarte care trebuia să survină, îl speria, tocmai pentru că era un caz izolat. Ea putea fi ultima picătură care face să se verse paharul. Deocamdată, la fabrică nu se ştia nimic despre acest caz. Inginerul Mideaev aproape că se jura că era aşa. El îi scrise chiar într-un bileţel adus de Spodobiev, ce lucrări va ordona să se execute pentru a-i ocupa pe oameni, astfel ca să nu vină în contact cu cei ce lucrau în pădure. Inginerul îl linişti definitiv pe Ogneov.

„Dar dacă panica ar reîncepe în pădure, haosul ar cuprinde şi fabrica de cherestea" — îşi zise Ogneov.

Deodată, în faţa ochilor minţii lui se perindară fabrica de cherestea, corpurile clădirilor de locuit, depozitele, toate părăsite de oamenii îngroziţi de moarte.

„Şi atunci n-o să isprăvim drumul pînă în iarnă... asta-i sigur... — Ogneov îşi pipăi buimăcit degetele, atît de reci, încît ai fi zis că abia le scosese dintr-o apă îngheţată. — N-o să isprăvim... linia n-o să ajungă pînă la haltă... n-o să facem legătura cu linia principală... Înseamnă că n-o să fie gata nici drumul pentru locomobile... Doar n-o să cărăm maşinile atît de grele prin hîrtoapele din Nizinki !... Şi dacă

n-ai locomobile — n-ai nimic. Şi cum o s-o scoatem la capăt cu energia electrică pentru moară ?"

Ogneov îşi aminti de Nikolai Flegontov, de Paramon Ţîganov şi de alţi locuitori din Nizinki, de nădejdile lor şi de încrederea pe care începeau s-o aibe în reuşita cauzei comune.

Gîndurile lui se desfăşurau în timp, necruţătoare în succesiunea lor.

Dar bugetul guberniei şi locul pe care îl deţinea în cadrul lui industria lemnului ? In această gubernie mare, depărtată de centrul ţării, bogăţia cea mai de seamă erau pădurile. Fabrica de cherestea de pe Gorium-Kamen va fi cea mai mare dintre toate. S-au şi evaluat aproximativ producţia de iarnă, plutăritul de primăvară, stocarea materialelor de construcţie. S-au şi pregătit contractele pentru comenzi serioase, unele chiar prin Comisariatul poporului pentru comerţul exterior, iar o bună parte a veniturilor fabricii de cherestea s-a şi proiectat să fie trecute la capitolul achiziţiilor guberniale : maşini, culturi cerealiere, efectuarea de îmbunătăţiri funciare în două judeţe aflate în sudul guberniei.

— Trebuie preîntîmpinată panica... da, preîntîmpinată... — şopti el.

— Despre ce e vorba, tovarăşe Ogneov ? — făcu Makov, clipind nedumerit.

— Ah... am început să vorbesc de unul singur, cu glas tare, — zîmbi Ogneov animat de o hotărîre nestrămutată. — Tovarăşe Makov, datoria noastră comună este să împiedicăm o nouă panică... Cu alte cuvinte, trebuie să prevenim pe toţi tăietorii noştri despre acest caz mortal. Dumneata, ca medic, trebuie să arăţi că dintre bolnavii noştri este posibil... foarte posibil chiar, ca unul să moară. Cum îl cheamă ?...

— Alexandr Sedelin.

— Aşa. Trebuie să le spui deschis că Sedelin Alexandr, va muri precis... că pricina morţii lui nici nu e holera, ci o complicaţie... le explici ce anume... Numai s-o faci mai simplu, pe înţelesul oamenilor. Îi povăţuieşti, să nu se neliniştească, fiindcă la moartea aceasta ne aşteptăm şi ştim că trebuie să se petreacă... Cam pe cînd se va întîmpla aceasta ?

— Procesul... se desfăşoară rapid, — rosti felcerul uşor ameţit de cuvintele poruncitoare ale lui Ogneov.

Nările lui Ogneov fremătară uşor din cauza nerăbdării pe care încerca să şi-o stăpînească :

— Pentru mine e important să aflu : cînd ?

— Poate că şi la noapte... — spuse felcerul speriat.

— Atunci spune-le-o...

— Dar, daţi-mi voie, — Makov se zăpăci, ba începu chiar să se bîlbîie, — datoria... oricărui medic este să nu spună bolnavului că moare ! Această formulă a caritătii este respectată chiar şi în timpul războiului ! Dacă o să-i scape cineva bolnavului vreun cuvînt despre aceasta, procesul se va accelera...

— Deci o să se chinuiască mai puţin — hotărî aspru Ogneov. — Ţine formulele astea pentru dumneata... şi caută să înţelegi că este vorba de viitorul multor mii de oameni din această regiune, unde am şi început să transformăm viaţa !...

Felcerul tăcea, ochelarii lui aveau din cînd în cînd o strălucire rece.

— Ai auzit dispoziţia mea ? — întrebă tăios Ogneov.

— Am auzit-o. Dar... în momentul de faţă nu pot s-o execut.

— Cum vine asta ?...

— Trebuie să mai aştept... numai o oră... o oră şi jumătate, — se opuse cu hotărîre felcerul.

— „Numai o oră, o oră şi jumătate“ ! — îl îngînă furios Ogneov. — Dar dacă în acest timp bolnavul...

— Îl supraveghez, — replică felcerul.

— Ce-i cu dumneata ?... Sau eşti prost pur şi simplu, sau îţi arde de glume ? — se mînie Ogneov.

Felcerul se uită la faţa lui albită de furie şi rosti pe un ton şovăitor :

— Eu fac o încercare... dacă reuşeşte, atunci toate temerile noastre, sînt convins de asta, se spulberă.

— Încercare ? Ce fel de încercare ? — îşi încordă atenţia Ogneov.

Felcerul clipi des şi în cele din urmă îşi luă inima în dinţi :

— Am avut un vaccin pe care l-am luat aşa, pentru orice eventualitate... dar nu am avut timp să-l verific în la-

borator, cînd am plecat încoace, la practică. Ieri, am hotărît pentru orice eventualitate, să-l încerc pe un cățel.

— Ei... ei! Și unde-i cățelul?

— La mine, firește. Uite-l în cușcă.

— Straşnic! Asta, știi, e straşnic! De ce dracu' ai tăcut pînă acum?

— Nu eram convins dacă e de bună calitate sau nu, de aceea nu voiam să vorbesc aiurea. Acum însă... dați-mi voie... — și Makov își încordă auzul, pufni triumfător, își coborî ochelarii în vîrful nasului și ochii lui alburii se aprinseră. — Auziți? Vedeți? Cățelul se învîrte și scheaună. Nu mai e nici o îndoială: vaccinul e de bună calitate. Înseamnă că mîine putem vaccina toată lumea!

— Tovarăşe Makov!... Dragul meu! — exclamă Ogneov și-l îmbrățișă cu căldură pe felcerul pîrpiriu.

În hățișul în care nu pătrunsese încă terasamentul, pini negri mițoși se înălțau ca niște turnuri stranii.

Soarele răsărea; era roșu-auriu, ca spinarea vulpii. Vîrfurile pinilor erau scăldate în lumina-i galbenă și fiecare creangă atîrna în jos, moale, pufoasă, ca o coadă de vulpe; aveai impresia că sînt mii de cozi de vulpi, aprinse de vîlvătaia răsăritului. Covorul de iarbă și de mușchi avea scînteieri vagi și misterioase. Tufișurile se întindeau pretutindeni, ca niște șireți pui de vulpe, care fac ghiduții pe furiș, agățîndu-se de picioare și împiedicînd mersul.

Terasamentul de cale ferată înainta, zi de zi, luptîndu-se împotriva mușchilor, împotriva puilor de vulpi, împotriva vizuinelor de lupi, dornic să răzbească în întîmpinarea liniei ferate principale, pe care circulau locomotivele dinspre oraș.

În ziua aceea însă, pe creasta înaltă a terasamentului nu se vedea picior de om. Mulțimea agitată vuia în poiană. Evtișka se apropie de cortul lui Ogneov și bătu obraznic cu pumnul în ușa de placaj.

— Ei, șefule! Poftește încoa! De ce nu ne lasă să ne ducem în sat? De ce ați pus strajă pe drum? Ai?

Mulțimea începu să vocifereze:

— Muncim pînă ne ia dracu'...

— Fă-ne socoteala, soco-te-ala!

Un timp oarecare, Ogneov ascultă zarva, apoi, alegînd un moment prielnic, începu să vorbească rar şi cu gravitate :

— Aşadar, aveţi de gînd să lăsaţi baltă lucrul ? Plecăm, adică, dăm cu piciorul la tot ce-am făcut. Da ? Aşa stau lucrurile ?

Rîndurile se agitară, se auziră voci nedesluşite, încurcate :

— Păi dacă e primejdie...

— Fiecare ţine la viaţa lui...

— Ţine la viaţă ? — zise Ogneov îndîrjit, prinzînd cuvintele din zbor. — Credeţi că numai voi ţineţi la viaţă ? Altcineva nu ţine la viaţa voastră ?

— Se ştie că fiecare om îşi apără pielea.

— Parcă la nevoie îţi poartă cineva de grijă...

— Aflaţi că nu e aşa ! — spuse cu dîrzenie Ogneov. — Aflaţi că nu e aşa ! Aţi cam încurcat-o ; credeţi că lucraţi pentru negustori, ca pe vremuri...

— Pentru stăpînire ! Las' că înţelegem !

După gospodăria proprie, acest cuvînt : stăpînire ! era de mult cunoscut... Ceea ce te apasă pe umeri şi-ţi urlă în ureche puternic, cumplit : „Dă-mi !" este tocmai stăpînirea... Stăpînirea e cea care te apasă, te urgiseşte, te face să-ţi iei lumea în cap. Aşa s-a statornicit de veacuri în capetele oamenilor, acest cuvînt uriaş, rînjitor, „stăpînire".

— Iarăşi, tovarăşi şi prieteni, gîndurile voastre n-au apucat-o pe făgaşul cel bun ! — strigă Ogneov ca şi cînd s-ar fi înveselit singur de ghicitoarea pe care le-o punea. — Statul de azi, dragii mei, e nou, nou ! E statul nostru !... De ce rîzi moşule ? Nu crezi că lucrezi pentru tine însuţi ? Ia gîndiţi-vă bine la treaba asta !

Gesturile lui Ogneov te făceau parcă să vezi aievea cum iau fiinţă moara din Nizinki, podul de peste rîu ce dădea spre lunci şi becul electric, stea călăuzitoare, atîrnată de felinar pe uliţă.

— Vă bate gîndul să plecaţi ? Dar moara cine o să v-o pună pe picioare, cetăţeni din Nizinki ? Iar pentru pod cine o să vă dea material ieftin? Nimeni altul decît fabrica de cherestea ! Vă gîndiţi că a părăsi o lucrare ca asta — e o nimica toată... Iar călcaţi strîmb !... Deci nu mai vreţi să lucraţi pentru voi, pentru voi înşivă, v-aţi speriat de boala

de stomac, așa ca niște copii, sînteți gata să dați bir cu fugiții, să o luați la sănătoasa, să lăsați ciorilor sarcina de a isprăvi treaba în locul vostru. Asta e una la mînă! A doua la mînă. Acum tovarășul felcer o să vă dea leacul cel mai de nădejde — o să vă vaccinez... cam cum se vaccinează împotriva vărsatului de vînt. Și n-o să se mai lipească de voi nici un fel de holeră, lucrul o să meargă și nici noi n-o să spunem vorbe urîte despre voi... iar la iarnă o să lucrați tot aici, pe șantier.

— Tovarăși! — strigă deodată cu putere voinicește ca un tinerel Șușpanov ridicîndu-se pe creasta terasamentului. — Tovarăși, sub ochii voștri am scăpat oamenii de pacostea holerei și cum? Simplu! Foarte simplu! Datorită moralului ridicat și apei fierbinți.

Se agita atît de tare, încît făcu un pas greșit și fu cît p-aci să se rostogolească pînă jos. Se prinse în vîrful picioarelor și se ridică în rîsetele tuturor.

— S-a străduit, nu glumă, drăguțul de el!

Rîsetele mai împrăștiară tensiunea generală.

După ce Ogneov plecă, mulțimea se împrăștie grupuri-grupuri, vorbind și chibzuind cu glas tare.

— Ce facem băieți?

— Una din două: ori rămînem, ori mergem în altă parte...

— Unde să mergi, căpățînosule. N-ai auzit, ne dă de rușine Ogneov.

— Diavolul ăla roșcovan!

— Se nasc și de-ăștia buni de gură, maică precistă!

Se apropie Seomocikin. Lumea îl înconjură și îl potopi cu întrebări. Vocea lui de bas răsuna autoritar, răspicat:

— Crezi că astea-s palavre? Apăi vaccinul e un lucru verificat pe de-a-ntregul de știință.

— Îți suflecă mîneca, te freacă nițel cu spirt și-ți bagă acul sub piele!

— Una, două — și s-a isprăvit comedia! — îl susținu Șușpanov.

— Pe urmă, poți să joci și la nuntă, nu mai dă nici o boală peste tine.

Evtișka umbla printre rînduri cu mîinile în buzunare și-i aținta pe oameni:

— Mă, fraţilor, precum văzui, vă lăsaraţi duşi cu zăhărelul.

De dimineaţă, Evtişka avusese timpul să se îmbete de ură ca de votcă. În viaţa sa, mai cu seamă în tinereţe, se războise cu mai toate „rîndurelile", băgase în minţile oamenilor idei primejdioase şi-i pusese în mişcare. Şi acum ar fi vrut să-i manevreze după gustul lui, să-i ademenească, descriindu-le în culori vesele viaţa liberă a vagabonzilor, care nu se simt legaţi de nimeni şi de nimic.

— Daţi-o încolo, zău aşa... După ce ni s-o face socoteala, putem încinge un chef, să dai cu căciula-n cîini.

— Ia întinde-o ! — îl repezi cineva îmbrîncindu-l.

— Ce se bagă, flecarul !...

— Aşa e... oamenii vorbesc despre treburi serioase, iar el umblă cu prostii.

Cînd se ivi Ogneov, toţi îi ieşiră în întîmpinare.

— Arată-ne ce fel de vaccin e !

— Încearcă-l mai întîi pe pielea ta !

— De ce nu ! — zîmbi Ogneov. — Tovarăşul Makov o să înceapă cu mine. Şi eu mă tem, ca şi voi, de holeră.

Şi Ogneov se îndreptă spre „dispensar".

— Tovarăşe Makov, eşti gata ?

Makov, care se şi înarmase cu toate cele trebuincioase, striga poruncitor :

— Tovarăşi, la vaccinare ! Atenţie ! Dezgoliţi-vă braţul drept !

— Acum ce-o fi o fi, — spuse cu înţeles felcerul, şi-şi aplecă faţa prelungă, asupra braţului gol al lui Ogneov.

În liniştea profundă care se lăsase, Ogneov se depărtă, ţinîndu-şi cu mîna mîneca suflecată a cămăşii.

— Cine urmează, tovarăşi ?

Lîngă măsuţa felcerului, începu să se formeze coada...

Ogneov, felcerul, Spodobiev şi Seomocikin se culcară în acelaşi cort.

— Ştiţi, — şopti deodată Makov pe întuneric, — Sedelin se simte mai bine. După o a doua doză de camfor, inima a început să-i funcţioneze mai bine...

— Ce ? — întrebă Ogneov pe jumătate adormit.

— Sedelin se simte mai bine. M-am certat cu dumneata pentru că am avut încredere în vaccin...

— Deh, dragul meu, omul încearcă orice, se vîră pînă şi-n gaură de şarpe, numai să nu se producă dezorganizare, — şopti Ogneov prietenos.

Ceilalţi adormiseră : numai Ogneov stătea culcat pe spate şi se gîndea. Scurta discuţie cu felcerul îi alungase somnul şi cugetul lui liniştit făcea acum bilanţul acestor două zile grele.

Vaccinarea fu terminată înainte de lăsatul întunericului, iar în timpul mesei de seară nimeni nu mai spuse vreo vorbă despre plecare. Se rîsese chiar mult pe seama lui Evtişka ; supărat pe toţi, acesta se culcase fără să fi mîncat şi acum sforăia cumplit.

„S-ar părea că e simplu : Aceasta e linia, ea este justă, şi cu asta basta, — gîndea Ogneov. — Cînd colo, totul e foarte complicat şi e nevoie să fac legătura cu alte linii aparent de mică importanţă, dar totuşi necesare".

Totul se dovedise a fi în felul său necesar : şi faptul că Şuşpanov îşi găsise „rostul", şi conştiinciozitatea profesională a lui Makov şi inspiraţia hazlie a lui Seomocikin.

Mai trecură două zile ; în pădure totul intrase în ordine.

Ogneov se trezi devreme şi porni spre şantier.

În poiană, bucătarul de serviciu se şi apucase să aprindă focul. Undeva, în baraca apropiată, se auzea zgomotul făcut de oamenii care se pregăteau de muncă. Un flăcău, gol pînă la brîu, cu un piept splendid, adevărat piept de gimnast, bombat, ars de soare, de un auriu închis, mergea plin de nerăbdare, aproape sărind, spre foc, ca să-şi aprindă prima ţigară. Undeva, se ascuţea un ferăstrău care răsuna prelung şi pătrunzător, acoperind cîntul unei păsărele. Pădurea se trezea în larma obişnuită a muncii.

Lui Ogneov i se păru că n-a mai fost pe şantier de foarte mult timp, ceea ce îl făcea să se simtă neliniştit şi chiar gelos : cît timp fusese nevoit să stea în pădure, alţii rămăseseră la fabrica de cherestea ; nu cumva s-o fi întîmplat ceva rău, nu s-o fi pierdut ceva din vedere în lipsa lui ?

Se apropie de mestecănişul stufos cu trunchiuri albe, dincolo de care pornea coborîşul.

La marginea locului de sortare, de unde începea linia de cale ferată, construirea peronului de piatră era pe terminate.

Mideaev, fără şapcă în cap, cu cămaşa descheiată, dădea indicaţii muncitorilor. Ridicîndu-şi capul, îl zări pe Ogneov apropiindu-se şi porni repede în întîmpinarea lui.

— Piotr Vasilievici... dragul meu ! Cît mă bucur !...

El îi spunea rareori pe nume păstrînd întotdeauna o atitudine rezervată, dar acum glasul îi tremura de bucurie — şi întîlnirea fu sărbătorească.

— M-am temut pentru dumneata... zău aşa... Uite, îmi ziceam, dacă îl doboară şi pe el boala...

— Nu-i nimic, totul s-a terminat cu bine, — răspunse Ogneov zîmbind.

— Aţi făcut acolo o adevărată carantină... Am înţeles imediat de ce vă temeţi. Şi am recurs la şiretlicuri, ca un diplomat, ca să împiedic oamenii să ia legătura cu cei de pe parcela nouă.

— Eu m-am bizuit pe dumneata, dragul meu, m-am bizuit mult.

Şi amîndoi îşi strînseră din nou mîinile ; pe urmă, ruşinîndu-se parcă, izbucniră în ris, apoi porniră umăr la umăr.

Inginerul îşi dădu deodată seama cît de mult se obişnuise cu acest om înalt, uscăţiv, şi cît de mult îi simţise lipsa în aceste zile. El văzu din profil, ochiul pe jumătate închis al lui Ogneov, adînc înfundat în orbită şi cu cearcăne vinete, observă că şeful şantierului ostenise şi slăbise. Apoi se întrebă cum s-ar fi descurcat el, Mideaev, dacă Ogneov n-ar fi reuşit să-i reţină pe ceilalţi muncitori în pădure. Ar fi voit să-i spună că acolo, pe Goriun-Kamen, fuseseră cu toţii feriţi de panică şi de dezordine. Ar fi vrut să-i vorbească despre toate acestea, arătîndu-i ce mare însemnătate au avut pentru oameni aceste două zile grele. Dar în jurul lor scîrţîiau schelele, izbeau ciocanele, zăngănea metalul, strigau oamenii şi Mideaev se mărgini să spună cu un ton preocupat, energic :

— Am hotărît să scot schelele de la blocul cel mare de locuinţe ; acum trebuie să stabilim repartiţia încăperilor. Asta aş fi putut s-o încep încă de alaltăieri, dar m-am decis să n-o fac în lipsa dumitale... Acum ar fi bine să te odihneşti, iar către prînz să studiem şi să chibzuim planul pe curat, definitiv.

— In regulă, — acceptă Ogneov. — Abia acum văd cît am obosit în codrul ăsta blestemat.

De la clădirea mare cu douăzeci de ferestre la fiecare cat, se scoteau o parte din schele. Se demontau scările de la schele, se scoteau stîlpii şi scoabele, se stîrneau nori de praf alcătuit din ciment uscat şi var. Lepădînd parcă o platoşă strîmtă, se năştea o casă, spoită ca la oraş, într-o culoare cenuşie deschisă, care nu se temea nici de praf, nici de ploi.

— Nu-i glumă ! Douăzeci de apartamente — se bucura inginerul.

— Acum să mai vedem cum stau lucrurile la fabrică, şi după aceea pot să mă duc acasă, — spuse Ogneov.

Ca întotdeauna, sub tavanul fagurelui de sticlă prin care pătrundea lumina albăstrie a zilei, Ogneov simţea un echilibru sufletesc, o linişte şi o vioiciune deosebită. Totul oglindea aci o viaţă chibzuită, dîrză, totul se afirma în forme potrivite, sigure.

Sus, sub tavan, erau pe terminate galeriile superioare. Jos se pregăteau lăcaşurile pentru maşini.

Balustrade înalte, cu grilaje, erau aşezate între coloane cu un zăngănit înfundat. Sub bolţile înalte răsunau prelung glasurile oamenilor.

— Ştii, — strigă rîzînd Mideaev, la urechea lui Ogneov, — ieri a fost pe aici Rockefellerul de prin partea locului... cum naiba îi zice ? a !... Ignati Kosîh. Cred că vizita lui nu-i lipsită de vreun gînd rău.

— Nu cumva şi-a pus ochii pe mbară ?

— Cam aşa ceva, cu toate că nu şi-a dezvăluit prin nimic intenţiile. „Ce construcţie minunată, spunea el, pesemne că o să fie aici electricitate cu duiumul". Da, i-am zis eu, o să fie destulă. M-a întrebat cînd credem că o să terminăm construcţia, dar eu am întrerupt convorbirea aceasta cu dedesubturi.

Pe drum, Ogneov o văzu pe Elena, care-i venea în întîmpinare ; era limpede că ieşise din casă numai pentru el. In rochia ei scurtă de pînză albastră, părea slăbuţă şi scundă ca o fetişcană.

— Ogneov... bună ziua !... Eşti bine, sănătos ?

Aproape fugea, întinzînd mîinile spre el. Ochii ei cenuşii

aprinşi priveau rugători : „Acum n-o să mă respingi, nu ?“ Părea că întreaga ei făptură se contopeşte cu dimineaţa aceea, cu soarele minunat, cu zgomotele ameţitoare ale şantierului fabricii de cherestea — cu acea reîntoarcere la viaţă binefăcătoare şi atît de mult rîvnită, după greaua încercare prin care trecuse în pădure. Şi Ogneov nu-şi putea lua mîinile din palmele ei, moi, mîngîietoare.

Fără a-i lăsa mîinile, Elena porni alături de el. Apoi, îşi plecă uşor capul sprijinindu-şi-l de umărul lui ; singură se mira de îndrăzneala ei.

— Ştii, Ogneov, dar te rog, nu te supăra... m-am temut îngrozitor pentru tine... Mideacv mi-a spus în taină... şi eu...

Apoi începu să vorbească repede, ca şi cînd s-ar fi temut ca nu cumva el s-o întrerupă, sau să-i zîmbească ironic.

— Desigur, ţi-am purtat de grijă din cauza lui Vsevka : Deodată i s-a făcut dor de tine şi a început să gîngurească : „Tata, unde e tata ?“ „Tata, i-am zis, o să vină, aşteaptă...“

— Ia te uită, bondocul ! — spuse Ogneov încurcat.

Ajunseră în tăcere la izba lui Vahirev.

Elena aduse samovarul.

— Mănîncă, Ogneov.

În odaie stăruia un miros plăcut de carne friptă, mustoasă, şi de pîine proaspătă, caldă încă ; faţa de masă galbenă, călcată de curînd, imprima o notă veselă camerei.

— Ştii, Pehtina, cît am stat în codrul ăsta, la drept vorbind, n-am mîncat, ci pur şi simplu... am mestecat ; n-am simţit gustul nici unei îmbucături.

Ogneov se simţea sătul ; soarele mîngîietor al dimineţii, curăţenia plăcută din odaie, îi creau o stare de toropeală. Parcă nu-i venea să se scoale, să se desprindă de perna pe care i-o puseseră la spate mîinile îndemînatice ale Elenei.

Ea îl ospăta, şi în vreme ce umbla de colo-colo, îi spunea noutăţi din Nizinki.

— Ignati a aflat ceva în legătură cu arendarea morii. Nu a spus-o de-a dreptul, dar aseară a plecat la gară — e limpede că s-a dus în oraş. Vahirev te-a aşteptat toată ziua de ieri ; e foarte îngrijorat ! Ieri am stat îndelung de vorbă cu el. M-a întrebat : „Cum să facem ca cererile noastre să aibă mai multă trecere ?“ Eu i-am zis : „Dacă aţi

avea soviet sătesc, ar merge mai uşor". Vahirev a prins ideea din zbor: „Păi avem mai mult de cinci sute de oameni în sat! Se poate alcătui un soviet sătesc numai cu atîţia?" „Se poate" — i-am răspuns. Acum are în cap un singur gînd: „să formeze un soviet sătesc" în Nizinki. Aseară am discutat pînă tîrziu, chiar m-a cam plictisit. „Uite, i-am zis, să aşteptăm pînă cînd o veni Ogneov".

Ea strîngea masa, păşind uşor cu picioarele goale.

„Are picioare frumoase", se gîndi Ogneov tulburat. Era plăcut să-i urmăreşti mişcările agile, feline. De sub rochia scurtă se vedea pielea albă, nearsă încă de soare, de la îndoiturile picioarelor svelte.

Ogneov îşi aminti deodată de scurta perioadă de intimitate dintre ei, de corpul ei mlădios, de mîinile-i calde, care îl îmbrăţişau atunci cu atîta înflăcărare.

Ogneov se ridică, se îndreptă spre ea şi fără să rostească vreun cuvînt o strînse la piept...

După un timp oarecare aruncă o privire spre Vsevka, care adormise, apoi păşi spre fereastră, răsturnînd un scaun. Copilul se trezi şi începu să plîngă.

— Ei, hai, hai... — şopti cu duioşie Elena, luîndu-l în braţe.

— Eu... plec, — spuse Ogneov posomorît.

Deodată Elena se apropie cu îndrăzneală de Ogneov, în vreme ce copilul, îmbujorat la faţă şi zîmbitor ca şi zorile, întinse mînuţele spre tatăl său.

— Dragul meu Petia, scumpule... Te iubesc, amîndoi te iubim... Aşa că n-are rost să te ruşinezi?... Nu te mai chinui... nu te încrunta... Eu sînt bucuroasă!... Este o fericire pentru mine... dragule, scumpule...

Pe faţa ei mică curgeau şiroaie de lacrimi, gura ei roşie tremura, zîmbind duios şi jalnic.

— Scumpul meu... Nu pleca, nu ne părăsi... Noi te iubim.

Ogneov tremura, simţind cum îl trec fiori şi o ruşine cumplită faţă de ea.

— Lasă-mă... Nu pot... lasă-mă...

Şi ieşi în fugă pe uliţă.

Elena plînse îndelung, ascunzîndu-şi capul în mîini.

După un timp se spălă, se schimbă, îşi pudră faţa care-i ardea şi se apucă să scrie o scrisoare către sora ei.

Elenei îi plăcea să scrie, fără grabă, scrisori lungi, în care-şi revărsa sentimentele şi gîndurile, tăinuite faţă de mulţi. Sora ei era cu doisprezece ani mai mare. Veche ilegalistă, îi ţinuse locul mamei care murise de timpuriu şi ştiuse „să facă" din Elena, cum se exprima ea, „o urmaşă care să continuie lupta". Firile celor două surori erau foarte diferite şi dacă n-ar fi fost prietenia şi dragostea puternică care avea să le lege toată viaţa, aceste fiinţe ar fi rămas poate străine una faţă de alta.

Elena vedea parcă aievea silueta voinică, trupeşă a surorii sale, faţa înfloritoare a acestei femei de patruzeci de ani, gesturile ei hotărîte, mersul vioi.

«...Poate că ai dreptate să mă ironizezi. Cred şi eu, un fost corespondent de război, din războiul civil, o femeie care săptămîni întregi nu şi-a scos nici noaptea scurta de piele şi browningul, dă deodată dovadă de o atît de „romantică fidelitate în dragoste". Dar, Verocika, ce pot să fac dacă acestea sînt simţămintele mele? Şi acest lucru nu mă „înjoseşte" cîtuşi de puţin, cum te exprimi tu. Sînt patru ani de cînd îl iubesc pe Ogneov şi de cînd „lupt ca să cuceresc" (da, da...!) dragostea lui; el îmi este necesar, îmi este apropiat, şi nimeni nu mi-l poate înlocui! Dragostea mea atît de complicată n-a izbucnit aşa, fără veste. Am lucrat cu el doi ani de-a rîndul (ştii că am fost instructoarea Comitetului gubernial, iar el era responsabilul secţiei organizatorice); apoi a survenit această „întîmplătoare" legătură „în ciuda" soţiei. Şi iată că am rămas cu un copil de la el; acum sînt singură, iar Ogneov mi-e mai scump decît orice pe lume... Verocika, gîndeşte-te!... Ogneov, care a ajuns să-mi fie atît de drag, este un om complicat, tot atît de complicat ca şi dragostea mea. E mîndru: şi-a smuls din inimă vechea dragoste, iar cea nouă n-a apărut încă. E încăpăţînat, iar după ruptura cu nevasta lui a devenit bănuitor şi închis în sine. Ştiu că ţine la Vsevka; e duios cu el numai cînd nu sînt eu de faţă, şi aceasta se întîmplă rareori. A încărunţit şi a îmbătrînit, îl mistuie dorul, o ştiu prea bine. Dar el nu ţine seama de asta. O, omul ăsta are o voinţă de fier, e un creator, un constructor, conduce o mulţime de oameni, e exigent cu alţii, necruţător cu sine însuşi. Dar toate acestea îl costă frămîntări şi suferinţe. El nu mă poate înlătura din viaţa sa, dar nu

poate nici să-mi dea ceea ce îi dau eu lui. Nu poate suferi contradicțiile din sufletul său, deși este un om cu contradicții foarte puternice. Nu e un oarecare Piotr Ogneov, ci omul unei epoci de mari transformări și al unei măreț cotituri. De aceea sîntem cu toții oameni complicați. Purtăm în noi sentimente întîrziate, mlădițe firave ale trecutului, care ne creează contradicții, tulburîndu-ne cu bucurii care peste vreo douăzeci-treizeci de ani nu vor mai avea nici un preț. Da, așa se construiește această lume nouă, așteptată de omenire, o construim noi, oamenii simpli. Uneori greșim și suferim din motive, de care nepoții noștri probabil că vor rîde cu voioșie...»

Inginerul se îndreptă spre drumul cel nou din pădure. Ajuns în inima codrului se temea de întîlnirea cu Ksena și în același timp o aștepta nerăbdător.

Între timp, reluase corespondența cu Nina. Mideaev nu mai putea îndura să se împartă în două și destăinui fără ocoluri Ninei toate gîndurile și sentimentele pe care le nutrea pentru fata pădurarului. Știa că riscă mult, dar Nina se dovedi a fi îngăduitoare și inteligentă, înțelese totul și nici măcar nu rosti cuvîntul „te iert".

Apoi, în timpul unei scurte deplasări la oraș, se întîlnise cu Nina; plecase înapoi plin de recunoștință și de dragoste duioasă și luminoasă pentru ea. Socotise că a scăpat definitiv de simțămîntul tulburător pe care-l simțea față de Ksena.

I-a fost însă de ajuns să revadă capul ei bălai, ochii albaștri, ironici și aspri, ca în suflet să-i reînceapă vechea „luptă lăuntrică".

În ziua aceea, supunîndu-se dorinței care-l frămînta, inginerul porni spre căsuța pădurarului.

O văzu pe Ksena înainte ca ea să-l zărească. Se opri, admirînd-o fără să vrea.

„De unde a mai răsărit fata asta? Uimitor: o pădure, o căsuță cu acoperișul nepădit de mușchi și în ea o ființă cu liniile acestea largi, armonioase ale umerilor, ale spatelui... Și ce ochi are... azurul cel mai strălucitor, o peruzea de foc!"

Ksena nici nu băgă de seamă că el apăruse dinapoia

unui pin. În sfîrșit, îl văzu și printr-un gest îi arătă : mai așteaptă niței, sînt ocupată.

Mideaev o vedea din profil pe Ksena care asculta istorisirea tristă a Dariei Malkina.

— M-am bizuit pe Duneaga ; ah, cît m-am bizuit pe ea ! Leafa lui, ne gîndeam, e bună, o să trăiești ca-n rai, fato, îi ziceam, și noi pe lîngă fericirea ta om duce-o mai bine. Dunea noastră e grijulie, știi doar. Cînd colo ce crezi că ne aud urechile de la o femeie : dragii mei, zice, dar e însurat ginerele vostru, are și copii !... L-a iscodit Duneaga și așa e !... Ce nenorocire ! Poftim, să te mai încrezi în bărbați !

— Da' cine te pune, — rîse Ksena. — E o prostie să te încrezi în ei.

— Și fata ce-o să se facă ? E păcat, viața i se irosește fără rost, acasă sînt multe guri de hrănit, scoatem și noi o pîine ca vai de ea, și nici aia pe săturate — se tînguia Daria.

— Uite, nu demult au fost primite la fabrica de cherestea patru fete ca să care molozul și nisipul și să facă munci mai ușoare. Ai putea s-o trimiți și pe Duneaga ta.

— Ce tot spui Ksenușka ? Unde s-a mai pomenit ca o fată să stea cot la cot cu bărbații... o să înceapă să-și facă de cap, își mai pierde și cinstea... Atunci cine o s-o mai ia ?

Ksena își ridică sprîncenele, își întinse înainte brațele, apoi și le îndoi pe rînd cu încetul.

— Uită-te la mine ; sub piele îmi joacă mușchii — sînt la fel de tare ca un bărbat. Noaptea colind pădurea, sperii cu arma sălbăticiunile. De demult am împușcat un lup. Și eu... sînt tot fată.

— Da, dar tu, Ksenușka, ești cu totul altfel ; tu ești o fată cum nu se găsește la o mie ; o fată și jumătate... Toate le faci precum ți-e vrerea...

— Adică, ce vrei să spui ? — întrebă Ksena încruntîndu-se ușor și împletindu-și coada.

Daria aproape că izbucni în plîns, — atît era de mișcată.

— Ți-amintești că astă primăvară l-ai prins pe Nikanor al meu pe cînd tăia în pădure...

— A-a... — zise nepăsător fata.

— Nu i-ai pus mîna-n gît, fiindcă ți-a fost milă de traiul meu amărît... ai judecat după legea ta.

— Cam așa, după a mea, — și Ksena își azvîrli pe spate coada, mlădiindu-și tot corpul... Ascultă, Malkina, — începu ea din nou cu vorba-i limpede, — nici nu știu cum poți să înduri o astfel de „soartă". Eu una, dac-aș îndura atîtea cîte înduri tu, aș pleca pe viscol numai cu rochia pe mine. Și mai știi ceva ? Spune-i tu lui Nikanor să se țină mai aproape de oamenii cu minte, de Vahirev, de pildă

— Se umflă în pene Vahirev, face pe șeful, — observă Daria strîngîndu-și buzele.

— Să nu crezi așa ceva, — i-o reteză cu asprime fata pădurarului. — Vahirev e tare deștept. Nu e altul ca el în Nizinki. Ei... deocamdată du-te, du-te... Uite, trebuie să stau de vorbă cu un om, altminteri te pomenești că pleacă.

Apoi îi făcu semn lui Mideaev să se apropie.

— Ia poftim, poftim...

Inginerul apucă să citească dezaprobarea mută de pe buzele strînse ale Dariei Malkina care pleca. Apoi, smulgînd un scaiete care i se agățase de cămașă, își zise tulburat : „Totuși, Ksena nu se teme de gura lumii".

— Bună ziua, tovarășe Mideaev. De mult n-ai mai dat pe la noi, — spuse cu blîndețe Ksena.

— Am avut mult de lucru — îngăimă justificîndu-se inginerul și strînse cu degetele tremurînde mîna ei întinsă prietenește.

Ksena coborî încetișor din cerdac.

— Hai, să ne plimbăm puțin.

Mușca dintr-un fir de iarbă și se uita la Mideaev pe sub sprîncene, cu ochii ei duioși, scînteietori.

— Am auzit c-ai fost de curînd la oraș. Așa că acolo ai uitat pesemne de coclaurile de pe la noi.

Zîmbea ușurel, dar ochii ei se aprindeau și întrebau parcă : „Dar pe mine m-ai uitat ?"

— Dealtfel, glumesc, e limpede. Dumneata te-ai dus doar după treburi.

Deodată ea îi puse mîna pe umăr.

— Ss... auzi cum țîrîie greerii ?... ș-ș-i-i... Auzi, cît e de jalnic, parcă tînjesc...

— Da, — oftă din greu inginerul ; căldura mîinii ei îi crea o stare de plăcută toropeală. — Da... și ce înseamnă asta ?

Un zîmbet trist lumină fața Ksenei.

— O să avem o vară tîrzie... iarba se usucă, iar ei îşi iau rămas bun de la viaţă...

În spatele căsuţei pădurarului străjuiau neatinşi copacii uriaşi ; crîngul de brazi era verde ca smaragdul.

— Pe timpul ăsta, — spuse ea cu o strălucire duioasă şi tristă în ochi, — copacii dau răşină mai multă... Ce miros... a-a... Pămîntul şi soarele se îmbrăţişează parcă la despărţire...

Ksenia era neliniştită ; îşi muşca buzele, îşi mişca sprîncenele, îşi ridica înfrigurată umerii.

Mideaev încerca şi el o tulburare adîncă, dar plăcută. Se stăpîni însă, tuşi şi o întrebă şăgalnic :

— Ksenia Ivanovna, de ce eşti atît de tristă ?

— Cum ? — făcu ea căzută pe gînduri. Se opri, sprijinindu-se cu umărul de un trunchi negru, zgrunţuros. Închise ochii, apoi îşi lăsă mîinile în jos, de parcă ar fi fost sleită de puteri.

— Ce-i cu dumneata... Ksenia Ivanovna ? — şopti inginerul încremenit.

Ea deschise ochii — mari, albaştri, arzători, cu negrul aprins al pupilei.

— Ce-i cu mine ? — întrebă ea fără a zîmbi, ca şi cînd s-ar fi pregătit să înfrunte o grea încercare.

Inginerul simţi cum i se opreşte răsuflarea ca înaintea unui salt primejdios.

— Ce e ? — spuse Ksena cu o voce joasă, surdă. — Mi-ai fost drag din prima clipă !... Şi n-am să mai tac... Mi-eşti drag... da...

Stătea rezemată de copac, palidă, de parcă ar fi primit o lovitură — aştepta ca el s-o cuprindă în braţele lui, cu bucurie şi nerăbdare.

Dar el tăcea, ascunzîndu-şi privirea, ducîndu-şi mîna la fruntea sa umedă. Ea înţelese că Mideaev n-avea ce să-i spună, căci era prea buimac şi emoţionat.

Mideaev ar fi vrut să se ascundă, să dispară — conştiinţa vagă a vinovăţiei sale îl apăsa pe suflet şi-i tăia respiraţia. Nerecunoscîndu-şi glasul, rosti surd :

— Ksenia Ivanovna, iartă-mă, nu m-am gîndit la... am o logodnică în oraş...

Cu ochii închişi, ea se depărtă de copac şi trecu pe lîngă el încet, pe nesimţite, încît ai fi zis că nici nu respira.

„S-a sfîrşit, îşi zise Mideaev, am pierdut-o. S-a sfîrşit!“ Simţi o linişte searbădă, lipsită de orice farmec.

„Da, am pierdut-o...“

Trecuseră patru zile de cînd Ignat Kosîh plecase la oraş. Vahirev era atît de neliniştit, încît nu-i ardea de loc de muncă.

— Tovarăşe inginer, aş avea nevoie de un concediu.

— Ce s-a întîmplat? Te-ai îmbolnăvit?

— Da' de unde? — se grăbi să-l lămurească Vahirev. — Trebuie să înfiinţăm un soviet sătesc. Hîrtia am şi scris-o şi am trimis-o la Comitetul executiv gubernial alaltăieri; dar trebuie să văd eu cum stau lucrurile.

Vahirev primi învoirea cerută.

— Ştii Vahirev, — îi spuse distrat Şuşpanov, care trimisese o cerere pentru a fi admis la cursurile scurte de felceri şi care aştepta visător şi plin de nerăbdare un răspuns din partea şcolii. — Du-te, dar n-ai să capeţi bani de deplasare... Ai să primeşti numai banii pentru două săptămîni de lucru...

— Bine, — spuse cu nepăsare Vahirev. — Banii nu înseamnă nimic; o să mă descurc eu şi cu cei din simbrie...

Acasă, Zinoveika se sperie de graba tatălui ei.

— Tătucă, dar dacă o să stai mult acolo?

— Ei, şi? — bombăni distrat Vahirev, isprăvind iute cu pregătirile de drum. — Nu-i nimic, o s-o scoţi tu la capăt. Doar nu eşti mititică.

Zinoveika nu se lăsa.

— Tătucă, să te zoreşti. Ştii doar că se apropie procesul cu Naghibin... Dacă o să trebuiască să plec pe nepusă masă la judecată? Pe seama cui las gospodăria?

— Ia mai slăbeşte-mă cu ale tale, — bombăni tatăl aninîndu-şi în spate vechea sa raniţă soldăţească. — Zic că o să te descurci tu într-un fel. Hai, hai, pînă una alta, rămîi cu bine.

După ce îşi apucă în joacă nepoţelul de piept, porni în jos pe scară, mijindu-şi ochii din pricina soarelui.

La poarta casei lui Ignat, Vahirev îl văzu pe Paramon cu un car de snopi. Tot aici se afla Pankrat Naghibin, care fuma.

— Încotro pleci? — îl întrebă mirat Paramon.

— Păi... la oraş, adică... să se facă la noi un soviet sătesc... şi mai am o treabă...

Şi Vahirev îi făcu cu ochiul lui Paramon luîndu-şi un aer de importanţă şi de îndrăzneală. Dar în aceeaşi clipă îşi dădu seama că făcuse o greşeală — trăncănise de prisos, nu-şi ţinuse îndeajuns limba: „Blestemată limbă; e prea lungă şi prea vorbăreaţă!"

Hotărînd să mute discuţia pe alt făgaş, îl întrebă pe Paramon:

— Da' tu ce faci aici? Îi ţii tovărăşie?

Cu o ciudă stăpînită, Paramon arăta cu biciuşca spre fundul curţii lui Ignat.

— Cui îi arde de asta... Iaca, am venit să treier. Tare bună e treierătoarea lui Ignat; treieră cu maşina.

— La Ignat, — se amestecă în vorbă Naghibin — treieră astăzi aproape tot satul.

Plescăi din limbă mulţumit de sine.

— Batoza are o tobă mare cît o izbă.

— Eh! — rîse cu răutate Vahirev. — Parcă ai lăuda un lucru de-al tău, căpăţînosule!

Paramon făcu cu ochiul către Vahirev vrînd parcă să spună: „Cum, nu ştii că Naghibinii visează să se încuscrească cu Ignat?"

Atitudinea lui Paramon dovedea cu prisosinţă că el n-avea chef să se certe cu Pankrat Naghibin.

— De ce te-ai înfuriat, Lexandra, — începu Paramon glumeţ, dornic să pună capăt vorbelor lui Vahirev. — Doar nu ne-om lua la harţă tocmai acuşi cînd stăm aici la rînd. Deg, Stepanida Ananievna e o stăpînă aspră, te pomeneşti c-o apucă dracii şi nu ne mai primeşte cînd ne-o veni rîndul...

Vrînd să-şi bată joc de Vahirev, Naghibin îşi încrucişă mîinile pe piept şi începu să chicotească arătîndu-şi dinţii galbeni:

— Numai de-am izbuti să orînduim lucrurile într-o privinţă, aşa după cum ni-i voia... o să vezi, că ni s-o da dreptate.

Vahirev înţelese şi-i dete cu tifla.

— Na-ţi-o frîntă, că ţi-am dres-o. Ei, o vrei?... Ai?... La paştele cailor o să vă mai faceţi voi dreptate.

— Ss... mai încet, domoliți-vă !... căuta Paramon să-i potolească, uitîndu-se cu teamă în curte.

— E-eh, — exclamă Vahirev clătinînd din cap, — mi-e rușine pentru tine Paramon Țîganov, că te temi să spui adevărul. Atîrni de altul. Aia-i... Cuvîntul îi plăcu și Vahirev îl repetă : — Atîrni de altul ! Hotărît că da !... Dar nu uita, Paramon... trebuie să avem treierătoare, și o moară, și asta nu din mila altuia... ci datorită obștei... să fii om de sine stătător, să nu te mai tîrîi cu burta-n pămînt în fața bogătanilor ; și ducă-se atunci pe pustie batoza lui Ignat ! Aia e !

Vahirev era înciudat pe el însuși, fiindcă se oprise acolo ; mai bine s-ar fi dus de-a dreptul la halită să aștepte trenul. Dar viața are ciudățeniile ei — îi face omului tot felul de griji.

— O să mă gîndesc eu pentru voi toți, Paramon ; n-ai ce-i face, aia e, — spuse el, ridicînd semeț capul și pregătindu-se să plece.

Naghibin se legă iarăși de el :

— Flecar mai ești, Alexandr Vahirev, mai dă-te în colo, — rosti el cu răutate, apoi rîse în silă. — Strigi că n-o să mai fie nevoie de batoza lui Ignat, dar tot la el ai să vii să treieri.

— Ho ! — se oțărî Vahirev. — O să treier mai bine cu prăpăditul ăla de îmblăciu, cu un corn de capră sau cu o coadă de taur... o să-mi jupoi pumnii... dar la Ignatka tot n-am să mă duc... Așa sînt eu, să știi !...

Vahirev își îndreptă rănița pe umăr și o porni la drum.

— Ptiu ! Hm !... — se strîmbă Naghibin în urma lui, așteptîndu-se ca Paramon să rîdă.

Dar Paramon tăcea.

— Cine a mai venit pentru treieriș, — întrebă Stepanida, lungind măsurat vorbele, după care coborî din cerdac, îndreptîndu-se spre poartă.

— Noi, noi sîntem, Stepanida Ananievna, — chicoti slugarnic Naghibin. — Iar acolo, uite-l pe Vahirev, se duce la oraș.

Grăsana ieși legănîndu-se în stradă și șuieră printre dinți în urma lui Vahirev.

— Bîrfitorule ! Ții partea fetelor destrăbălate !... Nemernicule ! Crezi că dacă n-ai măritat-o pe sluta de fii-ta,

înseamnă că şi fetele altora să se ofilească, ai ? ! Călcate-ar odată trenul, holbatule !... Doamne, pe vremuri... unuia ca ăsta i-aş fi găsit cît ai clipi ac de cojoc. Dar astăzi ?... Latră la tine, ca nişte cîini, iar tu... deh, taci... D-doamne, maică precistă... nu mai e chip să trăieşti ! Şi deodată se năpusti asupra lui Paramon : Îi eşti prieten, ai ? Altminteri, de ce taci ?... Nu vă gîndiţi decît la folosul vostru... Să veniţi la treierat... asta ştiţi, dar să vorbiţi cu binişorul, cu inima deschisă — nu...

Paramon izbucni deodată semeţ şi mînios :

— Putem să treierăm, ori ba ? N-avem vreme să zăbovim aici prea mult... Şi apoi nu cerem pe degeaba — plătim cu bani... Putem să şi plecăm la o adică...

— Măi, măi, — îl luă mai domol Stepanida şi schimbă o privire cu Pankrat. — Ce te oţărîşi, neică ?... Am zis şi eu acolo o vorbă... fiindcă mă doare, deh, mă doare-e...

Vîrî mîna-i grasă în carul lui Paramon şi vorbi cu glasul ei mieros :

— Ai snopi mari, drăguţule !... Pentru tine, hai, fie şi o rublă şi optzeci de copeici pentru tot grîul... Trage în curte, intră, acolo tocmai se isprăveşte.

Paramon se uită posomorît, pe sub sprîncene, şi faţa lui ciupită de vărsat se întunecă şi mai mult :

— Mai lasă din preţ, cocoană. Anul trecut aţi luat numai cincizeci de copeici.

— Apăi, deh, drăguţule ! — începu femeia repede, tot pipăind încărcătura. — Viaţa se scumpeşte, nu sînt semne că s-ar ieftini. Iar toba am dres-o nu de mult, ne-a costat o groază de bani... Şi apoi carul tău... e măricel... Vreo patruzeci de puduri, negreşit că are... Ia încearcă să tocmeşti un om şi să-i dai de mîncare toată ziua... ai să vezi cît o să-ţi lucreze pînă seara !

Paramon dădu bici calului, fără să spună o vorbă şi intră în curtea largă a lui Ignat.

Noutatea că Şuşpanov este însurat şi că are familie căzu ca o cărămidă în capul lui Nikanor Malkin. Se obişnuise cu gîndul s-o vadă pe Duneaga soţia unui şef, fie chiar şi a unuia mai mărunţel. Şuşpanov fusese îngăduitor cu el : îl lăsase de mai multe ori să plece de la lucru mai devreme, şi se făcea că nu observă cînd Nikanor întîrzia.

Se prefăcea că nu bagă de seamă nici faptul că Nikanor ducea acasă cînd un pumn de cuie, cînd o bucată de fier, cînd cîte o piuliță. „Am găsit-o pe jos, așa că am luat-o", îl lămurea în grabă Nikanor și-și vedea de drum. Mai tîrziu încetase cu totul să-i mai dea explicații lui Șușpanov pentru aceste lucruri pe care le socotea ale sale.

— Ce faci, bre? — îl întrebă într-o zi Andrei Berkutov prinzîndu-l asupra faptului. — Ești cam apucător!

— Ei și? — se zbîrli Nikanor. — Era cît p-aci să-mi pierd viața aici, și acu'... să nu îndrăznesc să iau niște resturi, niște bucățele ca vai de ele.

— Mie mi-e tot una, — rîse Andrei Berkutov. — Că doar nu iei din averea mea. Numai să ai grijă să nu pici peste altcineva. Și apoi, crezi că te alegi cu mare lucru?

Pe Andrei Berkutov îl chinuiau de mult timp îndoielile; era nemulțumit de viața sa. Erau aceleași gînduri vechi, învîrtoșate, dar chinuitoare, pe care le împărtășise lui Ogneov în primăvară. Se săturase de așa viață.

— Pe vremea comitetului sărăcimii, am fost și eu printre capi, — îi spunea el lui Nikanor, — știam cum și ce trebuie să fac. Da' de cînd a deschis Ignașka prăvălia, parcă mi-a dat careva cu leuca în cap, n-am mai dat crezare vieții pentru care mă zbătusem pînă atunci... Dacă Ignașka se îmbogățește nestînjenit de nimeni de ce să nu fac și eu la fel?... Uite ce mîini zdravene am, pot să lucrez pînă-n noapte, — dar de ce nu mă aleg cu nimic?... Tu ești pirpiriu, pe cînd eu pot să lucrez cît trei. Mi-aș dura o casă nouă, aș căptuși-o cu scînduri, aș face o grădină cu pomi și cu zarzavat... Și m-aș bucura să am un ban al meu... Eu nu-s mai prost ca Ignat, dar fericirea, norocul, nu se lipesc de mine... De ce?

Lui Nikanor nu-i plăceau aceste discuții; îi ținea isonul lui Berkutov, dar tușea din cînd în cînd încurcat. El nu se gîndea la nimic asemănător. De bine de rău înțelegea ciuda lui Andrei cel voinic, care socotea că la oraș, la debarcader, ar fi putut să cîștige mai mult. Dar mai încolo nu pricepea nimic. Cum vine asta „să dai crezare vieții", cînd viața, după părerea lui Nikanor, era întotdeauna la fel: șefi după șefi s-au perindat, dar nici unul din ei nu i-a pus o ladă de arginți în prag. Și, îndeobște nu se poate întîmpla nimic deosebit: cum s-a depănat viața de la face-

rea lumii, așa se deapănă și acum, n-ai ce-i face. Cum se învîrteau oamenii înainte vreme, așa se învîrtesc și acum. Nikanor știa să vadă numai ceea ce îl privea pe el, traiul lui de toate zilele, ceea ce se petrecea sub nasul lui. Dar mai bine decît orice, Nikanor știa că trebuie să se teamă. Frica îi otrăvise întotdeauna viața : vara se temea de secetă, în preajma iernii se temea să nu i se usuce semănăturile de toamnă ; cînd era vînt se temea de foc, noaptea se temea de hoți, se temea pentru vite, pentru bucate, pentru straie. Întotdeauna îl frămînta un singur gînd : numai de s-ar descurca, de-ar trăi sătul, de n-ar îngheța pe ger. Cînd Șușpanov se ceartă cu Duneaga, Nikanor își dădu seama îndată că se isprăvise cu hatîrurile.

Șușpanov regreta plimbările plăcute în tovărășia Duneagăi cea cu ochii căprui. Pe administrator îl mai perpelea și nerăbdarea : va fi oare aprobată cererea lui de a fi trimis la cursurile de felceri ? I se va împlini visul ? Se și vedea în halat alb, în mijlocul unei puzderii de borcane și flacoane strălucitoare salvînd oamenii și izgonind bolile și moartea. În apucături și în vorbă, începu să-l imite pe felcerul Makov. Munca de la fabrica de cherestea îi părea acum mediocră, ștearsă. Nu o dată își vărsa acum pe Nikanor necazul și plictiseala.

— De ce vii la lucru mai tîrziu decît ceilalți ? Uite cine s-a găsit să facă pe burjuiul !

Nikanor tăcea și se chibzuia la ale lui. Ca de obicei, nu vedea decît pînă la vîrful nasului. În cele din urmă, folosindu-se de faptul că Șușpanov devenise un gură-cască, veșnic distrat, începu să „ciupească" din magazia deschisă... Nikanor pitise în tufișurile de lîngă magazie două lădițe cu cuie, o legătură de cremoane, doi saci noi, un ghem de sfoară neîncepută, o bucată de săpun de calitate superioară, pe care le „găsise" de vreo trei zile încoace : arunca în tufișuri tot ce se nimerea. De ascuns nu era mare lucru, dar de dus acasă era foarte greu, după cum își dădu chiar el seama. Magaziile se aflau la poalele dealului, lîngă drum ; la fiecare cîțiva pași dădeai de oameni.

„Azi le car !" — hotărî Nikanor de dimineață. Cînd s-or duce cu toții la masă, le iau. La început lăzile : măcar una. O duc la Stepanida — că ea cumpără, iar una o s-o las pentru mine".

Nikanor plecă ultimul de la lucru şi o apucă spre tufişurile cu pricina.

— O iau pe costişă, — şopti el în grabă, strîngînd lîngă burtă lada grea, nestrujită.

Se uită cu grijă pe după colţ, — pe drum, în jos, nu se vedea ţipenie de om. Nikanor aruncă peste ladă o grămadă de vreascuri şi porni, gîfîind din cauza poverii. I se părea că niciodată nu cărase ceva atît de greu, că niciodată povara nu-i amorţise mîinile ca acum. Vreascurile îi lunecau printre degete şi aproape că nu mai acopereau lada.

— Of, să ştii că are cel puţin un pud... — cugetă Nikanor abia răsuflînd. Se uită împrejur — şi încremeni de groază; nu făcuse decît vreo douăzeci de paşi. Uite, să mai treacă de colţul magaziei şi apoi ajunge pe drumul care duce pe costişă.

Deodată, Nikanor simţi că se înăbuşe; se chinci, picioarele începură să-i tremure. De după colţ ieşiră nişte oameni care vorbeau între ei. Nikanor simţi că încep să-i ţiuie urechile; strînse şi mai tare lada în braţe.

— Trebuie să merg... zău... trebuie să merg, — şi Nikanor porni, tăind zănatic şoseaua.

Pe povîrniş cobora Ogneov împreună cu inginerul.

— Stai, — spuse Ogneov liniştit. — Ce duci acolo?

Lui Nikanor îi vîjîiau urechile. Picioarele-i i se muiară şi se opriră ca şi cînd ar fi refuzat să-l mai slujească.

— Duc lucrul meu... al meu...

— Ia să vedem, — spuse Ogneov, luîndu-i din mîini lada, cu aceeaşi uşurinţă cu care ar fi ridicat o pernă.

— Asta e din materialul pe care l-am cumpărat cu ridicata — explică el inginerului.

— Mare ruşine, — clătină din cap Mideaev, fără să se uite la faţa pămîntie şi la ochii holbaţi de groază a lui Nikanor.

— Cînd ai furat-o?

Ogneov luă lada la subsuoară.

— A... Ah... Nikanor înghiţi o duşcă de aer; buzele lui vineţii tremurau de parcă ar fi fost cuprins de friguri.

— Să mergem, — îl întoarse din drum Ogneov. — O să lămurim îndată totul.

Administratorul Şuşpanov începu să spumege de furie.

— Nemernicule! De mult cară tot felul de obiecte... Rîde, şi spune: „Eh, nişte fleacuri". Te pomeneşti că a strîns o căruţă întreagă de materiale ale fabricii.

Ogneov se întoarse spre Nikanor; faţa îi era aspră, ochii îngustaţi.

— Ei, cum e? Ai luat?

Nikanor îngăimă răguşit şi strident:

— Am lua-at...

În jur se adunase lume, care se uita la Nikanor ca la un om sluţit pe neaşteptate de vărsat.

— Unde ai ascuns materialele? — întrebă Ogneov fixîndu-l cu privirea lui rece, subţiată printre pleoape.

Nikanor se uită înapoi; se pierduse cu desăvîrşire. Ogneov pricepu.

— Şuşpanov, — strigă el, — scotoceşte prin tufişuri!

Toată comoara lui Nikanor Malkin fu curînd scoasă la iveală.

Nikanor simţea că pierde pămîntul de sub picioare. Urmărea cu ochii rotunjiţi, bulbucaţi de spaimă, fiecare lucru scos din tufişuri.

— Ei, ce să facem acum cu tine? — întrebă Ogneov şi se aşează pe o buturugă.

— N-ar fi mai bine să muşamalizăm acest incident? — strigă cineva cu glas ascuţit.

Bucelski se desprinse din grupul ce se adunase.

„Phi, o s-o facă lată...", — se gîndi cu teamă inginerul, căutînd să nu se uite la prietenul său.

— Trebuie să apreciezi... să ştii să cîntăreşti... asta nu e o crimă... — spuse Bucelski gîfîind. — Pentru fabrică e un fleac, nu-i mare pagubă... deci ajunge... aşa socotesc eu!...

— Şi eu socotesc că ajunge, — strecură printre dinţi Ogneov, ridicîndu-se de pe buturugă. — Cine eşti dumneata? — şi în ochii lui albaştri, micşoraţi şi aţintiţi asupra lui Bucelski, sclipi răceala cruntă a dispreţului. — Dumneata... eşti tehnician? Da?

— Da, — făcu neputincios Bucelski. — Dar specialitatea mea n-are a face cu cazul de faţă.

— Destul. Nu-ţi cunoşti îndeajuns atribuţiile dumitale principale, dar te bagi întotdeauna acolo unde nu-ţi fierbe oala.

— Eu... nu sînt o marionetă pe care s-o joci cum vrei ! — zbieră Bucelski. Se uita la Ogneov cu ochi holbați, plini de ură. — Eu sînt un om care...

— Care încurcă totul, face demagogie... și se bagă, repet, unde nu-i fierbe oala, — întregi Ogneov.

Apoi îi făcu lui Nikanor un semn cu capul.

— O să trebuiască să ne lipsim de tine, Nikanor Malkin. Ai multe potlogării la activ. Nu putem să te ținem lîngă avutul statului. Cred că tovarășul meu, inginerul Mideaev, va fi de aceeași părere.

— Protestează... Viktor Mideaev, protestează ! — strigă Bucelski cuprins aproape de isterie.

Ochii lui tulburi evocară deodată inginerului, niște băltoace în care se oglindesc felinarele nopții. Ca și cînd nu l-ar fi auzit pe Bucelski, se apropie de Ogneov.

— Desigur, tovarășe Ogneov, cred că așa e mai bine. Să fie mulțumit că îl concediem și nu înaintăm cazul lui mai departe.

Bucelski începu deodată să rîdă cu hohote și se apropie de inginer, legănîndu-se, de parcă ar fi fost amețit de băutură.

— Ha-ha... Felicitările mele... Pier-de-rea defini-ti-vă a personalității !

— Nu mai bate cîmpii, Bucelski ! — se trase înapoi cu scîrbă inginerul.

— Mîine o să ți se facă socoteala ! — strigă Șușpanov în urma lui Nikanor, care se depărta abătut, clătinîndu-se.

— Mulțimea începuse să se împrăștie ; unii se mai uitau cu curiozitate la tehnician.

— Ei, am să mă duc totuși să prînzesc, — spuse Ogneov. — Mergi și dumneata, tovarășe Mideaev ?

Bucelski o luă pe urmele lor, gîfîind și clocotind de ură împotriva lui Ogneov.

— Ha-ha... niciodată, în nici o împrejurare, oamenii nu uită de prînz...

Inginerul îi șopti lui Ogneov :

— În copilărie i se întîmpla să leșine de prea mult plîns.

Inginerul îl aduse pe Makov la Bucelski.

— Leonid... scoală, te rog...

— Mi-e totuna, totuna! — strigă Bucelski, plîngînd cu hohote şi mişcînd vlăguit din mîini.

Inginerul plecă curînd după aceasta, luînd-o spre deal iar Makov rămase lîngă Bucelski.

Tehnicianul îl alungă însă repede pe felcer, printr-o glumă rostită pe un ton mînios:

— Pleacă de aici, te rog, tămăduitorule ochelarist!... Calmul dumitale îmi face greaţă!

După pauza de la prînz, Bucelski o porni pe lîngă drumul nou şi se afundă în pădure; inima îi bătea să-i spargă pieptul.

Tehnicianul mergea ridicînd mereu braţele, de parcă s-ar fi răstignit pe o cruce imaginară.

— A-ah... las' c-o să vă amintiţi voi de mine. M-am răzbunat atît pentru mine cît şi în numele celor mulţi, mulţi... care caută şi nu găsesc... O-o... tu, constructor nepăsător, suflet de cremene... Nu-mi pare rău de viaţă dacă pot să te pocnesc în frunte, şi să-ţi stric marea ceremonie a muncii!

Deodată răsări ca din pămînt Evtişka, cu picioarele lui strîmbe, cu nasul cîrn, şi faţa zîmbitoare de măscărici.

— A-aha... dănţuitorul! — se bucură Bucelski de întîlnirea cu Evtişka; abia atunci observă că se aşezase pe o moviliţă acoperită cu muşchi.

— Şezi? — întrebă Evtişka şi trînti cu şapca la pămînt. — Eu m-am cărăbănit, — i-am lăsat în plata domnului... mi s-a urît aici; nu-i chip să răsufli, nici să scoţi o vorbă... Nu, frate, Evtihi Karpuşin mai e în stare să cutreiere lumea... Numai că au cam dispărut hoinarii; ai zice că i-a înghiţit necuratu'. Mă duc să rătăcesc singur, aşa o să fiu mai slobod...

— Pelerinul meu! — şopti înduioşat Bucelski. — Mergem împreună... Ai?

Dar tehnicianul nu fu în stare să se ridice; picioarele i se îngreunaseră într-un fel ciudat; se sperie văzînd cît de neajutorat era.

— Evtişka, dragul meu, ridică-mă... Mi-e rău... Mă tem... Nu mă lăsa aici, singur... Mă tem... Mă tem...

Evtişka îşi apucă deodată şapca şi sări înlături cu o sprinteneală puţin obişnuită.

— Nu! Ia mai slăbeşte-mă... Nu face să-mi bat capul cu tine. Mori, dacă ţi-a venit sorocul...

Şi se făcu nevăzut îndărătul unui brad.

— A-a — îngînă tehnicianul, crezînd că strigă dar nu-şi mai simţea corpul ; — parcă se topea într-un somn greu, se destrăma într-un abis eterat.

Înainte de terminarea lucrului Makov veni în fugă la inginer pe deal.

— O poveste neplăcută... Fără doar şi poate că Bucelski mi-a şterpelit morfină din trusă, în timp ce am fost la bucătărie după apă... M-am dus adineauri la el... nu era acasă... Dar pe masă am găsit scrisoarea asta, adresată dumitale şi tovarăşului Ogneov.

Pe o coală de hîrtie erau aşternute cu slove strîmbe, răşchirate, de o şchioapă, ameţite parcă, următoarele rînduri :

„Voi cei mulţumiţi de sine şi stăpîniţi de închipuirea că sînteţi pe drumul cel adevărat... iată, voinicilor, nici pe mine, *pe mine singur,* n-aţi fost în stare să mă tîrîţi cu voi... Stupida voastră încredere în sine *mă înăbuşe,* deoarece în lume nu este nimic mai crud decît ea... Vă blestem în numele tuturor celor care caută adevărul, care sînt fericiţi, pentru că nu doresc să se bălăcească în mocirla abjectă a prosperităţii !...

Leonid Bucelski

— Eh, cît zgomot pentru nimic ! — spuse supărat Ogneov. — Trebuie găsit imediat şi scuturat. Poate că atunci o să fie mai bine dispus.

În curînd, tehnicianul fu găsit în acelaşi loc, în care se întîlnise cu Evtişka.

— Constat o stare de somnolenţă suspectă, — spuse Makov şi ceru o pereche de cai, pentru a-l transporta pe Bucelski la spital.

A doua zi se înapoie. Ştergîndu-şi ochelarii, spuse nemulţumit :

— Ce individ agitat şi ciudat ! Abia l-am trezit, şi el, închipuiţi-vă, a suspinat : „Ah, de ce m-aţi readus la viaţă ?“

— Si unde e acum ? — întrebă Ogneov.

— A plecat în oraş. Iar pe dumneata, tovarăşe Mideaev, te-a rugat să-i trimiţi lucrurile la adresa asta, — şi Makov, fără să-şi ascundă dispreţul faţă de comisionul pe care-l

îndeplinea, înmînă inginerului o hîrtiuţă cu adresa din oraş.

— Aşa-a. Înseamnă că n-o să se mai întoarcă pe şantier, — spuse gînditor inginerul.

— Sigur că n-o să se mai întoarcă, — întări ironic Ogneov, — îi e ruşine. Poate că o să-i vină în sfîrşit mintea la cap.

Pe prispa casei lui Vahirev, şedeau Elena şi Vsevka.

— Tăticu'! — strigă Vsevka şi începu să joace pe genunchii mamei.

— Ce strengar! — zise Ogneov, apoi luă cu stîngăcie copilul în braţe, temîndu-se să se uite la Elena.

— Cît de mult te iubeşte, Piotr Vasilievici, — se minună inginerul.

— Crezi? — întrebă vesel Ogneov şi fără să vrea strînse la piept corpul moale şi micuţ. — Ei, viteazule, iar ai de gînd să mă tragi de mustaţă?

— Vsevka, nu-l supăra pe tata! — îl ameninţă în glumă Elena.

Dar copilul sălta în braţele tatălui şi-i arăta ceva, agitîndu-şi mînuţa cînd spre Ogneov cînd spre Elena.

— Ce e? — Elena se roşise pînă la urechi şi se apropie de Ogneov. — Ei, ce e, mititelule? Ce vrei?

— Vrea, — şi inginerul începu să rîdă, — ca să-l duceţi amîndoi... Ştiţi, aşa: din mîinile a două persoane se face un scăunel pe care se aşează al treilea. Tu, frăţioare, eşti şmecher, vrei să te plimbe doi vizitii!

— Deh... n-ai ce-i face! — oftă comic Ogneov şi îşi puse degetele pe încheieturile subţiri ale Elenei.

— Trebuie să strîngi mai tare, — spuse ea zîmbind.

Ruşinîndu-se şi tuşind, Ogneov îi strînse şi mai tare mîinile.

— Aşa e bine?

Ea îi zîmbi din nou, în timp ce ochii-i duioşi şi luminoşi spuneau: „Nu-i nimic, totul e bine, nu te teme!"

Vsevka ţipa în urechea lui Ogneov care se gîndea: „Ei drăcie, îi vine greu Elenei, totuşi zîmbeşte şi e vorbăreaţă; da, da, e răbdătoare, şi are caracter bun".

Inginerul urmărea pe furiş cum aceşti părinţi neobişnuiţi îşi purtau copilul care rîdea. Pentru Elena nutrea un

respect deosebit, însoţit de consideraţie dar şi de compătimire.

— Ei frate, dar ştii că am ostenit! — spuse Ogneov îndreptîndu-se de mijloc. Rîzînd, îl strînse din nou pe Vsevka la piept.

— Ştiţi, tovarăşe Ogneov, — spuse inginerul, — mi-am şi găsit un ajutor. Un om foarte priceput; îl cheamă Seomocikin. Ce-i drept, e autodidact, dar are mult bun simţ şi e foarte isteţ, aşa încît cred că o să facă faţă îndatoririlor de tehnician.

— Bine, e în regulă, — consimţi Ogneov. — Seomocikin e dezgheţat şi îl trage inima la muncă; nu filozofează în van. Oamenii de felul lui Seomocikin nu rostesc vorbe pompoase şi înduioşătoare, dar se străduiesc din tot sufletul să aducă şi ei contribuţia lor la cauza comună... Pe cînd filozofii ăştia trîndavi de soiul amicului dumitale, să mă ierţi, — nu fac nici cît o ceapă degerată.

Elena nu se mai putu stăpîni:

— Ştiţi, într-o zi Bucelski discuta cu mine. „Mi s-a urît, îmi zicea el, de aceste lanţuri care-mi încătuşează viaţa, de toate planurile, calcurile şi de toată această realitate aridă, necruţătoare". Într-adevăr, oamenilor acestora le e lene să cugete.

— Cel puţin dacă ar cugeta la felul cum ar trebui să muncim. Dar nu, se gîndesc la tot felul de drăcovenii; auzi colo: „lanţuri". Mai tîrziu o să le fie şi lor înşişi ruşine cînd îşi vor aduce aminte de felul cum s-au purtat. Sîntem o generaţie care trebuie să muncească fără preget: să se opintească, să nu doarmă pe săturate, ci să muncească. Întîi trebuie să distrugem tot ce e vechi, iar după aceea să alegem din moloz şi praf cărămizile bune; dar operaţia asta trebuie s-o facem cu multă grijă — asta e una la mînă. Apoi trebuie să clădim prezentul, ziua de azi, şi totodată să tragem brazdele viitorului, pe care să semănăm... În acelaşi timp, trebuie să stăm printre oameni, să vedem care le sînt gîndurile şi năzuinţele, şi să le aducem mereu aminte: haideţi să ne ridicăm mai sus, să urcăm încă o treaptă... avem de urcat o scară lungă... Din păcate se mai găsesc oameni, ca Andrei Berkutov, care vor să li se dea totul mură-n gură; numai aşa sînt ei în stare să ne creadă

şi să meargă cot la cot cu noi... Sau să-l luăm, de pildă pe Paramon Ţîganov...

— Da, vorbeşti de lup şi lupul e la uşă, spuse inginerul. — Uitaţi-vă, se apropie o întreagă procesiune! Iar Vahirev e în fruntea tuturor... Astăzi e tare activ.

Vahirev îşi ridică încă de departe şapca şi zîmbi larg lui Ogneov.

— Auzi, Piotr Vasilievici, sîmbătă vrem să mergem, să vedem moara! Sovietul sătesc şi moara sînt treburile noastre de căpetenie!

— De aceea, Alexandr Ivanîci, ai tot umblat ieri pe la casele oamenilor! — spuse glumeţ Elena.

— Am umblat, măiculiţă; cînd am ajuns acasă, abia mă mai ţineau balamalele. Ne puneau oamenii întrebări: cică, de ce ne trebuie soviet sătesc, care-i rostul lui... Unii dintre mijlocaşi şi chiar dintre săraci au cam stat la îndoială, şi iasta datorită lui Ignat care şi-a băgat coada.

Vorbea cu glas tare, uitîndu-se la toţi cei care treceau, ca şi cînd i-ar fi mustrat.

Trecură două fete cu ochi ageri, fluturîndu-şi batistele.

— Vahirev, de ce faci atîta tărăboi?

— Haide, fă mai iute sovietul sătesc; poate că o să ne găsească miri buni.

Vahirev glumi puţin supărat:

— Măi-măi, cîrnelor! Intîi să vă mai vină minte la cap şi numai după aia să cereţi miri!

— N-o mai lua razna, nu uita de treaba aia de căpetenie! — îi aminti Andrei Berkutov.

— Păi de aia am şi venit, — spuse Paramon grav.

— Haideţi, oameni buni... Să mergem, deci, cu toţii, — începu să se agite măruntul Kuzma Leuhin.

— Ieri am stat de vorbă cu mai mulţi oameni, — rosti cu importanţă Vahirev. — Ar fi de dorit, Piotr Vasilievici, să măcinăm la moara noastră obştească...

— Ce să zic, — spuse Ogneov, — o să ne străduim; dar, bineînţeles, trebuie să ne ajutaţi şi voi.

— O să ne străduim! — zise Vahirev cu demnitate, ridicînd un deget. — Ei, haideţi, cetăţeni, daţi-i drumul! Ar fi de dorit să fii şi dumneata alături de noi, tovarăşe inginer-constructor... Piotr Vasilievici, fii bun şi mergi şi dumneata cu noi.

— Crezi că e nevoie să mă rogi ? — murmură Ogneov zîmbind. — Eu însumi vreau să merg.

— Cu atît mai bine ! — spuse cu însufleţire Vahirev. — Pe cetăţenii care doresc să vină cu noi, îi rugăm să privească cu multă luare-aminte acest bun obştesc ! Piotr Vasilievici şi dumneata, tovarăşe inginer, fiindcă sînteţi oameni învăţaţi, nu uitaţi să lămuriţi poporul !

Vahirev se pregătea parcă de război, deşi nu semăna cîtuşi de puţin cu un comandant de oşti.

«Poftim, Leonid, ziceai că „nu schimbăm nimic“... — se gîndea inginerul. — Păcat de tine, că nu eşti decît un nefericit, un caraghios şi un neurastenic ! Dar scena asta o vezi ? Ţăranul ăsta cu şapcă de soldat îmi spune : „Ar fi de dorit să fii şi dumneata alături de noi, tovarăşe inginer“. El nu cunoaşte matematicile superioare, n-a auzit de Mendeleev, şi nici de Newton, dar eu merg cot la cot cu el, şi asta nu ca să-i dau poveţe (făcînd pe filantropul şi înduioşîndu-mă !), ci să-l ajut efectiv pe el şi pe mulţi alţii de pe această uliţă !... Eu merg cu acest sat, cu Nizinki, şi ştiu că acesta e însuşi mersul istoriei... Cine a spus : „În leagănul murdar se foieşte viitorul măreţ“ ? Mi se pare că Kliucevski[1])... Vorbea despre Rusia... Dar azi viitorul nu se mai foieşte, ci ţîşneşte, se apropie năvalnic».

Cei din Nizinki mergeau spre moară ca spre o viaţă nouă. În drum fumau, aprinzîndu-şi ţigările unul de la altul. Flăcăii îşi înfoiau armonicile împodobite cu darurile fetelor, — panglici şi broderii pe pînză colorată, care fîlfîiau în vînt.

— Moara asta îmi aminteşte de fabrica noastră de cherestea, în ziua cînd am venit să facem prima recunoaştere, — spuse inginerul, urmărind cu privirea silueta mobilă a lui Vahirev, care se şi urca pe scară.

— Da, ai dreptate, — încuviinţă Ogneov. — Numai că aici o să meargă lucrurile mult mai uşor.

— Poftiţi, tovarăşi, priviţi după pofta inimii... poftiţi ! — Vahirev, stătea în uşă, invitîndu-i pe Ogneov şi pe inginer, făcîndu-le semne cu capul.

În urma lui urcă scara mărunţelul Kuzma Leuhin.

---

[1]) Kliucevski V. O. (1841—1911) — istoric rus. Lucrările lui tratează diferite probleme din istoria Rusiei. În interpretarea fenomenelor istorice s-a situat pe poziţii idealiste. (N. red. rom.)

— Cetăţeni, intrarea nu e oprită pentru nimeni. Simţiţi-vă ca la voi acasă.

— Hai-hai, — tuna cu vocea-i puternică Paramon Ţîganov împingîndu-l din urmă pe Leuhin — mergi înainte, piticule.

Nikolai Flegontov, care se comporta întocmai ca prietenul său, adăugă :

— Mergi înainte, şi bagă de seamă pe unde calci.

Oamenii din Nizinki urcară scara morii. Uşile de la cele patru intrări scîrţîiră în ţîţînile ruginite, şi scîndurile din galeriile înguste începură să se vaiete. Peste tot mirosea a mucegai, a colb, a părăsire. Copiii începeau să tuşească din pricina praiului şi ieşeau în fugă pe scară. Cei mari, strîngîndu-se în jurul haosului mort al mecanismelor colbuite, ascultau explicaţiile inginerului, care le arăta ce reparaţii trebuiesc făcute la maşini şi la clădire, astfel ca moara să poată intra în funcţie.

Ogneov numără pe cei de faţă. Se adunaseră aproape şaptezeci de inşi.

„Se pare că au de gînd să se apuce serios de lucru".

Îi plăcea să desprindă din masă feţele oamenilor şi, după anumite trăsături aparent neînsemnate, să aprecieze expresia lor comună. El socotea că viaţa de muncă a oamenilor este în esenţa ei simplă şi supusă unor anumite legi.

Ogneov îşi dădu acum seama cu deosebită claritate, cît era de necesară o moară în Nizinki. Vedea aievea parcă, hopurile din timpul iernii, căluţul pintenog şi sacii grei din sanie. Anevoios mai era drumul pînă la moara situată la zeci de verste şi mai ales pe ger sau pe viscol : calul sufla greu şi abia-şi mişca picioarele, omul se spetea şi el ; de jur împrejur vuia numai vîntul sălbatic, rătăcind pe întinderile triste de ţară...

Îndată ce inginerul isprăvi cu explicaţiile, Vahirev sări pe scara şubredă, lîngă perechea de pietre ale morii.

— Cetăţeni — tovarăşi, aţi auzit ce trebuie făcut ?... Munca e prea uşoară ca să ne spetim de pe urma ei, iar moara o punem noi pe roate ! — strigă el acum de pe treptele cerdacului.

— M-da... uşor pe dracu'... o să fie nevoie de ăl puţin o sută de butuci de pini, din cei mai buni, — oftă Nikolai Flegontov, scărpinîndu-se în creştetu-i zbîrlit.

— Trebuiesc pe puţin o sută de grinzi, — spuse tuşind subţirel Kuzma Leuhin.

— Nu e totul asta, cap sec! — răsună o voce de bas îndesat şi în faţă ieşi Andrei Berkutov. — Nu uita, căpăţînă seacă, nici de pietrele de moară, care trebuiesc cioplite. Asta, frăţioare, e o treabă de mare însemnătate... Trebuie să aduci aici un meşter în piatră; şi să-l ţii pe bani...

Dar Vahirev îl întrerupse, lovindu-se cu zgomot peste frunte, apoi arătă cu degetul întins spre pieptul lat al lui Berkutov.

— Phi... ce gură cască mai sînt! Păi de ce să plătim bani, cînd tu eşti meşter în piatră? Nu mai da din cap, las' că ştiu eu. Cetăţeni, Andrei mi-a povestit într-o bună zi că de vreo două ori a dres pietrele morilor de la oraş. Ce? Vrei să spui că nu-i adevărat?

— Cum să nu fie adevărat? — zîmbi Berkutov, luîndu-şi o înfăţişare voinicească şi vîrîndu-şi mîinile mari pe după cureaua ce-l încingea peste cămaşă. — Ştiu şi meşteşugul ăsta, numai că... n-o să mă apuc să lucrez pe degeaba pentru voi.

— Pentru n-o-i? Pe degeaba? — strigă Vahirev. — Nu ţi-e ruşine, păcătosule? Dar n-ai să macini şi tu? Nu o faci şi pentru tine?...

Din mulţime răsunară rîsete şi strigăte de indignare:

— Mă, da' mari potlogari mai sînt şi ăştia din Slobodskoi...

— E destul să strănute, că şi cer bani!

— Gura... Parcă voi sînteţi mai breji, vă ştim noi!

Se iscă ceartă mare, absurdă ca întotdeauna.

— Li-ni-şte! Cetăţeni! — urla şi bătea din picior Vahirev. — Te pomeneşti că se şi încaieră... aşa, netam-nesam! Tovarăşe Ogneov, dumneata ca fost militar...

— Bine. O să încerc. Am glas destul de puternic, — zîmbi Ogneov.

Urcă cîteva trepte şi vocea-i de bas acoperi vuietul mulţimii:

— Ei, tovarăşi! Vă eu că nu înţelegeţi care vi-e interesul. Se poate, tovarăşi? Noi ne pregătim să vă dăm

energie electrică de la fabrica de cherestea, ca moara să vă slujească, iar voi nu sînteţi în stare să vă înţelegeţi!

— Haideţi, spuneţi-vă păsul, oameni buni! — strigă din răsputeri Vahirev.

— Dacă n-ar fi decît grinzile... trebuiesc o sută în cap, nici mai mult, nici mai puţin... — prinse glas Kuzma Leuhin, dar se opri îndată, băgîndu-şi capul între umeri.

Vahirev începu să rîdă dispreţuitor.

— Ai zis-o şi tu! Deşteptule! Parcă tu singur trebuie să dai toată suta?

Glasurile se înteţiră iarăşi, vuind care mai de care.

— Nu-i vorba de asta, dar trebuiesc găsite.

— Apoi fiecare grindă trebuie să fie de cel puţin un stînjen.

— Ehe, dar dacă izbutim s-o punem pe roate, apoi sîntem cineva.

— Poate că ar trebui să facem rost de bani! — spuse apăsat Berkutov.

— Bu-un! — îl sprijiniră cei din jur.

— Măi, Vahirev, trebuie să cerem bani de la oraş, — aşa ar fi tare bine!

Lucrurile ieşeau cu totul altfel de cum se gîndise Vahirev — de un ceas şi mai bine dura foiala şi discuţiile, fără să se ajungă însă la nici un rezultat.

De obidă şi de mînie simţi o durere în piept. Tuşind şi frecîndu-şi mărul lui Adam, Vahirev prinse din zbor ultimele cuvinte despre bani.

— Să facem rost de bani? Credeţi voi că la oraş banii cresc în copaci, ai?... Acolo mi s-a spus: „Moara este proprietatea voastră, puneţi-o în mişcare prin propriile voastre mijloace. Iar vouă, văd că vă este lene chiar să vă... urniţi din loc... Mă, ţopîrlanilor!"

Clocotea de indignare; aproape că îi venea să izbucnească în lacrimi.

— Nu sînteţi în stare să credeţi în bine?... Din pricina prostiei voastre o să vă prăpădiţi! Va să zică să ne degere iarăşi picioarele la iarnă cînd ne-om duce să măcinăm grîul tocmai hăt departe... să fim nevoiţi iar să ne ploconim în faţa lui Ignatka?... Mă, ce oameni!

Ogneov schimbă în şoaptă cîteva vorbe cu inginerul, apoi urcă din nou pe scară.

— Stați, tovarăși! Hai să facem primul pas. Noi, fabrica de cherestea, o să vă dăm buștenii și butucii. Iar cînd moara o să înceapă să lucreze o să ne socotim, ca niște vecini buni ce sîntem. Merge așa?

Vahirev strigă triumfător:

— Ați văzut? Credeați că n-o să avem cu ce începe, — cînd colo, iată că avem!

De data aceasta găsi cu cale să vorbească Paramon, care pînă atunci păstrase tăcerea.

— Nu e puțin lucru ceea ce ni se dă! E chiar mult! — spuse el încet, dar cu convingere. — Înseamnă că sîntem niște proști dacă n-om fi în stare să începem lucrul cu ajutorul ăsta. Că doar pentru noi ne străduim; ca să ne fie truda mai ușoară. Chibzuiți și voi, cîte foloase o să tragem!... Ce tot bateți pasul în loc cînd e vorba de așa treabă; parc-ați fi niște copii, ai?... Ne străduim doar pentru noi, după cum vă ziceam, ca să ne vie tot nouă mai ușor. Oamenii ne fac un bine, și eu vreau să fac la fel...

Își închină fruntea brăzdată de cute adînci și mărturisi, ca la spovedanie, arătînd cît o să poată da și ce e de acord să facă.

Scoțîndu-și cu gravitate șapca, dar fără să facă semnul crucii, Vahirev înșiră și el ce are de gînd să dea; Nikolai făcu la fel. Fîstîcit, Kuzma Leuhin, cel cu familie numeroasă, făgădui că va aduce și el ceva, care „chiar dacă nu o să fie cine știe ce, o să fie însă dăruit din toată inima". Apoi Kostiușa, sacagiul fabricii de cherestea, îi făcu pe toți să rîdă cînd își luă angajamentul că va căra „fără tocmeală" orice și pe oricine.

— Da' cu pietrele de moară cum rămîne? — își aminti deodată Paramon, și-i propuse lui Vahirev: — Hai, Lexandr, să-l rugăm pe meșterul ăl îndărătnic.

Vahirev rosti, convingător și cu ton de poruncă:

— Ascultă, Berkutov, dă-ți și tu obolul, punînd umărul la treabă alături de ceilalți cetățeni... Ai?

Andrei suspină cu prefăcută ironie.

— Da' mie mi-a dat cineva vreo mînă de ajutor?... Eu nu-s sfînt, nu lucrez pe degeaba. Măcar de-aș ști că iese ceva ca lumea; după felul cum se bagă toți la gră-

madă şi cum nu e nici stăpîn, — totul o să se ducă de rîpă.

Arătîndu-şi fără a zîmbi dinţii albi, spuse tare şi cu răutate:

— Dacă strîngeţi bani, într-o zi am isprăvit lucrul.

S-ar fi zis că nimic nu l-ar putea tulbura, dar se întîmplă altfel. În faţă ieşi deodată Nenila, fosta argată a lui Ignat. Nenila se opri în dreptul lui Andrei Berkutov, iar pe faţa ei gălbuie apăru un zîmbet sfidător.

— Mă, Berkutov, cum de se mai găsesc hrăpăreţi ca tine?! Te roagă lumea, te roagă atît de frumos şi tu tot te mai fandoseşti. Mă doare inima pentru oameni, zău aşa! Eu sînt singură cuc, nu semăn grîu, aşa că făina o cumpăr de la prăvălie, dar chiar aşa, cînd mă uit la străduinţa oamenilor, nu-mi pare rău să dau şi eu ceva...

Virî deodată mîna în buzunar, apoi dădu drumul la două monede de zece copeici în palma lui Andrei, care rămase năucit.

— Na, îţi plătesc partea mea! Putem strînge banii!

— Auzi! De unde ai mai răsărit şi tu — se aprinse mînios Berkutov. — O să lucrez şi fără cele douăzeci de copeici ale tale; numai să am eu poftă...

Pe drum, Ogneov îl strigă pe Andrei Berkutov:

— Eşti îndărătnic, tovarăşe Berkutov; greu să te convingă lumea să ajuţi consătenilor dumitale.

Berkutov îşi ciupi bărbuţa.

— Păi treabă e să urneşti producţia în felul ăsta? E ca şi cum ai înţoli un dezbrăcat, adunînd de la oameni cîte-un fir de lînă... Mai mare rîsul! O droaie de oameni, însă fără stăpîn. Numai un stăpîn poate face ca totul să meargă pe roate... Chiar şi popii ne învaţă că dumnezeu e stăpîn în cer, iar noi sîntem argaţii lui...

Urmă şi mai nemulţumit:

— Ei... am zis-o şi eu aşa, fiindcă veni vorba, căci pe popi nu pot să-i sufăr... Viaţa aş orîndui-o în felul ăsta: toate bogăţiile le-aş împărţi la săraci, căci avutul burjuilor a fost mare... da... Şi l-aş lăsa pe fiece ţăran să prindă chiag... Da' crezi c-aşa se face? Aş, de unde! Grămada are întîietate! Anul trecut am vrut să împrumut ceva bănuţi de la banca agricolă de la plasă... Aşteaptă,

mi-au zis ăia, în primul rînd dăm la colective... Asta e! Trebuie să mergi cu grămada...

— Şi tu Berkutov, ar trebui să lucrezi cu grămada, îndărătnicule!... Dacă ne unim cu toţii o să fim puternici! Pricepi?

Berkutov făcu un gest a lehamite şi o coti spre sat. Mergea cu pas hotărît, drept; era înalt şi bine făcut. Faţă de omul acesta, Ogneov simţea în acelaşi timp o ostilitate şi totuşi o curiozitate stăruitoare care aducea a speranţă.

Vahirev şi inginerul mai zăboviră lîngă perechea de pietre, socotind costul reparaţiei. Frecîndu-şi palmele, Vahirev spuse:

— Totuşi pentru început nu-i rău. După ce vor trece alegerile pentru sovietul sătesc, o să avem putinţa să facem aici ceva treabă.

— Cînd or să se ţie alegerile?

— Cît de curînd; am aflat de la comitetul executiv judeţean. Mi-au spus că n-o să întîrzie. Au făgăduit să trimeată un împuternicit. Uite, Ogneov o să se ducă zilele astea la oraş, şi a făgăduit să vadă cum stau lucrurile.

Aproape de moară le ieşiră în cale Ignat Kosîh, Naghibinii tatăl şi fiul şi alţi cîţiva oameni.

Kosîh zîmbi bucuros inginerului şi-l salută adînc cu pălăria de paie.

— Bună ziua, dragi tovarăşi.

— To-va-răşi... hm... Şoarecele şi pisica! — zise Vahirev privindu-l chiorîş, dispreţuitor.

— Vai ce om! — exclamă Ignat, făcînd un gest de nedumerire şi uitîndu-se trist la inginer. — Nu se lasă pînă nu-l ia pe om în răspăr, nu se lasă defel. Şi nu înţeleg, să mă iertaţi, care este rostul.

Vahirev se dădu la o parte şi zîmbi ironic, urmărindu-l de sub sprîncene. Duşmănoşi, însoţitorii lui Ignat se traseră ceva mai la o parte, dornici să afle ce întorsătură va lua discuţia.

— Ignat arătă cu pălăria spre fabrica de cherestea.

— Ce namilă de clădire, ai? Cine ar fi crezut astă primăvară că o să se ridice aici aşa ceva, ai?... O civilizaţie înaintată, se poate spune... Iată ce înseamnă tehnica sovietică!... S-au pus pe treabă, nu glumă... he-he...

Şi Pankrat Naghibin strecură cîteva vorbe, făcînd o plecăciune :

— O treabă cu adevărat orăşenească. Nici nu e pentru locurile noastre amărîte.

— Ei, lasă — îl întrerupse cu importanţă Ignat, — Puterea Sovietică ştie ea ce face ; trebuie adusă civilizaţia şi la ţară. S-or găsi oameni care să ştie să culeagă foloasele acestei tehnici...

— Oameni ! — izbucni Vahirev, ieşind pe neaşteptate în faţă. — O-a-meni... Păi spune şi tu pe şleau că eu, Ignat Sengheici Kosîh, sînt ăla... aşa că luaţi seama... Ha... te-ai dus desigur să vezi moara ?

Demn, Ignat îşi puse cu amîndouă mîinile pălăria şi îşi îndreptă în tăcere borurile de paie.

— Te duci la moară, nu ? — îl asaltă Vahirev.

— La moară. Da. Lasă-mă în pace ! — pufni colţos Pankrat Naghibin. — Ce te legi de noi ? Ce tot vrei ?

— Ei-ei — rosti repede şi împăciuitor Ignat. — Tovarăşi, de ce să ne certăm, parcă am avea de împărţit moara !... Moara, prietene Vahirev, nu-i nici a ta, nici a mea... dar de văzut o poate vedea oricine... Aşa că mergem şi noi... Fiecare îşi are planurile lui, stimaţi tovarăşi...

— Mai tacă-ţi fleoanca ! — strigă Vahirev şi izbi furios cu piciorul în pămînt. — Pla-anuri ! Să nu amesteci Puterea Sovietică în planurile tale ! Ea n-are nevoie de laudele tale spurcate !

— Da' ce, ţie îţi picură sfinţenia de pe limbă ? — începu să rîdă Zahar Naghibin.

— Puţin îmi pasă de sfinţenia voastră ; eu nu-s robul lui dumnezeu ; pe toţi dumnezeii voştri îi trimit la mama dracului ! — se înfurie de-a binelea Vahirev, plesnindu-se cu şapca peste genunchi. — Numai să nu-mi vadă ochii cum chiaburii şi cozile lor de topor îi păcălesc pe oameni...

— Tu, Vahirev, ia-o mai domol — glasul lui Ignat tremura şi se întrerupea ca pe timp de ger. Îşi scoase pălăria şi o agită mînios către Vahirev. — Tu... prietene, fă bine şi măsoară-ţi vorbele... las-o mai încet cu păcălelile... eu sînt gospodar, om cu carte, nu-s hoţ, nici tîlhar...

— Ptiu-u! — exclamă Vahirev înroşindu-se. — Ce ne tot baţi capul: tu gospodar... tu vorbeşti de cultură... Eu îţi sînt duşman şi tu îmi eşti la fel! Asta trebuie s-o spui verde, pe faţă!

Deodată Vahirev cercetă cu privirea feţele posomorîte ale celor ce-l însoţeau pe Ignat.

— Bătrîneilor... Ce vă luaţi după el, ai? Vreţi să-l vedeţi cum o să-şi îndese buzunarele cu noi cîştiguri? Sofron Petrovici, lasă-l. Piotr Filipîci, păi cum vine asta, neică? Fiul tău se pregăteşte să lucreze pentru moara pe care o arendăm, iar tu, uite, mergi cu ăsta...

— Ce-i aici, şedinţă, sau ce? — urlă Zahar Naghibin. — Ce-l ascultaţi pe aiuritul ăsta?

— Să mergem, oameni buni, să mergem! — îi încurajă pe ai săi Pankrat, plin de venin.

Ignat porni în urma tuturor, ridicîndu-şi pălăria în faţa inginerului.

— Bună ziua.

— Prea ţi-ai dat drumul la hăţuri, — spuse inginerul lui Vahirev. — La urma urmei, Ignat n-are decît să se ducă la moară; lasă-l să se amăgească, dacă are poftă. Iar dumneata, Alexandr Ivanîci, greşeşti. Noi ne gîndim să facem agitaţie pentru candidatura dumitale în preajma alegerilor... — ca să fii ales preşedinte, că doar nu mai e altul în sat ca dumneata. Şi cînd colo ţi-ai dat poalele peste cap, ai început să suduieşti, ca să te alegi cu tot felul de bîrfeli. Trebuie să te mai stăpîneşti, Alexandr Ivanîci.

Vahirev oftă plin de mihnire.

— Eh... cîteodată nici eu nu ştiu ce m-apucă... Am o limbă afurisită! Cînd le-o trîntesc, începe îndată tărăboiul, mă fac de ocară... Firește, toate astea n-au nici un rost. Nu în felul ăsta trebuie frîntă puterea lui Ignat... N-am nici un fel de şcoală, d-aia sînt ca murgul fără frîu. Totuşi, — rosti el pe-un alt ton, — mînia mea nu-i fără pricină. L-am păscut eu pe Ignat... N-are nici un dram de suflet. Sufletul lui s-a dus dracului!

— Cum adică?

— Păi iacă aşa. Averea asta chiaburească urlă în el cu tot felul de glasuri, ca nişte diavoli: casa, maşinile, prăvălia... Şi tot nu-i ajunge. Cred că are la cămăşi, să-i

ajungă pînă la moarte, şi să-i mai şi rămînă, dar lui tot îi mai trebuie, căci vrea să aibă grămezi din toate. Are şi maşini de tot felul; numai un tractor îi lipseşte.

— Crezi că are mulţi datornici?

— Mulţi? Mai toţi îi datorează cîte ceva. Cum vezi, are la bani să-i mănînce cu lingura mare! Eram copil pe vremea cînd oamenii se îndatorau la tatăl lui; pe atunci abia începuse să se închiaburească. Iar acum, nu ştiu dacă mă crezi, dar averea lui Ignatka a crescut văzînd cu ochii. De unde? Din buzunarele noastre. Omul bagă de seamă cînd i se şterpeleşte din buzunar trei ruble, dar cînd e păcălit zi de zi cu pitaci şi copeici, nici nu simte. Îmi pare rău de oameni, că deh, odată trăieşti pe lume!...

— Vahirev este un om uimitor, neobişnuit! — îi spuse inginerul lui Ogneov. — Ştii, mergeam adineauri cu el şi mă gîndeam: uite, eu sînt un intelectual, am absolvit două facultăţi, dar în comparaţie cu el... Eu, drept să spun...

— Ei, cred că raţionamentul dumitale e greşit. Pur şi simplu n-ai suferit atîta cît au suferit Vahirev şi milioane de oameni. Cei de felul lui Vahirev au purtat pe umerii lor revoluţia. Vahirevii au făcut revoluţia ca soldaţi, iar intelectualii — ca ofiţeri, cu oarecari excepţii.

— Da, da, — se grăbi inginerul să-şi expună gîndurile. — Astăzi, cînd mă uitam la Vahirev, mă gîndeam că la ţară are loc nu numai o luptă de clasă, ci şi o luptă între două civilizaţii. Îmi amintesc că în anii copilăriei mele, răposata mea mamă avea o deosebită consideraţie pentru tipi d-alde Ignat Kosîh: „ţăran civilizat", l-ar fi numit ea.

— Numai că ţărănimea nu vrea o „civilizaţie" de soiul ăsta...

Ogneov şedea pe pervazul ferestrei, alungînd cu ziarul muştele sîcîitoare.

— Ştii, multe discuţii aprinse am purtat în legătură cu aceasta. Îmi amintesc cum am stat la închisoare prima oară; vecinul meu de celulă era un intelectual, un avocat. Era un narodnic înfocat şi striga întruna că toate nenorocirile ni se trag din pricină că nu vrem să învăţăm de la ţărani. Mă certam cu el de mi se usca gîtul... Şi era atîta isterie grețoasă în dragostea asta „pentru popor", „pentru mujic"; căci în fond era numai nepăsare în dragostea

asta: ce putem, cică, să facem pentru tine, țărănime, de vreme ce tu, măicuță, ne înveți pe noi.

— Da, așa e, — spuse Mideaev. — Aici, pe șantierul fabricii de cherestea am înțeles că noi, orășenii, noi, oamenii înaintați, avem datoria să ajutăm țărănimea, să o educăm — că tocmai în asta constă viitorul ei. Într-o vreme, nu e mult de atunci, nu cunoșteam poporul, nu mă cunoșteam pe mine și nici îndatoririle mele față de el. — Mideaev își aminti deodată, plin de tulburare: — Poate că ți se par caraghioase... Efuziunile mele?

— Nu, — spuse simplu Ogneov. — Acestea sînt sentimente firești, mari, pe care le trăiește cea mai bună parte a intelectualității.

— Ogneov! — îl chemă Elena de la geam. — Vino încoace, Vsevka s-a îmbolnăvit!

— Cum? Ce spui? — se sperie Ogneov.

— Cum s-a întîmplat asta?

— M-am dus la moară, iar el a rămas cu Zinoveika... S-a tot învîrtit lîngă ea și deodată a căzut din cerdac, și s-a lovit la ceafă... Și uite... a dat imediat ochișorii peste cap...

— Ce-a recomandat Makov?

— Comprese reci.

— Să fac rost de ghiață?

— De unde să găsești ghiață tocmai acum...

Amîndoi vorbeau în șoaptă, cu teamă, abia deschizînd buzele.

— Știi, — șopti Elena, ștergîndu-și lacrimile, — mi se pare că el... și-a pierdut cunoștința... Iar căpșorul... îi arde... Trebuie adusă cît mai des apă de la fîntînă.

Ogneov nici nu auzi cînd Elena plecă după apă; mîngîia și-și lipea întruna de piept, corpul micuț și golaș al copilului.

— Vsevușka... copilașul meu drag!...

Se simțea vinovat față de Vsevka și-l durea inima fiindcă la început nici nu voise să știe de el și se mulțumea să dea numai bani, ca și cum ar fi plătit un impozit; fusese rece, lipsit de suflet.

Ogneov trăise patruzeci de ani, dar nu avea nici un copil afară de Vsevka — fosta lui soție nu voise să aibă

copii, — dar acum avea un băiat, care să-i fie urmaş; nici nu-şi mai putea închipui viaţa fără acest copil.

Sosi şi Makov; era netulburat şi rece, ca de obicei. Ogneov examină cu o indignare stăpînită profilul cu nas lung al felcerului; cum putea să fie atît de calm cînd ţinea între degete mînuţa lui Vsevka!

Makov îşi îndreptă ochelarii şi observă impasibil:

— Pulsul e mai egal. Ameliorarea e incontestabilă. Continuaţi cu compresele.

Ieşind din casă, Makov bombăni:

— Ce mai ploaie!

Abia atunci observă Ogneov că afară turna cu găleata şi se dezlănţuise furtuna.

Deodată lumina lămpii pîlpîi, geamul zăngăni, fereastra se deschise, iar vîntul rece pătrunse năvalnic în odaie. În prag stătea Elena, tremurînd, udă, cu rochia lipită pe corp.

— Ce furtună! N-am putut să deschid capacul de la fîntînă... N-am putut să scot apa...

— De ce nu mi-ai spus să mă duc eu după apă, Elena? — spuse tulburat Ogneov, neobservînd că o chemase iarăşi pe nume. — Las' că mă duc eu... Ei? Unde e căldarea?

Ogneov ieşi. Îl cuprinse din nou o mare ruşine faţă de Elena: oare ea se temea, ca şi înainte, să-l roage ceva... ea, mama fiului lui?

Ploaia se năpusti parcă asupra lui Ogneov, îl potopi cu şuvoaie de apă udîndu-l leoarcă. Ogneov umbla prin beznă şi trăgea găleata grea, gîndindu-se supus că va trebui să meargă după apă, odată şi încă odată şi încă odată, pînă-n zorii zilei, prin bezna aceasta ostilă de toamnă.

După ce intră în odaie, Ogneov se lăsă în voia mîinilor îndemînatice şi uşoare ale Elenei.

— Vai, te-a făcut ciuciulete!... Barem stoarce-ţi cămaşa... Dă-mi-o, lasă c-o storc eu... Uite aşa... Şi acum stai liniştit şi nu te mai încrunta, te rog... am să te şterg, te usuci... Întoarce-te cu spatele... A-a-şa... Dacă te îmbolnăveşti, ce-o să mă fac cu voi amîndoi? Ei, acum culcă-te!

Ogneov îi zîmbi şi se întinse încetişor sub plapumă, cît era de lung. Cearşafurile curate îl întîmpinară îndată cu o căldură plăcută.

Ogneov nu-şi dădu seama cît timp trecuse, cînd prin somn îl împinse parcă ceva, — şi el întîlni privirea lui Vsevka. Copilul îl privea cu ochi duioşi, încă buimăciţi de somn.

— Ta... ta... tatt-a... — îngăimă el cu un zîmbet palid şi delicat, apoi întinse mînuţele spre Ogneov.

Ogneov îl strînse la piept, aşa cum era, pe jumătate gol, cu o cămăşuţă scurtă ; îmbrăţişă trupul cald al fiinţei dragi, iar Vsevka îşi duse mîna micuţă pe după gîtul tatălui şi închise ochii, zîmbind la cine ştie ce gînduri. Ogneov îi privea cotul micuţ şi rotund, gropiţele delicate, şi se gîndea, zîmbind, cît de ciudate pot fi bucuriile omului. Atinse cu buzele lui tari cotul acesta dolofan, şi gropiţele acestea uimitoare. Apropierea de copil îi prilejuia atîta fericire, încît i se părea că abia acum îşi redobîndise cu adevărat fiul.

Aşa îi găsi Elena.

Ochii ei rotunzi ca de copil străluceau.

— Văd că îl iubeşti... Ogneov !

El îşi trase tulburat plapuma spre bărbie, supunîndu-se fără ciudă la tot ce i se întîmpla.

— Ei şi ce... E şi firesc !

Elena puse palma pe fruntea copilului şi oftă liniştit şi adînc. Gura ei mare, plină, era minunată ; buzele schiţau un zîmbet duios de mamă.

— A-a... ce bine... i s-a îmbrobonat fruntea de sudoare... Totul e bine... Da, puişorule, totul o să fie bine !

Se aşează pe marginea patului, apoi cu îndrăzneală crescîndă, căută stăruitor privirea lui Ogneov.

— Of, Ogneov... în sfîrşit eşti iarăşi cu noi, te-am regăsit, dragul meu !

Părul ei lung, castaniu, se ciufulise şi-i căzuse pe obraji; faţa îi era micuţă, rumenă, ochii vii ; pe Ogneov îl cuprinse o sfială necunoscută.

— Dar... ascultă... de ce ai început-o iar ?

Ea îşi ridică puţin capul, zîmbind cu aceeaşi seninătate şi îmbătată parcă.

— De ce ? M-am frămîntat atît... am tot aşteptat : ei, cînd, cînd o să-i povestesc ?... Şi iată că eşti iarăşi alături de noi, definitiv... Gîndeşte-te, eşti pentru prima oară cu

noi... Ah, Petea, dragul meu... nu mai pleca!... Eu nu-ţi cer nimic, te iubesc şi atît... Nu există om care să-mi fie atît de scump ca tine... Da, da... Petea...

Fiecare trăsătură a feţei ei rumene oglindea bucuria...

— Petea... Ah, dragul meu, lasă-mă să rămîn lîngă tine!

Ochii ei, zîmbetul ei, păreau să adauge: „Da, da, te înţeleg... tu eşti un om complicat, nu-ţi deschizi sufletul cu una cu două... Dar în faţa noastră el se va deschide tot mai mult!... Acum nu mai poţi trăi fără noi, căci îţi sîntem necesari!..." Tocmai aceste cuvinte le citea Ogneov în ochii plini de gingăşie ai Elenei. Dar ea, înţelegînd totul şi uitîndu-se din cînd în cînd la copilul care acum respira liniştit şi egal, şoptea:

— Ştii la ce m-am gîndit: am scris la comitetul gubernial că vreau să lucrez aici... să zicem, ca organizator de plasă pentru munca cu femeile...

Ogneov încercă să se încrunte.

— Dar tu eşti o activistă de talie gubernială.

Ea rîse cu delicateţă.

— Doar... nu trăiesc pentru talie!... Vreau să trăiesc şi pentru tine!... Ţie o să-ţi fie mai uşor, mai plăcut... Nu te încrunta, căci nu mă tem!... Îţi mărturisesc că uneori te urmăream, mă uitam la tine, cînd şedeai singur în cameră... şi-am văzut că ţi-era tare urît singur. Tu nici nu bănuiai că eram din tot sufletul alături de tine. Mă gîndesc mereu la tine şi îmi dau seama că dragostea mă face să înţeleg tot mai mult oamenii şi lumea, să le pătrund rosturile!... Cît sînt de fericită, Petea, că te-am întîlnit şi că te-am îndrăgit!

Ogneov se uita fără să vrea la ea, la ochii ei adînci şi scînteietori. Da, femeia aceasta îl iubea cum nu-l mai iubise nimeni şi lui îi era foarte greu să înţeleagă pentru ce îl iubea ea atît de mult şi îi era atît de credincioasă.

Ca şi cînd i-ar fi citit în suflet, Elena se apropie de el şi chipul ei, luminat de-un zîmbet avîntat şi fericit, îi păru lui Ogneov frumos şi neobişnuit.

— Ascultă... mă simt atît de bine... Ei, hai întinde mîinile spre mine... şi... sărută-mă... te rog... cel puţin o singură dată... Doar nu-ţi sînt străină... nu-i aşa?

Şi Ogneov o strînse cu putere la piept...

Zinoveika o rugă pe Elena să meargă cu ea la oraș, la judecată : — se rejudeca după recurs procesul de pensie alimentară pentru copilul lui Zahar. Nici de data aceasta Zahar nu cîștigă nimic : „obligațiile de părinte“ rămaseră asupra lui.

— Elena Nikolaevna, de ce mă aperi și mă sprijini atît de mult ? — o întreba Zinoveika, pe cînd se înapoiau de la oraș. — Dumneata îmi ești mai mult decît o soră...

— Eu îmi ridic glasul nu numai pentru tine, Zinoveika. Mai tîrziu ai să înțelegi pentru ce oricare femeie conștientă trebuie să sară în ajutorul unora ca tine.

Acum mergeau pe jos de la gară spre Nizinki.

Pe cerul senin, palid, pluteau ușor nori asemănători unor corăbii. De cîteva zile pămîntul se odihnea după ploaie.

— Ia te uită, — șopti neliniștită Zinoveika. — Ne ajung din urmă Naghibinii... Să mergem mai repede.

— Să mergem cum am mers și pînă acum. Ce să le faci, oamenii au venit cu același tren ca și noi și merg pe același drum ; lasă-i să meargă. Iar tu fii mai tare, nu te uita ca o vinovată ; ți-ai cîștigat dreptatea. Mergi liniștită, ei or să treacă mai departe și or să ne lase în pace.

Dar Naghibinii nu-și puseseră nicidecum în gînd să-și vadă de drum.

— Bună ziua-a ! — făcu Zahar rînjind cu răutate.

Zinoveika tăcea.

— Îți spun bună ziua ! — înaintă amenințător Zahar. — Ce-mi întorci spatele, ticăloaso ?

— Mergeți, cetățeni, vedeți-vă de drum, — spuse Elena, stăpînindu-se.

Pankrat Naghibin rîse obraznic.

— Pe dumneata, cucoană, nu vrem să te speriem. Dar pe destrăbălata asta...

— Auzi, să-i dau sute de ruble pe an, sute-e ! — hîrîi Zahar ; apoi ridică pumnii și își schimonosi gura. — Pentru ce-e ? Pentru că te-ai vîrît singură, — și îi trase o înjurătură murdară.

— Plecați chiar în clipa asta ! — strigă Elena, ieșindu-și din fire și pornind de-a dreptul spre Zahar. — Plecați ! Altfel iar o să fiu martoră la judecată ; o să vă fac un proces nou, pentru insulte și amenințări...

— Ba bine că nu... — rîse acru Pankrat. — Astăzi se ştie în mîinile cui e puterea... o-ho-ho! Numai că e ruşine, coniţă, o femeie învăţată ca dumneata, să ocrotească nişte fete stricate...

— Pleci ori ba? — şi Zinoveika aplecîndu-se brusc, ridică de jos o piatră, şi ochi faţa rînjitoare a lui Pankrat.

— Ei, ei! — o ameninţă cu aer obraznic Zahar, dîndu-se la o parte. — Să mergem tată, — o să mai stăm noi de vorbă cu drăcoaica asta.

La cotitură, Zahar se opri puţin, strigă ceva şi ameninţă furios cu pumnul.

Despre Nikanor Malkin se răspîndiră fel de fel de zvonuri: cică fusese prins cu mîţa-n sac şi dat afară. Cineva îşi aminti că în tinereţe Nikanor avuse legături cu nişte hoţi de cai, şi că furase chiar cîţiva cai. Unii spuneau că Nikanor fusese întotdeauna un coţcar şi că pe vremuri obişnuia să se împrumute de la oameni, dar că niciodată nu restituia împrumuturile.

Într-o iarnă îi ceruse lui Flegontov un topor de tîmplărie, pe care uitase să-l mai dea îndărăt. Pe urmă se întîmplase să-şi vîndă toporul şi banii să-i bea împreună cu Evtişka. Avusese nevoie să spargă lemne şi folosise un topor de tîmplărie străin pe care-l stricase. Pe atunci întîmplarea fusese trecută cu vederea, dar acum, în curtea lui Ignat, unde Nikanor venise să treiere, Flegontov îl luă în primire:

— Dă-mi îndărăt toporul.

Nikanor încercă s-o scalde, şi se porni sfada. Veni şi Ignat care se năpusti asupra lui, cerînd dinainte banii pentru treieriş. Nikanor nu avea bani, aşa că începu să-l roage şi să se ploconească în faţa lui. Dar Ignat îi spuse:

— Cară-te, nu mai am încredere în tine.

Nikanor îşi duse îndărăt, prin tot satul, snopii netreieraţi. Măcar dacă ar fi avut un cal, nu să-şi tragă singur căruciorul meşterit de el, plin vîrf cu snopi grei de cîteva puduri. Pe Nikanor îl treceau toate năduşelile. Se opintea în oişte şi mergea, mergea cu ochii aproape închişi. Nu voia să se uite la lume, ar fi vrut să orbească, să asur-

zească ; ducă-se învîrtindu-se snopii ăştia blestemaţi, netreieraţi !

In spatele lui se auzeau fel de fel de glume, căci într-o zi senină de toamnă se găsesc mulţi oameni răi de gură care să stea pe la porţi.

— Ei, nene !... A ostenit calul, de ce-l zoreşti şi nu-l laşi să mai răsufle.

— Hai, vino încoa' ca să-ţi dăruiesc un ham !

Nikanor îşi trase răsuflarea abia după ce ieşi din sat, şi ajunse la drumul ce ducea spre cătun. Acolo, în deal, vuia fabrica de cherestea. Fierul zăngănea, scrîşnea — se făceau acoperişurile pe corpurile laterale şi pe clădirile pentru muncitori. Ceva mai încoace, aproape de terasament maiurile trosneau, fierul izbit de piatră zăngănea. Glasuri de oameni se contopeau cu larma fabricii şi ecoul se pierdea undeva, departe, dincolo de codri.

Pentru un fleac îl izgoniseră pe Nikanor de pe şantier, şi acum trebuia să care înapoi snopii, spre marea lui ruşine.

— Poftim, parcă aş fi jefuit pe cineva... M-au alungat ca pe-un cîine...

Nikanor se înecă, începu să tuşească şi încremeni cînd îşi dădu seama că vorbeşte de unul singur şi că ameninţă cu pumnul fabrica de cherestea. „Uite în ce hal m-au adus, pe mine, om bătrîn ; mă zbucium ca un smintit !"

Nikanor începu să tremure, se opinti şi bolborosi :

— Afurisiţilor. Vă vine bine să faceţi pe ai dracului... în vreme ce eu, trebuie să mă chinui...

Nu putea să sufere dealul, fabrica de cherestea şi pe toţi acei care lucrau pe Goriun Kamen.

Uliţa satului îl întîmpină pe Nikanor cu un puternic lătrat de cîini. Încă înainte de a ajunge în faţa porţii găurite, făcută din nuiele, Nikanor începu să zbiere, chemîndu-şi nevasta :

— Ei, ia vino de... ajută-mă, fă !

Daria ieşi, gata de ceartă, dar încremeni cu gura căscată. Opintindu-se, aduse căruciorul în spatele unui pătul mic şi se năpusti asupra lui Nikanor, întrebîndu-l de ce n-a treierat.

Nikanor îi spuse cum au fost lucrurile, fără să uite să înjure fabrica de cherestea. Nevastă-sa îl întrerupse cu asprime :

— Vezi-ţi de tine, prostănacule, pacosteo...

Din mers ridică un lucru de jos, şterse nasul unuia din copii, îşi îndreptă fusta, şi după ce îşi legă din nou basmaua, porni în grabă.

— Poate că o să-i înduplec eu. O femeie se înţelege mai uşor cu alta — mă duc la Stepanida s-o rog ; uneori e bună la inimă...

Abătută, cu buzele vinete, Daria se întoarse fără nici un rezultat.

— Po-oftim, — se văicări din nou Nikanor — m-au alungat ca pe-un cîine... diavolii ăia de la fabrică...

— Taci ! — strigă Daria cu lacrimi în glas. — N-ai preţuit fabrica de cherestea, dar acolo cîştigai o pîine şi mai primeai şi ceva ţoale. Te-ai lăcomit însă la bunul statului ; ţi-ai făcut faimă de hoţ...

Nikanor tăcea. În zilele în care întîmpina astfel de neplăceri, îşi putea da seama că nevastă-sa avea în casă un rost mult mai însemnat decît al lui. Pe umerii ei cădea toată greutatea gospodăriei lor neîndestulate, curăţenia migăloasă din casă şi din curte, naşterile, bolile, morţile şi nevoile necruţătoare. Nikanor ştia că trebuia s-o lase pe nevastă-sa să-şi verse tot amarul.

Intră şi Duneaga, mulţumită şi plină de însufleţire.

— Ascultă-mă ma-amă... Mi-a spus chiar acuşi Nenila, că mîine se tocmesc oameni la fabrica de cherestea, ca să spele acoperişul... Nenila a şi vorbit de mine. O să mă duc şi eu... Fiecare ar primi cîte zece...

— Deh, — spuse mama bucuroasă, — nu-i rău să cîştigi ceva parale.

Pe Nikanor însă îl împunse parcă cineva în coastă — sări spre fiică-sa şi bătu din picior :

— Pe dracu' !... N-ai să te duci !... Pe taică-tău l-au dat afară ca pe un cîine, iar tu să te duci !...

— Parcă o să stau să te ascult pe matale ! — se aprinse Duneaga. — N-am ghete, picioarele mi-s goale...

— A-a... fie ele cît de goale, să le încalţe dracii, dar nu te las !... Să-şi spele singuri, singuri... Şandrama bles-

temată, hău de piatră... Iţi arăt eu ţie fabrică de cherestea, îţi...

— Mă duc! — strigă tare, din tot pieptul Duneaga şi ieşi în fugă, trîntind uşa.

In dimineaţa următoare, Nikanor sări ca ars din pat; supărarea pricinuită de cearta din ajun îl chinuise şi în somn.

— Unde-i Dunka?

— A plecat la fabrica de cherestea, — răspunse soţia. — De ce te holbezi la mine?

Nikanor trase cu mînie cureaua din cui.

— Nu ţi-e ruşine, — spuse nevasta cu o compătimire rece. — Tu, căruntule, vrei să-ţi măsori puterile cu fata.

Duneaga veni la amiază.

— Of, cîte-am mai văzut pe ziua de azi!... — începu ea îndată să vorbească. — Ce casă, măicuţo, au mai ridicat acolo! Ferestre mari peste tot, tavane înalte... iar de jur împrejur o galerie acoperită — ieşi în ploaie şi nu-ţi uzi picioarele.

— Ai şi umblat peste tot... eşti isteaţă, fata mamii!

Tăcută, Daria se uita cu drag la fiică-sa, la ochii ei strălucitori şi-i asculta vorba repede şi voioasă.

— La doi paşi de case ei fac o prăvălie a fabricii, adică o cooperativă, şi acolo o să poată cumpăra toată lumea... Pe urmă o să fie pretutindeni electri-citatea, măicuţă, chiar şi în odăile cele mai dosnice... Cît de bune sînt toate astea... vai-vai!... Te uiţi — şi parcă ai mînca pîine caldă... Cîtă veselie e acolo, măicuţo!... Cum ieşi de la fabrică, dai de calea ferată, o să alerge locomotiva pe acolo. Ei, ce minuni se mai fac... ah, ce minuni!... Mă duc la fabrică, mămico... Zău, mă duc!... Ce să stau acasă? Aici mor de urît... Plec!

— Să nu îndrăzneşti! — zbieră Nikanor stînd în uşă. Era zbîrlit, mînios, dîrz; începu să ameninţe cu pumnii. — N-n-ai să te duci, nu te las... Ca să te jupoaie de piele acolo?... N-nu... nu-ţi dau voie!

— Iar te-ai îmbătat la Nilovna? — strigă Daria şi-l scuturâ de umeri, aprinzîndu-se de mînie. — O să-i sparg zgripţuroaicei ăleia toate geamurile. Mă duc la plasă, o să mă plîng miliţianului de cotoroanţa aia... E cu un picior în groapă, dar tot de trăscău se ţine...

Nikanor se întinse pe laviță și se tîngui cu obidă:

— Îmi ră-ă-pesc fiica!

Apoi adormi cu ochii înlăcrimați — ca cel mai amărît om din lume.

— Plec! — spuse Duneaga clocotind de mînie.

Toată noaptea visă acoperișul albastru al fabricii de cherestea.

Pe numele lui Vahirev sosiră de la plasă „Instrucțiuni cu privire la alegerile pentru sovietul sătesc".

— Ai văzut? Înseamnă că se bizuie pe mine! — spuse cu mîndrie Vahirev lui Paramon Țîganov. — Totuși trebuie să mă duc la Ogneov, să mă sfătuiesc cu el — lucrul ăsta, îți dai seama, e de mare însemnătate!

— Du-te, du-te, Lexandra! — încuviință Paramon.

Ogneov și inginerul jucau șah.

— O să vă întrerup jocul; adică, am venit să mă sfătuiesc cu matale, — trecu imediat la miezul chestiunii Vahirev. — Cum facem cu alegerile, Piotr Vasilievici? E un lucru, vezi bine, gingaș, anevoios... Și apoi, oamenii noștri nu-s încă deprinși cu treburile obștești. Una-două, se și apucă de băutură.

După ce-i explică lui Vahirev ce are de făcut, Ogneov încheie:

— Sovietul vostru sătesc trebuie să cuprindă patru oameni. Noi o să te susținem pe dumneata și pe Paramon Țîganov... Al treilea... n-ar fi rău să-l alegem pe Andrei Berkutov...

— Pe Andriuha? Pe cîrcotașul ăla? — și Vahirev fu cît pe aci să sară în sus. — Păi la ce-i bun... cîteodată nici nu-mi vine să mă uit la el!

— Noi, însă ne uităm, Vahirev, — spuse Ogneov. — De multe luni cătăm să vedem ce fel de om e.

— E un om înzestrat, numai că nu și-a găsit drumul just — interveni inginerul.

Vahirev își strîmbă nemulțumit buzele.

— Ei, și cum o s-o scoatem la capăt cu el? Ăsta o să bage tot felul de fitiluri... E-eh!

Ogneov se uită cercetător la Vahirev.

— Vrei să-l lăsăm pe mîna unor indivizi de teapa lui Ignat?... El e un om dintr-o bucată, numai că e greu să-l

urneşti. Sînt şi nuci pe care nu izbuteşti să le spargi dintr-o dată... Aşa şi cu Andrei Berkutov... Şi tu, Vahirev, dacă ai să-i sprijini candidatura, n-ai să te păcăleşti, poţi să mă crezi. În viaţa mea am văzut mulţi oameni.

— Deh, — şovăi Vahirev. — O să mă obişnuiesc şi cu satana, dacă aşa trebuie. Aşa... trei, prin urmare... Dar, al patrulea cine să fie?

— O să alegem şi o femeie.

— Ei, na-ţi-o frîntă! — lungi Vahirev cu vădită ironie. — O muiere — e? Unde să le mai pui şi pe coţofanele astea?... Mai bine să alegem în soviet doi d-alde Andrei Berkutov, decît o muiere...

— Măi, Vahirev, măi, cum de nu ţi-e ruşine!

Vahirev se fîstîci deodată:

— Eh, tovarăşe Ogneov, mi s-a acrit cu muierile astea... zău aşa... Ia-o bunăoară, pe fata mea... Nu o judec rău, pentru că nu-s popă, — n-are decît să trăiască după pofta inimii. Dar ce poate ea?... Doar să-mi aducă în poală alt nepot, de la cine ştie cine... Of, n-au deloc cap muierile astea, aia e.

— Nu-i nimic, — replică Ogneov rîzînd. — Noi o să căutăm una cu cap. Pe Ksenia a lui Kudreai o ştii? E o fată foarte serioasă.

— Poate că Ksenia ar merge... — spuse Vahirev gînditor.

Paramon Ţîganov se arătă de neînduplecat.

— Să-l aleg pe Vahirev? Ce tot spui, Piotr Vasilievici, cum se poate? Nu, nu, el trebuie să şadă liniştit acasă. Nu-i bun de şef. Nu-u, nici vorbă... E plin de neastîmpăr, nu prinde niciodată rădăcină; nu ştie decît să se vînture... Ce, aşa sînt şefii?... Cînd eram tînăr, am văzut la armată şefi, nu glumă... Ce oameni erau... aveau un glas atît de puternic, încît speriau şi păsările în zbor... Purtau şi mustăţi — uite aşa, mult mai stufoase ca ale dumitale...

— Ei, frate, şefi de ăia nu mai sînt la modă, — zise Ogneov zîmbind.

— Şi apoi nu e bun gospodar, — o ţinea morţiş Paramon cel încăpăţînat. — Gospodăria lui e ca vai de ea... Şi el e pirpiriu ca un ţîr...

— Ehe, Vahirev are alte însuşiri, tovarăşe Ţîganov. Uite la ce trebuie să te gîndeşti: satul Nizinki are nevoie tocmai de astfel de oameni... — spuse Ogneov.

— Mare brînză... Lexandra Vahirev!

— Nu, nu! De ce nu cugeți mai adînc? Aveți nevoie de moară? Aveți nevoie de batoză? — stărui Ogneov.

Paramon își aminti de curtea lui Ignat și de palmele gnase ale Stepanidei, cînd înhăța monedele.

— De batoză avem mare nevoie! Îi plătim din cale afară de mult lui Ignat, și unde mai pui că ne și tîrîm cu burta la pămînt în fața lui.

— Păi vezi... Și cum le-ați putea avea pe toate astea? Ai? Noi, doară n-o să vă aducem totul de-a gata, de asta poți să fii sigur, Țîganov. Voi o să faceți începutul, iar noi o să vă ajutăm; însă n-o să lucrăm pentru voi, ca pentru niște copii mici. Așa e? O să aveți griji berechet. Trebuie un om care să se străduiască pentru colectiv ca pentru propriul lui avut; trebuie să fie mai neastîmpărat ca argintul viu, astfel ca grijile să nu-l lase să mănînce liniștit atunci cînd are treabă... După părerea mea, Vahirev e un astfel de om.

Paramon spuse grav:

— Bine, bine. O să mai chibzuim.

Paramon mergea și își zicea că iar va trebui să-și schimbe părerile. Pînă nu demult socotea că multe din convingerile lui aveau să rămînă în picioare cît o trăi el. În ceea ce privește relațiile dintre oameni, Paramon avea anumite principii pe care le credea tot atît de neclintite, ca și datina care cerea să orînduiești icoanele în colțul de la răsărit al odăii. I-ar fi părut rău să tulbure aceste convingeri adînc înrădăcinate. Pe uliță, Paramon îl întîlni pe Ignat Kosîh, care-i zîmbi bucuros.

— A-a, dragă vecine, bună ziua, bună ziua!... Cum o mai duci?

Paramon își aminti din nou de batoza lui Ignat, și fără să-și ascundă obida, rosti posac:

— Acum cîtăva vreme am fost la tine să-mi treier bucatele, dar Stepanida Ananievna a ta m-a jupuit de bani. N-am plătit atîta de cînd sînt.

Ignat făcu un gest, vrînd să-l îmbuneze.

— De ce să te iei după o muiere, prie-etene? Ea nu se gîndește decît să strîngă zestre pentru fată — e o proastă, zău așa... Ar fi în stare să jumulească și penele din coada vrabiei, ca să-și umple o pernă... he-he... Nu te mai supăra,

frate !... Dacă vii mîine, îţi fac preţul pe jumătate... Las' că ne-om înţelege noi. Am şi mustrat-o, am mustrat-o rău pe muiere...

— Da, se şi cuvine, — rosti Paramon. — Cred că am să vin la tine mîine dimineaţă.

— Bine, bine ! — zise Ignat bucuros. — Numai că ar fi mai bine să vii pe înserat.

— Fie, se poate şi aşa.

Paramon încărcă bine căruţa cu snopi şi se înfiinţă la Ignat.

— A-a, tu eşti, vecine ! — îl întîmpină stăpînul. — Intră, intră.

— Hai să ne înţelegem dinainte la preţ, de vreme ce mi-ai făgăduit să mi-l scazi... ca să fie fără obidă, — spuse Ţîganov oarecum neliniştit.

— Mai lasă-le încolo de tocmeli... Poţi să treieri şi pe zece copeici pudul, că doar nu-s hapsîn — zîmbi mieros Ignat. — Astăzi, frate, prăznuim ; vrem să mai stăm şi noi de vorbă cu nişte oameni de treabă, la o gustărică... Că doar n-o să muncim fără preget... Haide să mîncăm cîte o plăcintă cu peşte, ţi se topeşte în gură, nu alta...

— Ia bănuţii, dacă îmi laşi cu zece copeici... — Ia bănuţii, — se grăbi mulţumit Paramon.

— Cîte puduri ai ? — îl întrebă cu nepăsare Ignat. — Vreo cinci — şase, nu ?... Dă cincizeci de copeici, ca să fie socoteala rotundă.

— Na, na, — se bucură Paramon.

Tăcuse şiret în ce priveşte pudurile — căruţa era bine încărcată, şi avea cel puţin douăsprezece puduri. Paramon se hotărî să se folosească de acest prilej şi să treiere cît mai repede.

— Mai întîi să isprăvesc cu grîul, pe urmă viu să iau şi din plăcintă.

— He-he, da' harnic mai eşti ! — zise Ignat, începînd să rîdă cu un aer blajin ; apoi îl apucă pe Paramon de braţ şi îl trase în casă. — Nu, drăguţule, plăcinta are toane, nu-i place să aştepte, he-he... Cu grîul o să se descurce băieţii... Ei, băieţi... daţi drumul la batoză şi isprăviţi şi cu căruţa asta... Să mergem, să mergem, dragă ! Iei o gustare şi tragi o duşcă...

Paramon se mai uită odată la snopii săi şi porni supunîndu-se lui Ignat, care-l bătea mîngîietor pe umăr.

— Trebuie să te hodineşti şi tu olecuţă, Paramoşa...

În jurul mesei din odaia cea mare, şedeau musafiri — toţi din Nizinki : Gundin, Naghibinii, cîţiva vecini, şi nişte bătrîni care molfăiau ; camera era tixită de oameni. Pe masă se afla o plăcintă uriaşă, cu coaja galbenă, grasă, presărată cu pesmeţi fărîmiţaţi mărunt ca nişte mărgele, şi care aburea de-ţi lăsa gura apă. Pe o tavă se răcea un picior cărnos de berbec, acoperit cu un strat alb de grăsime şi despicat în bucăţi moi, mustoase. Castraveţii muraţi pluteau într-o putinică joasă printre frunze de izmă şi împrăştiau un miros de usturoi atît de îmbietor încît Paramon simţi că-i lasă gura apă.

— Bea mai întîi !

Ignat îi turnă cu bucurie un pahar de votcă plin ochi.

— Ei, în sănătatea ta.

Paramon nu mai băuse de foarte mult timp. Bău şi tuşi tare, holbîndu-şi ochii.

— A-a... tare-e mai e...

Cei din jur rîseră cu hohote. Pankrat Naghibin, rumen şi vesel, se aplecă peste masă şi-i făcu cu ochiul.

— Ţi s-or fi arătat stele verzi, fîrtate ? Ia, ia repede o gustare... Uite, bucatele astea se cer singure în gură...

— Pofti-i-im ! — îl îmbie cîntător Stepanida.

Ea aducea mereu sticle pline, gustări noi şi punea în farfuriile goale alte bucăţi de plăcintă. Paramon chiar se şi minuna în sinea sa, cum de prididea grăsana să facă toate acestea. Anna Naghibina, care abia izbutea să se ţină după ea, ajutînd la servit, căuta să urmeze în totul pilda Stepanidei şi se agita ca un om al casei. Gura-i cu dinţii mari, se rînjea pînă la urechi, numai că glasul ei nu amintea defel vocea cîntătoare a trupeşei Stepanida.

— Mai stai jos, măicuţă, — spuse Stepanida, — ai ostenit, pesemne.

— Nu, nu ! — se avînta Anna s-o ajute. — Cum să stau ca o cucoană ?

Naghibina era ameţită de strălucirea casei lui Ignat : scaune vieneze, mobilă bună, puţin cam pîntecoasă, cu picioare joase, în formă de ghiare ; la ferestre atîrnau perdele de muselină, iar dulapul pentru veselă avea o uşiţă de cristal

care strălucea de-ţi lua ochii. Pe scrin se afla o oglindă în care îţi puteai vedea bustul, iar de o parte şi de alta stăteau de strajă două vase mici, trandafirii, de forma unor maci; vasele acestea trandafirii o impresionau pe Naghibina într-un chip deosebit. În casa ei nu era nici un lucruşor care să nu-şi aibă rostul lui; totul era legat fie de muncă, fie de hrana de toate zilele. Aici, însă, vasele mici, care semănau cu nişte maci, prin inutilitatea lor elegantă, evocau un crîmpei de viaţă cu totul aparte, o viaţă îmbelşugată.

Naghibina ameţise tot umblînd de colo-colo şi servind musafirii. O vedea pe Katiuşka, îmbrăcată într-o rochie liliachie, cu volane bogate servindu-l pe fiul ei Zahar şi alegîndu-i bucăţile cele mai bune, în vreme ce el şedea tolănit pe scaun şi rîdea cu poftă. Naghibina se foia neostoită; i se părea că fiul ei era mai îndreptăţit ca oricare altul să şadă pe scaunele acestea vieneze, să mănînce pe această faţă de masă albastră; nu exista sacrificiu pe care nu l-ar fi făcut pentru fericirea lui Zahar.

— Mîncaţi, bătrîneilor, — îi îmbia prietenos Ignat, pe musafirii cei mai în vîrstă.

„Bătrîneii" zîmbeau ameţiţi.

— D-apăi, dragule, sîntem sătui pînă aici...

— Să-ţi ajute dumnezeu...

Ignat zîmbea tot mai blajin.

— Sînt bucuros, bătrîneilor, sînt tare bucuros... Mîncaţi, nu vă sfiiţi. Nu-mi pare rău cînd am deafaceu cu oameni cumsecade... Vorba ceea: mai bine să ai o sută de prieteni decît o sută de ruble. Eu aş vrea să fiu prieten cu toţi... eh!... Dar sînt unii care nu prea vor să fie prieteni cu mine...

Se uită la toţi pe rînd şi îşi strîmbă cu amărăciune buzele cărnoase.

— Eu vreau ca totul să se facă după lege... Aşa, de pildă, doresc să arendez moara...

— Ei... şi cum merge? — întrebă cu simpatie Gundin, sughiţînd zgomotos.

— Păi uite aşa...: mă tot amînă... vor s-o dea mai degrabă sovietului sătesc. Eu însă aş fi pus demult moara în lucru; oamenii şi-ar măcina bucatele şi s-ar bucura că au moară aproape, adică, la îndemînă, şi că pot să-şi facă făina lor.

— Află că ăştia or să adune cele trebuincioase cînd o face plopul pere, — zise batjocoritor Naghibin, ştergîndu-şi buzele grase. — Unul o să dea o prăpăditâ de grindă, altul — două-trei cuie.

— Poate că n-o fi chiar aşa, de ce să luăm peste picior obştea, — observă îngăduitor Ignat ; — numai că îmi pare rău de oameni. La mine, drept să spun, totul ar fi gata într-o săptămînă.

— Asta da-da ! — zise Gundin, care uită de amărăciunea lui şi înseninîndu-se izbi cu palma în masă. — Asta zic şi eu trea-bă, bătrîneilor... Că la noi se bate apa în piuă... şi... tot pe degeaba — dădu el din mînă a deznădejde.

— Păi da ! Tot aşa a fost şi cu Dmitri al tău, — oftă cu compătimire Ignat.

Gundin prinse să se agite înfiorat, făcînd să scîrţîie scaunul de sub el.

— O mîndreţe de flăcău ca el să pătească aşa ruşine ! — îi ţinu isonul Naghibin.

Gundin se posomorî şi mai mult. Scandalul de la praznicul Perepetuiei căpătase în ochii lui proporţiile unui adevărat dezastru. Toată vina o aruncase în spinarea lui Fedot, care era sărac, gol-puşcă, şi deci în stare de orice ticăloşie. După ce Fedot fusese eliberat, Gundin se depărtase de oamenii care îngăduiseră ca Fedot să rămînă nepedepsit pentru că-l bătuse pe Dmitri Efimîci al său, un om ca nimeni altul, fiu de ţăran, care purta la slujbă haine bune şi cizme elegante cu pinteni răsunători.

— Peste tot e numai pungăşie ! — bodogănea amarnic Gundin, clătinînd din capu-i cenuşiu în semn de încuviinţare, la fiecare vorbă a lui Ignat.

— Da, — spuse Ignat, strîmbîndu-se cu tristeţe, — şi eu aş vrea să servesc oamenii, dar uite că ăştia nu mă lasă... Ai de la oraş mi-au spus-o verde : „O să aşteptăm hotărîrea sovietului sătesc de la voi". — „Oamenii merg să macine la zeci de verste de sat... aşa nu se mai poate..."

— Ei şi ? — întrebă Gundin cu o privire buimacă.

— N-am putut să-i fac să priceapă ! — oftă Ignat istovit şi se aşează, descheindu-şi gulerul de la gîtu-i alb.

— Lasă că te alegem în sovietul sătesc şi atunci ai să le ceri moara, şi asta cu legea în mînă ! — strigă Pankrat Naghibin rîzînd cu poftă.

— Așa e, bătrîneilor ? Ce să mai lungim vorba ? — și Naghibin făcu un semn tuturor.

Bătrînii începură să se foiască pe locurile lor de cinste, orînduite sub icoana cea mare a sfîntului Nicolae. Lui Paramon i se păru că toți bătrînii semănau cu sfîntul din icoană.

— Beți, bătrîneilor, niște băuturică ; nu e prea tare ! — îi îmbia Pankrat prietenos, turnîndu-le pe rînd. Turnă imediat și umplu și paharul lui Paramon. — Hai, înainte de plecare mai trage unu, Paramoșa.

Paramon făcu speriat :

— Ce-mi torni ? alîta... E mult, zău că-i mult... eu... o să mă îmbăt de tot, auzi...

— Un castravecior, un castravecior ! — îl servi Ignat și-l privi cu blîndețe drept în ochi. — Lasă că așa e bine... Iar tu, frate dragă, să te mai gîndești la chestia cu moara... N-o să trebuiască, Paramoșa, să dai nici un fel de grindă și niciun fel de lucru de-al tău... Așa-i că-ți pare rău de agoniseala ta, ai ?

Chicoti și-l lovi ușor cu cotul. Paramon zîmbi nedumerit.

— Eu, n-nu știu.

Simțea că nu-l mai țin picioarele și că i se învîrtește capul.

— Ce-i aia „nu știu“ ? — spuse Ignat, făcînd cu ochiul. — Tu, frate, ești stăpîn și pe tine și pe votul tău și trebuie să pricepi cum vine treaba : dacă-ți păstrezi bunurile, înseamnă că totul merge strună... Iar eu o să-ți... — Ignat făcu din nou cu ochiul. — Eu o să-ți fac orice ca să te îndatorez... Am ce să dăruiesc oamenilor... Omul, frate, poate face orice și scoate cîștig din toate... De pildă, votul omului... Ei, ce e votul omului ?... Dar dacă stai să te gîndești, vezi că e lucru mare... Omul o să spună : „Uite, votul meu e pentru cutare, votez pentru el !“

Ochii lui Ignat se căscară și se încețoșară, de parcă ar fi visat.

— Iar acela, dragă vecine, o să-i strîngă mîna și o să-i spună : „Cu ce vrei să te îndatorez ?“ Așa se și trăiește în lume ; oamenii se servesc unul pe altul. Eh, de ce nu bei după pofta inimii, frate dragă ?

— N-nu, mulţumesc frumos, — rosti Paramon, dînd uşor din cap şi căutînd să-şi ascundă neliniştea sub un aer plin de importanţă.

Cu cît Ignat îl poftea mai stăruitor să se înfrupte din bunătăţi, cu atît creştea şi neliniştea lui Paramon. Într-adevăr, îl supăra propria lui purtare, ba îi stîrnea chiar un nedesluşit simţămînt de dezgust. Paramon se uită la mîna sa mare şi negricioasă în care ţinea o furculiţă cu o bucată grasă de peşte ; deodată simţi că i se face atîta greaţă, încît îi pieri toată pofta de mîncare. Era cît p-aci să arunce furculiţa ; se lăsă amărît pe spătarul scaunului.

— Mai chibzuieşte, mai chibzuieşte, vecine ! — îi şopti Ignat la ureche.

Paramon întoarse capul şi-l zări pe Nikanor Malkin, care şedea ceva mai departe de el, la colţul mesei, şi-i făcea voios semne.

— Tu... cum ai nimerit aici ? — se minună Paramon.

Între ei aţipise tocmai un bătrînel beat turtă şi chel ca-n palmă ; Nikanor, lăsîndu-se pe spate, îşi întinse gîtul murdar spre Paramon.

— Nici nu m-am gîndit că o să nimeresc aici ca musafir... ţi-o spun pe crucea mea ! — şi se cruci prosteşte ; era ameţit de băutură. — Venisem tocmai la prăvălie, să cumpăr chibrituri, pricepi... cînd Stepanida Ananievna îmi zice : „Hai, intră, fii oaspetele nostru...“ E bine, ai ?

— Nu e frumos să-ţi faci semnul crucii la chef, — spuse aspru Paramon. — Ce te bucuri aşa ?

— Aşa e la praznic ! — începu Malkin să rîdă ascuţit. — Totul merge ca pe roate : băuturа-i pe cinste şi gustările sînt, ce să mai vorbim... eh !

Îşi umplu paharul, căscă larg gura, şi după ce îşi răsturnă capul pe spate, bău pe nerăsuflate ; apoi se uită la Paramon, holbîndu-şi ochii.

— Aşa-a ! Str-aş-nic !

— Ai să te îmbeţi ca un porc, — îi spuse tăios Paramon, dîndu-şi la o parte paharul.

Nikanor se simţea din ce în ce mai cu chef ; toţi cei din jur îi erau după pofta inimii, iar el se simţea mai vioi şi mai tînăr ca niciodată. Bătea cu piciorul pe sub masă şi-şi întindea braţele ca şi cînd ar fi avut în mîini o armonică bună, răsunătoare.

— Eh ! Hai să cîntăm, băieți...

Le veni în minte un cîntec vechi, pe care îl cîntau pe vremea cînd erau flăcăi. Bucuros, Nikanor începu tărăgănat, cu vocea-i stridentă de tenor :

Gălbenași adu-un, adu-un...

Pankrat Naghibin începu să rîdă și îi ținu isonul :

Și ar-ginți de-o parte pu-un...

Zahar își țuguie buzele :

— *Pu-un, pu-un...*

Gundin, legănîndu-se pe scaun, îngîna ceva cu vocea-i groasă, puternică, de bas.

Zahar bombănea și behăia, arătînd cu degetul spre Nikanor :

— Pu-un, pu-un...

Bătrînii chicoteau, își scuturau bărbile și glasurile lor tremurătoare, șuierate, sporeau larma aceasta sălbatică.

Nikanor, care era amețit de-a binelea, își tot legăna coatele și, zîmbind fericit, făcea tuturor semn cu capul.

Stepanida strigă Katiușkăi, care apăruse în ușă, venind pesemne din curte :

— Ei ce e ?... Băieții, argații vin ? I-ai chemat ?

— I-am chemat, — bombăni supărată Katiușka. — Nu vin.

— Ei poftim ! — spuse Stepanida cutremurîndu-se de mînie. — Ce ! Nu le merge pe gît mîncarea stăpînului, ai ?

Katiușka îi făcu maică-si semn să se apropie.

Prin larma de cîntece Paramon auzi în spatele său glasuri tulburate și nemulțumite.

— A venit la ei ăla... cum îi zice... Fedotka... și-i pune la cale.

— Trebuia să-l dai afară.

— I-am și spus : „Pleacă de aici !“ Atunci au plecat cu toți pe uliță.

— O-of, mare pacoste cu oamenii ăștia !

Paramon își aduse deodată aminte de grîul său. Pentru prima dată treierau alții pentru el, în timp ce el ședea aici, ca un boier. Neliniștea și rușinea nu-i dădeau pace. Paramon nu mai putea îndura aceasta, așa că se ridică, hîrșîindu-și picioarele.

— Stai, vecine ! Mai stai, Paramoșa ! — îl trase de mînecă, rîzînd, Nikanor, care era roșu și ciufulit.

Zahar chiuia, rîdea voios şi buimac, întinzîndu-se şi clătinîndu-şi capul pletos.

— Alelei, Nikano-o-or !... uite aşa şi iar aşa...

Paramon îl îmboldi pe Nikanor cu cotul.

— Nu-i vezi ? Ăştia îşi bat joc de tine... pros-tule ! — şi ieşi în tindă clătinîndu-se. Capul începu să i se învîrtească. şi Paramon se sprijini cu mîinile de perete.

În cerdac vorbea Ignat cu Naghibin-tatăl. Paramon tăcu şi-şi încordă auzul.

— Mai dă-o naibii pe Zinovia asta... N-o să sărăcim noi din pricina pensiei alimentare. Desigur că aşa au învăţat-o ăia de la fabrica de cherestea.

— Poate c-o să se mărite, şi atunci, Ignat Sergheici, scăpăm de plată.

— Da, da... Va să zică, ne-am înţeles. Îi căsătorim pe Katiuşka şi pe Zahar, încă în cîşlegi. Dar învoiala, cuscrule, e învoială... Tu... să-mi strîngi voturi. Străduieşte-te, ia seama. Îl punem şi pe Nikanorka la treabă, o fi el bun la ceva.

— Prea e slab, e o cîrpă... Dar cu Paramon, e altceva... ăsta e un om şi jumătate... Nu-l urneşti cu una cu două...

Paramon trînti uşa şi, călcînd cu zgomot, ieşi în cerdac.

— De ce nu mai stai ? — spuse Ignat jignit, împingîndu-l uşurel pe Paramon înapoi. — Mai stai, frate, mai stai. Femeile noastre mai pregătesc ceva.

— Nu... am cam ostenit, nu pot, — bombăni Paramon, ocolind cu privirea faţa surîzătoare a gazdei ; îl cuprinse o tristeţe nedesluşită.

— Vino, vino ! — strigă vesel Naghibin, care gesticula în cerdac. — Să mergem sus, la mezanin, să dormi oleacă.

— Nu, — răspunse Paramon, îndreptîndu-se spre carul său.

În car se şi aflau patru saci plini cu grîu. Calul îl privi parcă pieziş şi dădu din coadă.

— Stăpînul tău s-a pus pe petrecere ca un nătîng, — şopti Paramon, mînîndu-şi calul spre poartă.

Cei doi argaţi ai lui Ignat şedeau cu picioarele atîrnînd în şanţ. Unul din ei, cel chior, care avea la gît o rană deschisă, întoarse capul, şi cu singurul lui ochi, îl cercetă pe Paramon în tăcere. Celălalt argat stătea de vorbă cu Fedot, care lucra la fabrica de cherestea. Paramon se în-

covoie, cuprins de ruşine în faţa acestui argat; — el, Paramon, se lăfăise ca un boier în timp ce flăcăul muncise din greu treierîndu-i bucatele.

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc, băieţi, — spuse Paramon linguşitor, mirîndu-se şi el de sfiala care-l cuprinsese.

— Închide poarta! — strigă cu glas răguşit cel de al doilea argat, întorcîndu-şi spre Paramon faţa lată şi ciupită de vărsat. Pe urmă adăugă tare, vrînd parcă să fie auzit. — Nu mai pridideşti să închizi poarta după toţi musafirii stăpînului!

În alte împrejurări, Paramon ar fi răspuns, ar fi început să se sfădească, dar acum tăcu; se simţea umilit şi avea mustrări de conştiinţă pentru cheful la care luase parte. Neliniştea care-l frămîntase în timpul chefului se risipea acum, capul i se limpezea, îi veneau gînduri crunte, aspre. Tocmai el, Paramon, se trezise printre musafiri, dăduse de votcă, de bunătăţi, ca şi cînd toate acestea ar fi fost pregătite anume pentru el? Au vrut să-l ducă de nas ca pe un copil. El, om cu familie, cu copii şi nepoţi, se purtase ca un flăcăiandru care a dat de băutură; crezuse că Ignat voia să îndrepte ticăloşenia Stepanidei sale şi că era gata să-l servească prieteneşte pe el, Ţîganov, gospodar respectat de toată lumea. Cînd colo, însemna că pentru sacii ăştia afurisiţi, cu grîu, el îşi călcase cuvîntul dat, îi înşelase pe Vahirev, pe Kuzma. Ce o să zică cei de la fabrica de cherestea?

Paramon mînă calul în ograda sa şi începu să descarce grîul. Mîinile i se mişcau cu iscusinţă, căci erau deprinse cu munca, dar mintea îi era stăpînită de o grijă ce nu suferea amînare.

„Cei de la fabrica de cherestea se străduiesc pentru noi, iar noi... iar eu am dat înapoi; parcă le-aş fi zis: ia mai slăbiţi-mă, am alte treburi..."

Paramon îşi aminti deodată limpede: pînă în ziua aceea crezuse că se poate trăi aşa cum îi şoptise Ignat — prin servicii reciproce. Acum înţelese că serviciile acestea pot fi lucrul cel mai mîrşav, că din pricina lor ţi-e şi ruşine să te uiţi în ochii oamenilor.

„Ia să mă duc la Vahirev" — hotărî Paramon.

Se spălă şi ceru o cămaşă curată.

— Ce-i cu tine? Parcă te-ai pregăti să te duci la popă, la spovedanie? — glumi nemulţumită nevasta.

— Poţi să-ţi deschizi sufletul şi fără popă, — spuse aspru şi cu înţeles Paramon. — Hai, nevastă, dă-mi cămaşă.

Vahirev îl ascultă pînă la capăt, fără să-l întrerupă, pe urmă îşi repezi în sus bărbuţa şi conchise:

— Nu-i de mirare. Luptă două lumi — asta e.

Ultimele cuvinte nu prea fură pe înţelesul lui Ţîganov, dar i se luă o piatră de pe suflet cînd văzu că Vahirev nu-l mustră şi nici nu se supără pe el.

— Uite ce să faci... Povesteşte totul la alegeri... aia e!... Istoriseşte la toţi, cum, după cheful ăsta, ai căzut pe gînduri... Da, da, prietene, tovarăşe, poate că acasă, în gospodăria ta, eşti stăpîn, dar pe sufletul tău nu-u, nu poţi fi... Sufletului, vezi frate, îi place dreptatea... Eu, frate, o ştiu prea bine.

— Iar începi cu ciudăţeniile tale, Lexandra, ca întotdeauna; n-ai ce să-i faci. Dar faţă de oameni, pot să spun pentru ce m-au chemat la ospăţ. Să nu creadă că pentru un blid de linte aş fi în stare să-i dau votul meu lui Ignat.

Vahirev se plimbă prin bucătărie, apoi se opri în faţa lui Paramon; ochii lui galbeni-căprui scăpărau.

— Vrei ori ba, Paramon Ţîganov, dar asta e luptă de clasă şi basta!

Fedot îi descosea pe argaţii lui Ignat.

— Ei, cum rămîne?

— Ce să rămînă? — îl îngînă alene Vasili chiorul.

— Vrea să ştie dacă ai să te duci sau nu la vot, — spunea în batjocură Pavel, cel cu faţa lată.

— Parcă nu-i totuna, — bombăni Vasili. — Ce cîştig am eu de pe urma lor, care-i rostul?

— Vine el rostul... Numai să ai nităică răbdare! — îl încredinţă cu însufleţire Fedot. — La adunare să strigi: alegeţi în sovietul sătesc pe cutare... ei şi...

— Ei şi ce-o să fie? — întrebă cu ciudă Vasili. — O să capăt înapoi ochiul? Sau uite... o să mi se vindece rana asta de pe gît?... Aş putea să zic că am argăţit încă de pe vremea cînd eram în scutece; n-am apucat să mă însor... Oricum, tot ar fi fost bine să fi avut şi eu o nevastă.

— Of! — făcu înciudat Pavel. — Tu, Fedot, nu ştii deloc să vorbeşti... Cum vrei să-i atragi pe oameni?... Mormăi, îngîni acolo...

— Of, așa e! — recunoscu sfios Fedot. — Nici eu, fraților, nu vă înțeleg prea bine... dar am încredere în oameni... — înțelegi? I-am făgăduit Elenei Nikolaevna, iar ea mi-a spus: și voturile argaților să meargă pentru Vahirev și pentru toți ceilalți... Convinge-i, cică, tu — adică eu să vă conving.

— Parcă tu poți... să-i convingi, — zîmbi disprețuitor Vasili.

— Ia... ascultați... bă, căpățînoșilor... Nu pot să mă înapoiez la un om ca ea, fără să fi făcut nimic!...

Și Fedot istorisi cît de frumos vorbise Elena despre el la judecătorie — și că fusese eliberat „condiționat"...

— Poate că ți-e neam... Cine știe, de a șaptea spiță, — spuse Pavel cu îndoială.

Fedot clătină din cap.

— Nu, nu!... Nu mi-e cîtuși de puțin neam... Dar, înțelegi, s-a străduit să mă scoată din impas fără să urmărească nici un cîștig... Și acuma s-a pus chezașă pentru mine. Are încredere în mine... și cei care m-au judecat au avut încredere... Nu pot să mă înfățișez ei fără să fi făcut nimic.

— Bine, bine, — rîse Pavel, — se bagă și el, prăpăditul. E limpede că n-o să-l alegem pe Ignatka. Ne stă în gît.

Și Pavel se lovi pe grumazu-i vînos.

Ogneov și Mideaev mergeau spre casă, pentru a prînzi.

— Uită-te! — îl opri Ogneov pe inginer. — Kosîh îl prelucrează pe Berkutov... Uite-i... lîngă tufișuri... Hai să trecem încetișor în spatele lor... e interesant să auzim.

De după tufișuri se vedea limpede fața lui Andrei Berkutov, în timp ce Ignat stătea cu spatele și vorbea cu voce insinuantă și blîndă:

— Tu, Andrei Petrovici, ar trebui să ții seamă de următorul lucru... Șantierul ăsta o să se isprăvească în curînd, și atunci, n-o să mai ai de lucru, ai să rămîi fără slujbă... Dar așa, dacă eu... de pildă... adicătelea...

Ignat șovăi, alegîndu-și, pesemne, vorbele.

— Ei hai, vorbește, vorbește, — îl îndemnă Andrei, zîmbind ironic, jucîndu-și degetele, petrecute pe sub curea.

— Păi... uite... de pildă, dacă am să izbutesc să arendez moara, atunci o să te... he-he... pun administrator... șef...

aia e... chibzuieşte bine, Andrei Petrovici... şi la alegeri, Andrei Petrovici, aminteşte-ţi de ce ţi-am spus — aşa te sfătuiesc... he-he... N-o să fie rău de tine, drăguţă.

— Dar tu ai uitat cum mi s-a dat mînzul tău în nouă sute nouăsprezece? — întrebă tărăgănat Andrei, ridicîndu-şi sprîncenele dese.

Umerii graşi ai lui Ignat se lăsară îndată în jos, dar vocea îi răsună şi mai mieros:

— Ei-i... ţi-ai găsit şi tu de ce să-ţi aminteşti... eu, ca să spun drept, am uitat de mult întîmplarea asta... Ei, Andrei Petrovici, cum rămîne atunci cu învoiala noastră?

Berkutov oftă prelung şi zîmbi, arătîndu-şi dinţii albi.

— Mai roagă-mă, mai roagă-mă!

Ignat adăugă ceva, dar inginerul nu-l mai auzi; atenţia lui fusese atrasă de Ogneov. Ochii acestuia se aprinseră într-un surîs victorios.

El îşi bombă pieptul şi spuse cu glas tare:

— Unde naiba mi-am rătăcit bricheta? N-ai cumva vreun chibrit, tovarăşe Mideaev?

Andrei Berkutov le tăie calea. Îi salută încruntat şi voi să treacă mai departe, dar Ogneov îl opri punîndu-i mîna pe umăr.

— A, Berkutov. Bine că te-am întîlnit. Vreau să stau de vorbă cu dumneata.

Inginerul rămase ceva mai în urmă.

— Uite ce e, Berkutov, — începu Ogneov, — află că am auzit tot ce ţi-a îndrugat Kosîh.

— Ei... şi ce folos ai dumneata din asta? — zîmbi acru Berkutov, uitîndu-se posac la Ogneov. — Folos prea mare nu ai. Nu m-a convins încă defel, aşa că n-ai ce să dovedeşti împotriva mea... şi...

— Eşti un caraghios! — izbucni în rîs Ogneov. — Vreau să-ţi spun cu totul altceva; iar în ce priveşte folosul, n-ai dreptate, Berkutov, — am luat şi eu aminte la unele lucruri.

— Ia te uită? — zîmbi Andrei bănuitor.

— Eu văd, Berkutov, că nu prea ai acelaşi drum cu Ignat Kosîh...

— Dar dumneata de unde ştii? — îl întrerupse Berkutov aproape brutal.

— Știu, am auzit-o chiar acum. Nici tu, nici Kosih n-o să uitați de minzul care ți-a fost atribuit pe vremea comitetului sărăcimii. Și eu cred... stai, lasă-mă să-ți vorbesc, Berkutov... eu cred că nu te-ai putea înțelege cu el.

— Și ce te face să crezi? — întrebă cu îndărătnicie Berkutov.

—Știu eu ce mă face să cred, însă n-am poftă de discuții... Uite ce e, Berkutov, ia aminte. Administratorul nostru Șușpanov pleacă la cursurile de felceri și am hotărît să-l mut în locul lui pe Spodobiev. Spodobiev te-a lăudat în repetate rînduri, pe vremea cînd ai lucrat cu el în pădure: spunea că te pricepi bine în munca forestieră. Așa că vreau să te numesc la munca din pădure, în locul lui Spodobiev.

— Eu... ce să zic.. cunosc, desigur, munca din pădure; doi ani încheiați am lucrat la plutărit... — Berkutov începu deodată să se bîlbîie, propunerea lui Ogneov îl luase pe nepusă masă.

— O să te luăm să faci un stagiu, de probă... De altfel, sînt convins că ești un om capabil și că ai să faci față sarcinilor. Lîngă fabrica de cherestea, uite, chiar în clădirea aceea mare, o să capeți o locuință de două camere...

Ogneov vorbea acum pe un ton rece, oficial, ca atunci cînd totul ar fi fost limpede și n-ar mai fi avut nici un rost să aducă alte argumente.

— Așa dar asta e... Astea sînt condițiile... Gîndește-te, Berkutov, și dă-mi răspunsul cît mai grabnic.

Andrei mergea, cu ochii plecați.

— Ce să zic, — spuse el după ce tuși răgușit și ridică din umerii săi lați, — eu nu mi-s dușman... Să vedem ce-o să iasă... Fie și așa...

— Mîine, sau poimîine o să facem toate formele pentru treaba asta, — spuse pe același ton Ogneov, ca și cînd nici nu se putea să fie altfel.

Cînd Ogneov și Mideaev trecură pe lîngă clădirile în construcție, destinate magaziilor fabricii de cherestea, tocmai se puneau ultimii stîlpi.

Andrei Berkutov, primul din șirul de oameni care munceau acolo, pusese umărul sub o grindă, albă-gălbuie, cu mici picături negre de rășină, care aluneca încet spre fundul unei gropi în formă de pîlnie; apoi grinda zvîcni, de parcă

ar fi fost vie şi se opri. Andrei Berkutov îşi mişcă uşor umărul scăpat de povară şi rosti scurt :

— La lopeţi !

Pieptul lui lat respira egal, muşchii îi jucau uşurel sub cămaşă. Închise ochii pe jumătate, uitîndu-se la stîlp de parcă l-ar fi ochit şi printr-o mişcare dibace şi puternică aruncă o lopată de pămînt.

— Lucrează uimitor de îndemînatec şi de frumos nu-i aşa ? — şopti inginerul la urechea lui Ogneov.

— Afară de asta îi şi place să muncească, — reluă serios şi semnificativ Ogneov. — Se poate să-l dăm aşa, aiurea, pe mîna unor indivizi de teapa lui Ignat ?

— Astăzi şezătorile nu mai sînt ca odinioară — se fac aşa, de mîntuială... Altă dată vedeai la şezători fete de măritat... Flăcăii veneau şi se uitau la lucrul fetelor, lăudînd pe cele care torceau mai frumos, şi care răsuceau mai bine firul...

Anna Naghibina istorisea, povăţuind parcă, şi vorbele ei aspre, tărăgănate, răsunau în toate ungherele. Povestitoarea Nilovna îi ţinea isonul. Zăngănind din andrelele groase, Nilovna scormonea împletiturile ei nesfîrşite şi îşi scutura şuviţele albe ce-i ieşeau de sub broboadă, aşa cum îşi face loc muşchiul la rădăcina pinului.

— Ehe, dragă, pe atunci mîinile îşi arătau îndemînarea ; fetelor numai la asta li-era gîndul.

Naghibina umezindu-şi pe limbă degetele slabe şi butucănoase urmă :

— Da, pe atunci se vedea care e mai meşteră ; firul nu te înşală ; uneori era subţire şi drept ca firul de păr, iar cît despre tărie, puteai să scoţi cu el şi-un dinte de cal. Pe cînd azi ! De cînd cu vîrtelniţele astea... totu-i o prostie, curată înşelăciune... Orice femeie uşuratecă de la oraş se aşează, dă din picior şi gata firele... Numai vorbă că lucrează la tort ; adevărul e că nu face nimic.

— Cum adică nu face nimic ? — rîse Vera Ţîganova, nora lui Paramon, o femeie durdulie şi frumoasă. — Degeaba ponegreşti vîrtelniţa — ea lucrează mult mai iute şi firul e bun, intră şi în ac... Ei, ce găseşti rău că poţi învăţa repede să torci cu vîrtelniţa, ai ?

Şi Vera făcu cu ochiul către Elena, care lucra alături de ea. Elena, care învăţase de curînd să toarcă, era tot atît de meşteră ca şi Vera, după cum susţinea chiar tînăra noră a lui Paramon. Urmărind din loc în loc firul şi învîrtind roata, puteai foarte bine sta de vorbă, asculta, ori tăcea, — în timpul acesta mîinile îşi vedeau de lucru. Elena pricepuse îndată că aluzia la femeile „de la oraş" se referea la ea. Naghibina se dovedi a fi surprinzător de inventivă în ura ei împotriva Elenei ; de fiecare dată ştia să găsească cîte-un pretext nou ca să se agaţe de ea. Faţă de această femeie neplăcută, Elena folosea un ton calm şi nepăsător. Şi acum, ca şi cînd nu i-ar fi observat aluziile, Elena vorbi în sprijinul Verei :

— Dumneata, Anna Kondratievna, te înşeli cînd spui că lucrul făcut de mînă e mai bun. Mîinile nu sînt în stare să facă orice. Uite, dumneata ai putea să faci aşa ceva ?

Elena smulse cu grijă un fir din basmaua sa de batist şi-l întinse Naghibinei.

— Pe ăsta îl face maşina şi unde mai pui că basmaua e spălată şi răspălată şi că o port de aproape patru ani... Cum vezi, — adăugă ea cu un zîmbet, — pentru ca lucrul să-l poţi purta mult timp nu e deloc nevoie... să încerci firul pe dinţii de cai.

Se auziră rîsete şi glume.

— Ei, Naghibina, felul tău de încercare al firului nu e tocmai bun !

Naghibina nu răspunse, ci se mărgini să ridice ochii spre furcă — un ghem de in pe-un fus de lemn de-al străbunicii. Străbunicul cioplise cîndva dintr-un butuc întreg de mesteacăn această torcătoare înaltă cu „scaun", aidoma unei lopeţi lungi, pe care femeia se aşeza, susţinînd cu propria-i făptură toată maşinăria. Naghibina nu cunoştea un sistem mai bun decît acesta, aşa că şedea pe „scaunul" de lemn, gravă, şi dreaptă ca o preoteasă.

„Scaunul" acesta slujise mai bine de o sută de ani, la trei generaţii de femei, şi Naghibina se mîndrea cu el.

„Auzi, să-ţi iroseşti toată viaţa pentru un fir, pentru iscusinţa asta care n-are nicio noimă !" — îşi zicea Elena, observînd-o pe furiş.

Naghibina şedea pe „scaunul" secular, în apropierea lămpii. Buzele ei subţiri se strînseră ; erau tot atît de veş-

tejite şi de cenuşii, ca şi firele ei nesfîrşite; cutele de pe frunte şi de pe obraji erau adînci ca nişte cicatrice; degetele slabe cu unghii rupte, lucrau ca o maşină.

„La ce s-o fi gîndind? — se întrebă Elena, continuînd s-o observe. Cred că nu poate să sufere pe nimeni. Uite cum se chiorăşte la Vera Ţîganova; parcă ar spune: de ce rîzi, ce drept ai să rîzi? Şi nu-i de mirare că Naghibina nutreşte atîta ură — viaţa ei e atît de jalnică, de ştearsă, de înrăită... Vai, cum s-a uitat la mine; m-a străpuns cu privirea nu alta... Ia seama, deh... asta ne îndîrjeşte şi mai mult..."

În uşă răbufni deodată un val de hohote de rîs, de glasuri ce cîntau şi de sunete vesele de armonică. În odaie intră val-vîrtej, gîfîind şi rîzînd, Duneaga Malkina; în urma ei păşi Ksena, care zîmbea reţinut.

— Ce-i cu tine? —întrebă aspru Daria Malkina. — Pe unde te mai poartă necuratu', fato?

Duneaga rîdea necontenit:

— Vai, fir-ar să fie... Ce nebuni...

— Cine? — o repezi Daria.

Duneaga se aşează lîngă Elena.

— Păi, cei de la fabrică... Noi cîntam; deodată s-au găsit cîţiva flăcăi buni de gură... şi hai să cînte strigături despre Nizinki... Vai, să mori de rîs, nu alta... Pe toţi, pe toţi i-a luat în tărbacă...

— Intr-adevăr, — spuse Ksena, — erau nişte strigături...

— Nu vă putem asculta pe amîndouă deodată! — rosti tăios Anna din colţul ei. — Abia aţi venit, şi aţi şi început tărăboiul.

Naghibina se ridică cu zgomot şi îşi luă „scaunul".

— Nu-i chip să mai lucrezi aici. Astea fac o gălăgie ca într-o cîrciumă. Haide, Nilovna, acasă.

— Vin, vin.

În urma lor, Duneaga rise cu hohote.

— Stai! — spuse Ksena şi îşi încordă auzul. — Pe uliţă se aud strigăte... Staţi... Aşa e... strigă cineva...

Cu toate ieşiră în fugă pe poartă şi se opriră, îngrămădindu-se nedumerite, nemaiînţelegînd nimic. De după colţul apropiat întunericul fu străbătut de o lumină tremurătoare, slabă, care se aşternu pe pămînt — deasupra capetelor se legăna un felinar... Oamenii se îngrămădeau în jurul cuiva, umbrele lor prelungi se mişcau, îndoindu-se şi

săltînd în mijlocul petelor de pămînt luminat. Glasul cunoscut, care strigase pînă acum, se schimbă cu totul; părea cu desăvîrşire străin. Un cîine urla, fugind de lumina care se tîra pe jos.

— Vai... ce-o mai fi şi asta? — murmură Ksena cuprinsă de spaimă şi nerăbdare, şi făcînd cîţiva paşi înainte.

Scîrţîia o căruţă; un cal păşea greoi. Cineva repeta nedumerit, gemînd:

— Da' cum se poate, doamne, dumnezeule...

Din toate părţile veneau oameni în fugă.

— Asta e Zinoveia a lui Vahirev!... — exclamă speriată Duneaga. — Ea e, ea e!

— Lumină! Lumină! — strigă sălbatic Ksena. Apucă un felinar din mîinile cuiva şi-l ridică deasupra căruţei... Nemişcată, udă, mînjită de mîl, Zinoveika zăcea în căruţă.

În mulţime se auziră suspine şi gemete. Căruţa cu corpul Zinoveikăi se opri în faţa porţii lui Vahirev.

— Trebuie trimis cineva la miliţie, la Mitiuhino, — spuse Paramon. — S-a făcut moarte de om... Ei, Egor! Fiule! Pune şeaua pe cal şi repede-te la miliţianul de la raion.

— Împreună cu ţăranii, am zgîlţîit-o săraca, şi ne-am străduit s-o aducem la viaţă, — povestea cu însufleţire sacagiul Kostiuşka.

Oamenii nu-l ascultau niciodată, deşi lui Kostiuşka îi plăcea mult să vorbească. Acum istorisea cu înflăcărare:

— Plecasem cu barca să pescuiesc. Hai, mi-am zis, să pescuiesc lini şi babuşte; de mult voiam o ciorbă de peşte... Deodată, fraţilor, iau seama că vîsla se agaţă de ceva... Am tras... dar nu, nu se lăsa, se agăţase... Nu departe de locul unde mă găseam, pescuia cu undiţa, tot din barcă, un ţăran cunoscut. „Vino, i-am zis, mai degrabă... o ştiucă, pare-se, mi-a trimis-o dumnezeu, s-o scoatem împreună". Ne-am apucat s-o scoatem... Cînd ne uităm — ce să vezi... Zinoveika lui Vahirev!... Se vede c-a dus-o apa în bulboană... Cum o fi nimerit în apă — nu mă taie capul...

În mulţime se iscară discuţii aprinse. Unii o văzuseră pe Zinoveika dimineaţa lîngă buşteni — spălînd nişte rufe, în timp ce copilaşul ei, Sergunka, era culcat nu departe pe iarbă. După spusele acestora se porniră întrebă-

rile oamenilor nedumeriți — cum de se prăpădise și copilul, toți îl auzeau pe Vahirev, care stătea în mijlocul mulțimii, plîngîndu-și nepoțelul. Abia atunci își aminti cineva că o văzuse pe Zinoveika la amiază în barca lui Zahar Naghibin. Zinoveika ședea cu copilul în partea dinapoi, iar Zahar vîslea. După cum se spunea, Zinoveika era veselă și chiar rîdea.

— S-a zis cu nepoțelul meu, i-a făcut apa de petrecanie! — plîngea Vahirev. — Și-au bătut joc, Zinoveika, de viața ta... Eu, fato, știu, știu...

El se ridică ștergîndu-și fața cu palma.

— Pînă să vină miliția... mă duc eu la cine știu... Mă arde pe suflet!...

Își puse șapca și fugi undeva în noapte, pierzîndu-se în bezna uliței povîrnite a satului Nizinki.

— S-a dus la Naghibin, fraților!

— Să se răfuiască cu Zaharka.

— Dar el ce-a făcut?

— Poftim, ce-a făcut!

— Auleu ce-o să mai fie, fraților-or...

O parte din mulțime rămase în curtea lui Vahirev, lîngă cadavrul Zinoveikăi, care zăcea sub o rogojină; ceilalți plecară după Vahirev. Tuturor le pierise somnul, viața molcomă fusese cutremurată din temelii, întoarsă pe dos, ca un cojoc vechi.

Cîinii lătrau și urlau pe întrecute. Oamenii oftau, scoteau exclamații și vorbeau despre soarta nemiloasă a Zinoviei.

Naghibina abia apucă să sosească acasă, că pe uliță se și auzi hărmălaie. Pankrat dormea în fînărie și nu auzi nimic. Zahar se culcase în tindă. Trezit de larma care nu prevestea nimic bun, ieși în fugă pe poartă. Nu ajunse pînă la casa lui Vahirev, dar văzu mulțimea și auzi strigătele și discuțiile. Se întoarse acasă într-o goană, și se prăvăli pe patul maică-si.

— Au gă... sit-o pe Zino... veika! — îi împărtăși el știrea, șoptind pe furiș, ca un hoț.

— Doamne dumnezeule! — rosti Naghibina, făcîndu-și semnul crucii. — Primește-o doamne, pre roaba ta Zinoveika, în împărăția cerurilor.

— Mamă... îţi arde de rugăciuni ? — o zmuci brutal Zahar ; dinţii îi clănţăneau de spaimă. — Mamă, mă tem : ce-o să fie ?... De ce... am plecat cu ea în barcă... of ! Tu mi-ai spus s-o momesc... numai tu !...

— Ai adus barca înapoi, ai legat-o la loc, aşa că nu e nimic, — zise cu răceală maică-sa.

Zahar se lovea cu capul de genunchii ei şi se tîra pe jos.

— Poate... m-a văzut careva, cum am răsturnat barca ?... Dacă m-o fi văzut, ai ?... Eu ştiu să înot, dar ea... a ţipat numai — şi s-a dus la fund ca o piatră !

— Era grea, — oftă cu răutate Naghibina, — era grea ca o vacă, doamne iartă-mă. Lasă că n-a tras-o nimeni în barcă, grăsuna !...

Zahar îngăimă, tremurînd şi clănţănind din dinţi :

— Păi eu am chemat-o... şi ea m-a crezut.

— A fost o proastă... Fiecare precum îl taie capul...

— Vai, mamă, mămucă ! Păi, i-am făgăduit că o să mă am iar cu ea... Cum mi-ai spus, aşa am făcut, — sfîrşi Zahar, tremurînd vargă.

Naghibina strînse la piept capul pletos al fiului ei drag. Şoaptele ei repezi erau fierbinţi, ca de rugăciune. Era pregătită să îndure totul, să înfrunte orice.

— Băiatul mamei, nu te teme... o să fie bine... nu te-a văzut nimeni, şi tu ai fost tot timpul acasă... Pentru ce crezi că i-am vorbit lui Gundin de hamuri ? Pentru tine, pentru tine ! „Vino, i-am zis lui Gundin, — ai noştri or să-ţi dea o mînă de ajutor, să-ţi repare hamurile". Omul a venit. Nu-i aşa, spune ?

— A venit, — repetă năuc Zahar.

— M-da... Şi-a stat la noi pînă seara. Pricepi, fiule ? Ai ?... Maică-ta intră pentru tine şi în gaură de şarpe.

La geam se auzi o lovitură ca de tunet — bătea Vahirev.

— Ah ! — strigă Zahar, dar mamă-sa îi închise gura cu palma.

— Ş-ş... taci !

Îl ridică pe flăcău, îl puse pe picioare, apoi făcu cu adîncă evlavie, semnul crucii asupra lui.

— Rabdă şi tu niţel.

Aprinse îndată lampa, strigînd spre geam, drept răspuns la bătaia repetată :

— Acuşi, acuşi... Aşteaptă să aprind lampa... Ce sălbateci... Ce vrei ? Care eşti acolo ?

Ieşi pe uliţă şi dădu de Vahirev.

— Nu ţi-e frică de dumnezeu, Alexandr Ivanîci... Cum poţi rosti aşa vorbe ? Ieri, Zahar al meu a stat acasă... A fost la noi şi Gundin... au dres hamurile... Nu-i aşa, Efim ?

— Aşa e ! — făcu nedumerit Gundin, care răsărise ca din pămînt. Uitase cu desăvîrşire că Naghibina îl chemase singură.

— Aşa e, am dres hamurile... şi...

— Vreau să-l aud pe Zaharka ! — cerea pe un ton cumplit Vahirev. — Fata mea şi copilul s-au prăpădit... tu i-ai făcut seama, tu !

— Nu ştiu nimic ! — se crucea Zahar, alb ca varul. — M-am avut un timp cu ea, pe urmă s-a isprăvit. Mă învoisem să-i plătesc bani. Mai mult nu ştiu nimic, chiar de-ar fi să mă spînzuri.

— În zori o să vină miliţia... ticăloşia asta o s-o lămurească ea după lege ! — zbieră Vahirev, ameninţînd cu pumnii.

— Foarte bine ! O să aşteptăm ! — strigă Zahar, adunîndu-şi ultimele puteri, în timp ce mamă-sa îl împinse în curte.

— Du-te, du-te... E tîrziu, trebuie să te culci.

Zahar Naghibin care fusese între timp arestat se întoarse acasă dis-de-dimineaţă, în ziua alegerilor pentru sovietul sătesc.

Maică-sa îl întîmpină plîngînd de bucurie :

— Of, bietul meu copilaş... Ţi-au dat drumul ? Te-au chinuit, pesemne, mult... Aşază-te, aşază-te, o să-ţi fac îndată nişte blinele... Ah, doamne...

— Bine, bine, — mormăi încruntat fiul.

Pankrat nu-şi arăta bucuria ; socotea că fiul lui, un flăcău frumos, voinic, nu avea nevoie de aşa ceva.

— Care va să zică, te-au iscodit ?... Acum ai să te înveţi minte să te mai încurci cu fetele ! Şi ce te-au întrebat, ce-au vrut ?

Zahar își șterse fruntea.

— Păi ce să mă întrebe... Dacă m-am avut cu ea... cu Zinoveia adică, cum de... s-a... în... înecat... Eu le-am zis că, așa-i, că a avut un băiat... Am început să-i dau bani... Că pe urmă ea s-a dat iarăși la mine... Mă chema să mă plimb cu ea cu barca... Că i-am făgăduit, dar că am uitat — am avut de lucru acasă...

Zahar vorbea molatec, ochii i se înfundaseră adînc în orbite, rumeneala obrajilor îi pierise, ca după o boală grea.

— M-au întrebat despre treaba asta, de vreo patru ori... Eu am ținut una și bună, — adăugă el zîmbind acru.

— Nu fac decît să hărțuiască pe om de pomană!... Of, ce săptămînă afurisită pe capul nostru, — spuse posomorît Pankrat.

Își urmărea din ochi feciorul, ascultînd cu luare-aminte tonul obosit, neobișnuit, al vocii lui. Surprinse schimbul de priviri dintre el și maică-sa : era ceva suspect. Pankrat simțea vag că și fiul său avea un amestec în moartea Zinoveikăi și în aceste două zile trebui să depună străduințe uriașe ca să-și păstreze o înfățișare liniștită. După arestarea lui Zahar spusese cu nepăsare tuturor, că „fireşte", flăcăul o să „aibă niței de furcă". Întoarcerea fiului îl bucura, însă nu-și putea alunga neliniștea. Zahar îi spuse că a fost eliberat pînă cînd se vor „lămuri" lucrurile.

Pankrat era mai preocupat ca niciodată. Toate grijile lui din săptămîna aceasta se reduceau la un singur lucru : să strîngă voturi pentru Ignat, să-i facă pe plac lui Ignat. Pentru voturile acestea se vîra peste tot, în fiecare ungher, ca după ouă; îndemna și încerca să înduplece pe fiecare om.

La un moment dat Pankrat căzu pe gînduri. Parcă i se făcu milă de el însuși ; îi tot dădea cu gura ca un copilandru necopt și desigur că oamenii înțelegeau că făcea totul cu un anumit scop. Or scopul era limpede : să-și însoare fiul cu fercheșa răsfățată, să se înrudească cu o casă bogată. E adevărat, însă, că nu știa cu ce-o să se aleagă pînă la urmă — el și cu Anna — din treaba asta.

Gîndurile acestea însă îl înspăimîntară, căci mergeu pe căi primejdioase, care-l puteau duce cine știe unde.

Pankrat văzu la geam pe trupeşul Kosîh şi aproape că se bucură că în chipul acesta îi fuseseră curmate gînduri-le-i atît de ciudate şi de supărătoare.

— Bună ziua, Ignat Sergheici. Mi se pare că nu prea te trage la somn?

Ignat îşi scoase şapca cea nouă cu cozoroc lat, dintr-a-celea care se poartă la oraş.

— Eu, frate dragă, mă scol întotdeauna devreme, aşa că nu-i de mirare.

Pankrat îşi zise: „Ehe, cred că minţi". Însă adăugă cu glas tare:

— Asta, da, firește, dimineaţa e încă lumină, nu-i ca în timp de iarnă.

— A-ah, Zahar... — rosti Ignat rece şi tărăgănat. — Ei, cum îţi merg treburile, prietene?

Pankrat se grăbi să răspundă în locul feciorului:

— Păi cum să fie... i-au frecat destul ridichea flăcău-lui. Pe urmă tot i-au zis: „Du-te, cetăţene, acasă, liniştit şi iartă-ne că te-am tulburat..."

Iar în sinea sa adăugă: „Mint, ca un gogoman".

— M-da, — zîmbi Ignat clătinînd din cap. — Dar te-ai cam tras la faţă, băiete... Parcă ai fi zăcut la pat un an de zile...

Schimbă repede vorba, atrăgînd asupra sa privirea lui Naghibin.

— Ei... ce mai zice satul, frate, cum mai e?... Să nu uiţi, nenişorule, ce mi-ai făgăduit. Mai du-te pe la casele oamenilor, mai umblă, stai de vorbă... da... da...

— Uite, mănînc îndată şi plec, — grăi supus Pankrat.

— Mai iute, dă-i mai iute! — spuse nemulţumit Ko-sîh. — Doar nu se fac alegeri în fiecare zi, frate dragă... După alegeri, poţi să mănînci în voie... he-he.

Cînd Anna îi aduse blinele pe masă, Pankrat simţi că-i pierise pofta de mîncare. Mîncă în silă o blinea şi ieşi pe uliţă, hotărît să dea un ocol pe la casele în care îşi pusese în gînd să treacă.

În drum văzu pe Vahirev, Ţîganov şi Kuzma Leuhin, care se opriseră pentru a-şi aprinde ţigările unul de la altul. Îngălbenit şi îngheboşat după înmormîntarea fetei sale, Vahirev asculta în tăcere şi cu luare aminte pe Kuzma Leuhin. Paramon Ţîganov se uita de sus în jos la mărun-

ţelul Kuzma şi din cînd în cînd izbucnea în rîs. Niciunul dintre ei nu era grăbit; nu se duceau nicăieri, erau liniştiţi şi siguri de ei.

Ruşinat de încurcătura în care intrase, Pankrat cugeta: „Iată, numai eu alerg... şi..."

Mai departe întîlni pe Fedot şi pe Elena, care ducea în mîini un ulcior înalt de lut, plin cu lapte; Fedot păşea alături de ea şi-i explica ceva.

„Pesemne că se laudă cu isprăvile sale în faţa ocrotitoarei lui", — chibzui Pankrat frămîntîndu-se, posomorît.

— Uite, — spunea între timp Paramon Ţîganov, arătînd cu capul spre Naghibin care mergea repede. — Pankrat ăsta bate drumurile întruna, nu mai are hodină... Se dă peste cap ca să-l mulţumească pe chiaburul de Ignatka, cu care abia aşteaptă să se încuscrească.

— Coadă de topor! — rosti cu mînie şi dispreţ Vahirev. — Ogneov m-a lămurit cum stau lucrurile... Pankrat s-a dat de partea chiaburului şi le vede pe toate prin ochii lui. Numai că de cele mai multe ori, hapsînii de teapa lui rămîn cu buzele umflate.

Totuşi neliniştea îl rodea pe Vahirev, care tot bolborosea, fără să-şi dea seama că vorbeşte de unul singur:

— Ce vînjoleală mai e şi în săptămîna asta... aproape că i-a zăpăcit pe toţi... Să vedem ce întorsătură or lua lucrurile... da-a...

— Ce tot boscorodeşti acolo, tovarăşe Vahirev? — îl întrebă Elena mirată, cînd îl văzu intrînd în curte.

Vahirev păşi agale şi se aşeză pe cerdac, îngropîndu-şi în palme faţa-i suptă şi zbîrcită.

— Ascultă, Elena Nikolaevna, — suspină el tulburat. — Uite care-i necazul: ce facem dacă vin norii şi-i toarnă o ploaie d-aia cu găleata?... Clădire nu avem... Ploaia o să ne strice alegerile! Iar dacă se duc alegerile, se duce şi moara!

Îşi ridică atît de mult capul, tot uitîndu-se la cer, încît începuse să-i alunece şapca de pe creştet.

— Şi de ce n-o mai fi venind împuternicitul de la oraş, ai?

Ar fi vrut să iasă în fugă la drum, ca să vadă cu un ceas mai devreme colbul stîrnit de roţi, dar se ruşina să

o facă, fiindcă astfel ar fi arătat că el, Vahirev, se teme să nu obţină în alegeri un rezultat nedorit.

Împuternicitul sosi la amiază.

Se luă hotărîrea ca Fedot să fie trimis pentru a anunţa începutul adunării. Ksena se oferi să facă acelaşi lucru.

— Eu pornesc de la celălalt capăt al satului, ca să meargă mai iute.

— Ce frumoasă eşti azi! — îi admiră Elena faţa îmbujorată. — Nu, nu... vorbesc serios. Ksena, astăzi te-ar putea picta cineva.

Ksena păru că nu bagă în seamă lauda.

— Ascultaţi! Pe mine mă bate gîndul că Zahar a omorît-o pe Zinoveika... El şi numai el!... o simt... Furia, lăcomia chiaburească au dus la asta... Poate că nu ştiţi cum arată furia asta; uneori însă, este îngrozitoare: în ea se amestecă şi lacrimile şi credinţa în dumnezeu... O ştiu eu pe Anna Naghibina — ea se închină bogăţiei, ca unui idol... Şi cît e de îngrozitor avutul ăsta, dobîndit numai prin jaf, din pricina lui se tîmpeşte omul... Zinoveika nu-mi iese din minte... Uite adineauri, pe cînd mergem, m-am aşezat niţel lîngă fabrică şi am mîngîiat peretele... zău... să nu rîdeţi, dar asta m-a încălzit sufleteşte... mă simţeam la adăpost... Şi cît e de uriaşă! Dacă Zinoveika ar fi lucrat la fabrica de cherestea, ar fi rămas în viaţă!...

Aprinzîndu-se şi mai mult, Ksena porni cu pas uşor, însufleţit, bătînd pe la geamuri.

— Cetăţeni! Poftiţi la alegeri! Toată lumea!

— Poftiţi să alegeţi sovietul sătesc.

Mideaev scoase capul pe fereastră; auzise bătaia puternică a Ksenei.

— Poftiţi la alegeri, toţi cei de la fabrică! — aruncă ea vorbele în grabă şi cu veselie, punîndu-l pe Mideaev la un rînd cu toţi ceilalţi.

Inginerul se aplecă peste pervaz.

Ksena pornise însă mai departe.

— Am auzit, nu sîntem surzi... Vezi-ţi de drum! — strigă cu năduf Anna, de la geamul Naghibinilor.

— Bine-e! — bombăneau bătrînii. — Doamne, facă-se voia ta; fata asta colindă pe la case, de parcă ar chema lumea la nuntă...

Fedot era atît de încîntat, încît simţea că-i creşte inima ; tocmai el fusese ales şi cinstit de consătenii lui. Nu voia să-şi audă glasul său obişnuit, încît folosi cu acest prilej un ton deosebit — sugrumat — de bas, în loc de tenor.

— Cetăţeni, haideţi la alegeri !

La poartă apăru Gundin, ciufulit, într-o cămaşă lungă, fără brîu, cu încălţămintea ruptă în picioarele fără ciorapi. Cum dădu ochi cu Fedot, îşi strîmbă furios gura.

— Ia te uită... umblă, se ţine de capul omului... oc-na-şu-le !

Lui Fedot îi veni să rîdă şi aruncă în urma lui, către Gundin :

— Ce-ai cu mine... se vede că te-ai tăvălit în bălegar ?... Tare mai eşti frumos.

Gundin îşi scutură chica zburlită şi scuipă de cîteva ori în colbul de toamnă.

— Numai de dragul prietenului meu, Ignat Sergheici, vin la adunarea voastră !...

Lîngă poarta albastră a lui Ignat, stătea Katiuşka ; pe umeri purta un şal alb.

— Bună ziua, Katerina Ignatovna ! — o salută Fedot, şi glasul îi tresări, curmîndu-se. — Cu toată cinstea... Fiţi atît de mărinimoasă şi faceţi o preumblare pînă la poiană, unde peste puţin timp, o să aibă loc o adunare... De aia umblu ; *eu* am fost pus să-i adun pe toţi.

Fedot accentuă puternic pe acest „eu“ — lasă să ştie fudula asta că nici el nu face umbră pămîntului.

Katiuşei însă totul îi era indiferent. Înnodîndu-şi basmaua, ea rosti cu răceală şi trufie :

— Vezi-ţi de drum. Ai noştri se strîng, poţi să nu mai zbieri atîta la fereastră ; te pomeneşti că mai spargi şi geamul.

— Aşa... — spuse Fedot tuşind stingherit; insulta aceasta îi aminti că vorbise şi el în faţa oamenilor adunaţi în curtea lui Vahirev, spunînd că Ignat trebuie „înfrînt“ cu sprijinul voturilor celor de la fabrica de cherestea. Luîndu-şi inima în dinţi adăugă : — Da' tare ţi-ai luat-o în cap... ţîf-noaso !

Şi izbi vîrtos cu pumnul în giurgiuveaua sculptată a ferestrei.

— Ei, gospodari ! Grăbiţi-vă !

Ignat ieşi în cerdac şi dădu zîmbitor din cap :

— Venim, venim, frate dragă.

În acelaşi timp o înghiontea pe Stepanida cea grasă în şolduri.

— Hai, hai, măicuţă, ţine-ţi guriţa !

— Da' ce-i asta... — şoptea indignată Stepanida. — Un terchea-berchea îşi bate joc de fată şi tu taci...

Ignat glumi răutăcios :

— Ţine-ţi guriţa, Stepanida Ananievna. Vorba-i de argint, tăcerea — de aur. Katiuşecika. vino şi tu...

— Sînt sătulă de zbieretele mîrlanilor ! — pufni fata.

Tatăl o ameninţă cu degetul.

— Ce neroadă... Ţi-e lene să deschizi gura pentru tatăl tău... Rabdă şi tu niţel, draga mea.

N-apucă familia Kosîh să iasă pe poartă că se deschise portiţa şi cei doi argaţi o şi tuliră pe uliţă, vorbind cu glas tare.

— Staţi, băieţi ! — se opri Ignat, buimac. — Dar acasă cine rămîne ? — se indignă el. — Încotro ?

— Încotro ? Să alegem sovietul sătesc ! — i-o tăie Pavel.

— Casa poţi să o închizi, — spuse Vasili, lipindu-şi cu grijă ţigara, pe care tocmai o răsucise.

Pavel adăugă, îndreptîndu-şi cutele cămăşii :

— Casa poţi s-o închizi cu lacătul, asta-i limpede.

— Da' ce v-a venit, v-aţi ieşit din minţi ? — se oţărî Stepanida ; bărbatul ei o călcă însă cu hotărîre pe picior.

— Ce să-i faci, băieţi, — oftă Ignat, — de vreme ce v-aţi pus în gînd să mergeţi, nu mă împotrivesc... toţi sîntem oameni.

În poiana mare cu iarbă îngălbenită, foiau locuitorii din Nizinki.

Împuternicitul venit la alegeri stătea la o măsuţă cu picioare subţiri şi, lovind uşor în ea, spunea :

— Ce-tă-ţeni, în-re-gis-tra-ţi-vă...

Ignat se apropie de masă, se opri în stînga ei şi tuşi nehotărît.

— Înregistrează-mă şi pe mine.

Fata pădurarului se uită la o margine a foii de hîrtie, şi abia catadixi să ridice ochii spre Ignat.

— Kosîh... Pe dumneata cel mult o să te lăsăm să priveşti... Nu ai drept de vot.

— Just... n-are drept de vot, fiind element burghez.

— De ce... Ignat Sergheici, — spuse tărăgănat Stepanida. — Vezi ce păţeşti dacă te bagi în ciorbă?... Ştiai doar că n-o să-ţi dea drept de vot... Ai vrut să te faci de rîs?

— Hm... — exclamă Ignat, zîmbind răutăcios şi mîngîindu-şi bărbia. — Eu... aşa... n-am vrut decît să-mi arăt nevinovăţia...

Îl văzu pe Naghibin şi-l chemă, făcîndu-i semn cu degetul.

— Ei, cuscrule, să-ţi spun două vorbe.

Naghibin se apropie. Ignat îi strînse mîna aspră.

— Ei cum e? Ai noştri s-au adunat?

Piankrat tuşi şi îşi roti privirile pe furiş.

— Uite-i... stau cu toţii buluc.

Ignat îi şopti cu însufleţire:

— Foarte bine. Uite la ce m-am gîndit, cuscrule... Trebuie să ridicăm chestia morii.

— După alegeri? — întrebă cam încruntat Naghibin.

— De ce după? — rîse Ignat. — Nu, dragule, chiar acuşi odată cu votarea... s-o luăm cam aşa: De ce să stea moara; că de vorbit se vorbeşte destul?... Trebuie să spunem că făina nu se macină cu vorbe... Ar fi de dorit ca moara să intre neîntîrziat în lucru chiar dacă o s-o ia un particular... O să trebuiască să zbieraţi puţintel, frate dragă, ca să se pună mai degrabă chestia în discuţie... Ai grijă, cuscrule scump, că doar nu o faci pentru un străin.

Se apropie şi Nikanor Malkin, care-i întinse mîna, zîmbind.

— Bună ziua, Ignat Sergheici.

Ignat se gîndi: „Uite cum se bagă... tontălăul dracului! — face acu' pe prietenul".

Dar cu glas tare îi spuse:

— Bună ziua, Nikanoruşka... Unde sînt ai tăi?

Nikanor arătă cu mîna spre măsuţă; în mijlocul grupului celor de la fabrică, Daria stătea de vorbă cu Nenila; tot acolo se auzea şi rîsul sonor al Duneagăi.

Ignat îşi îngustă ochii.

— Ce-i asta... ce-i prietenia asta la toartă de acolo?

Nikanor făcu un gest de nepăsare.

— Ei... aiurea prietenie... E deajuns să zic o vorbă: ei, muierilor, staţi la locu' vostru şi bizuiţi-vă pe mintea mea.

— Să dea domnul, să dea domnul, — oftă blînd Ignat, şi se depărtă de el în grabă.

Încruntată, Daria Malkina se îndreptă spre bărbatul ei. Nikanor o cam băgă pe mînecă — chipul nevesti-si nu prevestea nimic bun — dar omul nu voia să se dea bătut. Îşi priponi mîna în şold şi se uită sever la Daria.

— De ce te învîrţi printre ăia de la fabrică, ai?

— Uită-te mai întîi la tine, — i-o tăie nevasta, trăgîndu-l cu putere spre ea. — Ce tot... alergi şi te guduri ca o javră pentru un ciolan, ai să-ţi pierzi şi ultimul pic de minte...

Pankrat Naghibin se apropie de ei, şi cu un aer neliniştit, dar glumeţ, îi făcu cu ochiul lui Nikanor:

— Aha, iată prin urmare, cum... îţi face zile fripte...

Nikanor începu să tremure de obidă; furia îl cuprindea fulgerător, îi întuneca minţile şi atunci nu-i mai păsa de nimeni şi de nimic.

— Cară-te! — se stropşi el la Pankrat ameninţîndu-l cu pumnii. — Cară-te... Ce te legi de mine, ca o holeră... Păi cînd ţi-oi da una!...

— Ho-ho! — îl domoli Pankrat.

— Cetăţeni, respectaţi liniştea şi ordinea! — le spuse sever împuternicitul. — Veniţi mai aproape, cetăţeni; acum trecem la alegere... Vă rog să propuneţi un prezidiu care în cazul de faţă este mai bine să fie format din trei persoane!

— Ogneov! — tună, cu vocea lui de bas, Seomocikin.

În partea în care se bulucise grupul celor de la fabrică, se stîrni o însufleţire zgomotoasă.

— Ogneov!

— Vahirev!

— Ksena a lui Kudreai! — strigă Duneaga.

— Ksena! — repetă Fedot cu vocea-i de tenor.

Lui Pankrat îi fu teamă că pierduse momentul prielnic şi deodată începu să strige la rînd:

— Naghibin, Malkin, Kosîh... Kosî-îh! Naghibin, Gundin!

— Stai, stai! — i-o tăie Vahirev. — Cetăţeni... tovarăşi... păi ăsta se strigă pe sine însuşi... Nu se poate!... Îi mai strigă şi pe acei care n-au drept de vot.

— Ce face? — se ridică de la masă împuternicitul rotindu-şi privirile asupra adunării. — Cetăţeni, nu-i îngăduit să te propui pe tine însuţi...

Pankrat strigă prosteşte :

— Da, dar eu... n-am ştiut !

Cei de la fabrica de cherestea izbucniră în hohote de rîs, ceea ce-l făcu pe Pankrat să creadă că asurzeşte şi înnebuneşte.

— Phi, ce mai alegător !

Împuternicitul rîdea atît de tare încît îi sălta moţul bălan ; apoi bătu cu pumnul în masă.

— Ce-tă-ţe-eni... linişte... Am înscris ca membri ai prezidiului pe următorii tovarăşi : Ogneov, Vahirev, Ksenia... daţi-mi şi numele dînsei !

— Susekina Ksenia ! — strigă Duneaga bucuroasă.

Ignat strînse din răsputeri cotul lui Naghibin şi-i şopti răguşit la ureche :

— Strigă pe Gundin, pe Malkin.

Pankrat tresări şi strigă năuc un singur nume :

— L-am strigat pe Gundin... pe el să-l scriţi !

Împuternicitul şi-l notă.

— Gundin. S-a făcut ! Mai sînt candidaturi ?

— Malkin ! Malkin ! — strigă un bătrîn cu o voce subţire, ca şi cînd l-ar fi împboldit cineva.

— Malkin, a-a-şa — notă indiferent împuternicitul. — Mai sînt candidaţi ?

Vahirev îşi umflă întărîtat nările.

— A-ju-n-ge-e... Propun să se încheie propunerile.

Răsucindu-şi mustăţile, Seomocikin îl susţinu cu vocea-i puternică de bas :

— A-ju-n-ge-e !

Fedot începu să bată din palme.

— Aşa-i.

Gundin se uită la faţa zîmbitoare a lui Fedot ; deodată îşi aminti de fiul său şi izbi cu piciorul în pămînt ; mocnea în el ura împotriva acestui flăcău slut.

— Nu vre-e-em ! Nu ! Mai scrie... Nu vre-e-em !

— Ce-e-re-em !

Vahirev sări înainte.

— Atunci numiţi-i, să vă ia naiba ! Pe cine-l mai vreţi în prezidiu ?

Împuternicitul, făcîndu-şi anevoie auzită vocea-i de bariton, tînără, dar nu îndeajuns de puternică faţă de hărmălaia din jur, dădea din mîini deznădăjduit.

— Cetăţe-e-eni !... Nu ne faceţi să pierdem vremea. Timpul e preţios... Am terminat cu alegerea prezidiului sau nu ?

— Ei, pe cine mai vreţi ? — sări cu vorba Vahirev ; obrajii săi slabi îi tremurau de mînie. — Strigaţi candidaţii, o să-i notăm.

— Ai să răstorni masa, — îi şopti Ksena, dar nu reuşi să-l domolească...

Paramon Ţîganov îşi luă o înfăţişare vajnică, apoi mîngîindu-şi barba, se opri în faţa mesei şi întrebă aspru :

— Vă potoliţi ori ba ?

Privirea lui pătrunzătoare şi calmă descoperise în mulţime pe cei care vociferau. Începu să-i strige pe nume, mustrîndu-i grav şi pe îndelete :

— Ai păr alb, iar trebui deci să ştii că aici facem o treabă de seamă, şi că nu ne jucăm în arşice, ca copiii. E păcat, vecinilor, zău aşa.

Împuternicitul se folosi de clipa de tăcere care urmă şi grăbi lucrurile.

— După cum se vede, nu mai sînt candidaţi ! Nu-i aşa?... Via să zică înseamnă că o să trecem la vot, cetăţeni.

Atunci se putu constata că în poiană se formaseră două tabere — de o parte cei de la fabrică, laolaltă cu cei din Nizinki, iar de altă parte oamenii lui Ignat.

Primii erau mai tari — Pankrat Naghibin înţelese limpede acest lucru.

Mîinile pe care ei le ridicau deasupra capetelor alcătuiau o adevărată pădure.

În prezidiu fură aleşi Ogneov, Vahirev şi Ksena. Tot Ksena fu aleasă şi secretară a adunării.

— Ne-au înfrînt afurisiţii ! — şopti Ignat la urechea lui Naghibin. — Acum scoate-ne din impas, strigă despre moară, ai grijă... Uite Paramon îmi întoarce spatele, cu toate că mă uit la el. I-am treierat bucatele pe degeaba, de-aia îi e ruşine... Ei, cuscrule dragă, acum singura cale care ne mai rămîne e să le punem beţe-n roate la votare !

Vahirev, care prezida şedinţa, stătea ca pe ace ; la un moment dat împinse cu cotul pe Ogneov, care şedea alături de el şi îi şopti :

— Auzi, tovarăşe Ogneov, mai bine ocupai dumneata locul preşedintelui... ce să zic, nu prea mă simt în largul

meu... e mult de cînd cu comitetele soldaților, m-am dezobișnuit... Dacă o scrîntesc... Așază-te dumneata... Piotr Vasilievici...

Fața lui era rugătoare, jalnică. Ogneov îl liniști:

— Nu-ți pierde cumpătul. Arată ce poți, mai ales că știi ce ai de făcut și că ești menit să fii președinte al sovietului sătesc. Uite cîtă gălăgie fac ăia de colo; îl încurcă pe vorbitor. Fă ordine, hai...

In mai multe rînduri fu nevoit să facă ordine. La început, în fața ochilor lui Vahirev plutea o ceață pestriță, în care apăreau nedeslușit fețe, bărbi, cămăși, basmale. Vahirev își blestemă emoția nepoftită; ca să aibă o înfățișare mai impunătoare și ca să-și recîștige stăpînirea de sine, își încleștă pumnii atît de tare, încît unghiile îi pătrunseră în carne. In cele din urmă începu să vadă mai limpede. Acum putea să deosebească fețele cunoscute ale oamenilor din Nizinki și să urmărească atent menținerea ordinei.

— Ia uitați-vă la Ignat, — șopti Duneaga Malkina, Elenei. — Uitați-vă, îl trage pe Pankrat de pulpană, ca pe-un cățel de coadă...

Împuternicitul își isprăvea raportul.

— Așadar, cetățeni, vă urez fierbinte să vă alegeți un soviet sătesc bun și capabil.

Vahirev aplaudă cel dintîi.

— Bine ai grăit.

Era încîntat că totul se desfășura cum nu se poate mai bine; alegătorii începură să se agite și să aplaude.

Pankrat Naghibin prindea cu lăcomie fiecare vorbă. Abia se anunță din prezidiu că a sosit timpul să se propună candidaturi că el și strigă din răsputeri:

— Gundi-in!

Îl înghionti pe Zahar; molîul tresări și strigă:

— Naghibin! Kosîh! Kosî-îh!

Din rîndurile muncitorilor de la fabrica de cherestea se și porni un val de voci joase, care rosteau alte nume:

— Vahirev!

— Țîganov!

— Va-hi-i-re-ev!

— Susekina-a!

— Ksenia Susekina-a-a! — se auzi glasul voios al Duneagăi.

Ogneov se ridică în picioare.

— Andrei Berkutov, Ber-ku-tov.

Vahirev înălță îndată mîna.

— Berkuto-ov... Prin urmare, cetățeni, luați aminte deci... scrie, tovarășă secretară: Țîganov, Susekina...

— Nu-i drept, noi am strigat primii! — zbieră Pankrat.

Vahirev se aplecă peste masă și spuse răspicat:

— O să-i înscriem pe toți... Respectați ordinea... Altfel nu se poate!

Încruntat, Pankrat făcu cu ochiul spre Nikanor Malkin, care fusese învățat din timp cum să procedeze.

Nikanor se ridică în vîrful picioarelor și amenință cu pumnul pe Vahirev:

— Bă! Să nu ne astupi gura... Aici nu-ți merge cum ți-a mers la moară.

De îndată se stîrni larmă:

— I-ați pus lacăt — n-o luați nici voi, dar n-o dați nici altora.

— Dă-ne moara mai iute-e!...

Pankrat gesticula încîntat, îndemnîndu-i să intervină și pe cei care păstrau tăcerea.

— Strigă mai vîrtos... bre!

De data aceasta Vahirev își ieși din răbdări; începu să strige mînios și să bată cu pumnii în măsuța care abia se mai ținea pe picioare:

— Hei!... Cetățeni!... Aștia vor să ne strice adunarea... Nu ne lasă să votăm... Și tocmai Naghibin și Malkin... Cozile de topor ale chiaburilor! Cozi de topor! Nerușinaților!

Se frămînta pe loc cu atîta înverșunare de parcă i s-ar fi surpat pămîntul de sub picioare și ar fi trebuit să se bată pentru fiecare palmă din acest pămînt prețios.

Daria Malkina îl trase de mînecă pe Nikanor, care urla.

— Prostănacule, cui îi joci în strună, ai? Stai la locul tău și nu te face de ocară!

Gundin clătina din cap, răcnind și dînd ghes și altor oameni din Nizinki.

— Dați-ne moara! o vre-em nu-mai-de-cît!

Deodată însă amuți. Ogneov se uita drept la el, clătinînd mustrător din cap.

— Cer cuvîntul, tovarășe Vahirev.

— Se aprobă ! — spuse cu importanță Vahirev, domolindu-se.

— Cetățeni, — începu Ogneov, — dacă problema morii îi frămîntă pe toți atît de mult, fac o propunere : sovietul sătesc, ce va fi ales de dumneavoastră, să rezolve această problemă chiar în prima sa ședință.

Cei de la fabrică răspunseră în cor :

— Bine zis !

— Așa să se facă.

— Ju-ust !

Vahirev bătu iarăși în masă.

— Va să zică, nimeni nu e contra ? Vă rog să ridicați mîna.

— Ridică mîna contra, — îl împinse Pankrat pe Zahar, care era moliu și parcă somnoros ; cu șoapte destul de puternice îi îndemnă și pe ceilalți : — Ridică mîna în contra...

Dar „contra" erau mult mai puțini decît „pentru".

„Și-au pus în gînd să vorbească de moară la prima ședință ; prin urmare, ce rost mai are să strig ?" — citi Pankrat, furios, pe fețele celor mai mulți.

„Iar am rămas de căruță ! Trebuia să ne fi așteptat că cei de la fabrică o să ne dea de furcă — tare-s vicleni, nu-i chip să le vii de hac" — își zise el cu ciudă.

— Cine i-a propus pe Naghibin și pe ceilalți ? — strigă Vahirev ; lui Pankrat i se păru că strigătul acesta îi răsună chiar la ureche.

— Eu i-am propus ! Eu ! — și Pankrat își ridică și mai sus capul, ca să nu vadă privirile mînioase ale țăranilor.

— Ai pus la cale o ticăloșie... Spune și tu, cui ai avut de gînd să-i dai apa la moară... lui Ignat Kosîh ? Ei !

Intimidat, Pankrat se lăsa cînd pe-un picior cînd pe altul ; nici nu știa ce să mai spună. Fără să se uite la cineva anume, începu :

— Păi, ce să spun... Ignat Sergheici e gospodar, se poate spune... ăl mai bun ; la el totul e în bună rînduială... Și... la prăvălie dă pe datorie... Poate să ne povățuiască bine, la nevoie. E doar de-ai noștri, nu-i un străin.

Nu fu lăsat să termine. Daria fierbea de ciudă.

— Spui că e de-ai noştri! Mai bine zi că stă călare pe grumazul nostru... Ne dă pe datorie... ha-ha! Da' săpunu-i bun doar de stors, ca o rufă!... Dă-mi, zic, unul mai uscat, — te rog în numele lui dumnezeu... Nu, zice, nu se poate, aşa e el, ud... De paşti a dat făină amară — ţii minte? Uite-l cum stă... dă din căpăţînă... Las' că te ştiu eu, nu mai da din cap!...

Făcîndu-şi vînt cu şapca, Ignat stătea lîngă colacul fîntînii şi clătina din cap spre Daria.

— E ruşinos, Daria Malkina, aşa răsplăteşti binele pe care ţi l-am făcut...

Nikanor o ameninţă cu pumnul şi urlă:

— Taci, muiere!

Daria se zborşi la el:

— Ptiu, neruşinatule!

— Ăştia ne închid gura! — bodogăni Pankrat.

Deodată Fedot începu să rîdă cu hohote.

— Hai să-i întrebăm pe argaţi! Băieţi, o duceţi bine la Ignat Sergheici?

Vasili îşi întoarse capul, arătîndu-şi cicatricele de pe gît. În glasul lui răguşit, răbufni mînia care mocnea de mult:

— Uite eu... tot argăţind, m-am sluţit de tot; nici o fată nu se mai uită la mine... Îi zic: „Nu pot să învîrt manivela separatorului cinci ore în şir, zic, că mă doare pe urmă la gît... am aici o rană deschisă, o ţine în loc". — „Nu-i nimic, zice, învîrte; n-ai să crăpi". Ce-s eu, cîine?

Amuţiră cu toţii, uitîndu-se la omul acesta pe care-l sluţise viaţa de argat.

În liniştea care se lăsase, se auzi glasul ironic al lui Pavel, spătosul.

— Aţi înţeles învîrteala lui?... Ne hrăneşte cu cartofi de anul trecut, iar pe musafiri îi îmbie cu plăcinte... Ho! Duminica trecută a fost un chef straşnic — a uns gîtlejurile vecinilor ca să-l strige mai bine la vot. Ha...

— Ha-ha-ha! — răsună în mulţime.

Pe Paramon îl izbi parcă un fulger în moalele capului: fusese şi el la cheful acesta. Eh-eh... ruşine, ruşine... Acum o să se spună şi despre el totul, o să fie împroşcat din belşug cu noroi.

Şi Paramon luă o hotărîre.

— Cer de la preşedinte cuvîntul.

Şi povesti din fir în păr păţania cu ultimul său treieriş: cum venise în curtea lui Kosîh, cum benchetuise, pe cine văzuse acolo şi cum plecase cu coada între picioare.

— Neruşinatule, hapsînule! — îl întrerupse Pankrat făcînd spume la gură.

— Lasă-l să vorbească! — strigau cei de la fabrică.

Ţăranii din Nizinki îşi dădură seama că nu fuseseră cu toţii poftiţi la acest zaiafet dat de Kosîh; mulţi dintre ei schimbară priviri supăraţi: va să zică — unora li s-a „uns" gîtlejul, iar alţii au fost îndemnaţi să-l voteze „pe nebăute"!

Oamenii din Nizinki începură să facă gălăgie, în sprijinul celor de la fabrică.

— Lasă-l să vorbească! Să vorbească!

— Iscoadelor! — ţipă Stepanida, ameninţînd cu pumnul pe argaţi.

— Nu vă mai ţin în slujbă! N-am nevoie de aşa oameni! — strigă Ignat cu vocea-i de bas, agitîndu-şi şapca.

— N-ai decît! — rîse Pavel cu gura pînă la urechi. — O să mergem la fabrica de cherestea... Şi în pădure se mai caută tăietori! Mare brînză!

Tot satul era în fierbere. Trăiseră atîţia ani şi nu văzuseră pînă atunci nici un fel de deosebiri între oameni; şi deodată se pomeniseră despărţiţi în două tabere, puşi faţă în faţă.

— Nu-i chip să-i domoleşti, uite-i cum strigă! — spuse speriat Vahirev lui Ogneov. — Ce-i de făcut?

— Nu-i nimic, nu-i nimic. Totul e în regulă. — zîmbi mulţumit Ogneov. — Hai, fă ordine.

— Ajun-n-gee! — strigau cei de la fabrica de cherestea. — Să vo-tă-ăm!

Mulţimea se mai domolise. În timp ce Paramon reda discuţia dintre Naghibin şi Kosîh, tuturor le veni în minte seara aceea îngrozitoare: cadavrul abia scos din apă al Zinoveikăi, urletul cîinilor, cerul întunecat cu discul înghemat al lunii. Mulţi clătinară din cap şi oftară adînc; dar privirile lor nu mai căutau spre pămîntul străvechi şi amar al satului Nizinki, ci spre deal, spre Goriun-Kamen, unde străluceau în văpăile asfinţitului acoperişul albastru al fabricii de cherestea. Clădirile de lemn şi cele de piatră se

împlîntaseră puternic în bătrînescul pămînt al Perepetuei, acoperişurile roşii, ferestrele largi vorbeau despre o viaţă încă necunoscută, o viaţă îmbelşugată, bine orînduită.

Vahirev nu mai fu nevoit să bată mult timp în masă şi votarea începu.

Se spuse despre Naghibin că nu a dat o creştere frumoasă fiului său şi că nici familia lui n-are un renume prea bun. Despre Gundin se arătă că „minte şi că e un zănatic". Şi Nikanor Malkin fu respins.

Cei de la fabrica de cherestea biruiau. De partea lor trecuseră şi numeroşi ţărani din Nizinki. Duneaga Malkina acoperi cu glasul ei puternic vuietul din jur, susţinînd cele trei nume: Vahirev, Ţîganov, Susekina.

— Susţin! Su-s-ţi-in!

La Andrei Berkutov se opriră. Glasul egal al Nenilei rosti limpede:

— Ei... cum să ne învoim cu arţăgosul ăsta? Nu merge.

Tocmai atunci se ridică Ogneov, uitîndu-se ţintă la faţa palidă, fîstîcită, a lui Andrei Berkutov.

— Tovarăşul Berkutov trebuie să facă parte din sovietul sătesc. Noi îl susţinem, îl cunoaştem: îi place munca, ştie să muncească; ziceţi că-i arţăgos?... Se întîmplă. Dar asta e din pricină că Berkutov n-a lucrat pentru obşte, n-a luat parte la conducerea statului.

Ogneov făcu o pauză, îşi plimbă asupra adunării ochii săi care rîdeau, apoi făcu semn cu capul spre Berkutov:

— Aşa că trebuie să ia parte la conducerea statului!

Berkutov se uită pierdut la mîinile ridicate pentru el. Nu se aşteptase la aşa ceva. Îşi aminti de cîte ori fusese grosolan şi căutase dinadins cuvinte neplăcute, înţepătoare — şi deodată „să conducă statul"! Andrei simţi o tulburare, un imbold lăuntric; dar încă nu ştia cum să numească aceste simţăminte noi pentru el.

Îşi veni în fire cînd auzi glasul lui Vahirev:

— Tovarăşi membri ai sovietului sătesc din Nizinki, vă poftesc să discutaţi prima problemă şi anume, moara. Tovarăşii Ţîganov, Susekina, Berkutov, poftim! Care dintre cetăţeni doresc, pot să stea şi să asculte... adunarea este deschisă pentru toţi.

Şi Berkutov se duse să-şi ocupe locul.

Pankrat nu mai putea rămîne: totul îl scîrbea, şi mai mult decît orice, propria lui fiinţă.

— Să mergem, — spuse cu voce surdă Pankrat fiului său şi-l înghionti în spate.

Pe uliţă Kosîh îi ajunse din urmă.

— Mi-ai făcut un bine, cuscrule, mi-ai făcut un mare bine! Nici nu ştiu... cum să-ţi mulţumesc! — rînji Ignat. — Va să zică aşa merg lucrurile între oamenii înţeleşi dinainte? Ai?...

Pankrat se simţi cuprins de oboseală şi indiferenţă; deodată spuse moale:

— Nu pot să mă împart în zece.

Ignat îi aruncă lui Pankrat o privire plină de ură.

— Aha, iată cum o întorseşi acum?... A-a... Bine, du-te dracului. Mă lipsesc de tine, dobitoc nerecunoscător!

Pankrat nu răspunse. Ajunse acasă şi se aşeză în cerdac; se simţea zdrobit ca după un drum greu şi plin de hopuri. Îşi sprijini coatele pe genunchi şi îşi ascunse faţa în palme. „Pentru ce m-am străduit atît, ai?... Pentru ce m-am frămîntat?... E limpede că nu mai poate fi vorba de nuntă. Va să zică Ignat m-a dus de nas, ca pe-un mucos?"

Cu ce ochi o să-l privească acum oamenii? „Coadă de topor"... care ţine isonul chiaburului!... Parcă el poate fi pus în aceeaşi oală cu Kosîh? Ei, Naghibinii au umblat după împrumuturi pe la Ignat, la fel ca şi mulţi alţi oameni săraci; argaţi nu au avut niciodată.

Deodată Pankrat îşi aminti că pe vremuri, în tinereţe, fusese vizitiu la un negustor. Şedea pe capră într-un caftan de catifea cu dungi, încreţit la talie şi cu o căciulă cu pene de păun; pe atunci era sătul, rumen în obraji, răsfăţat de „bacşişurile" domnilor şi nu-l munceau nici un fel de gînduri.

Acum, însă, se născuse o altă putere, o altă viaţă, care îl îmboldea pe om, îl trăgea de coţ, nu-i dădea pace. Parcă numai Naghibin era vinovat că se lăsase tîrît în tărăşenia asta?

Acum îl năpădiseră multe gînduri, care făceau parcă, să-i atîrne capul greu.

— De ce te clatini, omule? — întrebă cu neliniște și tristețe Naghibina. — Du-te la culcare... Ești verde la față — de nerecunoscut.

Pankrat se ridică și își duse mîna la frunte. Voia să doarmă. Știa însă că gîndurile acestea apăsătoare, neașteptate, nu-i vor da pace, că nu va putea scăpa de ele.

Zahar dădu tîrcoale casei lui Kosîh pînă în amurg, dar nu se putu hotărî să intre în ogradă.

Cînd se întunecă, observă lîngă poartă șalul alb al Katiușkăi. În Katiușka vedea acum un mijloc de apărare, împotriva tristeței care-l înăbușea, moleșindu-l.

— Katiușka, — rosti cu glas sugrumat, îndreptîndu-se spre ea, — mi-e dor de tine... De ce nu te arăți? Părinții se ceartă, — dar nouă ce ne pasă?

Katiușka tăcea. Zahar o apucă de mînă și vru să-i strîngă palma durdulie. Dar Katiușka își smulse deodată degetele din mîna lui.

— Cară-te, pușcăriaș nenorocit... Din pricina ta poate omul să înfunde gherla! Cară-te... Hai!

— Katiușecika-a...

Zahar întinse mîna, dar fata pierise; auzi doar portița închizîndu-se cu zgomot, și făcînd să zăngăne ușor inelul de la zăvor.

— Ce-o mai fi și asta?... Nu zău... acum ce să mă fac? — exclamă Zahar năuc, fără să-și dea seama că vorbește de unul singur.

— Uite, să-ți spun eu ce să faci! — se auzi lîngă el un glas liniștit și clar.

Zahar tresări, se întoarse și o zări pe Ksena.

— Ce-i cu tine... Ce vrei? — șopti el, simțind cum îi fuge sîngele din obraji.

Fata îi puse mîna pe umăr.

— Trebuie să stau de vorbă cu tine. Hai să mergem mai încolo.

Zăpăcit Zahar porni alături de ea. Ksena coti spre drumeag, se afundă în crîngul de mesteceni, apoi se așeză pe trunchiul unui copac răsturnat și-i porunci lui Zahar:

— Așază-te aici. Așa... Ascultă, Zahar Naghibin, azi, uitîndu-mă la tine, mi-am dat seama că te rîcîie ceva pe

suflet. Ascultă, Zahar Naghibin: știu că Zinoveika habar n-avea să înoate.

Zahar sări ca ars, apoi se așeză din nou — nu-l mai ajutau puterile să se urnească din loc.

Înecîndu-se aproape la fiecare cuvînt, Zahar începu să vorbească îmbufnat:

— Ce te legi de mine... uite zău... pe cinstea mea... Eu, în chestia asta... nu-s vinovat...

Fata surîse în așa fel, încît Zahar amuți.

— Ascultă, Naghibin, eu te-am văzut în barcă, împreună cu Zinoveika... Pe urmă am văzut, cum te-ai întors singur... — sin-ngur!... Zahar Naghibin! — și ai adus barca...

Zahar nu mai putu îndura surîsul ei liniștit și o apucă de umeri:

— Te sugrum...

— Prostule! — și ea îi dădu la o parte mîinile. — Le-am venit eu de hac bărbaților în toată firea care tăiau copacii, dar mite ție. Du-te și recunoaște-ți vina, Zahar.

— Cum... cum! — îngînă Zahar, simțind că-l trec fiori de spaimă.

Mîna ei autoritară se lăsă pe umărul lui.

— Păi ni s-a răsturnat barca! — bîigui el; buzele-i erau vinete. — Eu am ajuns la mal...

— Du-te și recunoaște-ți vina, Zahar Naghibin. Tu ai omorît-o, tu! Dacă nu-ți recunoști vina, o să te denunț eu, băiete! Da, da, o să te denunț. De ce dai din cap?... N-ai scăpare; după o ticăloșie ca asta, omul nu mai are dreptul să umble liniștit... Să vadă lumea că omul nu poate răbda să-l mustre în așa hal conștiința. Asta ai s-o faci nu numai pentru tine, ci și pentru oameni... Mi-am jurat să lupt împotriva scîrnăviilor de felul ăsta... deci și împotriva ta. — Mergem mîine; dacă vrei, merg cu tine, ca să nu-ți pierzi curajul... Ei?

Zahar se crispa, frîngîndu-și mîinile.

Pe umărul lui se lăsă din nou mîna autoritară a fetei.

— Mergem mîine de dimineață... Ce zici? Altminteri plec singură.

— A-o-o-le-u! — gemea Zahar.

— Hai, hai... hotărăște-te. Mergem mîine.

— M-mergem, — rosti el zdrobit.

— Bine. În zori vin să te iau.

A doua zi de dimineață gospodinele din Nizinki trebuiră să lase cuptoarele și covatele: Anna Naghibina bocea sălbatic. Într-o căruță ședea Ksena și Zahar; el în față, fata alături.

Naghibina alerga în jurul căruței, părul îi ieșise de sub basma, buzele îi tremurau.

— Unde-l duci pe fecioru-meu? De ce-l ademenești? Ce-ai cu el?

Ksena își mișcă sever sprîncenele.

— Îl ajut să devină om. Mînă, Zahar!

Tăcut, Zahar dădu bici calului și o porni la trap pe drumul tare, bătătorit.

— Oameni bu-uni, ajuto-or! — începu să se vaiete Naghibina și se prăbuși la pămînt. După un timp, sări în picioare, poticnindu-se și urlînd. Se agăță apoi de tăcutul Pankrat. — Omule!... Ce mai e și asta?... Ksena l-a dus pe băiatul nostru la pierzanie!... Ce i-a făcut el ca să-l urască așa? Ai?

Pankrat tuși înfundat.

— Tocmai asta e, bătrîno; el nu i-a făcut nimic; nici nu e vorba de ea. Dacă ar fi fost vorba de ea, ar fi fost mai bine... Ea face asta... fiindcă e încredințată că așa se cuvine... Și asta, bătrîno, e mai rău.

A doua zi de dimineață Ksena se înapoie singură. Naghibina o pîndea lîngă drum; — nu dormise toată noaptea.

Era numai ea în căruță și mîna liniștită; avea fața palidă de nesomn, ochii îi luceau obosiți. Nu se miră cînd o văzu pe Naghibina.

— Îl aștepți?

— Îl aștept! — hîrîi Naghibina, apucînd din fugă calul de frîu. — Te simți bine, blestemato, să te plimbi cu căruța altuia! Unde mi-e băiatul? Unde? Dă-te jos... Hai!

Ksena coborî liniștită din căruță.

— Întrebi de fiul tău? L-au oprit la miliție, l-au arestat.

— Blestemato! Mîncate-ar focul gheenei! A-a-a!

Naghibina își smulse basmaua și prinse să bocească cu hohote:

— Vai, ce chinuri îndură băiețelul meu!

Ksena parcă se jurase să nu se mire de nimic — numai pe faţa ei flutură o expresie ironică, gînditoare.

— Tu eşti bătrînă, n-ai să înţelegi, dar fiul tău s-a liniştit dintr-o dată. I-au zis: „O să te reţinem". Iar el: „Ce să zic, acum oamenii ştiu totul despre mine, nu mai vreau să ascund nimic". Ţi-a trimis vorbă prin mine ca să ştii totul. Cred, bătrîno, că abia acum fiul tău o să priceapă cum trebuie rostul lucrurilor... Voi, voi l-aţi băgat la puşcărie...

Faţa Ksenei se transfigură, ochii obosiţi se întunecară ca şi cremenea sură.

— Of, viaţa voastră prost orînduită... putredă!... Gospodării în care simţi că te înăbuşi; cît vă urăsc; cît vă urăsc!... Vechitura ta de „scaun", Naghibina... lăcomia voastră, le urăsc!...

Dar Naghibina nu înţelegea această mînie. Ea ştia un singur lucru: se spulberase visul ei mult rîvnit de a-şi vedea fiul bogat.

Ea fugea după Ksena, iar calul, mişcîndu-şi nedumerit coama gălbuie, venea în urma ei.

Naghibina o urmări pe fată cu o privire tulbure. Îşi ridică încet capul cărunt şi pumnii uscăţivi şi neputincioşi.

— Tu! — striga ea acum cu faţa spre fabrica de cherestea. — Ce te-ai umflat aşa, ai? U-uf, taci încă, dar din tine ies cogeamite coşuri mari! Cît timp n-ai fost tu pe aici, a domnit pacea... Afurisito!...

— Hei, hei, băbuţo, păzea, — răsună un glas grăbit.

Naghibina se întoarse speriată.

Pe drum mergeau către moară cîteva căruţe încărcate cu grinzi lungi pentru stîlpi. Lîngă prima căruţă păşea mărunţelul Kuzma Leuhin, care spuse, fără să se mire cîtuşi de puţin:

— Degeaba boceşti, Naghibina. Fireşte că nu e plăcut să-ţi vezi băiatul la puşcărie... Totuşi, întoarce-te, trage calul într-o parte, nu ne încurca...

Naghibina se amărî şi mai mult: oamenii n-o compătimeau, nu le păsa de necazurile ei.

Bătrîna mergea pe uliţă şi se văita ca după un mort; îl numea pe fiul ei „sărmanul voinicel" şi o blestema pe Ksenia Susekina.

Naghibina n-avu parte de nici o mîngîiere, în afară de şoaptele prevestitoare de rău ale povestitoarei Nilovna. Totuşi bătrîna îi zgîndărise pe mulţi la fel de fel de flecăreli. În Nizinki erau doar destui oameni, care n-aveau nici un rost în viaţă şi nici nu se gîndeau să-şi făurească vreunul. Dar chiar în sporovăielile acestea găsiră anumite lucruri, care le dădură mult de chibzuit. Se scărpinau uluiţi la ceafă cînd îşi aminteau — de pildă — că o fată străină îl dusese pe un flăcău de-a dreptul la puşcărie.

Se vorbi mult şi despre Andrei Berkutov, care spusese că va „drege niţel" pietrele de moară, fără să mai pomenească nimic de bani. Vahirev stîrni multă invidie, iar cei care-l pizmuiau erau înciudaţi că acesta va primi pe viitor un salariu de la comitetul executiv de plasă; îl mai defăimau şi fiindcă Vahirev hotărîse să-şi dea casa sa sovietului sătesc — or asta, ziceau ei, tot bani înseamnă. Se şoptea prin sat: s-a vîrît pe sub pielea celor de la fabrica de cherestea numai ca să-i meargă lui bine...

De la Vahirev discuţiile treceau la fabrica de cherestea: ori ce s-ar spune şi cum ai întoarce-o, însă datorită fabricii de cherestea totul se pusese în mişcare, viaţa obişnuită fusese parcă luată cu lopata şi vînturată într-un chip nou; aproape că îţi venea să te freci la ochi, întrebîndu-te dacă nu cumva visezi.

Şi cîtă lume îşi găsise o bucată de pîine pe şantierul fabricii de cherestea, cît ajutor dăduse Makov, felcerul de la fabrica de cherestea, copiilor bolnavi, lăhuzelor şi cu prilejul vaccinărilor! Nu numai atît, dar la cooperativa deschisă nu demult la fabrica de cherestea se găseau orice mărfuri, mai ieftine ca la Kosîh cu cel puţin un pitac.

Totuşi, odată cu discuţiile de acest fel se iţeau iarăşi temerile şi îndoielile străvechi ale ţăranului: of, om izbuti oare? Of, o ieşi oare ceva? Erau urmăriţi de aceste temeri chiar şi aceia care făgăduiseră printre primii să instaleze stîlpi pentru a aduce curent electric de la fabrică la moară şi să înceapă reparaţia morii. Unii dintre ei fuseseră chiar cuprinşi de spaimă: coborîndu-şi ruşinaţi privirile, începuseră să se lepede de făgăduielile lor.

Se speriase pînă şi mărunţelul Kuzma Leuhin, care adusese la timp stîlpii făgăduiţi, dar căruia îi părea acum rău de acest lucru. Mai rămăsese să aducă un car cu nisip

şi unul cu scînduri pentru moară, dar Kuzma le lăsase pe toate acestea în curtea sa şi pornise să-l caute pe Vahirev.

Kuzma mergea la Vahirev, deşi se simţea cam stînjenit.

Preşedintele şi Paramon stabileau tocmai locul unde urma să fie pus un stîlp. Patru săpători se agitau nerăbdători, izbind cu cazmalele în locul în care, după părerea lor, trebuiau să sape. Vahirev, care nu era de acord, se sfădea, răstindu-se la săpătorii încăpăţînaţi:

— Mă, căpăţînoşilor! Păi aşa o să iasă strîmb... Uitaţi-vă şi voi pe unde-o ia firul...

— Parcă nu-i totuna? — întrebă un ţăran alene.

Alţii îl sprijiniră.

— Fireşte că e totuna. Că doar nu ne-am tocmit la stăpîn.

— Unde mai pui că aici pămîntul e moale. Înfigi cazmaua de vreo zece ori şi gata groapa.

— Nu mai bate oamenii la cap, Vahirev, zău aşa...

— Las' s-o facem oricum, că tot aia e...

— Poftim! — se indignă Vahirev, clipind mînios din ochii lui chihlimbarii, plini de foc. — Uite aşa se întîmplă ori de cîte ori faci o treabă de mîntuială... Eh! Cînd o să-ţi intre în cap că tu şi numai tu eşti stăpînul?...

Kuzma îşi tot schimba greutatea corpului de pe un picior pe altul, aşteptînd ca Vahirev să isprăvească de vorbit. Paramon interveni în sprijinul preşedintelui şi amîndoi reuşiră să-i convingă pe săpători, care începură să sape în locul indicat.

Vahirev tuşi mulţumit şi îşi puse mîna în şold: nu izbutea să-şi stăpînească bucuria.

— Ehei, mare potlogar mai eşti, preşedinte! — observă unul dintre săpători zîmbind oarecum burzuluit, în vreme ce se opintea cu pieptul în cazma.

Atunci găsi Kuzma cu cale să vorbească despre cele ce-l preocupau:

— Scapă-mă de grija asta, Alexandr Ivanovici...

Vahirev îl scrută cu severitate:

— Ţi-ai pierdut minţile!

— Ce dumnezeu te-a apucat? — îngînă Kuzma încurcat deabinelea. — Eu îţi vorbesc cu frumosul şi tu...

— Cu frumosul? Păi oameni sînteţi voi? Aţi înfipt vreo zece-cincisprezece stîlpi — şi vreţi să daţi bir cu

fugiții! Dă înapoi și primul și al doilea și al treilea... Kuzma Leuhin vrea să fie trădător... Așa-i?

Deasupra drumului, de-a lungul căruia se săpau gropi, se zărea cerul palid, alb-vinețiu, ca laptele smîntînit. În depărtare văzduhul era brăzdat de perdele roșcate de nori care aveau să aducă ploile lungi de toamnă. Din cer se revărsa parcă peste pămînt o liniște tristă.

Vahirev nu-l slăbea pe Kuzma; îl mustra, îi amintea că iarna bate la ușă, că toate angajamentele trebuiesc îndeplinite cît timp pămîntul nu e înghețat, că, în sfîrșit era rușinos pentru ei, oameni gospodari, să lase baltă lucrurile la jumătatea drumului.

Deodată Vahirev își smulse șapca din cap și o trînti cu furie de pămînt.

— Vreți să lăsați totul în părăsire, nătîngilor ce sînteți?... Dar dacă o să cad în genunchi în fața voastră și o să vă zic: înțelegeți odată cine sînteți, dați-vă seama că voi sînteți stăpînii, acum voi conduceți viața!...

— Las-o mai moale, trăsnitule, — strigă deodată Paramon Țîganov, apucîndu-l deodată pe Kuzma de umăr și începînd să-l zgîlțîie. — Ceățeni, să nu vă mai ascundeți după deget. Făgăduielile trebuiesc îndeplinite. În felul ăsta, o să-l dați gata pe Vahirev, iar alt președinte, deocamdată, n-avem... Nici n-o să găsim altul, s-o știți, băieți!...

Paramon Țiganov era un om tăcut, grav, căruia nu-i plăcea să vorbească despre sine. Vahirev îi trezea admirația tocmai prin anumite trăsături de caracter, pe care înainte vreme Paramon le condamna la alți oameni. Acum înțelese el de ce Vahirev nu era prea gospodar. Vahirev nu putea fi altfel; era ciudat, în multe privințe greu de înțeles, agitat, dar, după cît se vedea, un om dintr-aceia de care azi satul nu se putea lipsi. Paramon fu nevoit să recunoască în sinea lui, că n-ar fi putut să facă față unor sarcini ca acele de care se achita atît de bine Vahirev. Paramon se obișnuise să ia aminte la vorbele lui Vahirev și să-i ia apărarea, avînd conștiința vagă că-și îndeplinește o datorie.

Așa se întîmplă și acum; intervenția lui Paramon înlătură impasul. Kuzma se scărpină după ureche, apoi se duse acasă ca să aducă nisipul și scîndurile.

Inginerul aduse din oraş o noutate: de la centrul regional sosise o comisie pentru inspectarea industriei locale, comisia avea să treacă şi pe la fabrica de cherestea.

— Eh! — se încruntă nemulţumit Ogneov. — Barem dacă ar fi venit ceva mai tîrziu. În viaţa mea, am văzut mulţi inspectori d-ăştia fără cap: vin zoriţi şi mai mult încurcă munca. Or, acum munca noastră e în toi: azi, mîine, linia noastră se uneşte cu cea principală; trebuie transportat motorul. Precum vezi, ar fi trebuit să vină ceva mai tîrziu.

Într-adevăr Ogneov nu se neliniştise degeaba; sosirea comisiei îi stînjeni munca. Printre membrii acesteia se găseau şi unii „chiţibuşari încuiaţi" — cum îi numea Ogneov — care porniră interminabile discuţii, pretinzînd că anumite sume din bugetul fabricii de cherestea fuseseră cheltuite în alt scop decît cel indicat. Pe Ogneov îl indignă mai ales faptul că „chiţibuşarii" îi tot cereau socoteală în legătură cu cheltuielile făcute în timpul campaniei împotriva holerei. Faptul indiscutabil că holera fusese lichidată rapid îi lăsa nepăsători pe „chiţibuşari". Şicanele lor tulburară şi pe ceilalţi membri ai comisiei. Între Ogneov şi comisie se iscară divergenţe. Ogneov se hotărî să plece în urma comisiei la oraş, pentru a dovedi că avea dreptate. Îl neliniştea îndeosebi faptul că datorită conflictului său cu comisia întîrzia sosirea maşinilor, în primul rînd a locomobilei, mult aşteptată de cei de la moară.

— Da, fireşte, du-te la oraş, vorbeşte despre treburile noastre la comitetul gubernial de partid şi la comitetul executiv gubernial, — îl încurajă Elena. — Cred că nu trebuie să-ţi spun tocmai ţie, că noul se naşte prin lupta de opinii? Nu-i aşa? Prin urmare, argumentează, zbate-te...

Şi Elena îl scutură uşurel de umeri. El se uită în ochii ei veseli în care citi o dragoste credincioasă şi o mare înţelegere. Deodată îi fulgeră prin minte că în afară de ea, de Elena Pehtina, pe care o jignise de atîtea ori, în afară de ea şi de Vsevka, el nu mai avea pe nimeni în lume. Ar fi vrut să ia în palmele sale uscative mîinile ei subţiri, cu încheieturi mici, mîinile ei gingaşe şi tinereşti, să le strîngă cît mai tare şi... să le sărute.

Dar Ogneov se mărgini să-i exprime recunoştinţa, vorbind cam încruntat:

— Îţi sînt foarte îndatorat, Elena... Nu ştiu cum... dar tu vezi bine totul...

Făcu, în glumă, un gest neîndemînatic.

— Ţii în rezervă... tot felul de procedee!

Într-adevăr, această femeie cu ochi cenuşii reuşise ca, prin cuvintele ei, să restabilească un anumit echilibru în sufletul său.

— Astăzi trece trenul, aşa că am să plec.

Se lăsa întunericul, cînd Elena se înapoia de la gară, unde-l condusese pe Ogneov.

La cotitura drumului o strigă cineva:

— Elena Nikolaevna!

Dinspre pădure venea cu paşi grăbiţi Vahirev.

— Ascultă-mă, Elena Nikolaevna, spune drept, cum e adică, în fapt...

— Ce anume, Alexandr Ivanîci?

Tulburat, Vahirev făcu ochii mari, apoi îşi duse mîna la inimă.

— Uite... Ţăranii aduc lemn pentru moară... Oamenii vorbesc tot mai des despre o batoză... Ca să fie mai la îndemînă, adică... Înţelegi, cum vine treaba? Ai?

— Merge bine, după părerea mea.

Vahirev plescăi zgomotos din limbă şi îşi rotunji şi mai mult ochii.

— Dar dacă se încurcă lucrurile, nu o să aibă vreun neajuns fabrica noastră de cherestea? Ai?

— De ce?

Vahirev o ameninţă.

— Nu încerca să mă linişteşti... Lasă, că am văzut noi că ăia din comisie s-au tot sfădit cu Piotr Vasilievici... asta nu ne-a bucurat; nici noi nu sîntem orbi.

Vahirev stătu puţin pe gînduri, apoi îşi luă o înfăţişare vajnică şi rosti:

— E drept, la asta nu m-am gîndit decît eu şi cîţiva oameni mai de nădejde... Nu trebuie însă ca îndoiala să pătrundă în rîndurile ţărănimii.

— Nu te mai frămînta, Alexandr Ivanîci, fabrica noastră de cherestea o să se dezvolte! — spuse cu tărie Elena.

— Păi, cum altminteri! — strigă Vahirev cu bucurie.

Uitîndu-se în jur, el adăugă cu aer misterios:

— Lucrul ăl mai de seamă, pricepe, e ăsta: fabrica de cherestea a prins rădăcini în viaţa noastră... Datorită ei o să facem lucruri mari, deşi oamenii nu-şi dau încă seama!

Mai făcură cîţiva paşi, apoi el spuse:

— Uite că vine şi Nikolaşa Flegontov. S-a ruinat dînd două grinzi de pe parcela sa.

— S-o cotesc pe aici, ai? — strigă de departe Flegontov posac.

Mergea supărat pe lîngă căruţă, lovind din cînd în cînd cu hăţurile spinarea lată a iepei sale roaibe.

— Noroc, — zise el întinzînd Elenei mîna sa neagră. — Staţi la taifas?

Fără să-şi ascundă oboseala, Flegontov se opri şi lăsă calul să meargă singur.

— De, se mai nasc oameni de-ăştia — spuse el zîmbind îmbufnat şi arătînd cu biciul spre Vahirev — care n-au altă treabă de făcut, decît să nu-i lase în pace pe alţii. Uite, badea Vahirev, preşedintele nostru, e dat naibii, cine-i ca el. L-a zăpăcit şi pe Paramon Ţîganov, un om aşezat, care la rîndul lui a început să-il sucească pe săteni în fel şi chip. În vremea asta — de pildă — eu aş fi stat pe cuptor, aş fi fumat, — cînd colo car bușteni, ca un prostănac; ai zice că mă împinge de la spate necuratul. N-aş fi cărat, dar, uite, car.

— Bine, dar o faci pentru dumneata, Nikolai Semionîci... — începu Elena.

Dar el, fără s-o asculte pînă la capăt, ridică pumnul păros în dreptul ochilor lui Vahirev, şi rînji ameninţător.

— Bagă de seamă, preşedinte, dacă nu iese nimic, e vai şi amar de tine!...

Într-o simbătă, pe timp de ploaie, sub rafalele unui vînt foarte rece, ramificaţia de cale ferată răzbi la linia principală.

A doua zi, duminică, se făcu pe neaşteptate cald. În timpul nopţii vîntul uscase noroiul, şi spălase parcă cerul: n-ai fi crezut că eşti în luna octombrie, ci într-o zi de vară tîrzie.

La două verste de haltă, pădurea fusese sfîşiată în două — drumul tăiat prin pădure ajunsese pînă la linia ferată. De-a lungul lui se întindea terasamentul, iar de o parte şi

de alta, se vedeau pe pămîntul încă bolovănos grămezi de pini doborîţi. Copacii zdraveni şi lungi de mai mulţi stînjeni zăceau singuratici din loc în loc, întinzîndu-şi pe pămînt crengile acoperite de muşchi; mii de butuci îşi îndreptau spre cer vîrfurile rotunjite, trandafirii. Căruţele, cizmele, bătătoriseră iarba, muşchii şi ferigile pătate, iar pămîntul negru se dezgolise răscolit de cazmale; dar această veştejire de toamnă avea o anumită somptuozitate austeră.

Pe cărările acestea proaspete se porni petrecerea sătenilor din Nizinki.

Petreceau mai ales cei tineri; era destul de ciudat să pleci de la marginea satului şi să străbaţi pădurea despicată în două, ca să ajungi pînă la linie. Ţăranii din Nizinki păşeau repede pe traverse, se luau la întrecere, clătinîndu-se, şi alergau pe şinele încă neumblate. Fetele ţipau şi rîdeau cu hohote, flăcăii goneau sprinteni. În felul acesta ajunseră de la marginea satului pînă la gară. Cojile de seminţe de floarea soarelui zburau în toate părţile ca nişte stropi de ploaie; armonicile porniseră să cînte de mama focului, încurcînd vocile care fredonau melodii diferite; unele marcau ritmul vioi al strigăturilor, altele se jeluiau prelung însoţind cîntecele de alean.

— Fetelor! — striga Duneaga Malkina legănîndu-se pe şină. — Vezi totul de la un capăt la celălalt... Uite, Uite... se vede drumul spre Slobodskoi!

— Cetăţeană dragă, cumpără-ţi o oglinjoară!

Un flăcău gălăgios de la cooperativa fabricii de cherestea umbla de colo pînă colo, cu o coşniţă plină vîrf cu tot felul de mărunţişuri.

— Cumpăraţi o oglinjoară... O să vă vedeţi şi pe dumneavoastră şi tot ce e în preajma dumneavoastră.

— Ah, şireţi mai sînt şi ăştia de la cooperativă! — chicotea Duneaga. — Dă-mi mai bine caramele.

— De trei ruble? — întrebă vînzătorul.

— Ba de cinci copeici! — rîse Duneaga şi odată cu ea şi celelalte fete.

— Ce tot nechezi? — strigă Nikanor Malkin, înghiontindu-şi fata, cu cotul său osos.

Duneaga ridică din umeri, abia stăpînindu-şi rîsul.

— Ei... poftim. Ne pizmuieşti ? Tinereţea necoaptă e dornică de petrecere ! — Şi Duneaga se făcu nevăzută, ţinîndu-se de mijloc cu celelalte fete.

Toată dimineaţa Nikanor se simţise copleşit de tristeţe ; ca să şi-o alunge, se apucase să „tragă la măsea" din vinul de stafide pregătit de Stepanida. Stepanida îl poftise să facă „safteaua" bînd două păhărele, dar el mai dăduse peste cap încă vreo cîteva.

Pe Nikanor îl rodea mîhnirea cînd îşi amintea că viaţa lui nu mai avea nici un rost. Acasă începuse să nu mai fie luat în seamă. Daria se sfătuia mai mult cu Duneaga, căci nu mai punea nici un preţ pe părerile lui. Daria se certase cu Kosîh şi se mîndrea cu acest lucru.

Depusese la cooperativa fabricii de cherestea o rublă şi nici nu voise să audă de prevestirile negre ale lui Nikanor, care pretinsese că banii aceştia sînt pierduţi — „aruncaţi în vînt". Duneaga îi rîsese drept în faţă, şi spusese tatălui ei că or să aibă „carte de membru". „Pentru asta aţi dat banii ?!" — se mirase Nikanor, dar nici vorbele şi nici supărarea lui nu erau luate în seamă. Ştia el foarte bine de unde veneau toate acestea. Muierile, cu mintea lor scurtă n-ar fi fost în stare să facă una ca asta, dacă nu s-ar fi găsit la fabrica de cherestea destui oameni care să le povăţuiască...

Îi ieşiră în cale Andrei Berkutov cu nevasta. Berkutov avea cizme bune, iar şapca albastră de postav, pe care o purta în locul căschetei sale obişnuite, făcea ca faţa lui frumoasă să pară mai prelungă şi mai palidă.

„Parcă n-ar fi un ţăran, ci gogeamite boierul... Hm... ce gătit e", — îşi zise Nikanor şi strigă cu o voce tremurîndă :

— De ce nu-mi dai bineţe, vecine ? Acu', deh, eşti funcţi-o-o-nar... şe-ef.

Andrei îşi ridică şapca deasupra frunţii albe şi spuse cu răceală :

— Nu te-am văzut, d-aia nu ţi-am dat bineţe. Mai bine du-te acasă şi culcă-te.

— Am înţeles... — spuse grăbit Nikanor şi strigă strident : — Vai ce mai boier, ce cuconaş !

Dar nimeni nu-l lua în seamă ; numai Uliana Berkutova clătină din cap a mustrare.

— Ce-o fi cu Malkin de-a început să tragă la măsea în halul ăsta? Pînă diseară o să se îmbete ca un porc.

Daria se apropie în fugă de familia Berkutov.

— Nu l-aţi văzut pe împieliţatul meu. Iar bea fără măsură. Ce pacoste!

— L-am văzut în partea aia — spuse Uliana arătînd cu mîna înapoi, spre linia ferată a fabricii de cherestea.

Daria alergă într-acolo.

Abătut şi cu capul plecat, Nikanor şedea lîngă terasament, pe-un butuc.

— Acuşi să te duci acasă! — îi strigă Daria de departe.

Nikanor se uită în sus. Văzu faţa furioasă, îngrijorată a nevestei şi chipurile batjocoritoare ale străinilor — căci satul face haz cînd nevasta porunceşte bărbatului.

Lui Nikanor i se păru că nu mai păţise niciodată aşa ruşine. Pieptul i se umflă voinicește; urechile începură să-i vîjîie. Sări pe butuc şi începu să-şi agite pumnii în întîmpinarea nevestei.

— Ba tu să te cari!... Eu sînt stăpîn în casă, eu! Fac ce vreau... beau, petrec... N-o să cer voie nimănui. Nu...

Sări jos, abia ţinîndu-se pe picioare. Apoi fugi în pădure, afundîndu-se în desiş, cît mai departe de terasament şi de oameni. Alerga, frînt de mijloc, făcîndu-şi vînt şi ţinîndu-se de butuci şi bolovani, ca o maimuţă.

Se opri buimăcit, auzind că cineva îl strigă pe nume.

— Ma-alkin. Măi, Malkin!

Pe un mic buştean de lîngă căsuţa paznicului, şedea Kudreai, care-l chema la el. Căsuţa, adîncită pe jumătate în pămînt, era acoperită de muşchi şi semăna cu o ciupercă bătrînă. În mijlocul verzişului domnea o linişte adîncă, odihnitoare; ai fi zis că nu-i ţipenie de om.

— Ah! — exclamă zăpăcit Nikanor trăgîndu-şi răsuflarea. — Tu, frate, ce faci aici...?

— Stau... şi mă bucur! — zîmbi pădurarul.

Nikanor înţelese că pădurarul băuse.

— Şi tu... ai tras o duşcă, he-he... — se bucură la rîndul său Nikanor. — Eu i-am dat un picior muierii mele... dă-i şi tu unul fetei tale. Dă-i! Hai să bem. Pe urmă o să cîntăm. Ai?

Lui Nikanor i se păru că Kudreai era cel mai demn să-i fie prieten.

— Eu am învăţat-o minte pe muierea mea, fă şi tu la fel cu fata ta...

El nu observă cum se întuneca faţa pădurarului. Kudreai se ridică, sprijinindu-se de stîlpul subţire al cerdacului, apoi îl ameninţă cu degetul pe Nikanor.

— Baţi cîmpii ! — ...Mai bine ţi-ai vedea de tine... Eu să-mi cert fata ? Păi ştii tu, cine-i fata mea ? Ştii tu ? Deşi în satul ăsta sînt destui bărbaţi, nu au fost luaţi în seamă, şi tocmai pe ea au pus-o la conducere. Phii, cum le mai descurcă pe toate, fiică-mea ! Uite, am ascultat-o chiar acum vorbind la adunare... Auleo, mi-am zis, să fie oare Ksenka mea, care cîrmuieşte aşa de bine...

Kudreai rîse fericit.

— Şi pentru asta am băut de bucurie... Pricepi ?

El închise ochii pe jumătate, se uită la Nikanor şi începu să-şi frîngă degetele dispreţuitor.

— Ei... poţi fi ca ea ? P-poţi ? Ai ?

Nikanor sări ca ars ; obida îl copleşise şi aici, lîngă căsuţa năpădită de muşchi a pădurarului. Obida îl ameţise, potopindu-l ca o apă în care înota şi care îi înfunda urechile, făcîndu-le să vîjîie necontenit.

Bombănind şi scuipînd, Nikanor fugi, lăsînd în urmă căsuţa pădurarului ; se clătina şi făcea salturi ca omul beat.

Era obosit cînd ajunse lîngă o stivă de buşteni, înaltă şi lată ca un turn. Mai departe se înălţau pe rînd alte stive galbene-cenuşii de trunchiuri de curînd tăiate — pini pentru catarge. Acestea erau primele rezerve pregătite pentru fabrica de cherestea. Copacii fuseseră însemnaţi, aleşi încă din primăvară, pentru ca mai tîrziu dinţii ascuţiţi ai joagărelor să se împlînte uniform şi uşor în lemnul supus şi răsunător.

Nikanor ajunse pînă la parcela de lîngă rîu. În josul povîrnişului se vedeau nedesluşit apele albastre ale rîului

Copleşit de supărare şi de milă faţă de el însuşi, Nikanor simţi că începe să se înduioşeze.

— Of, vai de capul tău, rob al lui dumnezeu, Nikanoruško. Nefericitule !...

Scoase din buzunar o chisea soioasă de tutun.

— Da-a... la alți oameni muierea se îngri-je-ște de chiseaua bărbatului... Da' la mine ? P-port și eu o zdreanță în buzunar...

Cu degete tremurătoare își răsuci o țigară, o aprinse și oftînd amar, începu să fumeze. Scotea fumul pe nas și se tînguia încetișor :

— O... d-do-a-amne... O-of... Viața noastră blestemată-a...

Deodată simți căldură la picior — luaseră foc cîteva așchii și talajul vechi, uscat de soare și de vînturi. Nikanor nu observase cînd aruncase chibritul aprins.

Ridică piciorul să stingă acest foc micuț, însă deodată izbucni într-un rîs chicotitor ; clătină din cap și împinse mai departe cu vîrful piciorului grămăjoara aprinsă către grămezile moi de talaj. Focul micuț crescu repede și deodată prinseră să se fugărească prin iarbă flăcărui jucăușe și șerpuitoare.

— Ce flăcărui ! — făcu Nikanor cuprins de admirație și ameteală. — Ce flăcărui... zău așa.

Flăcările însă își făceau efectul. Cînd una, cînd alta, cele mai vii și mai lacome, apucau cu ghiarele lor roșii-purpurii capătul bușteanului și se cățărau sprinten, fără zgomot. Troznetele se auzeau din ce în ce mai puternic ; de-a lungul bușteni lor se agățau deja limbi de foc roșcate-negricioase ori galbene-purpurii.

— Grozav, zău așa ! — strigă Nikanor și inima începu să-i bată tare. Se părea că ameteala era dulce ca mierea ; în gît simțea o căldură plăcută.

Focul cuprinsese pînă la jumătate grămada de bușteni și, mînat de vînt, fugea mai departe prin iarba uscată de toamnă. Deodată Nikanor își aminti că aceste grămezi de bușteni se întindeau pînă la depozitele fabricii de cherestea.

Se avîntă înainte, o luă la fugă și se poticni de șină... Își înălță capul și deodată dădu cu ochii de fabrica de cherestea.

— A-a !...

Fabrica de cherestea îl scruta cu sute de ochi strălucitori. Îl aștepta cu o solemnitate cumplită, dar plină de măreție. Corpurile celorlalte clădiri o înconjurau ca o familie credincioasă și de nădejde, ridicîndu-și spre cerul senin coșurile, aidoma unor gîtlejuri.

Nikanor începu să se clatine : munca omenească săvîrşită de mii de mîini se contopea, căpăta parcă fiinţă, privindu-l cu feţele bine cunoscute ale oamenilor din Nizinki. „Încotro, Malkin ? Încotro-o ?"

Deodată i se păru că fabrica de cherestea îşi înalţă încet şi ameninţător un perete, apoi un altul, şi urnindu-se din loc, o porneşte de-a dreptul spre el.

— Stai ! — strigă dezlănţuit Nikanor, ridicîndu-şi mîinile. — Sta-ai... Acolo e foc... arde... A-ah !...

Fabrica de cherestea se opri încetişor, ca un copil drag, încredinţîndu-se mîinilor tremurătoare ale beţivanului.

— Aoleu ! — urlă Nikanor, dîndu-şi deodată seama în ce hal de beţie şi nemernicie ajunsese.

Focul călca pe urmele lui Nikanor, întinzîndu-şi ghiarele spre fabrica de cherestea. Fabrica de cherestea părea să-l cheme cu glas tunător : „Ni-ka-no-o-or Ma-alki-in !"

Nikanor îşi astupă urechile ca şi cînd l-ar fi asurzit un trăsnet, apoi o luă la fugă gîfîind şi urlînd de parcă i-ar fi ars pămîntul de sub picioare. I se păru că-l pocneşte peste ceafă un pumn de piatră, care, dintr-o singură lovitură îi risipi ameţeala.

— Dacă nu-s în stare ?... — zbieră Nikanor.

Totuşi ajunse.

Văzu ca prin vis casa lui Vahirev şi petele de soare albe-aurii de pe drum. Fără să mai deslueşească pe nimeni dintre cei care erau de faţă, începu să strige din răsputeri, cuprins de o groaznică disperare :

— Arde !... Pădurea... a luat foc !...

Undeva se auzi un tunet de glasuri. Lui Nikanor i se părea că şi el striga tot atît de tare, ca un tunet, dar buzele-i arse abia mai rosteau :

— Ard buştenii... acolo... lîngă rîu... Nu cumva să ajungă la fabrică !... Arde... Ajut-o-oor !...

Şi Nikanor mai deschise încă o dată gura ; voia să mai spună ceva, dar nu mai era în stare. Pentru el drumul cu pete albe-aurii de soare se ridică deodată, se priponi de cer — şi în acelaşi timp fabrica de cherestea se prăvăli peste Nikanor, plutind apoi ciudat, ca în basme, peste Nizinki.

— Vezi ? — auzi Nikanor un glas lăuntric. — Eu îmi cunosc... puterea... eu nu te aru-unc, ca pe-o aşchie.

Şi fabrica de cherestea zîmbi în chip ciudat, numai pentru el. Şi în cîntecul melodios al pietrelor, al sticlei şi al fierului, se mistui ultimul gînd al lui Nikanor.

El nu mai simţi cum îl duseră în cerdacul lui Vahirev, cum felcerul Makov veni în fugă, gîfîind, cum îi ascultă pieptul cu stetoscopul, apoi cu urechea liberă. Dar felcerul nu auzi nimic şi rosti surd, după ce-şi drese glasul.

— S-a sfîrşit. Inima, după cum se vede, îi era foarte slabă şi n-a suportat şocul. Se constată cu si-gu-ran-ţă că a avut un atac de cord.

În mijlocul tumultului, Vahirev îl defini pe Nikanor Malkin în felul său:

— Nu era un om chiar atît de rău. Bine că ne-a vestit. Băieţi, daţi o fugă la Daria.

Dar în acelaşi timp se gîndi: „Care o fi bestia aia care s-a jucat cu focul, în pădure?"

Într-o clipă Vahirev începu să strige:

— Luaţi cazmalele! Cazmalele! Cum vreţi să săpaţi gropile? Cu degetele?... Mă, scoate, scoate calul, ce caşti gura! Ei!

Lumea de pe uliţă prinse să forfotească şi să se agite, aşa cum se agită frunzele smulse de furtunile toamnei. În curţi, caii nechezau prelung, tremurînd de spaimă. Porţile scîrţîiau deschizîndu-se larg. Copiii rîdeau zăpăciţi, trecînd uliţa în fugă, în vreme ce mamele îi prindeau ca pe nişte pui, ţipînd la ei în gura mare.

Năucit, mărunţelul Kuzma Leuhin scoase cu zgomot căruţa în uliţă, neştiind nici el de ce.

— Ce dracu'? — urlă Vahirev. — E nevoie numai de cal!

Şi se repezi în curtea lui Leuhin.

— Cum iei calul altuia, fără să ceri voie? — strigă Kuzma buimăcit.

Iapa bondoacă a lui Kuzma sărea, îşi flutura coama, ca şi cînd l-ar fi dus pe Vahirev la luptă. Acesta striga la toate ferestrele:

— Hei, încălecaţi!... Săriţi, să salvăm fabrica de cherestea!... Arde avutul nostru... Al nostru!

Iapa juca sub Vahirev, izbind cu copitele în pămînt.

Vahirev se ridică în scări, drept, ameninţător.

Seomocikin ieşi în fugă desculţ, fără şapcă, trăgînd după el cizmele de urechi. Încălţîndu-se din mers şi sărind într-un picior, strigă cu vocea-i cumplită de bas :

— Săteni ! Săriţi să salvăm cu toţii avutul nostru obştesc ! Să-l salvăm de fo-o-oc !

După ce îşi trase în picioare cizmele, Seomocikin călcă odată în tocuri şi făcînd paşi mari şi săltaţi ca un cocor sări în căruţa în care se afla inginerul şi strigă din răsputeri :

— Ei-e-ei ! Mînă !

Din cerdac Elena strigă către inginer :

— Mideaev ! Mideaev !

Dar în vuietul şi larma uliţei plină de forfotă, el nu o mai auzi. Elena văzu pe Paramon, ieşind din curte în goana calului şi îndreptîndu-se spre fabrică.

— Ţîgano-ov ! Să mă ia şi pe mine cineva !

— Ei, haide, sări şi mata în şa ! — răsună cristalin un glas cunoscut.

Ksena Susekina, aplecîndu-se în şa, întinse Elenei mîna ei puternică, ca de bărbat. Elena puse stîngaci piciorul în scară şi se urcă anevoie în şa.

— Da' cazmalele unde-s ? — strigă Elena la urechea Ksenei.

— O să le dea Spodobiev la magazie.

Nu trecu un minut, că ajunseră în galop pe povîrnişul care ducea spre fabrică.

Elena se ţinea de mijlocul Ksenei şi aproape că nici nu simţi cum calul urcă panta.

La uşa magaziei, Spodobiev distribuia cazmalele.

— Luaţi-le cetăţeni. Mai e cineva ?

Elena puse cazmaua pe umăr şi se avîntă spre mulţime, în întîmpinarea pălăliii purpurii a incendiului şi a larmei de glasuri.

— Elena Nikolaevna !...

O striga Mideaev, care alerga în întîmpinarea ei, ţinînd în mînă o cazma ruptă.

— Am dat de-o rădăcină... dracul s-o ia... Dar încotro fugi, stai ! Acolo e o căldură şi o înghesuială nemaipomenită ! Nu te duce !

Faţa lui era mînjită de funingine, haina întinată de pămînt.

— Ce e acolo? S-a stăvilit focul? — întrebă repede Elena.

— Oamenii sapă, sapă. Mai trebuiesc cazmale. Fugi! — strigă el peste umăr; gesticula şi sărea peste bolovani, uitînd că sfătuise lumea să nu meargă într-acolo.

Buştenii ardeau, împrăştiind o căldură înăbuşitoare. Stivele trosneau îngrozitor. Limbile de foc galbene-roşcate, se căţăraseră pe stivele de buşteni, se înlănţuiseră, se contopiseră, mistuiseră iarba; pămîntul sfîrîia în preajma focului. Iarba întunecată din jur se şi aprinsese; flăcări mărunte, roşcate se tîrau ca nişte şerpi, săltau, răspîndind fum înţepător. Pinii tineri, rari şi nu prea înalţi, din stînga potecii, începură deodată să trosnească de căldură.

— E-ei, doborîţi pinii!

Oamenii se îngrămădiră lîngă pinii care ardeau, aruncînd funii, de capetele cărora erau prinşi bolovani ce rupeau crăcile. Înjurînd, încurcîndu-şi mîinile zorite, tremurătoare, împlîntau ferăstraiele în trunchiurile îngălbenite de foc, apoi amuţeau deodată, încordaţi într-o singură voinţă: să doboare, să taie pinii care ameninţau să ia foc.

Cazmalele se afundau, zăngănind, în pămînt — săpau şanţuri în jurul locului cuprins de flăcări.

Odată cu buştenii luase foc şi un mic brădet, precum şi tufişurile, neretezate la vreme de topoare.

Băieţii pentru care nu ajunseseră cazmalele săreau chiuind de-a dreptul peste limbile şerpuitoare de foc, ca să stingă iarba.

— Ah! T-ticăloasa!

— Ca-ald mai e, fraţilor!

Cazmalele împrăştiau pămîntul în toate părţile. Oamenii trudeau, leoarcă de sudoare, înnegriţi de fum, păliţi de căldură, asurziţi de sîsîitul şi trosnetul focului.

Elena căpătă o cazma de la Seomocikin, a cărui faţă mustăcioasă strălucea cuprinsă de o mînie parcă entuziastă.

— Sapă mai adînc, tovarăşă Pehtina...

Aceeaşi expresie de mînie entuziastă o citi Elena şi pe chipul murdar al lui Vahirev. Obrajii lui brăzdaţi de cute erau mînjiţi de pămînt ars şi de fum, dar cazmaua juca totuşi în mîinile lui. Sacagiul Kostiuşka stătea lîngă singura maşină a fabricii de cherestea şi pompa apa. Tinerii

şi femeile se uitau, zîmbind cu veselie, la îndărătnicia lui Kostiuşka — care se încăpăţîna să pompeze singur.

— Pleacă, zăbăucule ! — se răţoi Vahirev. Şterge-o, hai !

Kostiuşka începu să bombăne :

— Da' ce mă zgîlţîi ? Nu-s servitorul tău...

Dar Vahirev nu-i răspunse, ci îl strînse numai de umeri şi-l dădu jos, ca pe-un sac.

— Mă jigne-eşti ! — se zbîrli sacagiul.

Vahirev arătă cu degetul în sus, spre deal, unde strălucea acoperişul albastru-auriu al fabricii de cherestea.

— Puţin îmi pasă de tine... Uite de cine-i vorba... Uite-o ce mîndră se-nalţă... Pleacă ! Ia cazmaua !... Hei, pompaaţi !

Andrei Berkutov nu-şi mai amintea cum ajunsese acolo în fugă, laolaltă cu alţii, cum luase o cazma, săpase, aruncase pămînt în foc, tăiase cu fierăstrăul şi ajutase la doborîrea pinilor.

Deodată Andrei simţi o căldură ciudată. Îşi scoase şapca, îşi pipăi părul cald, se uită în jur — şi strigă de răsună pădurea :

— Pinu-ul !

În spatele lui dincolo de şanţ, se aprinsese un pin înalt şi noduros, din care atîrnau parcă perdele de muşchi. Topoarele îl cruţaseră pînă atunci fiindcă era stingher. Uitaseră de el, şi acum, vîrtejurile de fum ale incendiului se căţărau pe crengile lui uscate ; pinul ardea ca o făclie, ameninţînd să se prăvale peste buştenii din faţă, cei mai apropiaţi de fabrica de cherestea.

— Maşina, maşina-a !

Hurducată de bolovani, maşina se apropie. Oamenii tropăiau înfundat.

Andrei alerga laolaltă cu toată lumea. Un glas gîfîit hîrîi la urechea lui :

— Trebuie să împroşcăm cu apă pinul ăsta blestemat şi să-l doborîm de tot...

Berkutov zări faţa asudată şi însufleţită a pădurarului Kudreai.

Amîndoi începură să lucreze de zor la pompă. Apoi fură schimbaţi de doi flăcăi. Cineva îi porunci lui Andrei :

— Mă... nu mai dormi, taie mai iute !

Şi Andrei Berkutov, uitînd să se mai mire că devenise atît de supus, apucă fierăstrăul. Deodată pinul se cutremură, începînd să se clatine. Andrei trase aer în piept şi strigă :

— Pă-ă-ze-ea-a !

Berkutov se opinti peste trunchiul tremurător, umăr la umăr cu pădurarul.

Copacul începu să scîrţîie, gemu prelung, apoi se prăvăli la pămînt cu zgomot, şuierînd, trosnind şi împroşcîndu-i pe toţi cu o ploaie de scîntei. Vîrful pinului doborît ardea încă ; focul se întindea pe pămînt ca o coadă neagră-roşcată, fumegîndă. Dar pinul era acum stăpînit de oameni : peste ploaia de foc a crăcilor, peste vîrful negru-purpuriu, se turna apă. În vreme ce acele de cetină ardeau sfîrîind, prefăcîndu-se în scrum, se găsiră mulţi oameni dornici să joace pe crengile arse, pe care le călcară în picioare ca pe nişte duşmani. Fumul înţepător se ridica tot mai gros, împăienjenind ochii.

Inginerul Mideaev, tuşind din pricina fumului amărui, îşi şterse palmele negre, ude.

— Ei... în sfîrşit l-am doborît !

— Parcă e mare lucru ! — se auzi în apropierea lui, o voce joasă, sonoră.

Inginerul se întoarse — alături de el se afla Ksena. N-o mai văzuse demult atît de aproape şi se îîstîci ca şi cînd s-ar fi simţit vinovat.

Pinul carbonizat, ciopîrţit, fu tîrît spre rîpă.

— În rîu cu el, ticălosul, în rîu ! — răsună o voce avîntată, voioasă.

În timp ce împingea pinul, Mideaev o văzu din nou pe Ksena alături de el. Acum nu mai simţea acele de cetină arse înţepîndu-i mîinile, — atît de însemnată îi părea această întîlnire prilejuită de incendiu.

— Înseamnă că dumneata... nu eşti supărată pe mine, Ksenia Ivanovna ?

— De ce să fiu supărată ? În treburi d-astea, adevărul se dovedeşte a fi întotdeauna cel mai potrivit.

Cu un zîmbet gingaş, Ksena îl împinse uşor cu cotul.

— De ce tragi într-o parte ? Trebuie împins înainte... Uite aşa... Eh, mai sînt şi oameni nervoşi... Hai... Încă o dată !

Pinul era tîrît acum la vale, spre rîu, de tinerii care rîdeau cu hohote.

Ksena se depărtă, după ce-l salută prietenos.

Inginerul se uită în urma ei şi îşi duse zăpăcit prin păr mîna înnegrită de fum.

„Vorbim prea puţin despre însuşirile frumoase ale oamenilor, observăm puţin... Şi ce oameni minunaţi au mai apărut! Ce femei naşti tu, ţară care zămisleşti o industrie măreaţă!"

Focul se stingea, mulţimea începuse să se împrăştie.

Inginerul se uita la feţele asudate şi înnegrite de funingine ale oamenilor. Abia acum se vedea că toţi obosiseră; unii se isţoviseră în această dîrdoră şi îmbulzeală de neînchipuit.

Emoţionat, Mideaev păşea voios, respirînd adînc.

„Sînt mîndru de voi, tovarăşi! Mă mîndresc că sînt laolaltă cu voi şi că datorită vouă nu s-a atins de fabrică nici o scînteie!..."

Înalt şi lat în umeri, Andrei Berkutov se sprijinea în cazma. Inginerului i se păru că acesta avea o înfăţişare neobişnuită.

— Va să zică am scăpat-o de foc, tovarăşe Berkutov?

— Da, — rosti Berkutov cu gravitate, dar oarecum distrat, ca şi cînd ar fi tras cu urechea la ceva. Într-adevăr, el părea să dea ascultare frămîntărilor sale lăuntrice.

Cînd corpul uriaş şi incandescent al pinului se prăvălise cu zgomot la pămînt şi fuse tîrît spre apă, Andrei simţise deodată că şi în sufletul lui tresărise ceva, trezind ecouri în fiecare colţişor al cugetului său.

Deodată Berkutov înţelese că în bătălia de astăzi dintre oameni şi foc, oamenii nu erau conduşi de Vahirev, de Seomocikin sau de el, de Andrei Berkutov, ci de munca lor comună, care crease fabrica de cherestea. Pricepu că el, Andrei Berkutov, membru al sovietului din Nizinki, fusese îngrijorat de soarta fabricii de cherestea, tot atît de mult ca şi ceilalţi.

În poiană, Vahirev stătea de vorbă cu Kostiuşa:

— Mi-e tot una cine rămîne de serviciu la noapte; de ce nu pricepi asta, căpăţînosule! Cu-um? N-ai încredere să laşi butoiul pe mîna altuia? Crezi că te afli numai între

hoți și potlogari ?... Parcă hoții și potlogarii pot să-și pună viața în joc așa cum am făcut-o cu toții ?

Îndată ce o văzu pe Elena își puse mîinile în șolduri.

— Ei, Elena Nikolaevna, hai să-i dăm de știre lui Ogneov că a dat peste noi o nenorocire, dar că i-am pus căluțul la timp... Trimite-i lui Ogneov o telegramă. Da' ce-i cu dumneata, măiculiță ?

— Ce să fie... un fleac... m-a atins cineva cu cazmaua. La început nu mi-am dat seama, dar acum m-a apucat deodată o durere, de nu mai pot să-mi mișc mîna.

— Aoleu, ce dandana — uite că ți-a jupuit pielea și mai ai și o vînătaie cît toate zilele... ce albastră e ! Mergi acasă... Eu mă duc s-o caut pe secretara noastră. Ei, Ksenia Ivanovna, unde ești ?

— Aici ! — răspunse Ksena cu glasul ei sonor.

Vahirev ieși șchiopătînd în întîmpinarea ei.

— Stai, stai. Am să-ți dau o însărcinare.

La jumătatea drumului spre gară, Ksena îl întîlni fără veste pe Ogneov. După pasul lui larg și zorit, își dădu seama că el știa totul.

— Te întorci acasă tocmai la timp, Piotr Vasilievici, — îl preveni totuși ea. — Aici a fost mare tămbălău, dar pînă la urmă totul s-a isprăvit cu bine.

— Da ? Totu-i în regulă ?... Ei, drăcie... Hm... Dar linia ? Nu e stricată ? — întrebă el cu voce răgușită, gîfîind din pricina mersului prea grăbit.

Căuta să-și ascundă tulburarea : totul se terminase cu bine chiar și în lipsa lui, așa cum s-ar fi întîmplat și dacă ar fi fost de față. Ksena îi istorisi în grabă cum fusese stins incendiul.

— Ce de lume a venit ! Am fost și eu cu Elena Nikolaevna.

— Unde-i acum Elena ? Poate că o fi ajuns acasă ?

Ksena răspunse gînditoare :

— Asta, drept să spun, nu știu. Pe urmă n-am mai văzut-o. Dar, aș crede că n-a ajuns încă acasă. Am trecut pe lîngă casă și-am văzut că băiatul ședea în poartă, la Duneaga pe genunchi și plîngea...

Ksena amuți deodată, cînd văzu ochii mari și îngroziți ai lui Ogneov.

— Cum aşa? — spuse el cu voce surdă, vorbind aproape în şoaptă. — Dacă i s-a întîmplat ceva? Ai? Ea e atît de gingaşă, de micuţă... Dacă o fi lovit-o vreun lemn aprins... a-ai?

Nu-şi isprăvi vorba şi o luă la fugă pe drum, strîngînd într-o mînă o servietă încărcată şi gesticulînd cu cealaltă. Nu era chip să te ţii după el.

La început îl cuprinsese fulgerător o spaimă cumplită pentru soarta fabricii, care îi înăbuşise toate celelalte simţăminte. Apoi gîndul îi zburase la Elena care nu se înapoiase încă de la locul incendiului şi la Vsevka, ce plîngea acasă. Fabrica gigantică de cherestea şi faţa micuţă cu ochi cenuşii a Elenei, zîmbetul ei cald, vocea joasă, dulce — totul se contopea într-un întreg, nespus de însemnat şi de unit. În faţa ochilor lui, fabrica de cherestea se înălţa victorioasă pe Goriun-Kamen... iar imaginea femeii se legăna şi fugea înaintea lui ca şi ceaţa mînată de vînt. În timp ce alerga, cu inima bătîndu-i plină de nelinişte, simţi că îi renaşte dragostea pentru Elena...

Elena!... Cît e ea de modestă, de conştiincioasă, cît de mult îi displace să incomodeze pe cineva... Pesemne că nu-şi dăduse seama de puterile ei... se avîntase să salveze fabrica de cherestea, gîndindu-se la el, la Ogneov... Iar el...

Copiii se dădeau la o parte speriaţi din calea şefului, care venea în fugă. Ogneov privea drept înainte cu ochii strălucitori şi şoptea înflăcărat:

— Elena... Elena...

La poartă stătea Duneaga, ţinîndu-l în braţe pe Vsevka ce abia încetase din plîns. Ogneov strînse cu căldură la piept pe fiul său, în sfîrşit regăsit, şi, cu glasul întrerupt, întrebă:

— Elena?... Unde-i Elena Nikolaevna?

— Iat-o că soseşte, — spuse Duneaga.

Ogneov se întoarse brusc şi o văzu pe Elena care venea încet spre casă, ţinîndu-se de umărul lovit.

— Elena-a!

Ea ridică repede capul şi alergă cu braţele deschise spre el.

— Og-ne-ov... Pe-tea!...

El o întîmpină, strîngînd-o la piept împreună cu Vsevka.

— Elena... Lenka... Lenka...

Simţind ceva neobişnuit, Vsevka începu să dea din picioare şi alunecă la pămînt.

Ogneov o îmbrăţişă pe Elena, lipindu-şi de obraz capul ei ciufulit care mirosea a fum. Faţa ei, gura ei plină şi delicată, miroseau de asemenea a fum, amintind nenorocirea atît de recentă ; dar apropierea fiinţei dragi a Elenei îi păru cu atît mai îmbucurătoare.

— Ce e ? Lena... Lenuşka... Unde te doare ?

— Umărul... puţin... — spuse ea zîmbind fericită şi încruntîndu-se uşor. — În pădure... m-am lovit cu cazmaua... nu ştiu cum. Fleacuri...

— Hm... cum aşa ?... Prostuţo... auzi, fleacuri !... Ce spui !

Ogneov o conduse cu grijă spre cerdac, ducîndu-l pe Vsevka de mînă.

După vreo cinci minute, veşnic calmul Makov pansă umărul Elenei.

— Dar dacă e ceva grav ? — îl întrebă Ogneov înduioşat, încreţindu-şi neliniştit fruntea. — Dacă face o septicemie ? Ai ?

I se părea că Elena abia putea să mai îndure durerea din umărul pansat. Neîndrăznind să se apropie de ea în prezenţa unui străin, o privea în tăcere, mîngîind-o cu ochii.

După ce ieşi în tindă, Makov îşi zise ironic : „Pare-se că şeful nostru e în luna de miere".

Pentru Ogneov, Elena era acum nespus de apropiată, de dragă, de frumoasă, şi aceasta pentru că o iubea. Străbătuse o cale lungă : poteci, spini, rîpe — şi în sfîrşit ajunsese pe o costişe scăldată de soare, plină de viaţă, clocotitoare, luminoasă... găsise împăcarea în dragoste pentru că nimeni n-a descoperit încă altă cale. Ogneov se împăcă şi cu gîndul că femeia, care luptase în tăcere, recîştigase dragostea lui datorită credinţei şi răbdării sale. Calea fusese lungă, dar luminile nestinse ale speranţei şi perseverenţei din ochii ei cenuşii, lupta pentru copil, pentru generaţiile viitoare — constituiau soarele veşnic tînăr, care lumina această cale atît de grea.

Acest sfert de oră, care marca sfîrşitul drumului greu şi ascensiunea spre culmi, era atît de încîntător, încît preţuia cît o zi nesfîrşită.

De aceea cînd Vahirev bătu la geam, amîndorura li se păru că se scursese mult timp. Soarele însă abia scăpăta dincolo de acoperişuri. Vahirev se frămînta în legătură cu moartea lui Nikanor Malkin.

— Să facem un proces verbal, în care să arătăm cauzele morţii ? Că omul a alergat ca să ne prevină de nenorocirea care ne lovea şi a murit... ca un erou al muncii... — sfîrşi Vahirev.

Amîndoi plecară în sat.

Nikanor zăcea liniştit, cu pieptul scos înainte ; pe faţa-i galbenă încremenise o expresie de nedumerire calmă ; parcă ar fi spus : cred că mi-am făcut datoria.

Daria plîngea stăpînit. În curînd i se secătuiră lacrimile ei de femeie vărsate pentru sufletul care, după credinţa ei, nu se înălţase încă la cer ; apoi se căi pentru tot ce greşise faţă de răposat şi se întoarse la treburile ei lumeşti.

— O să-ţi asigurăm o pensie, tovarăşă Malkina, întrucît bărbatul dumitale a murit pentru cauza obştească, — spuse Ogneov, după ce o salută.

În izba sărăcăcioasă a lui Malkin totul era curat, spălat, orînduit, de parcă lumea s-ar fi pregătit pentru o sărbătoare.

— Fiica dumitale, Duneaga, a şi fost primită la fabrică — adăugă Ogneov.

— Aşa că ai s-o duci bine ! — spuse Vahirev, amenin-ţînd-o cu degetul, ca şi cînd n-ar fi îngăduit nici o împotrivire.

Daria mulţumi cu demnitate şi mîndrie pentru răsplătirea soţului ei ; fapta lui merita într-adevăr recunoştinţa oamenilor.

Păstră aceeaşi atitudine şi la cimitir, în timpul înmormîntării bărbatului ei. Sovietul sătesc şi fabrica de cherestea făcură laolaltă demersuri pentru obţinerea unei pensii pentru Daria Malkina. În aceeaşi şedinţă fu adoptată o hotărîre „Cu privire la apărarea teritoriului fabricii de cherestea împotriva incendiilor". Toată lumea condamna petrecerea de duminică şi nebăgarea de seamă a flăcăilor ; asupra lui Nikanor Malkin nu pluti însă nici cea mai mică umbră de bănuială : el se odihnea neprihănit în pămîntul satului Nizinki.

După călătoria întreprinsă de Ogneov la oraş se spulberară şi obiecţiile comisiei ; peste patru-cinci zile trebuiau să sosească pe noua linie de cale ferată motoarele mult aşteptate.

Acestea sosiră odată cu prima zăpadă. Ogneov şi inginerul întîmpinară la haltă platformele uriaşe încărcate cu locomobile, la care fu ataşată o locomotivă nou-nouţă, împodobită cu o stea roşie, care din ziua aceea fu dată „în stăpînire" fabricii de cherestea.

Cu cît se apropiau de fabrica de cherestea, cu atît lumea se îmbulzea mai vîrtos deoparte şi de alta a terasamentului. Aceasta se întîmpla într-o zi lucrătoare, dar puţini erau aceia care voiseră să stea acasă, în sat. Zăpada de lîngă terasament fusese bătătorită, dar ceva mai departe, în pădure, era albă, neatinsă, acoperind cu un covor alb bolovanii şi buturugile. Locomotiva cu stea roşie îşi pornise garnitura gălăgioasă pe linia fabricii de cherestea şi şuiera voios, înaintînd prin albul imaculat al zăpezii.

Ogneov şi inginerul stăteau împreună pe prima platformă, în timp ce în spate huruiau platformele încărcate cu corpurile grele şi masive ale locomobilelor.

— Vin maşinile ! — strigă băieţeşte Vahirev cu vocea-i subţire de tenor ; îşi aruncă în sus căciula, apoi o prinse, puţin ruşinat, căci gestul acesta — îşi zise el, era oarecum caraghios pentru un preşedinte ; dar nu-şi putea stăpîni simţămintele răscolitoare. — Au venit, drăguţele noastre, au venit !

Toţi îşi întindeau gîtul, cercetînd corpul înalt şi roşu al maşinii din spatele locomotivei.

— Văleu, fraţilor, ce de fierărie !

— Îţi vine ameţeală cînd te gîndeşti cîte puduri cîntăresc maşinile astea !

— Ce puduri ? Aici cred că se foloseşte o altă măsură.

— Vine, vine !

— Cetăţeni ! — zise entuziasmat Kudreai, zîmbind printre lacrimi. — Zău că îmi scot căciula în faţa masinilor !

— Scoate-o. Noi n-avem nimic împotrivă.

— La o parte-e, tov-arăşi !

Inginerul, clipind din cauza vîntului care-i bătea din faţă, se gîndea la „diferitele aspecte ale industriei" şi mai

ales la binefacerile aduse de ea miilor de sate de o seamă cu Nizinki.

Apoi se uită la faţa slabă, învineţită de frig a lui Ogneov, citind pe ea licărul unui surîs şi îşi spuse: „Acum cred că e mulţumit".

Lui Ogneov i se părea că metalul maşinilor radia o linişte plină de nădejdi; dinlăuntrul lui răzbătea parcă o voce de bas, ca şi cînd cineva ar fi cîntat nespus de frumos, iar oamenii l-ar fi ascultat cu nesaţ, cu respiraţia tăiată.

Locomotiva se opri — platformele grele se ciocniră în tampoane — şi văzduhul se cutremură de uralele izvorîte din sute de piepturi. Piesele maşinilor fură apoi cărate spre casa lor, care le aştepta de atîta vreme. Coborau încet de pe schelele de debarcare, pe rampele fixate pe nişte căruţe care scîrţîau necontenit. Caii se zmuciră, oamenii apucară de frînghii şi în liniştea care se lăsase, căruţele încărcate cu maşini, începură să urce la deal.

Maşinile erau vopsite în roşu închis; vopseaua proaspătă avea reflexe de un luciu gras; corpurile lor înalte şi rotunde păreau că respiră o vigoare veşnic vie.

— Iată, oraşul! — strigă Vahirev, şchiopătînd de-a lungul şirului de oameni, care trăgeau de funie.

Da, acesta era oraşul care venea spre străvechiul Goriun-Kamen, era dragostea care venea spre om — o dragoste mare, vizibilă şi plină de simplitate.

Clipind des, Paramon Ţiganov îşi apropie faţa bărboasă de Vahirev, căruia îi vorbi cu o însufleţire nemaiîncercată încă.

— Maşinile astea hrănesc nu numai morile... gîndeşte-te frate, acum, ce batoză o să avem!... Phii, ce maşini, fraţilor!... Cum să nu crezi în ele? Ai?... Uite, cred! Da, cred!

Se luă hotărîrea ca înainte de deschiderea fabricii, să se verifice toate mecanismele, să se încerce puterea cazanului cu aburi, ca să se înveţe cu funcţionarea uriaşei maşini.

Şi focarul începu să duduie. Bielele de oţel cu capete rotunde porniră să se clatine lin, strălucind şi pocnind uşor; pistoanele începură să umble, încăpăţînat, gîfîind, dar neostenite. Pretutindeni — în jurul locomobilei uriaşe şi roşii, sus, deasupra capetelor, de-a lungul pereţilor, unde

stăteau gaterele, care-şi profilau fierăstraiele cu dinţi mari — pretutindeni începură să huruie curelele de transmisie. Inima făbricii de cherestea bătea regulat, cu o sănătate demnă de invidiat.

— Lucrează minunat! — Inginerul începu să rîdă şi îşi frecă mîinile. — Încă puţin şi o să-i probăm glăsciorul!

— O să i-l probăm, — întări Ogneov.

Deodată simţi dorinţa de a rămîne singur; ieşi atunci în bătaia vîntului şi a ninsorii. Din cauză că nu dormise îndeajuns îl cam durea capul. Totul în jur avea o înfăţişare obişnuită, ca şi cînd pe această stîncă străveche, totul s-ar fi zămislit de mult.

Ogneov se uita la fabrica de cherestea jilăvită de viscolul lăcrămos, tomnatic, posomorît. Toată lupta pentru ea — şi firele albe proaspete din părul lui Ogneov — totul rămăsese undeva departe, pierise fără să stîrnească regret, ca tot ce e simplu, inevitabil şi se înţelege uşor, datorită mersului general al evenimentelor.

Acum trebuia să privească înainte, în viitor. Acesta îi apărea lui Ogneov ca un drum nesfîrşit, deasupra căruia pluteau ca un nor des de muscuţe, grijile nenumărate. Acum, după ce se petrecuseră atîtea schimbări în jurul şantierului fabricii de cherestea, în inimile oamenilor din Nizinki şi în el însuşi, nu se putea totuşi înscrie nimic în bilanţul final. Totul era în mişcare, totul se urnise în Nizinki, totul se avîntase spre înălţimi de neatins, ca şi acelea pe care şi le cucerise fabrica de cherestea. Acum, trebuiau cu toţii laolaltă să înlăture din drum bolovan după bolovan, împrăştiind noianul inevitabil al grijilor, insuccesele şi greşelile.

Fabrica de cherestea răscolise, încă înainte de a se naşte, întreg satul Nizinki şi făcuse să se clatine multe rămăşiţe ale trecutului, ca nişte dinţi bolnavi. Sutele de cugete ale ţăranilor judecau acum în chip diferit; unele înfierbîntîndu-se uşor şi încet, ca şi pîntecele rotund al cazanului fabricii; altele fierbînd năucit, ca o zeamă într-o oală mică, ce răbufneşte pe cuptor. Zvonurile şi bîrfelile turburau minţile. Să luăm, de pildă, întîmplarea cu bătrîna Naghibina, pe care zilele acestea oamenii o coborîseră pe jumătate moartă din laţ. Voise să se spînzure „ca să-şi aline chinul amar" şi după ce-şi venise în fire, începuse să

blesteme fabrica de cherestea. Fiind la beție, bătrînul Gundin abia scăpase să nu dea foc de la fînăria sa întregului sat. Vecinii l-ar fi trimis pe lumea cealaltă dacă n-ar fi intervenit sovietul sătesc. La ultima adunare se luă hotărîrea să se clădească în Nizinki o școală și, firește, toți vor trebui să pună umărul, căci bugetul fabricii de cherestea era încă destul de mic. Și afară de aceasta, ce-ar spune comisia... La moară, instalația era pe terminate, dar grijile nu se împuținaseră deloc.

Viața îl asalta, îi dădea ghes, și Ogneov știa dinainte că nu vor trece nici cinci ani și părul său aspru va încărunți cu desăvîrșire.

Un lucru era limpede: pentru el fabrica de cherestea scotea fum pe coș și trăia o viață deplină, foarte promițătoare.

A doua zi, la inaugurarea fabricii de cherestea, urma să vină de la oraș o delegație alcătuită din reprezentanți ai diferitelor instituții, precum și o orchestră; vor fi rostite cuvîntări simțite, solemne. Ogneov socotise întotdeauna diferitele solemnități ca un accesoriu plictisitor al unor lucrări mari, pe care oamenii nu s-au deprins încă să le înlocuiască.

— Minunată mașină... Mîine n-o să ne facem de rușine. Acum să încercăm sirena...

Mai vru să mai spună ceva dar nu apucă: din gîtlejul înalt, de fier, al fabricii de cherestea se porni un șuier puternic și se înălță în văzduh glasul veșnic tînăr și răsunător al metalului. Era un glas puternic, voios, care ar fi putut să deștepte și morții din groapă. Sirena șuiera, cînta, chema, scoțînd un abur des, alb.

— Lucrează bi-i-i-ne-e! — citi Ogneov aceste cuvinte pe buzele inginerului.

Iar sirena, bucurîndu-se parcă, vuia nestăpînită și chema tot mai asurzitor, întrecîndu-se cu vîntul.

1923—1927 Ulianovsk

Redactor de carte : Samoilă A.
Tehnoredactor : Bachmayer V.
Corector : Danciu E.

Dat la cules 12.II.957. Bun de tipar 16.IV.957. Tiraj 8.110 ex. Hîrtie semi velină ed. sat. de 65 gr. m.p. Ft. 84×108/32. Coli ed. 15,33. Coli de tipar 16,5. Comanda II. A. nr. 0130. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 S. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 8 S—31—R.

Tiparul executat sub com. nr. 246 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

Lei 5,75